

statistische studiën

nummer 58

1980

NATIONAAL INSTITUUT VOOR DE STATISTIEK

MINISTERIE VAN ECONOMISCHE ZAKEN

KONINKRIJK BELGIË

D/1980/0496/2

KONINKRIJK BELGIË
MINISTERIE VAN
ECONOMISCHE ZAKEN

NATIONAAL INSTITUUT VOOR DE STATISTIEK

STATISTISCHE STUDIËN

NUMMER 58

1980

VERKRIJGBAAR BIJ HET
NATIONAAL INSTITUUT
VOOR DE STATISTIEK
LEUVENSEWEG 44, BRUSSEL,
TEGEN DE STORTING VAN 100 F PER NUMMER
OP REKENING NR. 000-2005886-23

Het reproduceren van de inhoud van deze publikaties is niet toegestaan, noch geheel, noch gedeeltelijk, noch in de oorspronkelijke, noch in bewerkte vorm, tenzij met schriftelijke machtiging vanwege het Nationaal Instituut voor de Statistiek.

Het gebruiken van de inhoud van deze publikatie als toelichting of bewijsvoering in een artikel, een boekbespreking of een boek is toegestaan, mits de bron duidelijk en nauwkeurig wordt vermeld.

Statistieken ten dienste van de bedrijven
Hun beschrijving en methodologie

Prof. R. DEREYMAEKER

Ere-Directeur-generaal van het Nationaal Instituut voor de Statistiek

VOORWOORD

De groeiende complexiteit van het economisch leven en de snelle veranderingen waaraan het onderworpen is, heeft bij de bedrijfsleiding een toenemende behoefte aan informatie doen ontstaan, zowel over wat zich buiten als over wat zich binnen het bedrijf afspeelt.

Het is voor de bedrijfsleider inderdaad onontbeerlijk de eigen situatie van zijn bedrijf te vergelijken met de toestanden en evoluties in de bedrijfstak waartoe het bedrijf behoort en in het bedrijfsleven in zijn geheel.

Daartoe dient gebruik gemaakt te worden van alle beschikbare informatie en dan kunnen vanzelfsprekend de inlichtingen die verzameld en uitgewerkt worden door het Nationaal Instituut voor de Statistiek in aanmerking genomen worden.

Het bedrijfsleven weet echter niet altijd precies wat er eigenlijk allemaal op het N.I.S. beschikbaar is. Het is de grote verdienste van onderhavig werk dat het bijdraagt tot een beter inzicht in al de statistieken die het N.I.S. en zelfs andere rijksdiensten en instellingen opstellen.

Men zal opmerken dat de beschikbare statistieken gegroepeerd zijn per onderwerp waardoor het probleem voor de studie waarvoor ze nodig zijn, centraal staat. Deze presentatie wijkt af van de gebruikelijke indeling waarbij in onderscheiden hoofdstukken alle bevolkingsstatistieken, alle industriële statistieken, enz., worden behandeld.

Het is duidelijk dat de gekozen presentatie ingegeven is door het standpunt van de bedrijven die, voor de problemen die hen bezighouden, op zoek gaan naar informatie en vergelijkingsmateriaal.

Ook dit is een niet geringe verdienste van de onderhavige studie. In de hoofdstukken I tot VI worden de statistieken besproken die voor de appreciatie van de eigen toestand en plaats, in het kader van het geheel het meest in aanmerking komen, met name: omzet, produktie, voorraden, kosten, produktiviteit en rendement, prijzen en tewerkstelling.

Het bedrijfsleven is natuurlijk ook geïnteresseerd in de kennis van de markt. Welnu de beschikbare statistieken die bijdragen tot de kennis van de markt van de consumptiegoederen worden behandeld in hoofdstuk VII en de informatie, nuttig voor het onderzoek van de markt van de intermediaire en investeringsgoederen, maakt het voorwerp uit van hoofdstuk VIII.

Al worden in de onderscheiden hoofdstukken de beschikbare statistieken besproken die voor een aantal economische variabelen de ontwikkeling op korte termijn belichten toch leek het nuttig deze te synthetiseren en verder aan te vullen in hoofdstuk IX, ten einde een globaal beeld te verstrekken van al de conjunctuurindicatoren.

Door dit werk heeft Professor R. DEREYMAEKER, die trouwens één van mijn voorgangers was — hierin bijgestaan door ambtenaren van het N.I.S. — het tastbare bewijs geleverd dat statistieken niet alleen voor het bedrijfsleven een last betekenen inzake „form-filling” maar dat zij ook een onontbeerlijk instrument zijn voor het bedrijfsbeheer zelf.

De wd. Directeur-generaal,
A. DILLAERTS

Inhoudsopgave (*)

Inleiding: Het N.I.S. als voornaamste informatiebron	9	4.3 Berekening van de toegevoegde waarde van de handel	43
1. Korte historiek	9	5. Statistieken over het goederenvervoer over de weg	44
2. Opdracht van het N.I.S.	9	5.1 Jaarlijks steekproefonderzoek	44
3. Adviserende raad, wettelijke verplichting en wettelijke bescherming	9	5.2 Douanestatistiek van het internationaal goederenvervoer	45
4. Organisatie van het N.I.S.	10	5.3 Berekening van de toegevoegde waarde	45
5. Voornaamste uitgewerkte statistieken	10	6. Informatie over de produktie in de conjunctuuronderzoekingen van de N.B.B.	45
6. Publikaties	11	7. Bijdrage van de verschillende economische activiteiten tot het nationaal produkt	46

I. OMZETSTATISTIEKEN

1. Statistiek van de aangiften in de belasting over de toegevoegde waarde	12
1.1 Basis van de statistiek	12
1.2 Verwerking van de aangiften en opgestelde tabellen	13
2. Statistiek van de omzet en de bestellingen in de industrie	14
3. Omzet in de binnenlandse handel	14
3.1 Omzet van de grote distributieondernemingen	14
3.2 Omzet van de kleine detailhandelondernemingen	16
4. Statistiek van de buitenlandse handel	17
4.1 Doel	17
4.2 Gebruikte documenten	17
4.3 Definities van de begrippen en opgenomen gegevens	18
4.4 Goederennaamlijsten	20
4.5 Goederen niet begrepen in de statistiek	21
4.6 Indexcijfers van de buitenlandse handel	22
5. Conjunctuuronderzoek bij bedrijven	23
5.1 Beoordeling van de conjunctuur en conjunctuuronderzoekingen in het algemeen	23
5.2 De conjunctuuronderzoekingen in België (N.B.B.) — Gegevens over de ontwikkeling van de omzet	24

II. PRODUKTIESTATISTIEKEN

1. Maandstatistiek van de industriële produktie	24
1.1 Algemene beschouwingen —Lijst van de maandstatistieken	24
1.2 Indexcijfers van de industriële produktie	28
2. Jaarstatistiek van de industriële produktie	32
2.1 Algemene beschouwingen —Lijst van de jaarstatistieken	32
2.2 Inhoud en verwerking	35
2.3 Berekening van output, input en toegevoegde waarde	38
3. Jaarlijkse raming van de landbouwproduktie	40
3.1 Berekening van de hoeveelheid en waarde van de land- en tuinbouwproduktie	40
3.2 Berekening van de input	42
3.3 Toegevoegde waarde en haar verdeling	42
4. Jaarstatistieken over enkele handelsactiviteiten	42
4.1 Groothandel in voedingswaren	42
4.2 De activiteit van de verkoopbedrijven en bedrijven voor reparatie en onderhoud van motorvoertuigen en fietsen	43

III. VOORRAADSTATISTIEKEN

1. Korte termijnstatistieken	47
1.1 Algemene beschouwingen	47
1.2 Voorraadgegevens ingewonnen in de industriële produktiestatistieken op korte termijn	47
2. Jaarlijkse voorraadstatistieken	48
2.1 Voorraadgegevens in de jaarstatistieken van de industriële produktie	48
2.2 Voorraden van de grote warenhuizen	48
3. Informatie over de voorraden in de conjunctuuronderzoekingen van de N.B.B.	48

IV. KOSTENSTATISTIEKEN

1. Intermediair verbruik	48
2. Kosten in verband met de produktiemiddelen	49
2.1 Investerings en afschrijvingen in de industrie	49
2.2 Raming van investeringen en afschrijvingen in de landbouw	52
2.3 Investerings en afschrijvingen van de vervoerondernemingen	52
2.4 Investerings en afschrijvingen van de krediet- en verzekeringsondernemingen	53
2.5 De investeringen volgens de B.T.W.-statistiek	54
2.6 De investeringen en het gebruikte produktievermogen volgens de conjunctuuronderzoekingen bij de bedrijven (N.B.B.)	
3. Kosten van de produktiefactor arbeid	55
3.1 Verschillende loonbegrippen	55
3.2 Halfjaarlijkse enquête naar de bruto-uurlonen van de arbeiders in de nijverheid	56
3.3 Driemaandelijks onderzoek naar de bruto-uurlonen van de mannelijke, meerderjarige arbeiders in de nijverheid	56
3.4 Enquête over de loonkosten in de nijverheid	57
3.5 Enquête naar de loonkosten in de kleinhandel, de banken en de verzekeringen	58
3.6 Enquête naar de structuur en de spreiding van de lonen	58
3.7 Inlichtingen over de lonen uit andere bronnen dan het N.I.S.	59
3.8 Informatie over de vergoeding van de factor arbeid in de nationale boekhouding	60

(*) Uittreksel uit het „Statistisch Tijdschrift” nr. 12/1979 en nr. 1/1980.

**V. STATISTIEKEN OVER PRODUCTIVITEIT,
FINANCIEEL RENDEMENT EN PRIJZEN**

1. Arbeidsproductiviteit	61
1.1. Jaarlijkse gegevens in de nationale boekhouding	61
1.2. Maandelijkse productiviteitsindexcijfers voor de industrie	61
2. Rendement van de vennootschappen op aandelen	61
3. Prijzen	63
3.1. Indexcijfers van de kleinhandelsprijzen (Consumptieprijzen)	63
3.2. Indexcijfers van de groothandelsprijzen	68
3.3. Prijsindexcijfers van grootheden berekend in de nationale boekhouding	69
3.4. Informatie over de prijzen in de conjunctuuronderzoekingen van de N.B.B.	69

VI. SOCIALE STATISTIEKEN

1. Tewerkstelling	70
1.1. Verschillende begrippen i.v.m. de arbeidskrachten	70
1.2. Algemene volkstelling, handels- en nijverheidsstelling	70
1.3. Steekproefenquêtees over de arbeidskrachten	70
1.4. Andere gegevens van het N.I.S. over de tewerkstelling	71
1.5. Bij de sociale zekerheid aangesloten loontrekkende arbeidskrachten	72
1.6. Door het Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid opgestelde jaarlijkse ramingen van de beroepsbevolking	72
1.7. Informatie over de werkgelegenheid in de conjunctuuronderzoekingen van de N.B.B.	72
2. Werkloosheid	72
2.1. Definities van de verschillende categorieën werklozen	72
2.2. Door de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening verstrekte gegevens over de werkloosheid	72
3. Arbeidsduur — Halfjaarlijkse enquêtees	73

**VII. STATISTIEKEN VOOR DE STUDIE
VAN DE CONSUMENTENMARKT**

1. Gegevens over de bevolking en haar huisvesting	74
1.1. De algemene volks- en woningtelling	74
1.2. Het sociaal-economisch onderzoek 1977	76
1.3. Jaarlijkse gegevens	76
1.4. Sterftetafels	78
1.5. Bevolkingsvooruitzichten	79
2. Gegevens over het inkomen	80
2.1. Fiscale statistiek van de inkomens van de natuurlijke personen	80
2.2. Verdeling van het nationale inkomen	83
2.3. Loonstatistieken	84

3. Gegevens over het verbruik	84
3.1. Het gezinsbudgetonderzoek	84
3.2. De consumptie-uitgaven volgens de nationale boekhouding	89
3.3. Conjunctuuronderzoek bij de verbruiker	91
3.4. Subjectief onderzoek over de huisvesting en de gezondheid	91

**VIII. STATISTIEKEN VOOR DE STUDIE
VAN DE MARKT VAN DE INTERMEDIARE-
EN DE INVESTERINGSGOEDEREN**

1. Statistieken over aantal, grootte en activiteit van de bedrijven	92
1.1. De handels- en nijverheidsstelling	92
1.2. De algemene landbouwtelling	93
2. Statistieken over productie, intermediair verbruik en bestemming van de goederen — Input-outputtabel	94
2.1. Algemene beschrijving van een input-outputtabel — Schema van de tabel 1970	94
2.2. Definitie van de bedrijfstakken en hun produkten	99
2.3. Behandeling van de koppelprodukten, de verwante produkten en de residuele verkopen van de overheid	99
2.4. Behandeling van de in- en uitvoer	100
2.5. Prijs waartegen de transacties geregistreerd worden	100
2.6. Behandeling van de kredietverlenende instellingen	101
2.7. Behandeling van de overheid	101
2.8. Balansvergelijkingen van de input-outputtabel. Verband tussen input-outputtabel en nationale boekhouding	102
2.9. Het algemeen input-outputmodel	102

IX. Conjunctuurindicatoren

1. Algemene beschouwingen	103
2. De enkelvoudige indicatorenmethode	104
2.1. De E.G.-enquête bij de verbruikers uitgevoerd door het N.I.S.	104
2.2. De enquête bij de bedrijven van de N.B.B.	105
2.3. Het algemeen overzicht van het economisch en sociaal leven van het N.I.S.	105
2.4. Het overzicht van de economische ontwikkeling van het Ministerie van Economische Zaken	105
2.5. Maandnotities betreffende de economische toestand van de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven	106
2.6. De conjunctuuronderzoekingen van I.R.E.S. en Dulbéa	106
3. De samengestelde indicatorenmethode	106
3.1. De samengestelde indicator van de N.B.B.	106
3.2. De samengestelde indicator van de Kredietbank	107
3.3. De samengestelde indicator van de Generale Bankmaatschappij	108
3.4. De samengestelde indicator van het Ministerie van Economische Zaken	108

INLEIDING
HET N.I.S.
ALS VOORNAAMSTE INFORMATIEBRON

1. Korte historiek

Het N.I.S. is de eigentijdse uitdrukking van de officiële statistiekdienst die ieder land bij zijn ontstaan opricht. Bij decreet van de Tijdelijke Regering in 1831 werd bij het Ministerie van Binnenlandse Zaken een „Bureel van Algemene Statistiek” gecreëerd, met de opdracht alle statistische feiten vast te stellen waarvan de kennis van belang is voor de Administratie en voor de vooruitgang van de wetenschap.

In de loop van het laatste kwart van de vorige eeuw begint elk departement evenwel gegevens te verzamelen over onderwerpen die tot zijn bevoegdheid behoren. Deze empirische decentralisatie veroorzaakt onvermijdelijk herhalingen en leemten zodat een hervorming zich weldra opdringt. Vooral na de eerste wereldoorlog ziet de regering de noodzakelijkheid in van een statistische dienst die talrijker en nauwkeuriger gegevens moet kunnen verstrekken. Het probleem van de centralisatie van de statistiekdiensten is gesteld en ze wordt uiteindelijk verwezenlijkt in 1939.

De oorspronkelijke benaming „Bureel van Algemene Statistiek” is in 1932 reeds veranderd in „Centrale Dienst voor de Statistiek”. Sinds 1946 wordt de benaming „Nationaal Instituut voor de Statistiek” gebruikt om meer de nadruk te leggen op het wetenschappelijk karakter van de instelling. Sedert zijn oprichting in 1831 tot juist vóór de 2de Wereldoorlog maakt, zoals gezegd, de centrale statistiekdienst deel uit van het Ministerie van Binnenlandse Zaken; op 20 januari 1940 wordt hij naar het Ministerie van Economische Zaken overgebracht. Het N.I.S. vormt in de schoot van dit departement een algemene directie. Het heeft een vast personeelskader van wat meer dan duizend eenheden, waaraan naargelang de werkzaamheden een veranderlijk tijdelijk kader wordt toegevoegd.

2. De opdracht van het N.I.S.

Het centralisatiebesluit van 1939 kent aan het N.I.S. volgende opdrachten toe:

1) het uitvoeren der grote periodieke tellingen en enquêtes en het inrichten van alle rijksstatistieken, behalve de enquêtes en het noteren van inlich-

tingen die deel uitmaken van de gewone administratieve praktijk van de ministeriële diensten;

2) het centraliseren van al wat het uitgeven der statistische inlichtingen betreft;

3) het bestuderen, zo uit een wetenschappelijk als een technisch oogpunt, van de statistieken waarvan hem de uitwerking overeenkomstig de onder 1) voorziene uitzondering niet is opgedragen; het opmaken van deze statistieken staat evenwel onder zijn toezicht. De zgn. statistiekwet van 4 juli 1962 bevestigt en preciseert deze bevoegdheden.

Het N.I.S. doet bijgevolg statistische onderzoeken i.v.m. de bevolking en de sociale, culturele, morele en sanitaire toestand van deze bevolking, de landbouw, de nijverheid, het vervoer, de binnen- en buitenlandse handel, de financiën en de werkgelegenheid. Het stelt de nationale rekeningen op en maakt een analyse van de interindustriële relaties. Kortom het heeft een activiteit die alle ministeriële departementen en alle sectoren van het bedrijfsleven aanbelangt. Om deze reden gaf de Eerste Minister, in een nota van februari 1940, zijn inzicht te kennen om aan de Centrale Dienst voor de Statistiek een eigen juridisch statuut te verlenen. Het uitbreken van de oorlog heeft de realisatie hiervan evenwel belet.

Een gecentraliseerd statistisch systeem biedt verschillende voordelen. Het laat toe een verregaande coördinatie te bewerken van programma's, methoden, naamlijsten en definities. Men kan een sterke concentratie bekomen van de uitrusting, wat rationalisatie en het drukken van de werkingskosten toelaat. De enige statistische dienst zal bovendien gemakkelijker erkend worden als de onpartijdige leverancier van statistieken, waartoe alle middens zich kunnen wenden.

De centralisatie van de Belgische statistiek is evenwel niet volledig. Zo vallen de parastatale instellingen, w.o. de diensten van de maatschappelijke zekerheid, buiten de bevoegdheidssfeer van het N.I.S. Verder stelt men vast dat sommige administraties, zeggende dat de ingewonnen inlichtingen deel uitmaken van hun gewone administratieve praktijk, statistieken opmaken die eigenlijk vallen binnen de normale bevoegdheid van het N.I.S.

3. Adviserende raad, wettelijke verplichting en wettelijke bescherming

Zoals gebruikelijk in de meeste landen, wordt het N.I.S. bijgestaan door een adviserende raad,

welke in België thans Hoge Raad voor de Statistiek wordt genoemd. Deze Raad brengt advies uit over het opzetten van nieuwe statistieken of het wijzigen van bestaande en over de methoden volgens dewelke dit geschieden zal. In deze Raad zijn vertegenwoordigers opgenomen van de wetenschappelijke middens, van de werkgevers- en werknemersorganisaties en, naargelang het onderwerp, van Ministeriële Departementen.

Via de Hoge Raad heeft het N.I.S. contact met de gebruikers van de Statistiek en met dezen die de inlichtingen moeten verstrekken. Aldus ontstaat een dialoog over de wensen, moeilijkheden en mogelijkheden in verband met het verbeteren van het statistische apparaat.

Vrijwel alle directe statistische opnamen gebeuren op een wettelijke basis, d.w.z. dat alle bedrijven, of deze aangewezen volgens een objectieve steekproefmethode, tot antwoorden verplicht zijn volgens het koninklijk besluit dat het opmaken van de betreffende statistiek voorschrijft.

Het deelnemen van uitgekozen gezinnen aan gezinsbudgetonderzoekingen is tot hiertoe niet verplicht, ofschoon dit volgens de statistische wetgeving mogelijk zou zijn.

Tegenover deze verplichting staat de garantie van de geheimhouding van de individuele inlichtingen verstrekt door de aangevers. De statistiekwet voorziet uitdrukkelijk dat het N.I.S. ontsnapt aan de onderzoekingsmacht van de fiscale besturen. Deze vrijwaring van de statistische documentatie tegenover de fiscus is een der voornaamste waarborgen die de aangevers wordt verleend en is een hoofdvereiste voor het opmaken van betrouwbare statistieken.

4. Organisatie van het N.I.S.

De statistische activiteiten, de algemene diensten buiten beschouwing gelaten, zijn als volgt verdeeld over een aantal afdelingen:

Bevolkingsstatistieken;
Landbouwstatistieken;
Industriële statistieken;
Sociale statistieken;
Statistieken van de buitenlandse handel;
Statistieken van de binnenlandse handel en het vervoer;
Financiële statistieken;
Nationale en regionale rekeningen en input-output-tabellen;

Conjunctuurindicatoren en register van productie-eenheden;
Statistische methode en -studiën;
Centrum voor informatieverwerking (computer-centrum).

5. Voornaamste door het N.I.S. uitgewerkte statistieken

*Bevolking, huisvesting,
onderwijs en juridische statistiek*

- algemene tienjaarlijkse volkstellingen;
- geboorten, huwelijken, sterfte, binnen- en buitenlandse migratie;
- doodsoorzaken;
- tienjaarlijkse telling van gebouwen en woningen;
- onderwijsstatistieken;
- bedrijvigheid der rechtbanken en criminele statistiek.

Landbouw en visserij

- algemene tienjaarlijkse landbouwtellingen;
- jaarlijkse landbouwtellingen over de teelten en het vee;
- driemaandelijkse statistiek van de vleesproductie;
- prijsindexcijfers van de landbouwprodukten;
- statistiek van de zeevisserij.

Industrie

- tienjaarlijkse tellingen;
- jaarlijkse statistiek, welke alle elementen bevat voor de berekening van de toegevoegde waarde;
- maandelijkse statistiek van de productie;
- statistieken over de bouwactiviteit;
- bruto- en voor seizoenschommelingen gezuiverde indexcijfers van de industriële productie, per bedrijfstak en bestemming der goederen (grondstoffen, niet-duurzame consumptiegoederen, duurzame consumptiegoederen, investeringsgoederen) en per gewest.

Sociale statistieken

- loonindexcijfers;
- loonstructuuronderzoek en loonkostenonderzoek;
- arbeidsongevallen;
- stakingen;
- arbeidsduur;
- tewerkstelling en arbeidskrachtenonderzoek.

Buitenlandse handel

- statistiek van in- en uitvoer van goederen naar hun aard en herkomst of bestemming;
- statistiek van de doorvoer;
- hoeveelheids- en unit-value indexcijfers van in- en uitvoer volgens de graad van bereiding en volgens de bestemming der goederen.

Binnenlandse handel en vervoer

- jaarlijkse statistiek van de groot- en kleinhandel;
- maandelijkse indexcijfers van de verkoop in grootwarenhuizen en de kleine detailhandel;
- statistiek van de verkoop op afbetaling;
- statistiek van de ladingen en lossingen in de zeehavens;
- statistiek van de binnenscheepvaart;
- bedrijvigheid van de luchthavens;
- statistiek van het wegvervoer;
- aantal autovoertuigen en verkeersongevallen;
- toerisme: overnachtingen in hotels, logementshuizen en op kampeerterreinen.

Financiële statistieken

- fiscale statistiek van natuurlijke personen;
- fiscale statistiek der vennootschappen;
- statistiek i.v.m. de belasting over de toegevoegde waarde;
- rendement der vennootschappen;
- emissies van vennootschappen;
- overdrachten van onroerende goederen;
- beursindexcijfers;
- statistiek over de begrotingen en rekeningen van provincies en gemeenten.

Nationale en regionale rekeningen

Input-outputtabellen

- jaarlijkse nationale rekeningen, beschikbaar van af 1953;
- ramingen van het geografisch produkt van taastreken en provincies, beschikbaar vanaf 1955;
- input-outputtabellen voor het land als geheel opgemaakt voor 1959, 1965, 1970 en 1975.

6. Publikaties van het N.I.S.

Het N.I.S. geeft zes algemene publikaties uit: het Statistisch Jaarboek, het Statistisch Zakjaarboek, het Regionaal Statistisch Jaarboek, het Statistisch Tijdschrift, het Weekbericht en de Economische Nieuwsbrief. Het Statistisch Jaarboek verschijnt uiteraard jaarlijks en geeft in zowat 800 bladzijden

de toestand van het land weer op de meest verscheiden gebieden. Een samenvatting hiervan in een handige vorm wordt gegeven in het Zakjaarboek. Het Regionaal Statistisch Jaarboek bevat de voornaamste beschikbare gegevens op regionaal vlak.

Het Statistisch Tijdschrift daarentegen verschaft maandelijks een overzicht van de voornaamste economische verschijnselen. De meest recente gegevens worden iedere week onder beknopte vorm ter beschikking gesteld, in afwachting dat ze uitvoeriger worden gepubliceerd hetzij in het Statistisch Tijdschrift hetzij in de gespecialiseerde publikaties. In de Economische Nieuwsbrief tenslotte worden eveneens, wekelijks, naast de synthetische conjunctuurindicatoren van het Ministerie van Economische Zaken en de Nationale Bank, de resultaten en fluctuaties gegeven van de voornaamste conjunctuurgevoelige reeksen.

Naast genoemde algemene uitgaven kent het N.I.S. een aantal gespecialiseerde publikaties. Vermits niet iedere gebruiker van informatie geïnteresseerd is in alle gebieden van de statistiek en daarentegen de overheid, bepaalde onderzoekingscentra en bedrijfsgroeperingen over gedetailleerde gegevens wensen te beschikken, wordt er voor elk afzonderlijk gebied van de statistiek een gespecialiseerde publikatie uitgegeven.

Aldus heeft men publikaties voor de bevolkingsstatistieken, de sociale statistieken, de gerechtelijke statistieken, de landbouwstatistieken, de industriële statistieken, de handelsstatistieken, de vervoerstatistieken, de statistieken over bouwnijverheid en huisvesting, en de financiële statistieken.

De uitgave „Statistische Studiën” is vooral gewijd aan de nationale rekeningen (met de studie van oorsprong, verdeling en besteding van het nationaal inkomen), de economische groei van de provincies en de gewesten, de analyse van de onderlinge afhankelijkheid van de verschillende economische activiteiten (input-outputanalyse), en andere aanverwante onderwerpen.

Er moet ook nog melding worden gemaakt van de vele boekdelen waarin de resultaten worden opgenomen van de tienjaarlijkse algemene tellingen: de volks- en woningtelling, de gebouwentelling, de landbouwtelling, de nijverheids- en handeltelling.

Tenslotte zij aangestipt dat niet gepubliceerde doch beschikbare statistieken kunnen bekomen worden bij de centrale diensten en in de gedecon-

centreerde bureaus van het N.I.S. Leuvenseweg 44 – 1000 BRUSSEL, tel. (02) 513 96 50; Rubenslei 2 – 2000 ANTWERPEN, tel. (031) 31 19 20; Coupure Rechts 414 – 9000 GENT, tel. (091) 25 32 73; Avenue des Alliés 14-18 – 6000 CHARLEROI, tel. (071) 31 61 61; Quai Marcellis 30 – 4020 LUIK, tel. (041) 42 80 70.

I. OMZETSTATISTIEKEN

1. Statistiek van de aangiften in de belasting over de toegevoegde waarde

1.1. *Basis van de statistiek*

De B.T.W. is een belasting die in elk stadium geheven wordt op de vermeerdering in waarde van een goed of een dienst. Dit in tegenstelling met de overdrachtaks die geheven werd op de verkoopprijs, inbegrepen de reeds in de voorgaande stadia betaalde overdrachtaks.

De overdrachtaks was dus onvermijdelijk een element van de kostprijs vermits hij in de aangekochte goederen voorkwam. De B.T.W. is in principe geen kostprijselement vermits deze die betaald wordt op de aangekochte goederen of diensten, mag gerecupereerd worden.

Als verschil kan men nog vermelden dat de overdrachtaks geheven werd wanneer verkocht werd aan een belastingplichtige, dus in principe niet bij de verkoop aan de gebruiker, terwijl de B.T.W. verschuldigd is als de verkoper een belastingplichtige is, dus ook bij verkoop aan de gebruiker.

De basis van de statistiek zijn de aangiften van de ondernemingen die de belastingplichtigen zijn. De statistische eenheid is dus de onderneming en niet de vestiging. De aangiften moeten, hetzij maandelijks, hetzij per kwartaal bij de regionale B.T.W.-controles ingediend worden binnen de 20 dagen na afloop van de betreffende periode.

Moeten een maandaangifte indienen de ondernemingen welke een jaaromzet hebben boven een bepaalde drempel, exclusief B.T.W. (5 miljoen bij het in werking treden van de wet in 1971, 7,5 miljoen op 1 april 1973 en 10 miljoen op 1 januari 1976); de anderen vullen een kwartaalaangifte in, alhoewel voor deze laatste speciale maatregelen en uitzonderingen voorzien zijn. Aldus wordt voor de kleine ondernemers met een zakencijfer niet hoger dan genoemde drempel en behorende tot een twin-

tigtal sectoren (slagers, haarkappers, schoenmakers, ...), het zakencijfer gemakshalve berekend op basis van het inkoopcijfer. Een voor elk van die sectoren vastgestelde gemiddelde winstmarge wordt bij de inkoopprijs gevoegd om tot het omzetcijfer te komen waarop de belasting berekend wordt. Men spreekt in dat geval van een forfaitaire regeling, maar zulks belet niet dat die belastingplichtigen toch een aangifte moeten invullen.

De kleinhandelaars van vijf sectoren (voeding, schoeisel, textiel, papierwaren, drogisterij en onderhoudsprodukten) moeten echter geen aangifte indienen wanneer zij een inkoopcijfer aan goederen van hoogstens 2 of 3 miljoen F per jaar hebben, naargelang de sector. Zij betalen een egalisatiebelasting die aangerekend wordt door hun leveranciers.

Voor de landbouwers geldt een speciale regeling, ze moeten evenmin een aangifte indienen. Een aantal diensten is van B.T.W. vrijgesteld, b.v. die van notarissen, advocaten, geneesheren, diensten verstrekt door ziekenhuizen, de verkoop van onroerende goederen en effecten. De personen of bedrijven die deze diensten verstrekken moeten dus ook geen aangifte indienen.

In de aangiften komen een aantal cijfergegevens voor die door de zorgen van de Centrale B.T.W.-Administratie op magneetbanden worden geregistreerd en voor statistische verwerking aan het N.I.S. worden meegedeeld. Hierna een beknopte toelichting op de verwerkte gegevens.

De omzet i.v.m. de beroepshandelingen (verkoop, geleverde diensten, uitgevoerd werk) onderworpen aan de belasting, komt in verschillende vakken voor naargelang de voor die handelingen in voege zijnde tarieven (6, 14, 18, 25%). (Vanaf 1 januari 1978 worden de belastingspercentages 14 en 18 vervangen door 16.)

In deze vakken worden vermeld de belastbare bedragen; dus niet degene die niet belastbaar zijn, zoals b.v. het statiegeld, het eventueel disconto. Die belastbare bedragen omvatten zowel de niet gefactureerde handelingen (verkoop aan particulieren) als de gefactureerde, alsook de leveringen aan zichzelf, zowel voor privé- als voor beroepsdoeleinden. Moeten niet worden aangegeven de verkoop van tabaksfabrikaten, dagbladen, periodieken, recuperatiestoffen, de vrijgestelde handelingen zoals de uitvoer, het internationaal vervoer, de leveringen aan ambassades of internationale instellingen, de in het buitenland verrichte handelingen, de vrijgestelde diensten als deze hierboven genoemd.

Tot in 1976 moesten alleen de maandaangevers apart het bedrag opgeven van hun uitvoer of daarmee gelijkgestelde handelingen, behalve eveneens de hierboven vermelde goederen. Vanaf 1 januari 1977 is dat ook verplichtend voor de kwartaalaangevers.

In een ander vak komen de tijdens de beschouwde periode uitgereikte creditnota's voor, welke betrekking hebben op vroeger uitgereikte facturen of verrichte handelingen. Die nota's kunnen betrekking hebben op een facturatiefout, een prijsvermindering, een terugneming van goederen, enz.

Als laatste rubrieken, met basisgegevens voor de berekening van B.T.W., hebben we het totaal bedrag, exclusief B.T.W., van de inkomende stukken met betrekking tot de leveringen aan de aangever, inbegrepen de leveringen aan zichzelf voor beroepsdoeleinden en de inkopen die, alleen gedeeltelijk, op het bedrijf van de aangever betrekking hebben.

Ook de niet aan belasting onderworpen handelingen, b.v. de aankoop van tabaksfabrikaten, moeten aangegeven worden, of de invoer afkomstig van een eigen vestiging in het buitenland. De ontvangen creditnota's worden afgetrokken.

Ofschoon reeds in voornoemde rubriek begrepen, worden de investeringen ook in een afzonderlijk vak vermeld. Alle andere vakken betreffen de berekening van de door de aangever verschuldigde belasting en worden hier niet besproken.

1.2. *Verwerking van de aangiften en opgestelde tabellen*

Al die aangiften worden periode na periode op archiefbanden verzameld, per aangever. D.w.z. dat voor alle aangevers, die gerangschikt zijn naar stijgende identificatienummers, alle aangiften, de ene na de andere, opgenomen worden tot bij de afsluiting van het jaar.

De aangever wordt geïdentificeerd door een nummer dat voor de natuurlijke personen bestaat uit het codenummer van de B.T.W.-controle waar hij voor het eerst ingeschreven werd en uit een volgnummer door dat bureau toegekend. Voor de vennootschappen wordt het nummer van het nationale fichier overgenomen (fichier opgezet en bijgehouden door de Dienst van Algemeen Bestuur).

Dat identificatienummer is het enige dat men betreffende de aangever in de archiefbanden vindt. Om aan een aangever bepaalde kenmerken te kunnen toekennen, moet het Centrum voor Infor-

matieverwerking van het N.I.S. een beroep doen op het signaletisch fichier (een andere magnetische band), waarin alle aangevers eveneens volgens hun identificatienummer opgenomen zijn. Daarin vindt men nl. de activiteit volgens de N.A.C.E.-nomenclatuur, en, of eventueel een andere activiteit uitgeoefend wordt in dezelfde bedrijfsklasse ofwel in een andere bedrijfsklasse, de gemeente waar de sociale of administratieve zetel gevestigd is, de juridische vorm, de aanvang of het staken van het bedrijf. (N.A.C.E. = Algemene systematische bedrijfsindeling in de Europese Gemeenschappen).

Er worden meestal gewone totalisatietabellen gemaakt, d.w.z. dat de elementen eenvoudig volgens de gekozen indelingen opgeteld worden, nl. bedrijfsindelingen en geografische indelingen. Er worden maand- en kwartaaltabellen uitgewerkt:

- a. voor het rijk en per gewest volgens activiteitsgroepen (3 cijfers N.A.C.E.);
- b. per provincie volgens activiteitsklassen (2 cijfers N.A.C.E.);
- c. per arrondissement volgens activiteitsafdelingen (1 cijfer van de N.A.C.E.).

Jaarlijks worden qua activiteit nog wat gedetailleerder tabellen opgesteld terwijl bovendien uitsplitsingen naar juridische vorm en naar belangrijkheid van het zakencijfer worden uitgewerkt. Al deze tabellen worden evenwel niet gepubliceerd.

Ingevolge de prijsstijging neemt, bij gelijkblijvende drempel, het aantal ondernemingen dat maandelijks rapporteert toe. Hieruit volgt dat de omzet van de maandaangevers doorgaans sneller stijgt dan die van alle aangevers samen. Voor de bedrijfstakken waar de kwartaalaangevers belangrijk zijn geven de maandelijks indexcijfers, berekend op de maandelijks aangiften, dus een vertekend beeld van de ontwikkeling van de omzet. Het N.I.S. corrigeert hiervoor door de drie maandindexcijfers van een kwartaal te vermenigvuldigen met de verhouding tussen het kwartaalindexcijfer van de omzet van alle aangevers en dat van de omzet van de maandaangevers.

In het Statistisch Tijdschrift nr 6, 1976 werden de eerste en uitvoerige gegevens gaande tot december 1975, vergezeld van een uitgebreide commentaar, gepubliceerd onder de titel „Omzet van de ondernemingen en aankopen van investeringsgoederen sinds 1 januari 1971 op grond van de aangiften inzake de belasting over de toegevoegde waarde”.

Voor verdere informatie wordt naar dit artikel verwezen.

Merken we tenslotte nog op dat, vermits het hier gaat om omzetcijfers, d.w.z. cijfers die zowel beïnvloed zijn door prijsveranderingen als hoeveelhedsveranderingen, er de verandering in de tijd van de hoeveelheid van de omzet niet direct kan uit afgeleid worden. Een ruwe benadering van de hoeveelhedsverandering van de omzet kan, voor grote aggregaten, worden bekomen door deling van het omzetcijfer door het indexcijfer van de consumptieprijzen. Dit natuurlijk bij afwezigheid van meer geschikte prijsindexcijfers en niet al te kleine tijdsintervallen.

2. Statistiek van de omzet en de bestellingen in de industrie

Voor alle sectoren van de Belgische nijverheid, met uitzondering van het bouwbedrijf, maakt het N.I.S., mede ten behoeve van het Bureau voor de Statistiek van de Europese Gemeenschappen, maandelijks een statistiek op van de omzet van de bedrijven die 20 of meer personen tewerkstellen. Hierbij moeten de bedrijven echter niet naar de gebruikelijke nomenclatuur van het N.I.S. doch naar de N.A.C.E.-bedrijfsindeling worden gerangschikt.

Voor volgende bedrijfstakken:

- Textielnijverheid;
 - Fabricage van kunstmatige en synthetische vezels;
 - Schoen- en kledingnijverheid;
 - Hout- en meubelnijverheid;
 - Papiernijverheid (produktie en verwerking);
 - Metaalverwerkende nijverheid;
- moeten tevens maandelijks de bestellingen in waarde worden gevraagd.

Voor de metaalverwerkende nijverheid beschikt het N.I.S. reeds over deze gegevens sedert vele jaren.

Tenslotte kunnen gegevens over de leveringen bestemd voor het binnenland respectievelijk buitenland, per produkt, in hoeveelheid en in waarde, afgeleid worden uit de jaarstatistiek van de industriële produktie, waarover verder uitvoerig zal worden gehandeld.

3. Omzet in de binnenlandse handel

3.1. Omzet van de grote distributie-ondernemingen

Vóór 1 januari 1965 werden door het N.I.S. indexcijfers van de omzet berekend voor respectie-

velijk de grote warenhuizen, de kleinhandelsondernemingen gespecialiseerd in de verkoop van voedingswaren en de verbruikscoöperaties. Aangezien de aangifte van het omzetcijfer vrijwillig gebeurde antwoordden sommige belangrijke ondernemingen niet, terwijl andere hun cijfers laattijdig binnestuurd. Om het mogelijk te maken juiste indexcijfers te bekomen betreffende de evolutie van het omzetcijfer van sommige kleinhandelsondernemingen en om aan de wens van de E.G. tegemoet te komen, schrijft het koninklijk besluit van 4 februari 1965 een maandelijks statistisch onderzoek voor, vanaf 1 januari 1965, naar het omzetcijfer verwezenlijkt door:

- de kleinhandelsondernemingen met menigvuldige afdelingen en daarmee gelijkgestelde handel, gewoonlijk grote warenhuizen genoemd;
- de ondernemingen van supermarkten;
- de verbruikscoöperaties;
- de kleinhandelsondernemingen met bijhuizen.

Om in aanmerking te komen *als grootwarenhuis*, moeten de ondernemingen minstens 20 personen in dienst hebben en tenminste vijf van de volgende 7 produktengroepen te koop aanbieden:

- voedingswaren en tabak;
- textielwaren, kleding en schoeisel;
- meubilerings-, onderhouds- en huishoudartikelen;
- weeldeartikelen, precisieapparaten, kunstvoorwerpen;
- auto's, moto's, fietsen en aanverwante handel;
- papierwaren, boeken, kantoorbenodigdheden en artikelen voor muziek;
- speelgoed, sportartikelen, vis- en jachtgerief en artikelen voor kinderen.

De ondernemingen van supermarkten zijn ondernemingen waarvan één of verschillende vestigingen hoofdzakelijk op zelfbediening zijn afgestemd d.w.z. zij een verkooptechniek hebben waarbij tenminste 2/3 van het assortiment zodanig tentoongesteld wordt dat de klant de artikelen kan bekijken, aanraken en meenemen naar de kassa waar hij voor het geheel betaalt. Bovendien moeten zij een verkoopoppervlakte van tenminste 400 m² hebben en voedingswaren en eventueel andere artikelen verkopen.

De verbruikscoöperaties zijn de coöperatieve vennootschappen die waren kopen om deze hoofdzakelijk te verkopen aan de gewone consument, dus niet aan handelaars of andere bedrijven, en die hun winsten onder hun leden verdelen in de vorm van *ristorno's* naar rato van de in de loop van het jaar gedane aankopen.

De *kleinhandelondernemingen met bijhuizen* moeten tenminste vijf kleinhandelsvestigingen bezitten.

De 4 groepen moeten elk een verschillend vragenformulier invullen. Zo zijn de „grote warenhuizen” verplicht maandelijks de vragen van formulier I te beantwoorden. De gestelde vragen hebben betrekking op het totale omzetcijfer van de onderneming, dat over de volgende afdelingen verdeeld wordt:

Voeding:

- bederfelijk;
- niet bederfelijk;
- restaurant, snack-bars, enz.

Textiel- en kledingsartikelen:

- stoffen per meter;
- bovenkleding „Heren en Jongens”;
- bovenkleding „Dames, Juffrouwen en Meisjes”;
- gebreide goederen, ondergoed, hemden en hoeden;
- mercerie, linten, patronen;
- schoenen, pantoffels;
- allerlei opschikartikelen.

Meubilering:

- meubileringstextiel;
- meubelen, luchters, versiering.

Huishouden:

- huishoudelijke toestellen;
- andere huishoudartikelen.

Tabak, rookgerief

Boekhandel, papierhandel, fotografische en kinematografische artikelen:

- boekhandel;
- papierhandel;
- fotografische en kinematografische artikelen en toebehoren;
- reukwaren, toiletartikelen;
- spelen, speelgoed, sport- en reisartikelen.

In het *vragenformulier II*, bestemd voor de „*ondernemingen van supermarkten*” wordt het totale omzetcijfer van de onderneming gevraagd met als onderverdeling:

- bederfelijke voedingswaren;
- niet bederfelijke voedingswaren en diverse produkten.

De „*verbruikcoöperaties*” moeten *vragenformulier III* beantwoorden. Zij moeten hun totaal omzetcijfer vermelden dat onderverdeeld wordt in volgende afdelingen:

- bakkerij;
- voedingswaren (uitgezonderd bakkerij);
- textiel- en kledingsartikelen;
- meubilering (textielartikelen niet inbegrepen);
- huishoudelijke toestellen;
- andere huishoudartikelen;
- tabak, rookgerief;
- boek- en papierhandel;
- reukwaren en weeldeartikelen;
- spijshuis, tea-room;
- fotografische en kinematografische artikelen en toebehoren;
- allerlei (te omschrijven).

De „*kleinhandelondernemingen met bijhuizen*” moeten *vragenformulier IV* beantwoorden. Zij moeten hun totaal omzetcijfer vermelden dat onderverdeeld wordt in volgende afdelingen:

- algemene voedingswaren;
- huishoudelijke toestellen;
- andere huishoudartikelen;
- textiel en kledingsartikelen;
- schoeisel;
- meubilering (textielartikelen niet inbegrepen);
- tabakswaaren en rookartikelen;
- spelen, speelgoed, sport- en reisartikelen;
- andere (te omschrijven).

Voor het geheel van de afdelingen die hen aanbelangen moeten de grootwarenhuizen, de verbruikcoöperaties en de kleinhandelondernemingen met bijhuizen bovendien nog opgeven:

- het bedrag van de verkopen in supermarkt met volgende onderverdeling:
 - bederfelijke voedingswaren;
 - niet bederfelijke voedingswaren en diverse produkten;
- andere verkopen in zelfbediening.

Bij het verzenden van het eerste vragenformulier voor de maand januari 1965, werd aan de telplichtigen gevraagd tevens hun totaal omzetcijfer voor het jaar 1964 op te geven teneinde dit jaar als basisjaar voor het indexcijfer te kunnen nemen.

3.2. *Omzet van de kleine detailhandelondernemingen*

De resultaten van het onderzoek voorgescreven door het koninklijk besluit van 1965 bij de

grote distributieondernemingen geven geen juist beeld van de ontwikkeling van de omzet van de kleinhandel in zijn geheel. De overige kleinhandels-ondernemingen, de talrijkste en belangrijkste inzake totale omzet, vallen buiten het toepassingsgebied van voormeld koninklijk besluit. Verruiming ervan drong zich op en thans is deze leemte aangevuld; het koninklijk besluit van 22 december 1967, gewijzigd door dit van 16 april 1971, voorziet inderdaad in een maandelijks steekproefonderzoek naar de omzet verwezenlijkt door de kleinhandelsondernemingen, die niet onder toepassing van het koninklijk besluit van 4 februari 1965 vallen.

Aldus is het N.I.S. thans in staat de nodige gegevens te verzamelen voor de maandelijks opstelling van een indexcijfer van de totale omzet in de kleinhandel. De door de aangevers medegedeelde cijfers zijn waardebedragen; de daaruit berekende indexcijfers weerspiegelen dus zowel de hoeveelheids- als de prijsontwikkeling.

3.2.1. Steekproefmethode

Voor de berekening van het indexcijfer van de omzet in de grote distributieondernemingen wordt het omzetcijfer opgenomen van alle ondernemingen, die tot deze groep behoren (± 400 eenheden): het betreft hier dus een exhaustieve opname.

Voor de kleine detailhandelsondernemingen daarentegen is deze methode praktisch niet te verwezenlijken; deze groep bevat immers een te groot aantal ondernemingen ($\pm 145\ 000$); de steekproefmethode dringt zich hier dus op. De omvang van de steekproef is ongeveer 4 000.

De kleinhandelsvestigingen worden volgens de aard van de verkochte produkten tot dertien groepen herleid.

Het probleem bestaat erin de steekproef van ongeveer 4 000 eenheden op zulkdanige wijze te trekken, dat het algemeen indexcijfer zo nauwkeurig mogelijk is, maar ook dat men, per categorie van produkten, betrouwbare resultaten verkrijgt.

Deze twee doelstellingen kunnen niet gelijktijdig integraal verwezenlijkt worden. Volgende oplossing werd gekozen: het aantal steekprofeenheden werd nagenoeg evenredig genomen met de vierkantswortel van het aantal vestigingen in elke groep. Uitgaande van afgeronde steekproefverhoudingen krijgt men volgend overzicht.

STEEKPROEFENQUÊTE KLEINE DETAILHANDEL: VESTIGINGEN PER PRODUKTENCATEGORIE

PRODUKTENCATEGORIEËN	K.B. van 16.4.1971	
	Steekproefverhoudingen	Aantal opgenomen steekprofeenheden
1. Voedingsmiddelen, dranken en tabak .	1/50	1 335
2. Kleding en textielartikelen	1/50	338
3. Schoeisel, marokijnwerk en reisartikelen	1/40	124
4. Juwelen, uurwerken, brillen	1/20	100
5. Onderhoudsartikelen voor de woning .	1/30	100
6. Brandstoffen	1/20	354
7. Meubelen	1/15	337
8. Artikelen in plaatijzer en andere duurzame verbruiksartikelen (elektrische huishoudtoestellen uitgezonderd)	1/40	151
9. Duurzame elektrische huishoudtoestellen	1/30	139
10. Vervoermiddelen	1/20	436
11. Brandstoffen & smeermiddelen voor motorvoertuigen	1/30	100
12. Sport- en onspanningsmiddelen	1/20	428
13. Overige kleinhandel	1/30	218
<i>Totaal:</i>	—	4 160

De trekking van de in aanmerking te nemen ondernemingen gebeurde, enerzijds aan de hand van de vragenformulieren D en D bis van de algemene nijverheids- en handelstelling op 31 december 1961, en anderzijds met behulp van de inschrijvingen in het handelsregister voor de ondernemingen die na 1 januari 1962 ingeschreven zijn. Beroep op deze inschrijvingen is nodig omdat elk jaar ongeveer 10% van de ondernemingen hun activiteit stopzetten ofwel van activiteit of eigenaar veranderen; daartegenover staat, dat er elk jaar een aantal nieuwe ondernemingen tot stand komen en voor deze steunt men op het handelsregister.

Het is noodzakelijk de steekproefverhoudingen aan te passen aan het veranderend universum van de kleinhandelsondernemingen die, qua aantal, een dalende evolutie vertonen. Dit geschiedde bij koninklijk besluit van 16 april 1971 houdende wijziging van het koninklijk besluit van 22 december 1967. De hierin voorkomende steekproefverhoudingen zijn vermeld op voorgaande tabel.

Om te vermijden dat men steeds dezelfde personen zou ondervragen, is een regelmatige en geleidelijke vernieuwing van de steekproef voorzien. Dit geschiedt thans op basis van het B.T.W.-register.

3.2.2. *Voorlopige indexcijfers van de omzet van de kleine detailhandelondernemingen*

Voor de dertien categorieën van produkten worden indexcijfers berekend, welke nadien tot indexcijfers voor vier grote groepen van produkten herleid worden.

De overeenstemming is de volgende:

Groep 1: Voedingsmiddelen: categorie 1.

Groep 2: Kleding en textielartikelen: categorieën 2 en 3.

Groep 3: Meubilerings- en huishoudartikelen: categorieën 5, 7, 8 en 9.

Groep 4: Overige artikelen: categorieën 4, 6, 10, 11, 12 en 13.

Het relatief aandeel van de onderscheiden categorieën in de overeenstemmende groepen is natuurlijk nogal ongelijk; een weging is dus nodig. De gebruikte wegingscoëfficiënten worden afgeleid uit de uitgaven voor private consumptie berekend in het raam van de nationale rekeningen.

Uit de vier indexcijfers wordt vervolgens een algemeen indexcijfer van de omzet in de kleine detailhandelondernemingen afgeleid. Tenslotte wordt een algemeen indexcijfer van de omzet in de kleinhandelondernemingen berekend. Dit gebeurt in twee stappen. Eerst wordt een voorlopig algemeen indexcijfer gezocht. Aan elke soort kleinhandel wordt een wegingscoëfficiënt toegekend, welke het aandeel moet weergeven van de omzet van elke soort kleinhandel in het totaal van de verkopen.

Zoals hoger vermeld wordt het totale bedrag van de verkopen langs de kleinhandel afgeleid uit de nationale rekeningen. Het verschil tussen dit bedrag en de som van de omzetcijfers van de grote distributie-ondernemingen wordt beschouwd als het omzetcijfer van de kleine detailhandelondernemingen. Men komt aldus voor laatstgenoemde ondernemingen tot een aandeel dat dalend verloopt doch in 1973 nog ongeveer 80% zou bedragen.

De berekening van de maandelijkse indexcijfers in de kleine detailhandel laat toe een jaarindexcijfer te bepalen. Dit jaarindexcijfer verschilt in zekere mate van het indexcijfer afgeleid uit de jaarlijkse ramingen van de private consumptie in werkelijke prijzen. Aangezien het maandelijks indexcijfer steunt op een steekproef en bovendien geen rekening houdt met de vermindering van het aantal kleine detailhandelondernemingen, is het aangewezen voor het jaarindexcijfer de voorkeur te geven aan het indexcijfer afgeleid uit de private consumptie. Het maandelijks indexcijfer afgeleid uit de

steekproef wordt dus geacht de schommelingen in de loop van een jaar weer te geven terwijl het jaargemiddelde de ontwikkeling van jaar tot jaar van de private consumptie weerspiegelt. De voorlopige maandelijkse indexcijfers van elke produkten-groep dienen bijgevolg een correctie te ondergaan ten einde ze in overeenstemming te brengen met het jaarindexcijfer.

4. Statistiek van de buitenlandse handel

De uitvoer van een bedrijf vormt meestal slechts een gedeelte van zijn omzet, terwijl de ingevoerde goederen deels een finale bestemming hebben en ook deels dienen voor intermediair verbruik. De statistieken over de buitenlandse handel kunnen dus alleen als partiële ofwel indirecte gegevens over de omzet beschouwd worden. Anderzijds vormt de uitvoer toch een belangrijke fractie van de afzet van onze industriële produktie en is hij een belangrijke indicator van de economische ontwikkeling. Vermits bovendien de statistiek van de invoer moeilijk los van deze van de uitvoer kan behandeld worden, wordt de statistiek van de buitenlandse handel in zijn geheel in dit hoofdstuk besproken. Wegens de economische unie met het Groothertogdom Luxemburg slaan de gegevens op België en Luxemburg samen.

4.1. *Doel*

De statistiek van de buitenlandse handel heeft hoofdzakelijk tot doel maandelijks gegevens te verstrekken over de in- en uitvoerverrichtingen van de Belgisch-Luxemburgse Economische Unie (B.L.E.U.), alsmede over de doorvoerverrichtingen over het grondgebied van genoemde Unie. Het opmaken van de statistiek gebeurt in overeenstemming met het E.E.G.-reglement 1736/75 van 24.6.1975.

De belangrijkste gegevens van de invoer- en uitvoerstatistieken zijn de aard van de goederen, de waarde, het nettogewicht en het land van herkomst of van bestemming. De doorvoerstatistiek heeft betrekking op dezelfde gegevens, behalve dan dat de waarde van de goederen hier niet wordt opgenomen, evenmin als het nettogewicht dat vervangen wordt door het brutogewicht.

4.2. *Gebruikte documenten*

De inlichtingen die als basis dienen voor de statistiek van de buitenlandse handel en de doorvoer, worden voor het grootste gedeelte geput uit

de documenten die door de douanediens ten worden ingezameld; een exemplaar hiervan wordt aan het N.I.S. gezonden.

In sommige gevallen worden de inlichtingen ten behoeve van de statistiek op een andere wijze verkregen. Zo werd, met ingang van 1 februari 1971, datum waarop de douaneformaliteiten aan de Belgisch-Nederlandse grens door Nederland werden opgeheven, het voorgeschreven douanedocument bij de invoer van goederen uit Nederland vervangen door een statistisch formulier dat door de Nederlandse uitvoerder moet worden ingevuld. Een exemplaar van dit formulier wordt rechtstreeks naar het Nederlandse Centraal Bureau voor de Statistiek gezonden; het dient als basismateriaal voor de statistiek van de uitvoer van Nederland ter bestemming van de B.L.E.U. Het andere exemplaar van dit formulier wordt aan de Belgisch-Nederlandse grens ingenomen door de Belgische douane en wordt doorgestuurd naar het N.I.S. voor het opstellen van de statistiek over de invoer in de B.L.E.U. van goederen herkomstig uit Nederland.

In principe moet er een douanedocument of een statistisch formulier betreffende de buitenlandse handel opgesteld worden voor elke verzending of aankomst van uit- of ingevoerde goederen. Nochtans zijn sommige ondernemingen, mits inachtneming van bepaalde voorwaarden, ertoe gemachtigd getotaliseerde statistische aangiften op te stellen, die betrekking hebben op de invoer- of de uitvoerverrichtingen gaande over één of twee weken en, in de meeste gevallen, zelfs over een maand.

4.3. *Definities*

4.3.1. *Invoer, uitvoer, bijzondere handel en algemene handel*

De gegevens betreffende de statistiek van de buitenlandse handel van de B.L.E.U. hebben betrekking op de „bijzondere handel” en slaan hetzij op de invoer hetzij op de uitvoer.

De bijzondere invoerhandel omvat :

- 1) de goederen die worden aangegeven voor het verbruik, zowel bij rechtstreekse invoer op het grondgebied van de B.L.E.U. als na uitslag uit entrepot;
- 2) de goederen die onder het stelsel van gehele of gedeeltelijke tijdelijke vrijstelling worden ingevoerd om een bewerking (veredeling) te ondergaan in de B.L.E.U. en vervolgens opnieuw te worden uitgevoerd (actief veredelingsverkeer).

- 3) sinds 1951, de wederinvoer van de tijdelijk uitgevoerde goederen, die na veredeling in het buitenland opnieuw worden ingevoerd (passief veredelingsverkeer).

De bijzondere uitvoerhandel omvat :

- 1) de Belgische en de Luxemburgse goederen, alsmede de genationaliseerde goederen die definitief het B.L.E.U.-grondgebied verlaten;
- 2) de goederen die wederuitgevoerd worden na de bewerking te hebben ondergaan waarvoor ze, onder vrijstellingsregime, werden ingevoerd (actief veredelingsverkeer);
- 3) sinds 1951, de goederen die tijdelijk worden uitgevoerd om in het buitenland een bewerking te ondergaan en later opnieuw te worden ingevoerd (passief veredelingsverkeer).

Onder *genationaliseerde goederen* dient men te verstaan eensdeels de goederen van vreemde herkomst waarvoor de invoerrechten werden betaald en anderdeels deze welke vrij van douanerechten voor de handel of het verbruik binnen het grondgebied van de B.L.E.U. werden aangegeven.

De *doorvoerstatistiek* omvat de goederen van vreemde herkomst die, komende uit het buitenland, over het grondgebied van de B.L.E.U. reizen ter bestemming van het buitenland, hetzij rechtstreeks (rechtstreekse doorvoer) hetzij langs douane-entrepot (onrechtstreekse doorvoer). De uitkomsten van de doorvoerstatistiek worden gepubliceerd volgens de herziene versie van de naamlijst voor de vervoerstatistieken (N.V.S.).

De *algemene handel* omvat bij de invoer alle op het grondgebied van de B.L.E.U. binnekomende goederen andere dan die welke rechtstreeks worden doorgevoerd. Dit goederenverkeer omvat dus de goederen die tot de bijzondere handel behoren en die welke in de entrepots worden opgeslagen, met uitzondering evenwel van deze welke bij het verlaten van het entrepot als voor consumptie bestemd zijnde goederen worden verklaard.

Bij de uitvoer omvat de algemene handel alle goederen welke het grondgebied van de B.L.E.U. verlaten met uitzondering van die welke rechtstreeks worden doorgevoerd. Deze handel heeft dus betrekking op de goederen van de bijzondere handel en die welke herkomstig zijn uit het buitenland en bij het verlaten van het entrepot verder worden verzonden.

4.3.2. *Land van oorsprong, van herkomst en van bestemming*

De uitkomsten van de statistiek van de buitenlandse handel van de B.L.E.U. worden opgesteld volgens het land van herkomst voor de ingevoerde goederen en volgens het land van bestemming voor de uitgevoerde goederen. De aandacht wordt gevestigd op het verschil tussen het land van herkomst en het land van oorsprong.

Onder *land van oorsprong* wordt verstaan het land waar voortbrengselen van de landbouw worden geteeld of gefokt, waar de minerale produkten werden gewonnen, waar de nijverheidsgoederen werden gefabriceerd of veredeld. De aandacht zij er op gevestigd dat handelingen als herverpakking, hersortering en menging niet worden beschouwd als veredeling. Ingeval van opeenvolgende bewerkingen in verschillende landen wordt als land van oorsprong aangezien het land waar de goederen de vorm hebben gekregen onder dewelke zij naar het land van bestemming worden gestuurd.

Indien de goederen, voor de aankomst in het land van invoer, al of niet over één of meer landen zijn gegaan en aldaar het voorwerp hebben uitmaakt van ophouden of rechtshandelingen die geen verband houden met het vervoer, geldt als land van herkomst het land waar dergelijke ophouden of rechtshandelingen hebben plaatsgevonden. In andere gevallen is het land van herkomst gelijk aan het land van oorsprong.

Uit deze bepaling vloeit voort dat, indien tijdens een ophoud in een land liggend tussen het land vanwaar de goederen aanvankelijk werden verzonden en het invoerland, de goederen aldaar werden genationaliseerd, verkocht, veredeld of opgeslagen in een douane-entrepot, het land waar deze verrichtingen plaatsvonden moet worden beschouwd als *land van herkomst*. Verrichtingen zoals een verandering van vervoermiddel, een overlading, een tijdelijke opslag (buiten een douane-entrepot) hebben integendeel geen invloed op het bepalen van het land van herkomst.

Voorbeeld: In de Verenigde Staten geogste tarwe die wordt verkocht aan een Belgische importeur, over zee naar Rotterdam wordt gevaren waar ze wordt overgeladen op aken met de B.L.E.U. als bestemming. In dit voorbeeld moet het land van oorsprong, hier de Verenigde Staten, ook als het land van herkomst der goederen worden beschouwd. Indien daarentegen deze tarwe in Rotterdam zou worden genationaliseerd alvorens aan een Belgische handelaar te worden doorverkocht, zou de transactie in de statistiek van de B.L.E.U. als invoer

van uit Nederland herkomstige Amerikaanse goederen moeten worden geregistreerd.

Het land waar de faktuur werd opgesteld of waar de betaling moet geschieden, is evenmin van belang voor de bepaling van het land van herkomst.

Het *land van bestemming* is het land dat op het ogenblik van de uitvoer gekend is als het land waarheen de goederen uiteindelijk dienen te worden verstuurd.

Sommige landen verwerken hun gegevens bovendien nog naar het land van aankoop en/of het land van verkoop.

4.3.3. *Gewicht van de goederen*

In de statistiek van de buitenlandse handel wordt, behoudens de uitzonderingen die voortvloeien uit de voorschriften van het Tarief van Invoerrechten, het nettogewicht (werkelijk of wettelijk) opgenomen. Het nettogewicht is het gewicht van de goederen ontdaan van hun verpakking. Het wettelijk nettogewicht wordt bekomen door van het brutogewicht de wettelijke tarra af te trekken.

Voor de vervoerstatistieken, die subsidiair uit het basismateriaal van de buitenlandse handel worden opgebouwd, wordt evenwel het brutogewicht (het gewicht van de goederen met de verpakking) in aanmerking genomen. De bedoelde vervoerstatistieken zijn o.m. de doorvoerstatistiek, de statistiek over de verkeerswijzen (gevolgde wegen), de statistiek over de internationale haventrafiek.

Het ligt dus voor de hand dat op het statistisch grondmateriaal zowel het netto- als het brutogewicht moeten voorkomen.

4.3.4. *Waarde van de goederen*

De waarde van de goederen, die opgenomen wordt in de statistiek van de buitenlandse handel, is de statistiekwaarde. Dit is de waarde van de werkelijk ingevoerde of uitgevoerde goederen op het ogenblik dat ze de grens overschrijden.

De statistiekwaarde bij de invoer is de douanewaarde, gebeurlijk vermeerderd met de vervoerkosten van de E.E.G.-grens tot aan de B.L.E.U.-grens, wanneer deze beide grenzen niet samenvallen. De douanewaarde wordt immers bepaald op het overschrijdingspunt van de E.E.G.-grens, terwijl de statistiekwaarde bepaald wordt aan de B.L.E.U.-grens. De douanewaarde (bij de invoer) is de normale prijs, dit is de prijs welke geacht wordt op het tijdstip van de aangifte voor die goederen te

kunnen worden bedongen ingevolge een onder vrije mededinging tot stand gekomen transactie tussen een koper en een verkoper, die onafhankelijk van elkaar zijn.

De normale prijs wordt bepaald met inachtneming van de volgende regels:

- 1) de goederen worden geacht aan de koper te zijn geleverd in de eerste zeehaven of grensplaats op het grondgebied van de E.E.G.;
- 2) de verkoper wordt geacht alle kosten, betrekking hebbende op de verkoop en op de levering tot op de plaats bedoeld onder 1) te dragen, zij dienen dus in de prijs begrepen te worden;
- 3) de koper wordt geacht de in de B.L.E.U. verschuldigde rechten, belastingen en heffingen te dragen; zij dienen derhalve niet in de prijs begrepen te worden.

Voor goederen welke worden geleverd ingevolge een onder vrije mededinging tussen twee van elkaar onafhankelijke partijen tot stand gekomen koop en verkoop mag de koopprijs als waarde gelden, d.w.z. de werkelijk betaalde of te betalen prijs, vermeerderd met alle daarin niet reeds begrepen kosten, als zijn bedoeld onder 2) en eventueel verminderd met alle verdere kosten, belastingen en heffingen in de B.L.E.U. voor zover deze in de prijs begrepen zijn.

Het vorige lid vindt geen toepassing indien de normale prijs hoger is dan de koopprijs, bepaald overeenkomstig dat lid.

Voor zover bij het bepalen van de waarde wordt uitgegaan van bedragen welke zijn uitgedrukt in buitenlandse munt, dient de wisselkoers toegepast te worden die overeenkomt met de pariteit verklaard bij en aangenomen door het Internationaal Monetair Fonds, tenzij de waardeschommelingen van deze munt de grenzen overschrijden die door de regels van bovenvermelde instelling werden uitgevaardigd. In dit laatste geval, evenals in elk ander geval van niet stabiele pariteit, dient de laatstgeldende verkoopkoers, op de wisselmarkt van Brussel vastgelegd, toegepast te worden.

Bij de aangifte voor het verbruik van de „ad valorem” belaste goederen moet een afschrift van de factuur worden gevoegd.

De *statistiekwaarde bij de uitvoer* is de waarde van de werkelijk uitgevoerde goederen berekend op het ogenblik dat de goederen de B.L.E.U.-grens overschrijden. Deze waarde omvat de prijs van de goederen en de vervoerkosten tot aan de B.L.E.U.-grens. In deze waarde zijn de teruggaven en de

accijnsrechten waarvoor ontlasting bij de uitvoer wordt toegestaan, niet begrepen.

4.3.5. *Aanvullende eenheden*

Voor bepaalde, door een sterretje in de nomenclatuur aangeduide goederen, moeten de in- en uitgevoerde hoeveelheden in een andere meeteenheid dan het gewicht worden uitgedrukt (aantal stuks, liters, m², m³, ... naargelang het geval). Deze aanvullende eenheden vervangen het gewicht of moeten meestal samen met het gewicht aangegeven worden.

De goederen aangegeven met een douane-entrepot (openbaar, fictief of privaat) als bestemming, zijn niet vervat in de bijzondere handel. Zij maken het voorwerp uit van de entrepotstatistiek. De uitkomsten worden niet gepubliceerd.

4.4. *Goederennaamlijsten*

4.4.1. *Douanenomenclatuur van Brussel*

De indeling van de goederen in de douanetarieven geschiedt aan de hand van de zogenaamde Nomenclatuur van Brussel; sedert 1967 wordt deze de „Nomenclatuur van de Internationale Douaneraad” (IDR-nomenclatuur) genoemd. De nomenclatuur kwam tot stand tijdens de jaren 1951-1955 in de schoot van de Internationale Douaneraad, en werd aangenomen, o.m. door de landen van de Gemeenschappelijke Markt.

De N.V.B.-naamlijst omvat 21 afdelingen (secties), 99 hoofdstukken en 1 097 rubrieken; deze rubrieken worden voorgesteld d.m.v. een code van vier cijfers.

De N.V.B.-classificatie berust in hoofdzaak op de stoffen waaruit de produkten zijn samengesteld en is als dusdanig niet bruikbaar voor een degelijke economische analyse.

In 1961 werden in de N.V.B. eveneens opgenomen, de onderverdelingen van het gemeenschappelijk buitentarief („Gemeenschappelijk Douanetarief” genoemd of G.D.T.), dat werd uitgewerkt door de douanediens ten van de Europese Gemeenschappen met het oog op de controle van de handel met derde landen.

4.4.2. *De NIMEXE-nomenclatuur*

Sedert de maand januari 1966 gebruikt het Bureau voor de Statistiek der Europese Gemeenschappen de goederennomenclatuur voor de statistieken van de buitenlandse handel van de Gemeenschap en de handel tussen de Lid-Staten (Nimexe).

Ongeveer 6 000 vergelijkbare posten van deze naamlijst werden ingevoerd in het kader van de Nomenclatuur van Brussel en het gemeenschappelijk douanetarief. Deze posities zijn gekenmerkt door een code van zes cijfers waarvan de eerste vier de Nomenclatuur van Brussel voorstellen.

4.4.3. *De Benelux-nomenclatuur*

Sedert 1960 gebruikt het N.I.S. voor het opmaken van de statistieken van de buitenlandse handel van de B.L.E.U. een gemeenschappelijke nomenclatuur van de Beneluxlanden, die steunt op de nomenclatuur van Brussel en het Gemeenschappelijk buitentarief. In deze nomenclatuur werden in 1966 de posten van de NIMEXE-nomenclatuur opgenomen. Bepaalde NIMEXE-posten werden op hun beurt uitgesplitst in statistische posten van nationaal belang. Op 1 januari 1977 hebben de Benelux-landen de NIMEXE-versie bijna integraal overgenomen: zo stemmen de eerste zes cijfers van het Benelux-codenummer overeen met de Nimexerubriek; het zevende cijfer geldt dan voor de nationale statistische posten.

De Benelux-nomenclatuur, versie 1977 telt 7 244 rubrieken, waarvan 398 voor zuiver nationale behoeften.

4.4.4. *De Type-classificatie voor de internationale handel (TCIH)*

In 1950 heeft de UNO de Type-classificatie voor de Buitenlandse Handel opgesteld, in het Frans afgekort C.T.C.I. Met deze naamlijst werd beoogd de economische analyse te vergemakkelijken en te komen tot de vergelijkbaarheid, op internationale schaal, van de gegevens i.v.m. de buitenlandse handel. Wegens transponeringsmoeilijkheden tussen de TCIH en de NVB, besloot de UNO over te gaan tot een herziening van de TCIH, door een synthese te maken van deze beide naamlijsten. De eerste uitgave van de aldus herziene TCIH-naamlijst verscheen in 1960, de tweede herziene versie in 1976.

4.4.5. *De naamlijst NACE-CLIO*

Deze naamlijst is een vertakking van de NACE; de bedrijfstakingen worden erin opgebouwd uit homogene produktie-eenheden. Wat de goederen betreft is de NACE-CLIO samengesteld uit een hergroepering van de rubrieken van de NIMEXE. De NACE-CLIO bevat zowat 185 groepen, elke groep aangeduid zijnde door een code van 3 cijfers.

4.4.6. *De internationale Type-classificatie per industrie (I.T.C.I.)*

Deze nomenclatuur werd in 1948 door de UNO uitgewerkt en voor het laatst herzien in 1968. Hierin zijn de goederen, die het voorwerp zijn van de internationale handel, opgenomen volgens de bedrijfstakingen die ze hebben voortgebracht.

4.4.7. *De Naamlijst voor Vervoerstatistieken*

Deze naamlijst werd uitgewerkt door de E.E.G.-diensten in overleg met de betrokken lid-staten; zij werd ontworpen met de bedoeling de vergelijkbaarheid van de vervoerstatistieken naar goederensoort te vergemakkelijken. De naamlijst is minder uitgebreid dan de hogergenoemde naamlijsten; zij wordt o.m. gebruikt bij de codering van de doorvoerstatistiek.

4.4.8. *De minimum-goederenlijst voor de statistieken over de internationale handel*

Deze lijst kwam klaar in 1938 door toedoen van de Volkerenbond. De produkten worden er gerangschikt naar het gebruik en de graad van bereiding. Het N.I.S. gebruikt deze lijst bij de berekening van zijn indexcijfers van de buitenlandse handel.

4.5. *Goederen niet begrepen in de statistiek*

Er zij aangestipt dat in de statistiek van de buitenlandse handel niet begrepen zijn:

- de in- en uitvoerverrichtingen die geen handelsverrichtingen zijn, b.v. verhuisboedels, in het internationaal verkeer gebruikte voertuigen, het reisgoed van reizigers, tentoonstellingsgoederen, monsters en stalen zonder handelswaarde en dergelijke meer;
- de door Belgische schepen aangevoerde vis, die als nationaal produkt wordt beschouwd;
- de goederen die geen andere bewerking ondergaan dan verpakking of sortering;
- bankverrichtingen in verband met overdrachten van goudstaven en zilveren en gouden munten;
- van mei 1954 tot en met 1966 de zendingen van goederen waarvan de waarde minder is dan 1 000 F. Sedert 1 januari 1967 de goederenzendingen met een waarde van minder dan 1 000 F betreffende levende dieren, produkten van het dieren- en plantenrijk, produkten van de voedselnijverheid, dranken en tabak (hoofdstukken 01 tot 24 van de statistische goederen-

naamlijst), alsook de goederenzendingen met een waarde van minder dan 5 000 F voor alle andere goederen. Op 1 januari 1976 werd laatstgenoemd bedrag op 12 500 F gebracht. De goederen worden ook niet opgenomen wanneer het netto-gewicht minder is dan 1 000 kg. In het intra-Benelux verkeer mag voor 7 000 F per persoon zonder aangifte over de grens gebracht worden seder midden 1977;

— sedert 1956 tot en met 1971 het ruw en halfbewerkt goud alsmede gouden munten die niet wettelijk meer in omloop zijn. Van 1972 af worden deze goederen opnieuw opgenomen onder de hoofdstukken 71 en 72.

Vanaf juni 1956 zijn niet begrepen in de doorvoerstatistiek de goederenzendingen waarvan het gewicht geen 1 000 kg bedraagt. Het luchtvervoer maakt op deze regel evenwel uitzondering: hier is geen opnamedrempel gesteld.

Scheepsvoorraad wordt opgenomen in de statistiek met uitzondering van de produkten welke als scheepsvoorraad in de Belgische schepen worden geladen. Deze laatste goederen komen nochtans in aanmerking voor de statistiek der ladingen (havenstatistiek).

4.6. *Indexcijfers van de buitenlandse handel*

4.6.1. *Hoeveelheidsindexcijfers*

De hoeveelheidsindexcijfers worden berekend om de ontwikkeling van de in- en uitvoer te volgen nadat de schommelingen welke voortspruiten uit de prijsbewegingen zijn uitgeschakeld.

De beoordeling van de ontwikkeling van de buitenlandse handel op grond van het totale gewicht is erg gebrekkig vermits hierbij geen rekening wordt gehouden met het verschillend economisch belang dat enerzijds zware goederen en anderzijds lichte goederen hebben. Zo zou een fors gestegen uitvoer van zand doen geloven dat de handelsbalans is verbeterd terwijl integendeel de uitvoer van dure afgewerkte produkten dezelfde balans negatief zou beïnvloeden.

Het hoeveelheidsindexcijfer van de invoer, resp. uitvoer is daarom een gewogen rekenkundig gemiddelde van de enkelvoudige indexcijfers van de hoeveelheden welke van de verschillende produkten worden ingevoerd resp. uitgevoerd, de wegingscoëfficiënten evenredig zijnde met de invoer-, resp. uitvoerwaarde van deze produkten in de basisperiode. Het is dus een indexcijfer met vaste wegingscoëfficiënten van het Laspeyrestype.

De formule kan als volgt worden geschreven:

$$I_q = \frac{\sum p_0 q_0 \frac{q_1}{q_0}}{\sum p_0 q_0} = \frac{\sum p_0 q_1}{\sum p_0 q_0}$$

q_1 = hoeveelheid in de berekeningsperiode;

q_0 = hoeveelheid in de basisperiode;

p_0 = eenheidsprijs in de basisperiode.

4.6.2. *Prijsindexcijfers*

(unit value-indexcijfers)

Voor het berekenen van de prijsindexcijfers van de in- en uitgevoerde goederen kunnen hoofdzakelijk twee methoden aangewend worden:

- de berekeningen doen steunen op de marktprijzen van de verschillende goederensoorten (inlichtingen ingewonnen bij de importeurs en exporteurs);
- de berekeningen baseren op de „gemiddelde eenheidswaarden” (unit values) der goederen, welke bekomen worden door voor iedere goederensoort de totale in- of uitvoerwaarde te delen door de in- of uitgevoerde hoeveelheid. Aangezien de produkten welke in eenzelfde rubriek opgenomen zijn, in de basisperiode enerzijds en de berekeningsperiode anderzijds, niet noodzakelijk dezelfde zijn, gaat het hier dus niet om echte prijsindexcijfers doch om indexcijfers van de gemiddelde waarde. Wegens het beschikbaar materiaal zijn het deze indexcijfers die door het N.I.S. berekend worden.

Het indexcijfer van de gemiddelde waarde, zowel bij invoer als bij uitvoer, is het gewogen rekenkundig gemiddelde van de indexcijfers van de gemiddelde waarde van de verschillende goederensoorten. De wegingen gebeuren evenredig met de waarden van de hoeveelheden ingevoerde resp. uitgevoerde goederen tijdens de berekeningsperiode, deze waarden berekend zijnde met de prijzen van de basisperiode.

De formule kan als volgt worden geschreven:

$$I_p = \frac{\sum p_0 q_1 \frac{p_1}{p_0}}{\sum p_0 q_1} = \frac{\sum q_1 p_1}{\sum q_1 p_0}$$

waarin:

q_1 = hoeveelheid in de berekeningsperiode;

p_1 = gemiddelde eenheidswaarde in de berekeningsperiode;

p_0 = gemiddelde eenheidswaarde in de basisperiode.

Het zijn dus indexcijfers van het Paasche-type. Zoals men weet kan de Paasche-index voor I_p ook geschreven worden als een gewogen harmonisch

gemiddelde van de enkelvoudige indexcijfers p_1/p_0 , waarbij de wegingscoëfficiënten de waarden p_1q_1 zijn, welke betrekking hebben op de berekeningsperiode.

Er zij nog opgemerkt dat:

$$I_q \cdot I_p = \frac{\sum p_0 q_1}{\sum p_0 q_0} \cdot \frac{\sum p_1 q_1}{\sum p_0 q_1} = \frac{\sum p_1 q_1}{\sum p_0 q_0} = I_w$$

I_w zijnde het waarde-indexcijfer der ingevoerde resp. uitgevoerde goederen.

Er worden indexcijfers berekend voor de totale in- en uitvoer en voor bepaalde goederengroepen, nl.:

- 1) volgens de graad van bewerking der produkten: ruwe, eenvoudig bewerkte, afgewerkte;
- 2) volgens het gebruik der produkten: grondstoffen en hulpstoffen voor de produktie, investeringsgoederen, verbruiksgoederen.

Zowel in hoeveelheid als in waarde vertegenwoordigen de produkten opgenomen in de indexcijfers ongeveer 80% van het totaal van alle goederen opgenomen in de statistiek van de buitenlandse handel. Dit gedeelte wordt voldoende representatief beschouwd voor het geheel der handelsverrichtingen.

4.6.3. *Ruilvoet*

De ruilvoet is de verhouding tussen de indexcijfers van de gemiddelde waarde bij de uitvoer en bij de invoer; deze verhouding wordt gewoonlijk met 100 vermenigvuldigd, zodat de decimalen dikwijls kunnen weggelaten worden. Indien deze verhouding groter is dan 100 betekent dit dat het indexcijfer van de gemiddelde waarde van de uitvoer groter is dan dit van de invoer of nog dat de gemiddelde prijzen bij de uitvoer sterker gestegen zijn dan deze bij de invoer. Hieruit volgt dat het mogelijk is meer invoer te betalen met minder uitvoer. Men zegt in dat geval dat de ruilvoet verbeterd is.

5. **Conjunctuuronderzoek bij bedrijven**

5.1. *De beoordeling van de conjunctuur en de conjunctuuronderzoekingen in het algemeen*

Verscheidene methoden om de conjunctuur te ontleden werden reeds toegepast. Brengen we eerst de „economische barometers” in herinnering. Zij gaven in de vorm van krommen een synthetische voorstelling van de ontwikkeling op de geldmarkt, de kapitaalmarkt en de goederenmarkt. Deze prognosetechniek steunde op het vermoeden dat er een

vastbepaalde volgorde was in de bewegingen van de drie krommen. Een schommeling in één van deze krommen moest toelaten de ontwikkeling van de andere te voorzien. De meest bekende economische barometer was deze van Harvard. Deze methode werd na de grote depressie van de jaren dertig opgegeven.

Bij de methode van de conjunctuurindicatoren wordt een aantal statistische reeksen gekozen die conjunctuurgevoelig zijn. Hun recente schommelingen worden tegenover elkaar gesteld en de inlichtingen uit deze vergelijking bekomen, leveren het materiaal voor de diagnose en de prognose.

De methode der econometrische modellen bestaat uit een schematische voorstelling van de belangrijkste mechanismen door middel van een stelsel wiskundige vergelijkingen. Op grond van de voorbije ontwikkeling van de opgenomen variabelen kan de invloed van sommige variabelen worden gemeten. Wordt deze invloed, uitgedrukt door de coëfficiënten van de vergelijkingen, geldig geacht voor de toekomst ofwel gewijzigd om rekening te houden met te verwachten veranderingen, dan is het mogelijk de ontwikkeling van enkele van deze variabelen in functie van de andere veranderlijken te voorspellen. De landen waar deze methode wordt toegepast (Nederland o.a.) vormen nog eerder de uitzondering.

Deze drie methoden maken gebruik van statistische gegevens die soms slechts na vrij lange tijd beschikbaar komen. Ze bevatten dus een eerder beperkte informatie over de zeer recente gang van zaken. De conjunctuuronderzoekingen bij de bedrijven trachten hieraan te verhelpen. Ze vormen dus een aanvulling van de gebruikelijke statistische informatie.

Meestal wordt aan de bedrijfsleiders eenvoudig gevraagd aan te duiden of een bepaalde variabele (produktie, bestellingen, voorraad eindprodukten, prijzen, tewerkstelling, enz.) t.o.v. de voorgaande periode gestegen is of zal stijgen, gedaald is of zal dalen, onveranderd gebleven is of zal blijven; vergelijkingen met ver in het verleden liggende tijdstippen zijn dus moeilijk. De resultaten geven het percentage, in verhouding tot het totaal, van het aantal antwoorden dat een stijging resp. een daling aanduidt. Ook de kwalitatieve aspecten van de conjunctuur kunnen bestudeerd worden; het oordeel van de bedrijfsleiders kan gevraagd worden over de mogelijkheid om arbeidskrachten aan te werven, over de redenen waarom de productiecapaciteit niet volledig wordt benut, de hinderpalen die ondervonden worden bij de export, enz.

5.2. De conjunctuuronderzoekingen in België Gegevens over de omzet

Door de Nationale Bank van België worden, op basis van vrijwillige medewerking, drie soorten onderzoekingen gedaan: maandelijks conjunctuuronderzoekingen, onderzoekingen naar de gebruikte productiecapaciteit en semestriële investeringsenquêtes. De aard van de gestelde vragen werd op het vlak van de E.G. gedeeltelijk gecoördineerd.

Voor de kennis van de ontwikkeling van de omzet zijn van belang de vragen over:

1. het verloop gedurende de maand tegenover de vorige maand van:
 - a) de inschrijvingen van nieuwe bestellingen, onderverdeeld in bestellingen vanwege de binnenlandse markt en vanwege de buitenlandse markt wanneer zulks relevant is;
 - b) het oordeel over de orderpositie einde maand;
 - c) de afzet (omzet of verkopen), eventueel onderverdeeld in afzet op de binnenlandse resp. buitenlandse markt;
 - d) het oordeel over het verkooppeil.

De vragen a en b worden gesteld aan industriële bedrijven, de vragen c en d wanneer het handel betreft.

2. het voorzien verloop voor de volgende drie maanden van de vraag van de klanten.

II. PRODUKTIESTATISTIEKEN

1. Maandstatistiek van de industriële produktie

1.1. Algemene beschouwingen

Lijst van de maandstatistieken

Het ontstaan en de geleidelijke invoering van de maandstatistieken verklaren dat het geheel geen volkomen homogeen karakter vertoont. Ze werden één na één ontworpen om, naargelang de behoefte zich liet gevoelen, de nodige informatie te verschaffen aan de verantwoordelijke overheidsdiensten (de administratie van de nijverheid, de administratie van het mijnwezen en de administratie voor energie) en aan de bevoegde beroepsgroeperingen.

Voor alle maandstatistieken werden de formulieren door het N.I.S. in nauwe samenwerking met het bedrijfsleven en met de betrokken ministeriële diensten opgesteld. Hun toepassingsgebied sluit meestal aan bij de structuur van de Belgische

bedrijfsorganisatie en bij die van de overheidsdiensten.

Voor haar economische politiek op korte termijn moet de overheid over een aantal inlichtingen kunnen beschikken die van bedrijfstak tot bedrijfstak sterk kunnen uiteenlopen. Voor sectoren die een vrij stabiel karakter vertonen en met weinig moeilijkheden af te rekenen hebben, kan het volstaan gegevens te verzamelen aangaande enkele indicatoren van de conjuncturele evolutie (b.v. tewerkstelling en produktie).

Voor sectoren die snel grondige structuurwijzigingen ondergaan, aan zware concurrentie zijn blootgesteld, voor de bevoorrading van het land of voor de evolutie van de prijzen van bepaalde artikelen van groot belang zijn, moeten talrijker en meer gedetailleerde inlichtingen worden ingewonnen.

Meestal worden voor de maandstatistiek hoeveelhedsgegevens ingezameld, o.a. omdat daardoor de evolutie in de tijd en de weerslag van de ontwikkeling van de sector op die van andere bedrijfstakken het best kunnen worden nagegaan. Doorgaans beschikken de gespecialiseerde gebruikers van de maandstatistieken trouwens over inlichtingen aangaande het verloop van prijzen om het onderzoek van de waardeëvolutie aan die van de hoeveelheid te kunnen koppelen.

Voor een aantal sectoren kunnen de produktie en de leveringen niet in fysische eenheden worden uitgedrukt (b.v. voor de meubelindustrie) of kunnen de cijfers in fysische eenheden misleidend zijn (b.v. voor de metaalverwerkende nijverheid). Voor die sectoren worden de leveringen ofwel alleen in waarde ofwel in hoeveelheid en in waarde opgenomen.

Het is natuurlijk ook nodig om tot een globalisatie van de disparate en vaak niet optelbare gegevens van de maandstatistieken te komen. Door de berekening van indexcijfers volgens een methode die verder zal worden beschreven, kan men een overzichtelijk beeld verkrijgen van de ontwikkeling van de industrie in haar geheel en in haar grote onderdelen.

De maandstatistieken bestrijken thans het gehele veld van de nijverheid op de volgende wijze. Voor de meeste sectoren bestaat er een specifieke maandstatistiek. Wanneer dat niet het geval is, worden de vestigingen die tien arbeiders of meer tewerkstellen opgenomen in de statistiek van het personeel van de nijverheidsvestigingen (60 EP), waarin alleen het aantal tewerkgestelde bedienden en werklieden en het aantal werkelijk gepresteerde werkuren wordt gevraagd. In het raam van deze

statistiek worden de vestigingen volgens hun bedrijvigheid ingedeeld.

Naarmate men meer informatie wenst, kan de statistiek 60 EP door toevoeging van een aantal vragen in een specifieke maandstatistiek voor de betrokken sector worden omgezet. Dit is in de loop van de voorbije jaren herhaaldelijk gebeurd en zal ook in de toekomst verder geschieden.

Voor de bedrijfstakken die een belangrijke industriële uitrusting en een vrij complexe bedrijfsorganisatie vergen, worden in de regel alle vestigingen voor de maandstatistiek ondervraagd. Voor sectoren waar het aantal kleine bedrijven gering of quasi onbestaande is, heeft deze methode het voordeel dat de resultaten gemakkelijk kunnen vergeleken worden met de vrijwel exhaustieve statistieken van de buitenlandse handel en bovendien een volledig beeld verschaffen van de betrokken bedrijfstak.

Voor bedrijfstakken met zeer vele kleine bedrijven, die vaak tot de ambachtelijke sector behoren, worden de kleinste vestigingen dikwijls niet ondervraagd voor de maandstatistiek. Voor elke statistiek werd bepaald van welke grootteklasse af de vestigingen telplichtig zijn. Meestal werd de benedengrens op 5 arbeiders vastgesteld (in enkele gevallen evenwel op 1, 10 of 20 arbeiders).

In volgende lijst wordt één overzicht gegeven van de maandstatistieken, die thans door het N.I.S.

— soms in samenwerking met beroepsgroeperingen — worden opgemaakt. Voor elke statistiek zijn vermeld: het codenummer, de aard van de activiteit, het criterium dat voor het bepalen van de telplichtige vestigingen wordt gevolgd, en het verzameld cijfermateriaal.

Voor alle maandstatistieken worden ook het aantal tewerkgestelde bedienden en arbeiders en het globaal aantal in de loop van de maand werkelijk gepresteerde werkuren gevraagd. Voor de statistiek van de nijverheidsvestigingen (60 EP) zijn alleen die inlichtingen over het personeel voorhanden. De lijst van deze statistieken is hier niet opgenomen.

De statistieken van de steenkoolmijnen en van de ijzer- en staalindustrie, die respectievelijk door de administratie van het mijnwezen en door de E.G. (voorheen de E.G.K.S.) worden opgemaakt, werden in de lijst niet opgenomen. Het N.I.S. ontvangt echter de volledige en zeer gedetailleerde resultaten van deze statistieken, zodat het overbodig werd geacht de bedrijven met het maandelijks invullen van een tweede vragenlijst te belasten.

Anderzijds maakt het Bestuur der Douanen en Accijnzen een aantal maandstatistieken op in verband met de heffing van de accijnsrechten op suiker, bier, alcohol en tabak. Aangezien hierin reeds voldoende gegevens betreffende de evolutie van deze sectoren voorhanden zijn, worden ook daarover door het N.I.S. geen maandelijks inlichtingen ingewonnen.

MAANDSTATISTIEKEN VAN DE NIJVERHEID

Specifieke statistieken per sector

Codendr.	BEDRIJVIGHEID	Telplichtige vestigingen	Verbruik van grondstoffen	Voorraden grondstoffen	Productie	Leveringen	Voorraad afgeleverde producten	Omzet (1)	Bestellingen (1)
05.0M	Graverijen, groeven en aanverwante bedrijven	alle			×			×	
05.30M	Kalksteen	alle	partim		×	×		×	
05.34M	Natuurlijke calciumcarbonaat	alle			×	×	×	×	
06.M	Voedingsmiddelennijverheid:								
.1	a) Vleesconserven en vleesprodukten ..	5 arb. of meer			×		×	×	
	b) Groenteconserven en diepvriesgroenten	1 arb. of meer			×		×	×	
	c) Visconserven	1 arb. of meer			×		×	×	
	d) Bouillons en geconserveerde soepen ..	1 arb. of meer			×		×	×	

(1) Alleen voor de vestigingen die 20 of meer personen tewerkstellen.

MAANDSTATISTIEKEN VAN DE NIJVERHEID
Specifieke statistieken per sector (vervolg)

Codenr.	BEDRIJVIGHEID	Telplichtige vestigingen	Verbruik van grondstoffen	Voorraden grondstoffen	Productie	Leveringen	Voorraad afgevoerde producten	Omzet (1)	Bestellingen (1)
2	Cacao, chocolade en suikergoed, deegwaren, diervoedingsmiddelen en invertsuiker	deels 1 arb. of meer, deels 5 arb. of meer			×		×	×	
3	Cichorei, mout, koffie, azijn en stropen.	1 arb. of meer	partim		×	partim	×	×	
4	Maisderivaten, rijst en rijstderivaten, en derivaten van graangewassen	1 arb. of meer			×		×	×	
06.21M	Jam en ingelegde vruchten	alle	×	×	×	×	×	×	
06.4M	Erkende nijverheidsmaaldertijen (veertiendaagse statistiek)	alle	×	×	×	×	×	×	
06.54M	Koekjes, beschuiten en peperkoek	1 arb. of meer		×	×		×	×	
06.861M	Kruidertijen	1 arb. of meer			×	×	×	×	
06.87M	Voorraad grondstoffen voor de fabricage van veevoeder	Fabrikanten van veevoeder die maandelijks gemiddeld 50 t van deze grondstoffen in bewerking stellen of verkopen		×					
06.871M	Samengesteld veevoeder	1 arb. of meer			×	×	×	×	
08.M	Tabak	alle	×					×	
09.0M	Plantaardige en dierlijke oliën	alle	×	×	×	×	×	×	
09.1M	Margarinenijverheid	alle	×	×	×	×	×	×	
10.M	Chemische nijverheid	5 arb. of meer (alle v. stikstofnijverh.)			×		×	×	
10.M1	Mengsels van meststoffen	alle			×		×		
10.32M	Zeep, synthetische wasmiddelen en onderhoudsprodukten	alle			×	×	×	×	
10.82M	Lucifernijverheid	alle			×	×	×	×	
11.M	Rubbernijverheid	alle			×		×	×	
							(per trim.)		
12.M	Houtverwerkende nijverheid (14 secties) .	5 arb. of meer	×					×	×
12.0M	Houtzagerij, afrollen van hout en vervaardigen van houtvezels en houtwol ..	10 arb. of meer	×						×
13.M	Papier en karton (productie en verwerking)	alle			×		×	×	×
							(per trim.)		
15.01M	Leerlooierijen	alle		×	×		×	×	
16.01M	Fabr. v. kunstm. en synth. vezels en garens	alle			×	×	×	×	×
16.122M	Wassen van wol	alle		×	×		×	×	×
16.123M	Kammen van wol	alle	×	×	×	×	×	×	×
16.211M	Vlasspinnerij	alle	×	×	×	×	×	×	×

(1) Alleen voor de vestigingen die 20 of meer personen tewerkstellen.

MAANDSTATISTIEKEN VAN DE NIJVERHEID
Specifieke statistieken per sector (vervolg)

Codenr.	BEDRIJVIGHEID	Telplichtige vestigingen	Verbruik van grondstoffen	Voorraden grondstoffen	Productie	Leveringen	Voorraad afgevoerde producten	Omzet (1)	Bestellingen (1)
16.212M	Hennepspinnerij	alle	x	x	x	x	x		
16.221M	Jutespinnerij	alle		x	x	x	x	x	x
16.231M	Katoenspinnerij (3- en 4- cilinderspinnerij)	alle	x	x	x	x	x	x	x
16.232M	Katoenspinnerij (2 cilinderspinnerij) ...	alle	x	x	x	x	x	x	x
16.233M	Coconspinnerij	alle	x	x	x	x	x	x	x
16.241M	Kaardwolspinnerij	alle	x	x	x	x	x	x	x
16.242M	Kamwolspinnerij	alle	x	x	x	x	x	x	x
16.26M	Hardevezelspinnerij en touwslagerij	alle	x	x	x	x	x	x	x
16.3M	Weverij	alle	x	x	x	x	x	x	x
16.41M	Naaigarenfabrieken	alle	x	x	x	x	x	x	x
16.514	Weverij van tapijten van harde vezels .	alle	x	x	x	x	x	x	x
16.53M	Bandweverij, vlechterij, passementwerk, enz.	alle	x	x	x	x	x	x	x
16.55M	Viltnijverheid	alle	x	x	x	x	x	x	x
16.56M	Wattenfabrieken	alle	x	x	x	x	x	x	x
16.6M	Breigoednijverheid	alle	x	x	x	x	x	x	x
17.0M	Kleding- en confectienijverheid	10 arb. of meer, deels 5 arb. of meer			x			x	x
17.1M	Schoen- en pantoffelfabrieken	alle			x		x	x	x
18.0M	Elektriciteit	alle			x	x		x	
18.110M	Gascentrales en fabrieken	5 arb. of meer	x	x	x			x	
18.3M	Waternijverheid	alle			x			x	
19.01M	Cokesfabrieken	alle	x	x	x	x	x	x	
19.02M	Fabrieken van steenkoolagglomeraten ..	alle						x	
19.1M	Petroleum	alle	x	x	x	x	x	x	
20.0M	Kleinijverheid	alle			x			x	
20.1M	Keramiek	alle			x			x	
20.2M	Glasnijverheid	alle			x			x	
20.331M	Cementnijverheid	alle			x			x	
20.332M	Kalk	alle			x	x		x	
20.333M	Pleister	alle			x	x	x	x	
20.334M	Dolomiet	alle			x	x	x	x	
20.336M	Kunstmatige hydraulische kalk	alle			x	x	x	x	
20.342M	Fosfaat	alle			x	x	x	x	
20.363M	Gipsagglomeraten	alle			x	x	x	x	
21.0M	IJzer- en staalnijverheid	alle			x			x	
21.1M	Non-ferrometalen	alle			x			x	
22M	Metaalverwerkende nijverheid (22 groepen)	5 arb. of meer				x		x	x
25.0M	Plastieknijverheid	5 arb. of meer	x			x		x	
27.M	Bouwnijverheid:								
.1	Burgerlijke bouwkunde – Wegenbouw – Gebouwen	20 arb. of meer							
.2	Voltooiingswerk	10 arb. of meer							

(1) Alleen voor de vestigingen die 20 of meer personen tewerkstellen.

Voor twee bedrijfstakken worden trimestriële i.p.v. maandelijks statistieken opgemaakt. Dit is in de eerste plaats het geval voor de handschoen-, marokijn- en andere lederwarennijverheid. Het wordt voor deze sector niet nodig geacht maandelijks de gevraagde inlichtingen in te zamelen. Deze inlichtingen zijn: het aantal bedienden en werklie-den, het aantal uren-arbeiders, het aantal arbeidsda-gen van de huisarbeiders en de totale waarde van de leveringen. Aan de statistiek zijn alle vestigingen onderworpen die 5 arbeiders of meer tewerkstel-len.

De tweede driemaandelijks statistiek heeft be-trekking op de petroleumindustrie. Daarin worden in- en uitvoer per land verder naar produkten uitge-splitst dan in de statistiek van de buitenlandse handel. Anderzijds worden de leveringen van de petroleumbedrijven er ingedeeld naar de bedrijfstak waarvoor ze bestemd zijn zodat deze statistiek ge-gevens verstrekt over de evolutie van het verbruik van petroleumprodukten in alle takken van de Belgische economie. Aangezien de leveranciers van petroleumprodukten niet in alle gevallen de juiste bestemming van hun levering kunnen bepalen, moeten de uitkomsten van de statistiek op dit punt met enige voorzichtigheid worden gehanteerd.

1.2. *Indexcijfers van de industriële produktie*

1.2.1. *Indexcijfers voor produktengroepen en bedrijfsklassen en algemeen indexcijfer*

Op grond van de maandelijks produktiestatis-tieken worden voor de verschillende produkten, produktengroepen en bedrijfsklassen indexcijfers berekend die de ontwikkeling in de tijd weergeven van de hoeveelheid van de produktie.

De indexcijfers der bedrijfsklassen worden sa-mengevoegd tot een algemeen indexcijfer van de industriële produktie. Al deze indexcijfers zijn belangrijke conjunctuurindicatoren; men wil er dus zo snel mogelijk over beschikken. Om aan deze bekommernis tegemoet te komen worden voorlopige of zgn. „snelle” indexcijfers berekend. Dit is nodig wegens het feit dat niet alle vragenformulieren ingestuurd worden tegen de gestelde datum. De „snelle” indexcijfers steunen op de gegevens van de inrichtingen welke hun maandstatistiek ingezon-den hebben omstreeks de 25e van de maand volgend op de verslagmaand. Wanneer de docu-mentatie volledig is worden de voorlopige indexcij-fers door definitieve vervangen.

Produktie-indexcijfers mogen niet verward wor-den met activiteitsindexcijfers. Eerstgenoemde zijn proportioneel met de hoeveelheid van de produktie (welke afhangt van de gewerkte uren en het rende-ment per uur) terwijl de laatstgenoemde alleen evenredig zijn met het aantal gewerkte uren en dus geen rekening houden met de veranderingen in de produktiviteit.

Hierna worden achtereenvolgens de verschillen-de punten besproken welke bij het opstellen van produktie-indexcijfers een rol spelen.

Volledigheid van de meting

Wil men er zeker van zijn dat het indexcijfer van de industriële produktie een goede indicator is, zowel voor een bepaalde bedrijfsklasse als voor de totale industrie, dan moeten alle sectoren zo volle-dig mogelijk opgenomen worden.

Wanneer voor sommige activiteiten de statisti-sche informatie ontbreekt wordt gewoonlijk aange-nomen dat de verandering van de produktie in die sectoren dezelfde is als in de sectoren waar de nodi-ge gegevens wel voorhanden zijn (tenzij er duidelijk aanwijsbare redenen zijn dat genoemde veronder-stelling niet aanvaardbaar is). Door een grotere wegingscoëfficiënt kan eventueel impliciet rekening gehouden worden met de niet opgenomen secto-ren.

De vraag kan worden gesteld of de ambachtelij-ke sector al dan niet moet opgenomen worden. Dit probleem is van bijzonder belang voor de voedings-nijverheid waar de artisanale activiteit van brood-en pasteibakkers en beenhouwers b.v. een belang-rijk deel vormt van het totaal van de bedrijfsklasse. Wanneer deze activiteit begrepen wordt in de voedingsnijverheid wordt het relatief belang van deze bedrijfsklasse veel groter. Principieel zouden de gegevens i.v.m. de ambachtelijke sector moeten opgenomen worden in het indexcijfer der industriële produktie. Veelal ontbreekt evenwel de vereiste informatie. Dit is ook in België het geval. De niet-industriële bakkerijen en beenhouwerijen zijn dan ook niet opgenomen in het Belgisch indexcijfer van de industriële produktie en er is ook geen rekening mede gehouden bij de bepaling van de wegingscoë-ficiënt van de voedingsnijverheid.

Het N.I.S. berekent ook een indexcijfer voor de bouwnijverheid op basis van de gewerkte man-dagen. Aangezien evenwel het beschikbaar statis-tisch materiaal voor deze sector eerder gebrekkig is en het betreffende indexcijfer dus vrij onzeker, wordt een indexcijfer der industriële produktie bere-

kend exclusief de bouwnijverheid en één inclusief de bouwnijverheid.

Het begrip productie

De voornaamste indicatoren welke in aanmerking komen om een productie-indexcijfer samen te stellen zijn de totale productie en de toegevoegde waarde.

Bij gebruik van de toegevoegde waarde worden de dubbeltellingen uitgeschakeld. Een index van de toegevoegde waarde kan op de volgende wijze geschreven worden al naargelang het een indexcijfer van het Laspeyres- of Paaschetype betreft.

$$I_q^L = \frac{\sum p_0 q_1 - \sum \Pi_0 \rho_1}{\sum p_0 q_0 - \sum \Pi_0 \rho_0} \text{ of } I_q^P = \frac{\sum p_1 q_1 - \sum \Pi_1 \rho_1}{\sum p_1 q_0 - \sum \Pi_1 \rho_0}$$

Wordt een indexcijfer berekend voor een bepaalde bedrijfsklasse, dan stellen p en q de prijs en de hoeveelheid voor van de goederen voortgebracht door deze bedrijfstak en π en ρ de prijs en de hoeveelheid van de aangewende grond- en hulpstoffen. De indices 0 en 1 hebben betrekking op de basis- en de waarnemingsperiode.

Een index van de toegevoegde waarde biedt echter moeilijkheden van praktische aard. Tot hier toe beschikt men alleen over een toegevoegde waarde per bedrijfsklasse en per jaar. Zowel om de maandelijkse ontwikkeling als de evolutie per bedrijfstak te volgen is dus een andere indicator nodig.

Wanneer uitgegaan wordt van de waarde van de verkopen of de leveringen dient principieel, zowel bij de berekening van de productie als van de toegevoegde waarde, de totale productie in aanmerking genomen te worden. Dit betekent dat rekening moet gehouden worden met de voorraadsveranderingen, de goederen in bewerking, de constructie van vaste activa voor eigen gebruik en het ontvangen maakloon. Meestal kan echter in de praktijk bij de berekening van de productie met verschillende van deze posten geen rekening worden gehouden.

In België worden de enkelvoudige indexcijfers gewoonlijk berekend op grond van de productie, welke in feite een bruto productie is vermits de verbruikte goederen en diensten (inputs) niet zijn afgetrokken.

Voor de metaalverwerkende nijverheid, de kleding- en confectie- en de houtnijverheid is de productie niet gekend. Voor de houtnijverheid en voor de kleding en confectie wordt de waarde van de leveringen in constante prijzen gebruikt als

productie-indicator. Voor de metaalverwerkende nijverheid gebeurt een vrij omslachtige berekening steunende op de uren-werklieden en de leveringen.

Het meten van de onderlinge belangrijkheid der bedrijfsklassen en hun onderverdelingen

Bij de berekening van een globaal productie-indexcijfer kunnen verschillende methodes gevolgd worden om de relatieve belangrijkheid der enkelvoudige of partiële indices uit te drukken. In de gevallen waar de toegevoegde waarden in constante prijzen gebruikt worden als productie-indicatoren lijkt het aangewezen dat ook toegevoegde waarden zouden gebruikt worden als wegingscoëfficiënten. Alleen in dit geval kan immers een indexcijfer bekomen worden dat een evolutie weergeeft van de toegevoegde waarde in prijzen van een bepaald jaar.

Wanneer de toegevoegde waarden als wegingscoëfficiënten gebruikt worden, moet een keuze gedaan worden uit de vier varianten van dit begrip. Om de zoëven aangegeven reden is het aangewezen dat hetzelfde begrip zou gebruikt worden én als productie-indicator én als wegingscoëfficiënt.

Het bekomen van aansluiting met het jaarlijkse hoeveelhedsindexcijfer van het nationaal produkt, berekend langs de zijde van de bestedingen, pleit voor het gebruik van de toegevoegde waarde tegen marktprijzen. De bestedingen worden immers geraamd tegen marktprijzen. Hiertegen kan men echter inbrengen dat de waarde van de afschrijvingen en de indirecte belastingen, welke begrepen zijn in de bruto toegevoegde waarde tegen marktprijzen, storende factoren zijn. Elke verandering van de tarieven der indirecte belastingen b.v. zou een weerslag hebben op het wegingssysteem en bijgevolg ook op het indexcijfer.

De keuze van een bepaalde variëte van het begrip „toegevoegde waarde” als wegingscoëfficiënt zal niettemin zelden tot grote verschillen leiden omdat het tenslotte erop aankomt een relatieve belangrijkheid uit te drukken. De tabaksnijverheid, waar de indirecte belastingen zeer belangrijk zijn, maakt hierop een uitzondering.

Wanneer de partiële indexcijfers niet steunen op de toegevoegde waarde, o.a. voor de onderverdelingen van bedrijfsklassen, kan de vraag gesteld worden welk wegingssysteem in dit geval aan te bevelen is. Geven de partiële indexcijfers de evolutie weer van de productie, is de waarde van deze productie dan ook niet de beste weging? Alleen in

dit geval immers worden samengestelde indexcijfers bekomen die de ontwikkeling weergeven van de waarde der totale produktie in constante prijzen.

Het gebruik van de produktiewaarden als wegingscoëfficiënten biedt evenwel ook nadelen. Waar de ontwikkelingen van de produktie en van de toegevoegde waarde in constante prijzen, althans op korte termijn, meestal weinig van elkaar verschillen, kan het relatief belang gemeten volgens de totale produktie vrij aanzienlijk afwijken van het relatief belang bekomen op basis van de toegevoegde waarde. De reden hiervoor ligt in het verschil in de verhouding toegevoegde waarde/produktie van de ene bedrijfstak tot de andere.

Een andere mogelijkheid bestaat erin de aantallen uren-arbeiders als wegingscoëfficiënten te gebruiken. De berekening van de partiële indices steunt bijna steeds op de maandstatistieken. Het kan interessant zijn wegingscoëfficiënten te gebruiken welke eveneens bekomen worden op basis van deze statistieken, ten einde zeker te zijn dat wegingscoëfficiënten en partiële indices op dezelfde bedrijven slaan.

Men kan vaststellen dat de afwijkingen tussen de wegingscoëfficiënten op grond van toegevoegde waarde resp. uren-arbeiders, op enkele uitzonderingen na, kleiner zijn dan de afwijkingen tussen de wegingscoëfficiënten steunende op produktie enerzijds en toegevoegde waarde anderzijds.

In België worden de bruto toegevoegde waarden tegen factorkosten als wegingscoëfficiënten gebruikt op het niveau van de bedrijfsklassen. Voor de onderdelen van de bedrijfsklassen wordt gebruik gemaakt van het aantal uren-arbeiders. Op het niveau van de produkten wordt de waarde van de produktie gebruikt als weging.

Gebruikte formules

Zoals men weet kunnen indexcijfers berekend worden volgens verschillende formules, waarvan de meest gekende deze zijn van LASPEYRES, PAASCHE en FISHER.

De indexcijfers welke het N.I.S. berekent zijn LASPEYRES-kettingindexcijfers, d.w.z. dat de enkelvoudige of partiële produktie-indexcijfers van de verschillende maanden van het beschouwde jaar berekend worden t.o.v. de maandgemiddelden van een recent jaar en dat uit deze enkelvoudige indexcijfers samengestelde indexcijfers berekend worden door middel van wegingscoëfficiënten ontleend aan dat jaar. Het gebruik van een kettingindexcijfer laat toe steeds nieuwe activiteiten op te nemen naarge-

lang gegevens beschikbaar komen. De indexcijfers op vaste basis worden bekomen door vermenigvuldiging van de opeenvolgende kettingindexcijfers bekomen sedert het basisjaar.

Voor iedere produktengroep kan de formule van de kettingindex geschreven worden.

$$\frac{\sum_i w_0^i \frac{q_1^i}{q_0^i}}{\sum_i w_0^i}$$

waarin q_1^i/q_0^i de enkelvoudige produktie-index is voor de beschouwde maand t.o.v. het maandgemiddelde van een recent jaar voor produkt i en w_0^i het gewicht van produkt i in dat jaar.

Analoge formules worden toegepast om uit de indexcijfers van produktengroepen de indexcijfers af te leiden van de bedrijfsklassen en uit deze laatste het algemeen indexcijfer van de industriële produktie.

Splitsing van enkele reeksen in hun componenten

De invloeden welke op de maandelijkse indexcijfers inwerken kunnen ingedeeld worden in vier categorieën, waaraan volgende componenten beantwoorden: de ongelijke lengte en samenstelling der maanden, de trend-cyclische component, de seizoencomponent en de toevallige component. Na deling van de oorspronkelijke reeks door de index van de lengte en de samenstelling der maanden, kunnen de drie overblijvende componenten bepaald worden. Voor de wijze waarop dit gebeurde voor de indexcijfers van de bedrijfsklassen in de periode 1953-1963 en waarbij wordt aangenomen dat het seizoenpatroon van jaar tot jaar geleidelijk kan veranderen, wordt verwezen naar het Statistisch Tijdschrift nr 7-8, 1965. Gezien de moeilijkheid om voor recente maanden betrouwbare resultaten te bekomen voor de verschillende componenten wordt door het N.I.S. iedere maand een voortschrijdend gemiddelde van de laatste 12 maanden berekend als aanduiding over de ontwikkeling van de trend-cyclische beweging.

1.2.2. Indexcijfers voor intermediaire-, consumptie- en investeringsgoederen

De produktie-indexcijfers per produkt en produktengroep, welke dienen om indexcijfers per bedrijfsklasse te berekenen, worden in België gegroepeerd om produktie-indexcijfers te bekomen voor vier bestemmingscategorieën: intermediaire goederen, niet duurzame consumptiegoederen,

duurzame consumptiegoederen en investeringsgoederen.

De methode welke voor de berekening van deze indices wordt aangewend is dezelfde als degene die gebruikt wordt bij de berekening van de indexcijfers der bedrijfsklassen. Alleen worden de partiële indices volgens een ander criterium samengenomen, wat natuurlijk een wijziging van de wegingscoëfficiënten tot gevolg heeft.

De eerste stap in de berekening bestaat erin voor de verschillende onderverdelingen der bedrijfsklassen na te gaan welke de bestemming is van de geproduceerde goederen. Hierbij werd aangenomen dat een bepaalde bedrijfsklasse of onderverdeling ervan niet noodzakelijk alleen goederen voortbrengt welke één enkele bestemming hebben.

Zo worden steenkolen gedeeltelijk als intermediair goed aangewend, wanneer ze aangekocht worden door bedrijven, en gedeeltelijk als niet duurzaam consumptiegoed wanneer ze aangekocht worden door gezinnen.

Om praktische redenen evenwel worden de goederen van een bedrijfstak maar toegewezen aan verschillende bestemmingscategorieën wanneer het aandeel van elke categorie voldoende belangrijk is.

Om het relatief belang der bestedingscategorieën te kennen voor de produkten van een bedrijfsklasse of onderdeel hiervan kan gebruik gemaakt worden van een input-outputtabel. Wanneer de produkten van een bedrijfsklasse resp. onderverdeling volledig ondergebracht worden in één bestemmingscategorie wordt aan de betreffende index de wegingscoëfficiënt toegekend die gebruikt wordt bij de berekening van het algemeen produktie-indexcijfer resp. het indexcijfer van de bedrijfsklasse. Worden de produkten van een bedrijfsklasse of onderverdeling hiervan ingedeeld in verschillende bestemmingscategorieën dan wordt de wegingscoëfficiënt, welke aan die bedrijfsklasse of onderverdeling toekomt, verdeeld over de verschillende bestemmingscategorieën op basis van hun relatieve belangrijkheid volgens de input-outputtabel.

Aldus werden in 1965 de steenkolen voor 70% van de produktie aangewend als intermediair goed en voor 30% als consumptiegoed. De wegingscoëfficiënt van deze bedrijfstak, nl. 2,91 die berekend werd op basis van de bruto toegevoegde waarde tegen factorkosten van het jaar 1970, wordt dan evenredig met die procenten gesplitst in 2,04 resp. 0,87 voor de intermediaire goederen resp. niet duurzame consumptiegoederen.

Eén van de bestemmingen van de geproduceerde goederen is de uitvoer. Er wordt evenwel geen afzonderlijk produktie-indexcijfer voor deze goederen opgesteld. Principieel zouden de uitgevoerde goederen dus moeten verdeeld worden naar hun aanwending. Deze is echter meestal onbekend. Om die reden dient een vereenvoudigende veronderstelling gemaakt en gebeurt de verdeling over de verschillende bestemmingen alleen op de binnelandse afzet. Hierdoor wordt impliciet aangenomen dat de bestemmingen van de uitgevoerde produkten dezelfde zijn als deze van de produkten verkocht in het binnenland.

Een andere principiële bemerking dient nog gemaakt. De door het N.I.S. gevolgde methode impliceert dat aangenomen wordt dat de ontwikkeling van de produktie van een bedrijfsklasse die levert aan verschillende bestedingscategorieën dezelfde is voor alle categorieën. Zo wordt verondersteld dat het indexcijfer van de produktie van steenkolen bestemd voor de intermediaire vraag hetzelfde is als dat van de produktie bestemd voor de niet duurzame consumptie. Het is evenwel mogelijk dat dit niet zo is en dat men voor één bedrijfstak of onderdeel over verschillende partiële indexcijfers zou moeten beschikken al naar gelang de bestedingscategorieën. Hierover beschikt men weliswaar niet. Daartoe zouden immers maandstatistieken nodig zijn waarin niet alleen de produktie maar ook de bestemming van de geproduceerde goederen gegeven wordt. Er mag aangenomen worden dat op de geschetste manier toch betere resultaten worden bereikt dan wanneer de produktie van een bedrijfstak of onderdeel steeds volledig aan één bestedingscategorie zou worden toegerekend.

1.2.3. Regionale indexcijfers

Ten einde zich een idee te kunnen vormen over het verschil in economische conjunctuur in de verschillende streken van het land worden door het N.I.S. ook regionale produktie-indexcijfers berekend. Waar mogelijk wordt aangeleund bij de methode die toegepast wordt bij de berekening van de indexcijfers voor het Rijk. De berekening gebeurt op de resultaten van de steekproef dienende voor het „snel” produktie-indexcijfer.

Per produkt wordt t.o.v. het maandgemiddelde van het referentiejaar een enkelvoudig indexcijfer opgesteld; door middel van aangepaste wegingscoëfficiënten worden de enkelvoudige indexcijfers samengevoegd om indexcijfers per produktengroep en per bedrijfsklasse te bekomen. De indexcijfers

van de verschillende bedrijfsklassen worden gewogen ten einde het algemeen indexcijfer van de industriële produktie te verkrijgen, en dit afzonderlijk voor het Vlaams gewest exclusief het arrondissement Halle-Vilvoorde, het Waals gewest en het Brussels gewest inclusief het arrondissement Halle-Vilvoorde.

De wegingscoëfficiënten van de regionale produktie-indexcijfers worden op dezelfde manier berekend als deze van het produktie-indexcijfer voor het Rijk. Op het niveau van de produktengroepen wordt zoveel mogelijk de produktiewaarde van de produkten in aanmerking genomen. Om de grote onderverdelingen van een bedrijfsklasse samen te voegen worden de uren-arbeiders gebruikt, terwijl de bedrijfsklassen een wegingscoëfficiënt ontvangen die gebaseerd is op de bruto toegevoegde waarde tegen factorkosten in de onderscheiden gebieden.

2. Jaarstatistiek van de industriële produktie

2.1. Algemene beschouwingen

Lijst van de jaarstatistieken

De jaarstatistieken van de produktie bestrijken het hele veld van de Belgische nijverheid.

De bedrijven die niet in één van de bestaande jaarstatistieken per sector kunnen worden ondergebracht, worden al naargelang van hun bedrijvigheid in één van volgende statistieken gerangschikt:

- Elders niet genoemde voedingsmiddelenindustrieën;
- Elders niet opgenomen textielindustrieën;
- Elders niet opgenomen industrieën van de niet-metaalhoudende ertsen;
- Elders niet opgenomen verwerkende industrieën.

In het stelsel van de jaarstatistieken spelen deze vier statistieken dezelfde rol als de 60 EP-statistieken in de maandstatistieken. Ze maken het mogelijk ook de vestigingen te ondervragen die behoren tot sectoren waarvoor nog geen specifieke vragenlijst werd ontworpen.

In het algemeen worden in de jaarstatistieken van de produktie de vestigingen opgenomen die op enig ogenblik van het verslagjaar vijf arbeiders hebben tewerkgesteld. Alleen voor de hiernavermelde statistieken wordt een uitzondering op die algemene regel gemaakt.

- a) Alle vestigingen zijn telplichtig voor de statistieken:

- Steenkolenmijnen;
- Graverijen, groeven, aanverwante industrieën en exploitaties van terrils;
- Voortbrenging, vervoer en distributie van elektriciteit;
- Elektriciteitscentrales van de steenkolenmijnen;
- Vervoer en openbare distributie van gas;
- Cokesfabrieken;
- IJzer- en staalindustrie.

- b) Alleen de vestigingen die tien of meer arbeiders tewerkstelden, zijn telplichtig voor:

- Drukkers- en uitgeverijbedrijf en aanverwante bedrijven;
- Leerlooierijen;
- Weverij;
- Schoen- en pantoffelnijverheid;
- Bouwnijverheid: Afdeling voltooiingswerken.

- c) Alleen de vestigingen die twintig of meer arbeiders tewerkstelden, zijn telplichtig voor:

- Non-ferrometalen — Voortbrengers;
- Bouwnijverheid: Afdeling Ruwbouw.

De jaarstatistieken van de produktie hebben als voornaamste doel de berekening van de toegevoegde waarden van de verschillende Belgisch industrieën en het opstellen van input-outputtabellen.

Daarnaast kunnen de resultaten van de verschillende specifieke statistieken worden gebruikt voor de studie van de structuur en de evolutie van de onderscheidene sectoren van de nijverheid en verschaffen ze een cijfermatige documentatie over een aantal onderwerpen, die ook buiten het verband van de nationale boekhouding nuttig zijn.

Doordat alle jaarstatistieken op eenzelfde, klaar omlijnd hoofddoel zijn gericht, vertonen ze in hun geheel een veel homogener karakter dan de maandstatistieken.

In tegenstelling met de maandstatistieken ligt voor de jaarstatistieken de klemtoon op de waardegegevens. Alle elementen van de input en van de output worden er steeds uitgedrukt in waarde, die de gemeenschappelijke maatstaf is voor de verschillende onderdelen van alle jaarstatistieken.

Niettemin worden de verbruikte goederen, de gefabriceerde, geleverde of afgestane produkten en de voorraden van afgewerkte artikelen meestal eveneens in fysische eenheden vermeld. Deze inlichtingen zijn niet alleen op zichzelf waardevol, doch bieden tevens de mogelijkheid om de toegevoegde waarde in werkelijke prijzen om te rekenen in constante prijzen.

In volgende tabel wordt een overzicht gegeven van de thans bestaande jaarstatistieken van de produktie in de nijverheid. Waar de statistiek van de betrokken sector enigszins afwijkt van de klas-

sieke vragenlijst, die in volgende paragraaf zal worden besproken, wordt dit in de kolommen naast de aangegeven statistiek aangeduid.

JAARSTATISTIEKEN VAN DE PRODUKTIE

Codendr.	BEDRIJVIGHEID	Afwijkingen van de standaardvragenlijst					
		Algemene conceptie	Vak I	Vak II	Vak III	Vak IV	Vak V
04A	Steenkolenmijnen						
05A	Graverijen, groeven, aanverwante industrieën en exploitaties van terrils						
06.01.1A1	Openbare slachthuizen					×	
06.01.1A2	Particuliere slachthuizen						
06.01.1A3	Slachten voor rekening van derden					×	
06.01.1A4	Slachterijen van pluimvee en andere hofdieren						
06.024A	Fabricage van vleespreparaten en -conserven						
06.025A	Slachten van vee. Verwante activiteiten						
06.1A	Nijverheid van de bereiding en van de conserven van vis, week- en schaaldieren						
06.21A	Confituur- en stroopfabrieken, fabrieken van fruitconserven en aanverwante industrieën						
06.22A	Groenteconserven						
06.3A	Zuivelnijverheid						
06.4A	Graanverwerkende nijverheid (Maalderijen, rijst-, maïs- en griesmeelfabrieken, fabrieken van andere derivaten van graan-gewassen, bereiding van granen)						
06.5.1A	Bakkerijen, bakkerijen-banketbakkerijen, banketbakkerijen ...	×	×			×	×
06.5.4A	Koekjes-, beskuit- en peperkoeknijverheid						
06.610A	Suikerfabrieken en -raffinaderijen						
06.640A	Invertsuiker						
06.7A	Chocolade- en suikergoednijverheid						
06.8A	Elders niet genoemde voedingsmiddelenindustrieën						
06.8.3A	Deegwarennijverheid						
06.842A	Cichoreifabrieken						
06.871A	Fabricatie van samengestelde veevoeders						
06.881A	Autonome koelpakhuizen, ijs- en koolzuurijsfabrieken						
06.8.9.5A	Ijs-, sorbet- en roomijsnijverheid						
07.0A	Alcoholstokerijen en gistfabrieken						
07.1.1A	Brouwerijen, brouwerijen-mouterijen, mouterijen						
07.1.2A	Fabricatie van diverse dranken						
08A	Tabaknijverheid						
09.0A	Nijverheid der plantaardige en dierlijke oliën						
09.1A	Margarinenijverheid						
10A	Scheikundige nijverheid						
10.32A	Zeepnijverheid en nijverheid der synthetische wasmiddelen, onderhoudsprodukten, parfumerieën en schoonheidsprodukten						
10.6A	Nijverheid der farmaceutische produkten						
11A	Rubbernijverheid						

JAARSTATISTIEKEN VAN DE PRODUKTIE (vervolg)

Codendr.	BEDRIJVIGHEID	Afwijkingen van de standaardvragenlijst					
		Algemene conceptie	Vak I	Vak II	Vak III	Vak IV	Vak V
11.1A	Herrubberen van banden en herstelling van andere rubberartikelen						
12.0A	Nijverheid van de houtzagerij, van het vervaardigen van houtvezels en houtwol, het afrollen en snijden van hout	×				×	
12.05A	Nijverheid van de bereiding en bewerking van hout						
12A	Houtverwerkende nijverheid					×	
12.8A	Mandenmakerij, borstelnijverheid, klompennijverheid en kurk					×	
13.0A	Fabricage van papier en karton						
13.1A	Papier- en kartonverwerkende nijverheid						
14.0A	Drukkers- en uitgeversbedrijf en aanverwante bedrijven	×	×	×		×	
15.01A	Leerlooierijen						
15.1A	Bontnijverheid, en bereiding van behaarde huiden						
15.2A	Handschoen-, marokijn- en andere lederwarennijverheid (excl. schoenen en pantoffels)						
16.01A	Fabricage van kunstmatige en synthetische garens en vezels						
16.1.1A	Bereiding van bastvezels						
16.122.A	Wassen en carboniseren van wol						
16.123.A	Kammen van wol						
16.13A	Sorteren en uitrafelen van lompen en textielafval						
16.21A	Vlas- en hennepspinnerij						
16.221A	Jutespinnerij						
16.23A	Katoenspinnerij						
16.241A	Kaardwolspinnerij						
16.242A	Kamwolspinnerij						
16.26A	Spinnerij van harde vezels						
16.3A	Weverij						
16.411A	Garenfabrieken						
16.42A	Textielveredeling	×				×	
16.514A	Weverij van kokos- en andere harde vezels						
16.53A	Fabricage van band, vlechten, passementwerk, tulle, gaas en dergelijke artikelen						
16.55A	Fabricage van vilt						
16.56A	Wattenfabricage						
16.6A	Breigoednijverheid						
16.8A	Elders niet opgenomen textielindustrieën						
17.0A	Kleding- en confectienijverheid	×		×		×	
17.1A	Schoen- en pantoffelnijverheid						
18.0A	Industrie van de voortbrenging, van het vervoer en de distributie van elektriciteit	×	×	×		×	×
18.04A	Elektriciteitscentrales van de steenkolenmijnen		×	×		×	×
18.13A	Vervoer en openbare verdeling van gas	×	×	×	×	×	×
18.3A	Waternijverheid		×			×	×
18.8A	Voortbrenging en verdeling van warmte en stoom						
19.010A	Cokesfabrieken						
19.020A	Fabrieken van steenkoolbriketten						
19.1A	Petroleumraffinaderijen			×			

JAARSTATISTIEKEN VAN DE PRODUKTIE (vervolg)

Codennr.	BEDRIJVIGHEID	Afwijkingen van de standaardvragenlijst					
		Algemene conceptie	Vak I	Vak II	Vak III	Vak IV	Vak V
20.0A	Kleinijverheid						
20.1A	Keramische nijverheid					×	
20.2AP	Glasnijverheid-Voortbrengers						
20.2AT	Glasnijverheid-Bewerkers en verwerkers						
20.3A	Elders niet opgenomen industrieën van de niet-metaalhoudende ertsen						
20.33.1A	Cementnijverheid						
20.361A	Nijverheid der cementagglomeraten						
20.362A	Asbestcementnijverheid						
20.38A	Betoncentrales						
21.0A	IJzer- en staalindustrie		×	×			
21.1AP	Nijverheid van de non-ferrometalen - Voortbrengers						
21.1AT	Nijverheid van de non-ferrometalen - Primaire bewerking						
22A	Metaalverwerkende nijverheid						
23A	Scheepsbouw					×	
24.1A	Diamantnijverheid	×	×	×	×	×	×
25A	Elders niet opgenomen verwerkende industrieën						
25.0A	Plastiekverwerkende nijverheid						
26.110A	Valorisatie van schroot, van afval en van resten van non-ferrometalen	×		×		×	
27A	Bouwnijverheid	×		×	×	×	×
27.6.2.A.	Montage van metaalconstructies					×	

2.2. Inhoud en verwerking

2.2.1. Inhoud van het klassieke vragenformulier

Het klassieke vragenformulier omvat vijf vakken:

- Vak I heeft betrekking op het tewerkgestelde personeel, de werkuren en de personeelsuitgaven;
- Vak II op de in de loop van het jaar verbruikte stoffen en produkten en op de goederen die werden aangekocht om in dezelfde vorm te worden verkocht (handel);
- Vak III op diverse uitgaven voor diensten en op de belastingen;
- Vak IV geeft de produktie, de cessies, de leveringen en de voorraden van afgewerkte artikelen alsmede een aantal inkomsten van diverse aard;
- In Vak V wordt de boekwaarde van de verschillende soorten voorraden bij de aanvang en het einde van het jaar vermeld.

Vak I omvat twee delen (A en B). In I A wordt het personeelsbestand (onderverdeeld in bedienden en werklieden enerzijds en mannen en vrouwen anderzijds) op het einde van elk trimester, het aantal huisarbeiders op 31 december en het aantal in de loop van het jaar gepresteerde werkuren opgenomen.

Het aantal bedienden en werklieden dat dient te worden vermeld, is het aantal dat ingeschreven was op de betaalstaat waarin de laatste dag van het kwartaal voorkwam. De arbeidsuren van de werklieden zijn niet de betaalde, doch de werkelijk gepresteerde uren.

Vak I B geeft de personeelsuitgaven weer. Deze worden onderverdeeld in:

- A. De brutowedden en -lonen van de bedienden, werklieden en huisarbeiders. De drie posten die hierop betrekking hebben, omvatten dus de fiscale en sociale lasten die door de werknemers gedragen worden.

- B. De patronale bijdragen aan de R.S.Z. voor elk van de drie groepen werknemers afzonderlijk. Hieronder vallen ook de bijdragen aan de R.S.Z. voor het aanvullend vakantiegeld voor werklie-den en huisarbeiders, die berekend worden op de lonen van het vorig jaar en slechts eenmaal per jaar aan de R.S.Z. worden afgedragen.
- C. De andere personeelsuitgaven, onderverdeeld in premies van de verzekering tegen arbeidsongevallen en overige personeelsuitgaven. Hieronder vallen evenwel niet de verplaatsingskosten van het personeel en de reis-, verblijf- en receptiekosten die worden opgenomen onder de post Diverse lasten van vak III.

In *vak II* wordt het *verbruik* gevraagd van alle stoffen met inbegrip van de brandstoffen, de elektrische energie, de hulpstoffen, de verpakkingsmiddelen, de smeermiddelen, de onderhouds- en herstellingsgoederen en de produktiemiddelen waarvan de gebruiksduur korter is dan één jaar. De produktiemid-delen met een langere gebruiksduur worden daaren-teen in de statistiek van de investeringen geteld.

De inkoopwaarde van de goederen die werden gekocht om in dezelfde vorm voortverkocht of afge-staan te worden, wordt afzonderlijk gevraagd en mag niet in de verbruikscijfers begrepen zijn. In het verbruik mogen evenmin worden meegerekend de stoffen die niet aan de aangever toebehoren en die hem alleen voor de uitvoering van maakwerk voor rekening van zijn opdrachtgever(s) werden toever-trouwd. Daarentegen moeten wel in de verbruikscij-fers begrepen zijn: 1) de goederen die de aangever, met het oog op het verrichten van maakwerk voor zijn rekening, aan derden levert; 2) de zgn. cessies, d.w.z. de goederen die de aangevende eenheid van een andere afdeling van de vestiging of van een andere vestiging van de onderneming ontvangt. In dit laatste geval dient de waarde van het verbruik tegen een normale cessieprijs, eventueel vermeer-derd met de cessiekosten, te worden berekend.

Op enkele uitzonderingen na moet het verbruik voor alle produkten niet alleen in waarde, maar ook in hoeveelheid worden aangegeven.

Het verbruik in hoeveelheid gedurende een bepaald jaar kan per produkt als volgt berekend worden:

beginvoorraad

plus de aankopen en cessies gedurende het jaar;

min de voorraad aan het einde van het jaar.

In waarde is het verbruik gelijk aan:

de boekwaarde van de beginvoorraad (na aftrekking van het volledige bedrag van de teruggave van de met zegel gelijkgestelde belastingen die deze voorra-den bezwaren, ongeacht wanneer de werkelijke teruggave hiervan geschiedt);

min de boekwaarde van de eindvoorraad, exclusief de aftrekbare B.T.W.;

plus de waarde van de door cessie ontvangen goede-ren;

plus de waarde van de aangekochte goederen franco losplaats van de vestiging, exclusief de aftrekbare B.T.W.

De verzekeringskosten, de gefactureerde verpak-kingen en alle rechten en taksen, exclusief de aftrekbare B.T.W., zijn bijgevolg in de waarde van het verbruik begrepen.

Indien er kortingen op de aangerekende prijs worden toegestaan of indien de betaalde verpakking door de leverancier tegen vergoeding wordt terugge-nomen, moet de korting of de terugbetaling van de verpakking vanzelfsprekend van het verbruik in waarde worden afgetrokken.

In principe moeten de kosten van de toevoer van grondstoffen in de waarde van het verbruik begrepen zijn. Indien dit niet het geval is, worden de kosten van het vervoer door derden opgenomen in een post ad hoc in vak III. Wanneer het vervoer door de vestiging zelf wordt verricht, mogen de kosten ervan niet bij de waarde van het verbruik worden gevoegd, omdat ze onrechtstreeks reeds elders werden opgenomen, nl. bij de personeelsuit-gaven, het verbruik van benzine of stookolie, de afschrijvingen op vervoermateriaal, enz.

Vak III omvat eensdeels een reeks uitgaven voor diensten die door derden werden verstrekt voor onderhoud, herstelling, maakwerk, vervoer, post, telegraaf, telefoon enz. en anderdeels een aantal inlichtingen over de belastingen.

Vóór 1971 werden aangaande de belastingen de bedragen gevraagd van:

- a) de op de verkoopfacturen aangebrachte fiscale zegels;
- b) de op de uitvoervergunningen aangebrachte ze-gels, de verkeersbelasting op de motorrijtuigen en de gemeente- en provinciebelastingen (met uitsluiting van de onder c genoemde);
- c) de onroerende voorheffing, inclusief de provin-ciale en de gemeentelijke opcentiemen.

Ten gevolge van de invoering van de B.T.W. per 1 januari 1971 werden in de vragenlijst voor

1971 in vak III ten behoeve van de nationale boekhouding enkele bijkomende vragen over de B.T.W. ingelast, nl.:

- a) het bedrag van de ontvangen B.T.W. (met inbegrip van de egalisatiebelasting) op de geleverde goederen en diensten;
- b) het bedrag van de aftrekbare B.T.W. op de aankopen van brandstoffen, grondstoffen, hulpstoffen en diensten en van goederen bestemd om in dezelfde vorm voortverkocht of afgestaan te worden.

Vak IV heeft betrekking op de produktie, de cessies, de leveringen, de voorraden en de overige inkomsten die rechtstreeks verband houden met de producerende activiteit van de aangever.

De inkomsten van andere aard zoals bv. de opbrengst van de verkoop of de verhuring van gebouwen of materieel, de intresten en de opbrengst van de portefeuille, worden volledig buiten beschouwing gelaten.

Voor elk produkt wordt de hoeveelheid gevraagd van de produktie, van de cessies, van de leveringen binnenland en buitenland (inclusief het Groothertogdom Luxemburg) en van de eindvoorraad.

De produktie wordt onderverdeeld in:

- a) de in de vestiging voor eigen rekening geproduceerde hoeveelheid;
- b) de in de vestiging voor rekening van derden geproduceerde hoeveelheid;
- c) de in andere vestigingen voor rekening van de aangever geproduceerde hoeveelheid.

De eerste twee posten te zamen geven de fysieke produktie van de vestiging. De produkten van de tweede post (maakwerk voor derden) horen echter niet toe aan de aangever en de afzet ervan zal dus niet worden opgenomen in zijn cessies en leveringen. Behalve hun hoeveelheid moet alleen het totale bedrag van de door de uitvoering van maakwerk ontvangen vergoedingen worden vermeld onder codenr. 139 van vak IV.

De in en buiten de vestiging voor rekening van de aangever geproduceerde goederen (a+c) zijn de produkten waarvan de aangever eigenaar is. Het bedrag dat hij voor het buiten de vestiging voor zijn rekening uitgevoerde maakwerk betaalde, wordt aangegeven onder een post ad hoc van vak III.

Te zamen met de beginvoorraad (= eindvoorraad van het vorige jaar) vormt de produktie voor eigen rekening (in en buiten de vestiging) de totale

hoeveelheid goederen die de aangever in de loop van het jaar beschikbaar heeft gehad en waarvan hij de bestemming in de vragenlijst moet vermelden.

De som van de beginvoorraad en de totale produktie voor eigen rekening is gelijk aan de som van:

- de in een verder stadium door de bedrijfsafdeling verbruikte goederen van eigen fabricage;
- de cessies aan andere afdelingen van de vestiging en aan andere vestigingen van de onderneming;
- de leveringen binnenland;
- de leveringen buitenland;
- de eindvoorraad.

Voor de waarde van de leveringen moet de waarde af-fabriek met inbegrip van die van de verpakking (indien deze niet moet worden teruggegeven) worden aangegeven. De kosten van het vervoer uitgevoerd door derden worden dus niet meegerekend. Indien het vervoer door de vestiging wordt gedaan, worden de kosten ervan evenwel meegerekend in de leveringsprijs. Het bedrag van de B.T.W., van de uitvoerbelasting en van eventuele andere belastingen op de verkoop mag niet in de waarde van de leveringen begrepen zijn. Het wordt afzonderlijk in aparte posten van vak III vermeld.

Tenzij het niet anders mogelijk is, wordt de waarde van de verkoop van de goederen die de vestiging hebben verlaten zonder er een bewerking te hebben ondergaan (handel), niet meegerekend in de leveringen. In ieder geval moet de totale waarde van de verkoop van deze goederen afzonderlijk worden opgegeven met de vermelding of ze al dan niet reeds in de leveringen begrepen is.

Voor de betaling van het maakwerk en van aan derden bewezen diensten enerzijds en voor de zgn. cessies anderzijds moet slechts de globale waarde worden opgegeven. Voor het maakwerk en de cessies kent men evenwel ook de hoeveelheden per produkt.

De overige in vak IV gevraagde waarden zijn:

- de waarde van de bouwwerken en van de zware uitrusting die de aangever voor eigen gebruik en met eigen werkkrachten geproduceerd en in de loop van het jaar voltooid heeft;
- het bedrag van de van verzekeringsmaatschappijen ontvangen vergoedingen voor schade geleden ten gevolge van brand, diefstal van auto-voertuigen en auto-ongevallen;
- de inkomsten voortspruitend uit door derden geëxploiteerde octrooien; de ontvangen commis-

sies en makelaarslonen; de huur ontvangen voor het verhuren van gebouwen en materieel; de ontvangsten voortkomend van de exploitatie van diensten in het belang van het personeel; — het bedrag van de ontvangen subsidies.

In vak V wordt de boekwaarde van de voorraden bij het begin en het einde van het jaar gevraagd. De aan te geven waarde is de waarde, exclusief de aftrekbare B.T.W., na aftrekking van het volledige bedrag van de teruggave van de met het zegel gelijkgestelde belastingen die de voorraden op 31 december 1970 bezwaarden, ongeacht wanneer de werkelijke teruggave ervan geschiedt.

In dit vak worden de voorraden ingedeeld in:

- brand-, grond- en hulpstoffen;
- afgewerkte produkten;
- goederen die in de vestiging geen bewerking ondergaan (handel);
- produkten in bewerking;
- zware uitrusting in bewerking en bouwwerken in uitvoering, voorzover ze door de vestiging met eigen werkrachten en eigen materiaal worden verricht.

2.2.2. Resultaten

Na de kritiek van de individuele vragenformulieren worden de resultaten van de statistiek opge maakt voor het rijk en per provincie. Bovendien worden het aantal vestigingen en het tewerkgestelde personeel ingedeeld per gemeente, per arrondissement en per provincie enerzijds en per grootteklasse anderzijds. Sinds 1970 worden twee indelingen per grootteklasse opgesteld. De eerste is gebaseerd op het aantal op 30 september tewerkgestelde werklieden, de tweede op het totale aantal werknemers (bedienden + werklieden) op dezelfde datum. Voor alle produktiestatistieken worden hierbij de grootteklassen als volgt bepaald:

Grootteklasse	Aantal werklieden (of werknemers)
1	0 - 4
2	5 - 9
3	10 - 19
4	20 - 49
5	50 - 99
6	100 - 199
7	200 - 499
8	500 - 999
9	1 000 - 1 999
10	2 000 - 4 999
11	5 000 of meer

Voor de publikatie worden alle individuele of individualiseerbare cijfers weggewerkt door ze te groeperen met die van andere posten. Aangezien dat vaak niet elk jaar en voor elke statistiek op dezelfde wijze kan geschieden, schaadt deze bewerking soms aan de vergelijkbaarheid van de gepubliceerde statistieken van de onderscheidene bedrijfstakken onderling en aan die van de opeenvolgende jaren van eenzelfde bedrijfstak.

De uiteindelijke publikatie van de resultaten geschiedt slechts nadat de bevoegde administraties, bedrijfstagroeperingen en bedrijfsraden hierover hun advies hebben uitgebracht. Voor een aantal statistieken worden de uitkomsten niet gepubliceerd, hetzij omwille van hun vertrouwelijk karakter, hetzij omdat de publikatie ervan door de betrokkenen om een of andere reden niet opportuun wordt geacht. Om die redenen worden ook resultaten van sommige statistieken slechts onder een zeer gecondenseerde vorm bekendgemaakt.

2.3. Berekening van output, input en toegevoegde waarde

Aan de hand van de resultaten van de jaarstatistieken van de produktie wordt door de dienst van de nationale boekhouding de toegevoegde waarde, d.w.z. het verschil tussen de waarde van de produktie en de waarde van de verbruikte goederen en de betaalde diensten, berekend.

Die toegevoegde waarde kan worden bepaald:

- a) tegen marktprijzen, d.w.z. met inbegrip van het verschil tussen indirecte belastingen en subsidies, ofwel tegen factorkosten, d.i. na aftrek van het verschil tussen indirecte belastingen en subsidies;
- b) bruto (met inbegrip van de afschrijvingen) of netto (exclusief de afschrijvingen);
- c) in werkelijke prijzen of in constante prijzen (d.i. in prijzen van een bepaald basisjaar).

Voor het geheel van de telplichtige vestigingen kan de bruto toegevoegde waarde in werkelijke prijzen tegen factorkosten enerzijds en tegen marktprijzen anderzijds haast onmiddellijk uit de resultaten van de statistiek van elke bedrijfstak worden samengesteld.

2.3.1. Output tegen marktprijzen, in werkelijke prijzen

De totale waarde van de produktie of output tegen marktprijzen omvat:

- de waarde van de leveringen in België;
- de waarde van de leveringen aan het buitenland;
- het positieve of het negatieve saldo van de waarde van de hoeveelhedsveranderingen van de voorraden afgewerkte produkten;
- het ontvangen maakloon;
- de waarde van de cessies;
- het positieve of het negatieve saldo van de waarde van de schommeling van de voorraden „produkten in bewerking”;
- de waarde van de constructies en van de zware uitrusting die met eigen grondstoffen en eigen personeel door de aangever werd voortgebracht;
- het bedrag van de indirecte belastingen, eventueel verminderd met ontvangen subsidies.

Al deze cijfers komen in de resultaten van de jaarstatistieken van de produktie voor en dienen dus slechts te worden opgeteld. Voor de voorraad-schommelingen van de afgewerkte produkten neemt men echter niet de waardecijfers van vak V, doch gaat men uit van de hoeveelheden van vak IV. Per produkt berekent men de hoeveelhedsverandering door het verschil te maken ofwel tussen de produktie enerzijds en het totaal van de autoconsumptie, de cessies en de leveringen anderzijds ofwel tussen de voorraden van het jaar en die van het vorige jaar. Per geval wordt uitgemaakt welke methode in de gegeven omstandigheden de voorkeur verdient. Daarna worden de hoeveelhedsveranderingen door middel van de gemiddelde prijzen van de leveringen in België in waarde omgerekend.

Voor zover de leveringen produkten bevatten die in de vestiging geen bewerking hebben ondergaan (handel), wordt hun waarde van die van de leveringen afgetrokken.

In het bedrag van de indirecte belastingen worden hier alleen de ontvangen B.T.W. op de geleverde goederen en diensten, de eventueel op de verkoopfacturen aangebrachte fiscale zegels, de uitvoerbelasting en de accijnsrechten opgenomen.

De optelling van de hiervoren opgesomde bestanddelen geeft, in werkelijke prijzen, de totale waarde van de produktie van de telplichtige vestigingen tegen marktprijzen. Deze waarde wordt door een bijschatting voor de niet-telplichtige bedrijven (met of zonder bezoldigd personeel) uitgebreid tot alle vestigingen van de bedrijfstak. De extrapolatie kan o.m. geschieden op grond van de produktie of van het tewerkgestelde personeel.

2.3.2. *Input tegen marktprijzen, in werkelijke prijzen*

Ook alle bestanddelen van de input, of intermediair verbruik, in werkelijke prijzen, die voor de berekening van de toegevoegde waarde van de output moet worden afgetrokken, kunnen rechtstreeks uit de resultaten van de jaarstatistieken van de produktie worden geput.

Het zijn :

- a) De totale waarde van de verbruikte goederen (vak II), exclusief de inkoopwaarde van de goederen die werden aangekocht om in dezelfde vorm te worden voortverkocht (handel);
- b) De betaling van door derden bewezen diensten, bestaande uit:
 - het bedrag gefactureerd door derden voor onderhoud en herstelling van gebouwen, machines en vervoermiddelen;
 - het bedrag gefactureerd door derden voor maakwerk voor de aangevers;
 - de kosten van vervoer uitgevoerd door derden, voorzover ze niet opgenomen werden in de in vak II aangegeven waarden;
 - de premies voor verzekering tegen brand, diefstal van autovoertuigen en schade voortvloeiend uit auto-ongevallen, eventueel verminderd met de van verzekeringsmaatschappijen ontvangen schadevergoedingen.
 - diverse lasten.

Voor de berekening van de input tegen marktprijzen wordt bovendien bij de som van a en b het bedrag van de aftrekbare B.T.W. op de aankopen en op de betaling van door derden bewezen diensten gevoegd, omdat men, zoals in het vorige belastingstelsel, veronderstelt dat ze deel uitmaken van de input tegen marktprijzen.

De som van alle voorgaande elementen geeft de in werkelijke prijzen uitgedrukte input tegen marktprijzen van de telplichtige bedrijven, die op dezelfde wijze als de output tot alle bedrijven van de sector wordt geëxtrapoleerd.

2.3.3. *Bruto toegevoegde waarde*

Het verschil tussen de output- en inputcijfers tegen marktprijzen, is de bruto toegevoegde waarde tegen marktprijzen. Om deze om te zetten in de bruto toegevoegde waarde tegen factorkosten in werkelijke prijzen worden er de indirecte belastingen (verminderd met eventuele subsidies) van afgetrokken, te weten :

- het verschil tussen de B.T.W. op de geleverde goederen en diensten en de aftrekbare B.T.W. op de aankopen en de betaalde diensten;
- plus het bedrag van de eventueel op de verkoopfacturen aangebrachte fiscale zegels met inbegrip van het bedrag van de uitvoerbelasting;
- plus de eventuele accijsrechten;
- plus het bedrag van de op uitvoervergunningen aangebrachte zegels, van de verkeersbelasting op de motorrijtuigen en van de gemeente- en provinciebelastingen (exclusief de onroerende voorheffing);
- min de subsidies en de terugbetaling van de met het zegel gelijkgestelde taksen.

2.3.4. *Output, input en bruto toegevoegde waarde in constante prijzen*

Om de vergelijking in de tijd van de hoeveelheid voortgebracht produkt mogelijk te maken dient de toegevoegde waarde te worden berekend in constante prijzen, d.w.z. in prijzen van een bepaald basisjaar.

Daartoe worden eerst alle bestanddelen van de input en van de output omgezet in prijzen van het vorige jaar, waarna die totale in- en output in prijzen van het voorgaande jaar door middel van de kettingmethode worden omgerekend in prijzen van het basisjaar. Voor de meeste verbruikte en geleverde goederen, waarvan men de hoeveelheid en de waarde en bijgevolg ook de gemiddelde prijs kent, is de omzetting in prijzen van het vorige jaar zeer eenvoudig: men dient de hoeveelheid van het jaar slechts te vermenigvuldigen met de gemiddelde prijs van het produkt in het voorgaande jaar.

Voor de posten waarvoor de gegevens niet — of niet voor beide jaren — in hoeveelheid en in waarde beschikbaar zijn, geschiedt de omrekening op een onrechtstreekse wijze door de waarden in werkelijke prijzen te delen door prijsindexcijfers, die verondersteld worden de evolutie van de prijzen van die posten weer te geven of te benaderen.

Door de provisie voor afschrijvingen van de bruto toegevoegde waarde tegen marktprijzen of tegen factorkosten af te trekken bekomt men de overeenstemmende netto toegevoegde waarde. Over de raming van de afschrijvingen wordt verder gehandeld.

3. **Jaarlijkse raming van de landbouwproductie**

3.1. *Berekening van de hoeveelheid en waarde van de land- en tuinbouwproductie*

Er kan een onderscheid gemaakt worden tussen de totale landbouwproductie en de zgn. bruto-productie, d.i. de totale productie minus de onderlinge intermediaire leveringen van landbouwprodukten binnen de landbouwsector. De bruto-productie is dus het geheel van de productie bestemd voor de handel, voor verbruikers buiten de landbouw en voor het finaal gezinsverbruik van de landbouwers. Wil men de toegevoegde waarde van deze sector bepalen dan is het de brutoproductie die bepaald moet worden, indien de onderlinge leveringen bij productie en verbruik buiten beschouwing worden gelaten.

De landbouwproductie wordt bekomen door de optelling van de productie van akkerbouwprodukten, tuinbouwprodukten en veeteeltprodukten. De waarde van de bruto-productie wordt over het algemeen berekend als produkt van de hoeveelheden van de bruto-productie H_t , in jaar t en de corresponderende gemiddelde prijzen P_t , in het jaar t . De waarde van de productie in constante prijzen wordt, telkens de vereiste gegevens voorhanden zijn, berekend door vermenigvuldiging van de hoeveelheden H_t met de corresponderende gemiddelde prijzen P_0 van de basisperiode. Waar mogelijk wordt de hoeveelheid van de productie bepaald uit de getelde beteelde oppervlakte resp. het aantal dieren en het gemiddeld rendement per ha resp. per dier.

3.1.1. *Akkerbouw*

De jaarlijkse akkerbouwproductie wordt toegerekend aan het jaar waarin geoogst wordt. We zullen hier niet in detail bespreken hoe voor ieder produkt de weerhouden hoeveelheid van de bruto-productie wordt bepaald.

In de berekeningen van de waarde van de akkerbouwproductie worden voor tarwe en vroege aardappelen, op grond van de noteringen op prijsaangevende markten en beurzen, gewogen gemiddelde prijzen aangewend, rekening houdende met de omzetten in de maanden waarin deze produkten worden verkocht. In alle andere gevallen wordt het ongewogen gemiddelde van de laatste 4 maanden van het jaar als representatief beschouwd van de aan de producent betaalde prijs, aangezien het overgroot gedeelte van de oogst gedurende deze maanden op de markt gebracht wordt.

3.1.2. *Tuinbouw*

Groenten

De totale betaalde oppervlakte en het gemiddelde rendement per ha worden voor iedere soort groenten geraamd door het Ministerie van Landbouw, na raadpleging van de Consultatieve Commissies voor de Groenteteelt, hierbij wordt gebruik gemaakt van alle beschikbare gegevens over de verhandelde hoeveelheden in de veilingen en op de markten, en over de verrichtingen met het buitenland (in- en uitvoer).

Ramingen van de gemiddelde prijzen worden gemaakt door het Ministerie van Landbouw, op basis van prijsnoteringen op de prijsregelende markt van Sint-Katelijne-Waver.

Fruit

De jaarlijkse land- en tuinbouwtelling vermeldt enkel gegevens betreffende de fruitteelt in open lucht en voor de verkoop. Uit opmetingen verricht in 1959 in de streek van St-Truiden werd afgeleid dat de getelde betaalde oppervlakten in belangrijke mate onderschat waren.

De hoeveelheden van de produktie voor iedere fruitsoort worden dan ook door het Ministerie van Landbouw geraamd in samenwerking met diverse consultatieve commissies. Hierbij wordt weer gebruik gemaakt van de beschikbare statistische gegevens over de verhandelde hoeveelheden in de veilingen en op de markten en over de verrichtingen met het buitenland (in- en uitvoer). Ramingen van de gemiddelde prijzen worden gedaan door het Ministerie van Landbouw op basis van prijsnoteringen op de prijsregelende markt van Sint-Truiden.

3.1.3. *Veeteelt*

Vleesproduktie

De basisgegevens van de raming der in België geconsumeerde hoeveelheden zijn afgeleid uit de statistiek van de geslachte dieren. Aangezien het gewicht in bepaalde slachthuizen echter bij wijze van schatting bepaald wordt, past het N.I.S. op deze resultaten een correctie toe op grond van de gemiddelde gewichten die in sommige slachthuizen door weging bepaald worden.

Wat de uitgevoerde hoeveelheden betreft, beschikt men over de gegevens van de Buitenlandse Handel van de B.L.E.U. Voor het pluimvee wordt door het Ministerie van Landbouw een raming

uitgevoerd van het aantal en van het gewicht der geslachte kippen. Voor de waardering van het slachtvee wordt gebruik gemaakt van marktnoteringen uitgedrukt in F/kg levend gewicht. De markt van Anderlecht wordt representatief geacht voor het gehele land. Die prijsnoteringen gebeuren door de commissie der prijzen van beenhouwerijdieren ressorterend onder het Ministerie van Economische Zaken.

Voor het pluimvee wordt een gemiddelde eenheidsprijs berekend door het Ministerie van Landbouw. Deze steunt op de prijsnoteringen op de prijsregelende markt van Deinze. De gemiddelde eenheidsprijs voor konijnen wordt geraamd op 50% van de kleinhandelsprijs van die dieren.

Verandering van de veestapel

Bij de berekening van de veeteeltproduktie moet ook rekening gehouden worden met de verandering van de veestapel tussen het begin en het einde van het jaar.

De verandering van het aantal stuks vee wordt bekomen door het verschil te maken van het aantal geteld per 15 december van twee opeenvolgende jaren. Voor wat betreft het pluimvee, wordt een raming uitgevoerd door het Ministerie van Landbouw. De eenheidsprijzen zijn gesteund op ramingen van de veeteeltconsulenten van het Ministerie van Landbouw.

Zuivelprodukten en eieren

De totale melkproduktie wordt geraamd door vermenigvuldiging van het aantal melkkoeien, volgens de landbouwtellingen, met de gemiddelde jaarproduktie per koe geschat op grond van gegevens der melkcontroleverenigingen. Deels door schatting, deels met behulp van statistische gegevens (zoals de statistiek van de produktie van de melkerijen) wordt de totale produktie naar bestemming verdeeld:

- leveringen aan de zuivelnijverheid;
- rechtstreekse verkopen aan consumenten;
- eigen verbruik der landbouwersgezinnen;
- bereiding van hoeveboter en hoevekaas;
- opfokmelk.

De eierenproduktie wordt bekomen door vermenigvuldiging van een geraamd aantal kippen met een geschatte gemiddelde produktie per kip. De aldus bekomen resultaten worden vergeleken met deze afgeleid uit de in bepaalde jaren gehouden gezinsbudgetenquêtes.

De gemiddelde eenheidsprijzen worden meege-
deeld door de Nationale Zuiveldienst. Zij steunen
op prijsopnamen verricht door deze dienst. Voor de
hoeveboter wordt een, gewogen gemiddelde prijs
berekend steunende op gegevens van de prijsrege-
lende markten van hoeveboter.

Voor wat de eieren betreft, baseert men zich op
de prijs van de markt van Kruishoutem.

3.2. *Berekening van de input*

Wegens gebrek aan voldoende statistische infor-
matie wordt het intermediair verbruik geraamd voor
landbouw, tuinbouw en veeteelt samen. Achtereen-
volgens worden berekeningen uitgevoerd voor de
verschillende onderdelen van genoemd verbruik:
het zaai- en plantgoed, de meststoffen, de veevoer-
ders, de andere goederen en diensten.

Waar mogelijk wordt dezelfde methode gevolgd
als bij de output, d.w.z. dat de hoeveelheid van het
verbruik wordt bepaald en vermenigvuldigd met:

- 1) de gemiddelde prijs van het jaar om de waarde
te bekomen in werkelijke prijzen;
- 2) de gemiddelde prijs van het basisjaar om de
waarde te bepalen in constante prijzen.

Waar dit laatste onmogelijk is wordt de waarde
in werkelijke prijzen gedeeld door het best geschikt
lijkende prijsindexcijfer, rekening houdende met de
voorhanden prijsinformatie.

Veevoerders

Het verbruik van veevoerders omvat de volgende
componenten:

- 1) samengestelde veevoerders;
- 2) enkelvoudige veevoerders.

Het verbruik in hoeveelheid en waarde van de
samengestelde veevoerders wordt berekend op grond
van gegevens over de binnenlandse leveringen van
de veevoederfabrieken en de invoer.

Het verbruik van de enkelvoudige veevoerders
wordt afgeleid uit de veevoederbalansen. De prijs
van de enkelvoudige veevoerders wordt door het
Ministerie van Landbouw bepaald aan de hand van
inlichtingen ingewonnen bij de landbouwers.

Zaai- en plantgoed, meststoffen, andere goederen en diensten

De uitgaven waarover het hier gaat, worden
afgeleid uit boekhoudingen bijgehouden door het
Landbouw-Economisch Instituut (Ministerie van
Landbouw) voor een duizendtal landbouwbedrijven.

De post „andere goederen en diensten” heeft in
hoofdzaak betrekking op: onderhoud en herstelling
van machines en materieel, bestrijdingsmiddelen,
brandstoffen, smeermiddelen, elektriciteit, water,
bindkoord, veearts- en aanverwante kosten.

3.3. *De toegevoegde waarde en haar verdeling*

De voorgaande berekening van de waarde van
de produktie en de waarde van het intermediair
verbruik laat toe de bruto toegevoegde waarde
tegen marktprijs te berekenen.

Deze toegevoegde waarde wordt verdeeld over
de produktiefactoren onder volgende benamingen:
lonen en sociale lasten, bruto pacht (exclusief
onderhoud en verzekering van bedrijfsgebouwen),
intresten op ontleend bedrijfskapitaal, indirecte be-
lastingen minus subsidies, afschrijvingen, en inkomen
van de land- en tuinbouwbedrijven.

Het inkomen van de land- en tuinbouwbedrij-
ven wordt bekomen als restpost, d.w.z. dat hij het
saldo van de toegevoegde waarde voorstelt nadat al
de andere posten afgetrokken zijn. Zoals uit de
beschrijving van deze posten volgt, bevat het inkomen
uit land- en tuinbouwbedrijven de vergoeding
voor de prestaties van de bedrijfshoofden en hun
niet bezoldigde familieleden en de vergoeding van
het bedrijfskapitaal dat hun eigendom is.

4. **Jaarstatistieken over enkele handelsactiviteiten**

Om de produktie in de handel op directe wijze
te berekenen zou men moeten beschikken over een
statistiek van hetzelfde type als de jaarstatistiek van
de industriële produktie. Tot hiertoe heeft men
dergelijke statistiek alleen voor enkele handelsacti-
viteiten: de groothandel in voedingswaren, de han-
del in en herstelling van motorvoertuigen en fiet-
sen. Vermelden we toch dat bij koninklijk besluit
van 2 juni 1978 voor de eerste maal een steek-
proefsgewijze jaarstatistiek werd voorgeschreven,
welke slaat op praktisch alle soorten groot- en
kleinhandel. De resultaten van deze omvangrijke en
vrij complexe enquête zijn nog niet beschikbaar. De
toegevoegde waarde van de handel als geheel kan
dus voorlopig alleen op indirecte wijze geraamd
worden.

4.1. *Groothandel in voedingswaren*

Het vragenformulier voor deze statistiek dient te
worden ingevuld door elke groothandelsinrichting

die uitsluitend of in hoofdzaak tot doel heeft:

- de verkoop in het groot van voedingswaren of dranken aan kleinhandelaars;
- de invoer van die goederen met het oog op hun wederverkoop in het groot;
- de uitvoer van die goederen.

Aan de statistiek zijn eveneens onderworpen de afzonderlijke verkoopinrichtingen van ondernemingen die voedingswaren of dranken produceren, indien de verkoopinrichtingen uitsluitend of in hoofdzaak de hierboven bedoelde verrichtingen tot doel hebben.

Volgende inlichtingen moeten verstrekt worden:

- de aard van de bedrijvigheid en de rechtsvorm van de onderneming waartoe de inrichting behoort;
- de tewerkgestelde personen en de personeelsuitgaven;
- het bedrag van de verkopen;
- het bedrag van de aankopen van goederen besteld voor de wederverkoop;
- het bedrag van de voorraadveranderingen;
- de algemene kosten en diverse lasten en de kosten voor conditionering en verwerking;
- het bedrag van de aan klanten aangerekende B.T.W. en het bedrag van de B.T.W. betaald bij de aankopen. Bij verschil bekomt men de aan de fiscus te storten B.T.W.;
- de investeringen en de afschrijvingen.

4.2. *De activiteit van de verkoopbedrijven en bedrijven voor reparatie en onderhoud van motorvoertuigen en fietsen*

Aan deze statistiek is onderworpen iedere vestiging van een onderneming waarvan de bedrijvigheid uitsluitend of in hoofdzaak bestaat in de verkoop en/of de reparatie en het onderhoud van motorvoertuigen en fietsen en die op gelijk welk ogenblik van het jaar, waarop de statistiek betrekking heeft, minstens vijf personen onderworpen aan de sociale zekerheid tewerk stelt.

Het vragenformulier, dat voor de eerste maal werd ingevuld over het jaar 1973, is zo opgevat dat het toelaat op rechtstreekse wijze de toegevoegde waarde te berekenen.

Inderdaad, er wordt gevraagd naar de hoeveelheid en de waarde van de aangekochte en verbruikte brandstoffen en grondstoffen. De aankopen van voertuigen zijn geventileerd volgens de aard van het voertuig, enerzijds in nieuwe en tweedehandse

en anderzijds in personenwagens, bussen, cars en vrachtwagens en motorrijwielen, scooters, bromfietsen, fietsen en andere.

De verkopen worden uitgesplitst in „totaal” en „waarvan aan andere verdelers”; dit teneinde de dubbeltellingen uit te schakelen.

Verder wordt gevraagd naar de diverse gedane uitgaven, de voorraden, personeelsuitgaven en het aantal personeelsleden.

4.3. *Berekening van de toegevoegde waarde van de handel*

Voor de jaren 1959 en 1965 werd een tamelijk gedetailleerde berekening van de toegevoegde waarde in de groot- en kleinhandel uitgevoerd.

Voor 1959 werd de toegevoegde waarde op de volgende wijze berekend. In diverse statistische bronnen vond men de inkomensbestanddelen en werd de toegevoegde waarde geraamd door optelling van volgende elementen:

- betaalde lonen, wedden en sociale lasten (Rijksdienst voor Maatschappelijke Zekerheid);
- inkomens (inclusief betaalde sociale bijdragen, betaalde intresten, fiscale onderschatting) van belastbare zelfstandigen (bron: fiscale statistiek van de fysieke personen) en van niet belastbare zelfstandigen (onderworpen en aan de Rijksdienst voor kinderbijslag van zelfstandigen minus belastbare);
- winsten, tantièmes, betaalde intresten, fiscale onderschatting van vennootschappen (bron: fiscale statistiek van vennootschappen);
- afschrijvingen (bron: fiscale statistiek + bijschattingen);
- huur (bron: fiscale statistiek + bijschattingen);
- correcties (voor het ondervangen van definitieverschillen in statistische bronnen).

Aldus verkrijgt men de toegevoegde waarde tegen factorkosten. Toevoeging van de indirecte belastingen minus subsidies geeft de toegevoegde waarde tegen marktprijzen.

Voor 1965 werd de toegevoegde waarde op een andere manier bekomen. Ter gelegenheid van het opstellen van de input-outputtabel voor 1965 werden voor de verkochte produkten marges berekend en terzelfdertijd moest de produktie van de verschillende bedrijfstakken verdeeld worden naar bestemming (intermediair verbruik of finale bestedingen). Uit deze berekeningen werd de toegevoegde waarde afgeleid.

Voor de overige jaren gaat men uit van de veronderstelling dat de toegevoegde waarde dezelfde evolutie volgt als een gedeelte van de private consumptie, met name de private consumptie van materiële goederen, die meestal langs de handel op de markt worden gebracht (levensmiddelen, kleding, huishoudartikelen, enz.). Bijgevolg wordt om b.v. de bruto toegevoegde waarde tegen factorkosten in werkelijke prijzen te bepalen in 1966, dezelfde bruto toegevoegde waarde voor 1965 vermenigvuldigd met de waarde-index van voormelde private consumptie voor 1966 t.o.v. 1965.

Voor de berekening in constante prijzen wordt gebruik gemaakt van een hoeveelheidsindex van dezelfde private consumptie.

5. Statistieken over het goederenvervoer over de weg

5.1. Jaarlijks steekproefonderzoek

Sedert 1962 wordt jaarlijks een steekproefonderzoek uitgevoerd naar de vervoers- en verkeersprestaties van alle in België geïmmatriculeerde voertuigen voor goederenvervoer met een laadvermogen van minstens 1 ton.

De opgenomen voertuigen worden aangeduid door toevallige trekking. De aldus samengestelde groep wordt vervolgens in 12 gelijke subgroepen verdeeld, die elk voor de duur van één week van het jaar in het onderzoek opgenomen worden. De enquêteweken zijn zodanig gekozen dat elke subgroep in de loop van een verschillende maand aan de beurt komt.

Van de circa 170 000 voertuigen voor goederenvervoer met een laadvermogen van minstens één ton, die ons land telt, worden er circa 60 000 in de steekproef opgenomen.

Hierna volgt een opsomming van de steekproefverhoudingen voor de onderscheiden vervoermiddelen.

Vrachtwagens

Laadvermogen in ton	Vervoer voor eigen rekening	Vervoer voor rekening van derden
1 - < 3 t	1/60	1/8
3 - < 4 t	1/30	1/3
4 - < 5 t	3/20	1/3
5 - < 6 t	1/4	1/2
6 - < 7 t	3/8	2/3
7 - < 10 t	3/8	2/3
≥ 10 t	1/1	1/1

Aanhangwagens

Er worden 4 grootteklassen onderscheiden: aanhangwagens met laadvermogen van 1 - < 4 ton, 4 - < 7 ton, 7 - < 10 ton en 10 ton en meer en dit voor de voertuigen welke rijden zowel voor eigen rekening als voor rekening van derden. Telkens is het onderzoek exhaustief, d.w.z. dat alle eenheden opgenomen worden.

Opleggers

Hier worden 3 grootteklassen onderscheiden: opleggers van 1 - < 7 ton, van 7 - < 10 ton en van 10 ton en meer, en dit zowel voor de voertuigen welke rijden voor eigen rekening, als voor rekening van derden. Ook voor de opleggers is het onderzoek exhaustief.

De resultaten worden geëxtrapoleerd tot het gehele jaar door vermenigvuldiging der gevonden cijfers met 52. Daarna wordt voor de camions een extrapolatie doorgevoerd tot het gehele voertuigenpark. Daartoe worden de resultaten der verschillende strata met volgende coëfficiënt vermenigvuldigd:

$$\frac{N_{t-1} + N_t}{2n_t}$$

waarin N_{t-1} en N_t de populatie van het stratum voorstellen op 31 december van de jaren $t-1$ en t en n_t het aantal bruikbare antwoorden in jaar t .

De beschreven werkzaamheden laten toe ieder jaar volgende inlichtingen te bekomen:

- het vervoer in ton en in ton-kilometer voor eigen rekening enerzijds en voor rekening van derden anderzijds, volgens de aard van het vervoer (gewoon vervoer, ophalingen en afleveringen, pendelreizen), het soort voertuig (vrachtwagens, opleggers, aanhangwagens) en het nuttig laadvermogen;
- de transporten in ton en in ton-kilometer volgens enkele van de hierboven vermelde indelingscriteria en de aard der vervoerde goederen;
- de transporten in ton en in ton-kilometer volgens de afgelegde afstand, de klassen van laadvermogen en de aard der vervoerde goederen;
- de bezettingsgraad van de verschillende voertuigklassen bij binnenlands en bij internationaal vervoer;
- het vervoer tussen provincies en arrondissementen volgens de aard der goederen en het soort vervoer (beroepsvervoer en vervoer voor eigen rekening);

— het gebruik van de Belgische en buitenlandse wegeninfrastructuur door Belgische vrachtwagens volgens het soort voertuig en het nuttig laadvermogen.

5.2. *Douanestatistiek van het internationaal goederenvervoer*

Naast bovenvermelde statistiek, beschikt het N.I.S. nog over inlichtingen, inzake het internationaal goederenvervoer over de weg, afgeleid uit de douanedocumenten. Deze documenten bevatten, naast de inlichtingen ten behoeve van de statistiek van de buitenlandse handel, ook nog inlichtingen over het gebruikte vervoermiddel bij het overschrijden van de grens.

In domeinen waar de specifieke vervoerstatistieken leemten vertonen, kan de statistiek van het gebruikte vervoermiddel bij invoer, uitvoer en doorvoer goede diensten bewijzen. Dit is het geval voor het internationaal wegvervoer; de douanedocumenten zijn de enige bescheiden die toelaten een exhaustieve statistiek van dit vervoer op te maken, met inbegrip van het vervoer met vreemde vrachtwagens.

Codering en mechanografische verwerking van deze statistiek gebeuren samen met deze van de buitenlandse handel.

Volgende statistische informatie komt beschikbaar, per maand en per jaar:

- 1) de in gewicht uitgedrukte hoeveelheden bij invoer, bij uitvoer en bij doorvoer, voor de grensoverschrijdingen met vrachtwagens. Bij de doorvoer maakt men daarbij een onderscheid tussen doorvoer met een overlading ergens in de B.L.E.U. en doorvoer zonder overlading. Bij de doorvoer met overlading komen in de meeste gevallen twee verschillende vervoerwijzen in aanmerking. Daarom worden van deze goederenbewegingen twee tabellen opgemaakt: een voor de ingaande en een voor de uitgaande doorvoer.
- 2) de invoer, ingaande doorvoer met overlading en ingaande doorvoer zonder overlading volgens het land van herkomst, het gebruikte vervoermiddel en de aard der goederen (de tien hoofdstukken van de goederennaamlijst N.V.S. van de vervoerstatistieken van de Europese Gemeenschap).
- 3) de uitvoer, uitgaande doorvoer met overlading en uitgaande doorvoer zonder overlading vol-

gens het land van bestemming, het gebruikte vervoermiddel en de aard der goederen (de tien hoofdstukken van de goederennaamlijst N.V.S.).

5.3. *Berekening van de toegevoegde waarde van het goederenvervoer over de weg*

Zoals voor de handel ontbreken ook voor de verschillende sectoren van het vervoer, tot hertoe, gegevens vergelijkbaar met deze van de industrie, welke zouden toelaten de toegevoegde waarde rechtstreeks te berekenen, d.w.z. als verschil tussen output- en inputramingen steunende op inlichtingen verstrekt door de vervoerbedrijven.

Voor de jaren waarvoor een input-outputtabel wordt opgesteld moeten input en output toch geraamd worden, zij het met beperkte gegevens. Dit gebeurt dan deels uit speciaal met dat doel ingewonnen inlichtingen, deels uit de analyse van statistische gegevens van andere bedrijfstakken of uit gegevens bekomen als residu.

Aldus werden in 1959 input, output en toegevoegde waarde van het goederenvervoer over de weg berekend aan de hand van kostprijsschema's per t-km, welke door de administratie van het vervoer werden opgesteld voor een reeks vrachtwagens gerangschikt per categorie van nuttig laadvermogen, en van het aantal t-km door elke categorie van vrachtwagens gepresteerd.

Om de toegevoegde waarde van de andere jaren te berekenen is gebruik gemaakt van het hoeveelheidsindexcijfer van het aantal gepresteerd t-km en het prijsindexcijfer steunende op de minimumlonen van de vrachtwagenvoerders, zoals ze vastgesteld worden door de paritaire comités.

De toegevoegde waarde in constante prijzen wordt dan uiteraard ook verkregen door gebruik te maken van het indexcijfer van het aantal gepresteerd t-km.

6. **Informatie over de ontwikkeling van de produktie volgens het conjunctuuronderzoek bij bedrijven**

De conjunctuuronderzoekingen bij bedrijven, waarover eerder werd gehandeld, geven voor de nijverheid ook informatie over de recente en verwachte ontwikkeling van de produktie. De vragen welke hiermede direct verband houden zijn nl. de volgende:

1. verloop gedurende de maand tegenover de vorige maand van het produktietempo;

2. verzekerde activiteitsduur einde maand (uitgedrukt in maanden);
3. voorzien verloop voor volgende drie maanden van het tewerkgesteld personeel.

Voor sommige activiteiten is de vraagstelling evenwel verschillend. Dit is het geval voor de petroleumraffinaderijen en de ondernemingen voor wegvervoer. De petroleumraffinaderijen beantwoorden i.p.v. de drie voorgaande vragen een vraag over het verloop gedurende de maand tegenover de vorige maand van het aangewend percentage van het produktievermogen. De bedrijven in de sector van het wegvervoer wordt gevraagd naar:

1. het verloop gedurende de maand tegenover de vorige maand van:
 - het aantal *t*-km afgelegd in nationaal vervoer;
 - het aantal *t*-km afgelegd in internationaal vervoer;
 - de aanwending van de vervoercapaciteit;
 - de hevigheid van de mededinging.
2. het voorzien verloop voor de volgende drie maanden van de aanwending van de vervoercapaciteit.

7. Bijdrage van de verschillende economische activiteiten tot het nationaal produkt

We stelden reeds vast dat waar men niet over de nodige gegevens beschikt om de toegevoegde waarde te berekenen als verschil tussen output en input, men ze berekent door optelling van de beloningen van de produktiefactoren. Beide methoden leiden principieel tot hetzelfde resultaat, gezien de boekhoudkundige gelijkheid tussen baten en lasten in iedere produktie-eenheid.

Totaliseert men de bruto toegevoegde waarde tegen marktprijs van alle produktie-eenheden van een bedrijfstak dan verkrijgt men de bruto toegevoegde waarde tegen marktprijs van deze bedrijfstak of de bijdrage van bedoelde tak tot het bruto binnenlands produkt tegen marktprijs. Sommeert men over alle bedrijfstakken dan verkrijgt men de bijdrage der bedrijven tot het bruto binnenlands produkt.

De overheidssector produceert weliswaar diensten maar verkoopt ze niet, zodat zijn toegevoegde waarde niet kan berekend worden door verschil tussen de waarde van de produktie en de waarde van de verbruikte goederen en diensten. De bereke-

ning gebeurt daarom door optelling van de betaalde lonen en wedden, inclusief sociale lasten, van de toegerekende intrest der gebouwen van de overheid (afschrijvingen der gebouwen en netto-huur, exclusief onderhoudskosten) en van afschrijvingen op meubilair en materieel van de overheid. Deze berekeningswijze is tot zekere hoogte arbitrair doch berust op een internationale overeenkomst, welke trouwens in de loop van de tijd niet onveranderd gebleven is. De genoemde berekeningswijze impliceert ook dat aangenomen wordt dat de overheidsdiensten noch winst noch verlies opleveren.

De toegevoegde waarde van de sector gezinnen (inclusief instellingen zonder winstoogmerk ten dienste van de gezinnen) wordt op analoge wijze berekend en omvat dus de lonen, wedden en bijdragen voor sociale zekerheid betaald door de sector gezinnen voor het personeel door deze sector tewerkgesteld. De ontvangen en toegerekende huur van de woongebouwen toebehorende aan de gezinnen worden evenwel beschouwd als behorende tot de toegevoegde waarde van de sector bedrijven.

Naast het bruto binnenlands produkt onderscheidt men het bruto nationaal produkt. Het binnenlands produkt heeft betrekking op de binnenlandse produktieve activiteit afgezien van de verblijfplaats van degenen die er aan deelnemen; het nationaal produkt omvat de beloning van de produktiefactoren geleverd of toebehorende aan alle binnen de landsgrenzen gevestigde personen, ongeacht of de produktieve activiteit waaraan ze hierdoor deelnemen in het binnenland dan wel in het buitenland plaats grijpt.

Om van het bruto binnenlands produkt tegen marktprijs over te gaan naar het bruto nationaal produkt trekt men dus alle aan het buitenland betaalde factorinkomens af (intresten en dividenden aan buitenlandse investeerders betaald, lonen en wedden van vreemde grensarbeiders, e.d.) en telt men de van het buitenland ontvangen factorinkomens bij (opbrengst van investeringen in het buitenland, lonen en wedden van Belgische grensarbeiders welke in de omliggende landen werken e.d.).

In het Statistisch Tijdschrift en Statistische Studiën publiceert men jaarlijks over de bijdragen tot het nationaal produkt van de diverse economische activiteiten volgende inlichtingen:

- de bruto toegevoegde waarde tegen factorkosten in werkelijke prijzen: absolute cijfers, indexcijfers en relatieve belangrijkheid;
- de bruto toegevoegde waarde tegen marktprijs in

- werkelijke prijzen: absolute cijfers en indexcijfers;
 — de bruto toegevoegde waarde tegen marktprijs in constante prijzen: absolute cijfers, indexcijfers en groeipercenages.

III. VOORRAADSTATISTIEKEN

1. Korte termijnstatistieken

1.1. Algemene beschouwingen

Gegevens over de evolutie van de voorraden zijn zeer nuttig voor de conjunctuurdiagnose. In de meeste landen ontbreken ze echter grotendeels. In België wint het N.I.S. wel een aantal gegevens in doch vooral als bijproduct van de industriële statistieken. Deze informatie zou grondiger moeten geanalyseerd worden en verwerkt tot een meer bruikbaar instrument voor de conjunctuuranalyse.

Verder worden, met een hoofdzakelijk administratief doel, voorraadgegevens ingewonnen voor enkele producten: steenkool, inlandse tarwe, wijn.

De N.B.B. ten slotte wint in zijn conjunctuuren-

quête inlichtingen in over de voorraden afgewerkte produkten in de industrie en in enkele sectoren van de handel.

1.2. Voorraadgegevens ingewonnen in de industriële produktiestatistieken op korte termijn

In de maandstatistieken worden voor heel wat bedrijfstakken inlichtingen ingewonnen over de voorraden grondstoffen en/of de voorraden afgewerkte produkten. Precieze informatie hierover werd eerder verstrekt. De voorraden bij het begin en/of het einde van de maand worden meestal gevraagd in hoeveelheid (vooral in gewicht) en per produkt.

Naast de maandstatistieken worden door het N.I.S. enkele driemaandelijks en halfjaarlijkse statistieken opgemaakt die hoofdzakelijk tot doel hebben de maandstatistieken aan te vullen met cijfermateriaal over enkele veranderlijken, waarvoor het niet nodig geacht werd elke maand inlichtingen in te winnen. In volgende lijst wordt een overzicht gegeven van de driemaandelijks en halfjaarlijkse statistieken die thans door de dienst van de nijverheidsstatistieken worden uitgevoerd. De meeste van deze statistieken hebben betrekking op voorraden.

DRIEMAANDELIJKSE EN HALFJAARLIJKSE STATISTIEKEN

Code	Omschrijving	Telplichtigen	Inhoud
ST.T.C.	Voorraden, ontvangen hoeveelheden en verbruik van brandstoffen in sommige bedrijfstakken (trim.).	De ondernemingen van de betrokken bedrijfstakken die in de loop van 1 van de laatste 4 jaren ten minste 1000 t brandstoffen hebben verbruikt.	Voorraden, ontvangen hoeveelheden en verbruik van vaste, vloeibare en gasvormige brandstoffen in volgende bedrijfstakken: cementnijverheid, kleijnijverheid, kalk- en dolimietovens, keramische nijverheid, glasnijverheid (voortbrengers), Chemische nijverheid en papiernijverheid (voortbrengers).
3.ST.T.	Voorraden van bepaalde produkten die de scheikundige, de papier- en de rubbernijverheid aanbelangen (trim.).	Alle ondernemingen die bedoelde produkten produceren, verwerken of verhandelen.	Hoeveelheid en lokalisatie van de voorraden van been, nijverheidszout, ongeroosterd ijzerpyriet, ruwe zwavel, natuurlijk fosfaat, kaliumhoudende meststoffen, grondstoffen voor de papiernijverheid, rubber, carbon black en latex.
19.1T	Petroleum (trim.).	Alle producenten, importeurs en exporteurs van petroleumprodukten.	Leveringen per produkt en per sector; in- en uitvoer per produkt en per land; lokalisatie van de voorraden.
20.1T	Keramische nijverheid (trim.).	Alle producenten.	Leveringen binnenland en buitenland in hoeveelheid en waarde; voorraden van afgewerkte artikelen.
21.IT.St.	Voorraden van nikkel (1ste smelting) en van aluminium (1ste smelting) (trim.).	De vestigingen die ten minste 1t nikkel of 50 t aluminium (1 ^e smelting) verbruiken.	Voorraden nikkel en aluminium.
26.110S	Handel in schroot (semest.).	Ondernemingen die gemiddeld meer dan 30 t per maand verhandelen.	Voorraden schroot van gietijzer en staal.

2. Jaarlijkse voorraadgegevens

2.1. Voorraadgegevens in de jaarstatistieken van de industriële produktie

De voorraadgegevens in deze statistiek worden aangewend, zoals we zagen, bij de berekening van de toegevoegde waarde. Verder zijn zij een bestanddeel van de bruto binnenlandse kapitaalvorming. Ze zijn ook nuttig voor de studie van de relatie produktie-voorraden.

Uit de eerder besproken inhoud van het klassieke formulier van de jaarstatistiek weet men dat in vak IV voor elk afgewerkt produkt de hoeveelheid van de voorraad op 31 december dient ingevuld, terwijl in vak V globaal de boekwaarde van de voorraden op 1 januari en op 31 december gevraagd wordt van:

1. de voorraden in engere zin, d.w.z. de voorraden:
 - brandstoffen, grondstoffen en andere produkten behorende tot het intermediair verbruik, exclusief aftrekbare B.T.W.;
 - de afgewerkte produkten voortgebracht in het bedrijf;
 - goederen bestemd om voortverkocht te worden in dezelfde vorm als die waarin ze aangekocht werden, exclusief aftrekbare B.T.W.;
2. de produkten in bewerking en de bouwwerken (met eigen werkkrachten) in uitvoering:
 - produkten in bewerking;
 - zware uitrusting in bewerking en bouwwerken in uitvoering.

Vermits de cijfers van vak V boekwaarden voorstellen op 1 januari en 31 december spruit de waardeverandering tussen deze twee data zowel voort uit prijs- als uit hoeveelhedsveranderingen. Om de waarde van de hoeveelhedsveranderingen te meten zal men dus de invloed van de prijsveranderingen op een of andere manier moeten elimineren.

2.2. Voorraden van de grote warenhuizen

De grote magazijnen, de ondernemingen met bijhuizen en coöperatieven verstrekken per 31 december naast hun omzet ook de waarde van hun voorraden (exclusief B.T.W.). Voor eerste twee warenhuizen wordt een onderverdeling in voeding en niet-voeding gegeven.

3. Informatie over de voorraden in het conjunctuuronderzoek bij bedrijven (N.B.B.)

In dit onderzoek wordt het oordeel over de voorraad afgewerkte produkten gevraagd aan de bedrijven welke behoren tot volgende sectoren:

- de industrie;
- de groothandel in textielprodukten, voedings- en onderhoudsprodukten, schoenen en pantoffels;
- de handel in personenwagens, de invoer en de distributie van elektrische toestellen.

De bedrijven van de derde groep dienen eveneens de gemiddelde duur op te geven van de verkopen die door voorraad kunnen gedekt worden (in maanden).

IV. KOSTENSTATISTIEKEN

1. Kosten van het intermediair verbruik

Gegevens over de inputs of het intermediair verbruik zijn beschikbaar voor de bedrijfstakken waarvoor de toegevoegde waarde op directe wijze wordt berekend, d.w.z. vrijwel alle industrietakken, de landbouw, de groothandel in voedingswaren en de handel, het onderhoud en de reparatie van motorvoertuigen en fietsen.

Voor de graad van detaillering van de inputs van genoemde bedrijfstakken wordt verwezen naar wat hierover werd gezegd in het hoofdstuk handelend over de produktiestatistieken.

2. Kosten in verband met de produktiemiddelen

2.1. *Investerings- en afschrijvingen in de industrie*

Jaarlijks worden twee enquêtes aangaande de investeringen in de nijverheid uitgevoerd. De eerste heeft betrekking op de in werking zijnde vestigingen die op enig tijdstip van het verslagjaar 20 of meer personen hebben tewerkgesteld, de tweede op de nieuwe vestigingen die in de loop van dat jaar reeds investeringen verrichtten, doch de bedrijvigheid waarvoor ze werden opgericht, nog niet uitoefenden of opnieuw in werking dienen te worden gesteld.

Investerings- van de in werking zijnde vestigingen

Deze statistiek wordt in alle E.G.-landen uitgevoerd volgens voorschriften die in overleg met het Bureau voor de statistiek van de Europese gemeenschappen zijn opgesteld.

De inlichtingen moeten per vestiging, doch niet per bedrijfseenheid worden verstrekt. Vestigingen die meer dan één activiteit uitoefenen, kunnen derhalve alleen naar hun hoofdbedrijvigheid worden gerangschikt. Per bedrijfstak zijn de gegevens betreffende de investeringen dus niet altijd volledig vergelijkbaar met die betreffende de produktie, omdat de jaarlijkse produktiestatistiek in vele gevallen per afdeling wordt opgemaakt.

Voor de statistiek komen alleen de investeringsgoederen in aanmerking die moeten voldoen aan de eigen behoeften van de vestiging, met uitsluiting dus van goederen die werden aangekocht om, na of zonder bewerking, te worden voortverkocht.

Als vermeerdering van het geïnvesteerde kapitaal worden alle investeringsgoederen met een gebruiksduur van ten minste één jaar geteld, ongeacht of ze afkomstig zijn van andere ondernemingen of van andere vestigingen van de onderneming. De investeringsgoederen die de vestiging zelf voor

eigen gebruik heeft voortgebracht worden meegerekend, doch evenals de gebruikte goederen worden ze in een afzonderlijke kolom vermeld. Gebruikte investeringsgoederen die uit het buitenland afkomstig zijn, moeten als nieuwe goederen worden beschouwd.

De waarde van de investeringen is hun totale kostprijs, d.w.z. de prijs franco bestemming, vermeerderd met de installatiekosten, de invoerrechten en de niet-afrekbare B.T.W., maar in geen geval met de kosten van de financiering.

Naar hun aard worden de investeringen ingedeeld in:

- transportmiddelen voor het vervoer van en naar het bedrijf;
- machines, motoren, apparaten en gereedschappen met inbegrip van de vervoermiddelen die gebruikt worden voor het vervoer binnen de vestiging;
- meubelen en andere uitrustingsgoederen;
- constructie van gebouwen, grondverbeteringen en andere bouwwerken met inbegrip van de duurzame installaties (waterleiding, enz.);
- onbebouwde terreinen;
- bestaande gebouwen en bebouwde terreinen;
- voor sociale doeleinden bestemde investeringsgoederen.

Volgens dezelfde indeling wordt ook de waarde van de vermindering van het geïnvesteerde kapitaal (verkopen, afbraken, vernietigingen en buitengebruikstellingen) geteld. Transacties tussen vestigingen van dezelfde onderneming worden voor deze posten buiten beschouwing gelaten. De verkoop van geïnvesteerde goederen wordt niet tegen de boekwaarde doch tegen de werkelijk verkregen prijs gerekend. Bij afbraak moet het op te geven bedrag gelijk zijn aan de waarde van de verkochte materialen. Indien het afbraakmateriaal opnieuw voor bouwwerken wordt gebruikt, mag zijn waarde niet in de vermindering van het geïnvesteerde kapitaal begrepen zijn. Bij vernietiging worden de goederen geraamd tegen hun werkelijke waarde, ongeacht of ze al dan niet afgeschreven zijn.

Door het verschil te maken tussen de vermeerdering en de vermindering van het geïnvesteerde kapitaal verkrijgt men de bruto investeringen. Om

de netto investeringen te bekomen moet men er de afschrijvingen, berekend op basis van de vervangingswaarde, van aftrekken.

De afschrijvingen worden berekend uitgaande van de afschrijvingen die in de statistiek van de investeringen worden aangegeven. Het zijn de bedragen die aan de administratie van de directe belastingen worden voorgesteld voor het materieel enerzijds en de gebouwen anderzijds. Afschrijvingen voor dubieuze debiteuren en dergelijke komen niet aanmerking.

De aan te geven financiering van de investeringen wordt ingedeeld in financiering met de eigen middelen van de onderneming en financiering met andere middelen. De financiering met eigen middelen omvat de financiering uit de reserves, het afschrijvingsfonds, de verkoop van investeringsgoederen, enz., de financiering met andere middelen dan die van de onderneming daarentegen de financiering met kapitalen afkomstig van kapitaalsverhogingen, volstortingen van aandelen, ingebrachte kapitalen, obligatieleningen, andere leningen, kredieten en voorschotten, verzekeringsvergoedingen, enz. De som van de financiering volgens de twee genoemde wijzen is natuurlijk gelijk aan de vermeerdering van het geïnvesteerde kapitaal.

Om de ontwikkeling in de nabije toekomst te verkennen wordt sedert 1969 ook het bedrag gevraagd van de investeringen die de vestigingen in de loop van het volgende verslagjaar zinnens zijn te doen. Dit gegeven moet echter met grote voorzichtigheid worden gehanteerd, omdat de uiteindelijke verwezenlijkingen soms vrij sterk van de vooruitzichten afwijken.

Sedert 1964 worden de statistieken van de afzonderlijke bedrijfstakken verwerkt tot een globaal overzicht voor de gehele Belgische industrie van de investeringen die werden gerealiseerd door de vestigingen die 20 of meer personen tewerkstellen. Voor de nationale boekhouding worden die cijfers aangevuld met een raming van de investeringen van de kleinere vestigingen.

Investerings van de nog niet in werking zijnde vestigingen

Aangezien de vestigingen die reeds investeringen uitvoeren, doch nog niet in werking zijn, niet onderworpen zijn aan voorgaande statistiek, wordt sedert 1963 eveneens een enquête gehouden over de investeringen die door die vestigingen zijn uitgevoerd. Alle nieuwe industriële bedrijven, welke ook

de omvang van hun toekomstig personeel moge zijn vallen onder de toepassing van deze statistiek.

De verstrekte gegevens zijn ongeveer dezelfde als die van de vestigingen in werking. Ze worden echter aangevuld met inlichtingen over de toekomstige activiteit van de vestiging en haar vooruitzichten inzake tewerkstelling, evenals het bedrag van de investering: a) gedaan vóór het verslagjaar; b) tijdens het verslagjaar; c) voorzien voor het jaar dat volgt op het verslagjaar; d) nog later te realiseren.

Raming van de afschrijvingen

In de jaarstatistiek van de investeringen in de nijverheid wordt het bedrag gevraagd van de fiscale afschrijvingen voor gebouwen en andere bouwwerken enerzijds en materieel anderzijds. De afschrijvingen zijn berekend op basis van de aanschaffingsprijs van de kapitaalgoederen, terwijl de afschrijvingen in de nationale rekeningen berekend moeten worden tegen vervangingswaarde.

Om van de afschrijvingen op basis van de aanschaffingsprijs over te gaan naar deze tegen vervangingswaarde worden herwaarderingscoëfficiënten berekend waarbij de volgende methode wordt toegepast. Men neemt aan dat de gemiddelde levensduur 30 jaar bedraagt voor gebouwen en 10 jaar voor materieel. In de praktijk worden deze termijnen gewoonlijk aangenomen door de Administratie van de Directe Belastingen.

Verder wordt verondersteld dat de vastleggingen, die opgenomen zijn in de rubrieken „gebouwen” en „materieel” en waarop gedurende een bepaald jaar moet afgeschreven worden, aangekocht zijn tegen een gemiddelde prijs, welke berekend is met inachtneming van de gangbare prijzen gedurende de periode die overeenstemt met de gemiddelde levensduur. De verhouding tussen de prijs in het afschrijvingsjaar en de hierboven gedefinieerde gemiddelde prijs geeft aan in welke mate de afschrijvingen berekend op basis van de aankoopprijs gecorrigeerd moeten worden.

Wat de afschrijvingen op gebouwen betreft, wordt als correctie- of herwaarderingscoëfficiënt aangenomen de verhouding van de prijsindex van de bouwkosten van het beschouwde jaar t.o.v. het gemiddelde van de prijsindices van de laatste 30 jaren, gewogen met de hoeveelheidsindexcijfers van de investeringen van de gehele economie in gebouwen (exclusief woningen). De oorlogsjaren 1940-1945 worden in de berekening buiten beschouwing

gelaten, zodat in de noemer van de breuk slechts met 25 indices gerekend wordt tot 1969, met 26 indices in 1970, 27 indices in 1971, 28 indices in 1972, 29 in 1973 en 30 vanaf 1974.

Wegens de door de fiscus voor de fiscale afschrijvingen toegelaten herwaardering van de investeringen die vóór de oorlog werden gedaan, wordt voor de jaren vóór 1940 het prijsindexcijfer van het jaar 1939, vermenigvuldigd met 2,5 in aanmerking genomen.

Het prijsindexcijfer van de bouwkosten bestaat voor de jaren vóór 1953 uit het gemiddelde van de vergoedingscoëfficiënt van de Administratie voor Wederopbouw inzake oorlogsschade aan woongebouwen en het indexcijfer van de bouwkosten opgesteld door landmeters-experten; voor de periode 1953-1973 uit het gemiddelde van de genoemde vergoedingscoëfficiënt en het indexcijfer van de bouwkosten van de Nationale Maatschappij voor huisvesting en sinds 1974 (wegens het vrij onwaarschijnlijke verloop van de vorige indexcijfers, inzonderheid van het laatstgenoemde) uit een gewogen gemiddelde van de indices van de groothandelsprijzen van in de bouwnijverheid gebruikte materialen en van de loonindex in deze branche. Sedert de invoering van de belasting over de toegevoegde waarde (B.T.W.) in 1971 worden de prijsindices berekend exclusief de aftrekbare B.T.W. op de investeringen.

Voor de afschrijvingen op materieel wordt als herwaarderingscoëfficiënt gebruikt de verhouding van de prijsindex van het beschouwde jaar t.o.v. het gewogen gemiddelde van de prijsindices van de laatste 10 jaren gewogen met a) de hoeveelheidsindexcijfers van de investeringen in materieel van de gehele economie; b) coëfficiënten die voortvloeien uit het stelsel der degressieve afschrijvingen. Sinds 1963 is namelijk in de fiscale wetgeving de mogelijkheid van degressieve afschrijvingen voorzien. Aangezien in dit stelsel de jongste kapitaalgoederen vlugger worden afgeschreven moet hieraan een grotere wegingscoëfficiënt toegekend worden. Als prijsindexcijfer voor materieel wordt het gewogen gemiddelde van het indexcijfer der groothandelsprijzen van de produkten van de metaalverwerkende nijverheid en de algemene loonindex in aanmerking genomen. Ook hier worden sinds 1971 de prijsindexcijfers berekend exclusief de aftrekbare B.T.W. op investeringen.

De berekening van de herwaarderingscoëfficiënten voor 1974 wordt hierna ter illustratie gegeven.

**BEREKENING VAN DE
HERWAARDERINGSCOËFFICIËNT 1974
VOOR DE AFSCHRIJVINGEN VAN GEBOUWEN**

Jaren	Indexcijfers bouwkosten 1970 = 100	Hoeveelheidsindexcijfers van de investeringen in gebouwen 1970 = 100	(2) × (3) 100
(1)	(2)	(3)	(4)
1945	44,9	37,9	17,0
46	51,7	37,9	19,6
47	52,9	37,9	20,0
48	49,3	37,9	18,7
49	46,3	37,9	17,5
50	47,0	37,9	17,8
51	49,8	37,9	18,9
52	51,9	37,9	19,7
53	51,6	37,9	19,6
54	51,4	40,3	20,7
55	52,3	43,3	22,6
56	54,4	48,0	26,1
57	57,5	44,6	25,6
58	59,5	41,5	24,7
59	57,8	50,5	29,2
60	58,4	53,3	31,1
61	59,9	59,6	35,7
62	63,6	68,9	43,8
63	69,0	70,9	48,9
64	75,3	74,5	56,1
65	79,6	72,8	57,9
66	81,9	84,1	68,9
67	85,8	90,2	77,4
68	87,8	89,1	78,2
69	91,4	92,2	84,3
70	100,0	100,0	100,0
71	109,9	114,4	125,7
72	113,8	115,8	131,8
73	124,1	111,2	138,0
74	147,8	109,0	161,1
Totaal	81,3 =	1 915,3	1 556,6
Gemiddeld indexcijfer bouwkosten	$\frac{1556,6}{1915,3} \cdot 100$		
Herwaarde- ringscoëff. in %	$\frac{181,8}{147,8} \cdot 100$		
	81,3		

Aangezien de vragen aangaande de afschrijvingen in de bedrijven in werking alleen gesteld worden aan de bedrijven die 20 of meer personen in dienst hebben, moet men een extrapolatie uitvoeren om de afschrijvingen te verkrijgen van alle bedrijven van de beschouwde bedrijfstak.

Tenslotte worden de van verzekeringsmaatschappijen ontvangen schadevergoedingen wegens verzekerde schade eveneens in de afschrijvingen opgenomen.

Voor de berekening van de afschrijvingen in constante prijzen wordt gebruik gemaakt van het prijsindexcijfer van de investeringsgoederen van de overeenkomstige branche. Dit prijsindexcijfer is een gewogen gemiddelde van de prijsindices van gebouwen en uitrustingsgoederen.

**BEREKENING VAN DE
HERWAARDERINGSCOËFFICIËNT 1974
VOOR AFSCHRIJVINGEN VAN MATERIEEL**

Jaren	Prijsindex- cijfers 1970 = 100	Coëfficiënt voortvloeiend uit degressieve afschrijvingen	Hoeveel- heids- index- cijfers v.d. investerings- in materieel 1970 = 100	Wegings- coëffi- ciënten (3) × (4)	(2) × (5)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1966	85,0	0,10	81,9	8,2	7,0
67	85,8	1,—	83,5	83,5	71,6
68	86,4	1,—	83,4	83,4	72,1
69	89,7	1,—	90,9	90,9	81,5
70	100,0	1,—	100,0	100,0	100,0
71	105,2	1,02	96,3	98,2	103,3
72	108,0	1,28	99,9	127,9	138,1
73	110,2	1,60	108,0	172,8	190,4
74	122,2	2,—	122,1	244,2	298,4
Totaal				1 009,1	1 062,4
Gemidd. prijs- indexcijfer	105,3				
Herwaar- derings- coëff. in %	116,0				

2.2. Raming van de investeringen en de afschrijvingen in de landbouw

De voornaamste post is het landbouwmaterieel. Hij wordt berekend door een analyse van de produktie, de uitvoer en de invoer van landbouwuitrusting. De uitgaven voor landbouwgebouwen worden geraamd op grond van de kredieten toegestaan door het Landbouwinvesteringsfonds.

De investeringen omvatten verder enkele posten van minder belang: verbetering van de teelten, draineringswerken en ontginning. Zij worden geraamd op grond van toelagen toegestaan door het Ministerie van Landbouw. Bovendien dient nog rekening te worden gehouden met de registratie- en notariskosten op overdrachten van landbouwgronden en -gebouwen. De hiervoor weerhouden bedragen steunen op gegevens verstrekt door het Bestuur van Registratie en Domeinen van het Ministerie van Financiën.

Om de investeringen in constante prijzen te berekenen worden de meest geschikt lijkende prijsindices aangewend. Voor landbouwmaterieel is dit de prijsindex van materieel afgeleid uit de jaarstatistiek van de metaalverwerkende nijverheid, voor de landbouwgebouwen de prijsindex van de bouwnijverheid in het algemeen en voor de hydraulische werken en de verbetering van de weiden en tuinbouwteelten de prijsindex van werken van burgerlij-

ke bouwkunde. De deflatie van de registratie- en notariskosten steunt op een prijsindex afgeleid uit de ontwikkeling van de tarieven van genoemde kosten en van de prijzen van de gronden en landbouweigendommen.

De afschrijvingen op machines, materieel en grondverbeteringswerken steunen essentieel op enkele honderden landbouwboekhoudingen (Ministerie van Landbouw). Voor wat de landbouwbedrijfsgebouwen betreft wordt aangenomen dat de afschrijvingen een vast percentage (ca 12%) van de brutohuur bedragen. Hieraan worden nog de schadevergoedingen uitgekeerd door de verzekeringsmaatschappijen toegevoegd.

De afschrijvingen in constante prijzen worden bekomen door de bedragen in werkelijke prijzen te delen door de prijsindex van machines en materieel enerzijds en de prijsindex van de bouwkosten anderzijds.

2.3. Investerings en afschrijvingen in de vervoerondernemingen

Bij koninklijk besluit van 14 april 1972, is een jaarstatistiek voorgeschreven van de investeringen in de ondernemingen voor personen- en/of goederenvervoer voor rekening van derden, die 10 of meer personen in dienst hebben. De statistiek wordt opgemaakt per onderneming en niet per vestiging. Wel wordt in het formulier gevraagd naar de provincies, en voor Brabant naar de arrondissementen, waar de investeringen gebeurden, ten einde resultaten per taalstreek en provincie te kunnen opmaken. Ondernemingen welke als hoofdbedrijvigheid een nevenactiviteit van het vervoer uitoefenen (b.v. parkeerplaatsen, reisbureaus, expediteurs, scheepsagenten, douaneagentschappen) zijn niet aan de statistiek onderworpen.

Naar hun aard worden de investeringen ingedeeld in:

- vervoermiddelen (met een indeling per soort vervoermiddel);
- hijs-, laad- en lostoestellen, containers, pallets en ander hulpmaterieel voor het vervoer;
- verbetering en omvorming van gebruikt materieel;
- meubelen;
- constructie van gebouwen en kaden evenals grondverbeteringen;
- onbebouwde terreinen;
- bestaande gebouwen en constructies evenals bebouwde terreinen;
- investeringen voor sociale doeleinden.

Volgens dezelfde indeling wordt ook de waarde van de vermindering van het geïnvesteerd kapitaal (verkopen, afbraken, vernietigingen en buitengebruikstellingen) gevraagd. Door het verschil te maken tussen de vermeerdering en de vermindering van het geïnvesteerd kapitaal verkrijgt men de waarde van de bruto-investeringen. De netto-investeringen worden bekomen door van de bruto-investeringen de afschrijvingen af te trekken. In het formulier worden daarom ook de afschrijvingen gevraagd (het bedrag van de afschrijvingen welke aan de administratie van de directe belastingen worden voorgesteld).

Ten slotte wordt, zoals bij de investeringen in de nijverheid, ook geïnformeerd naar de financieringswijze van de investeringen: financiering met eigen ofwel met vreemde middelen.

2.4. *Investeringen en afschrijvingen van de krediet- en verzekeringsondernemingen*

Deze statistiek werd bij koninklijk besluit van 6 december 1971 opgelegd aan de Belgische private ondernemingen, aan de in België gevestigde buitenlandse private ondernemingen en aan de publiekrechtelijke instellingen die behoren tot een van de volgende categorieën:

- de ondernemingen die voorkomen op de lijst van de banken vastgesteld door de Bankcommissie, en de juridisch zelfstandige ondernemingen die het onroerend patrimonium van een bank beheren;
- de ondernemingen onderworpen aan hoofdstuk I van de wet van 10 juni 1964 op het openbaar aantrekken van spaargelden, waarvan de lijst wordt opgemaakt door de Bankcommissie, het betreft ondernemingen die gelden aantrekken op meer dan 6 maand en die deze gelden op een door de wet voorziene of door de Bankcommissie toegelaten wijze plaatsen;
- de private spaarkassen onderworpen aan de controle van het Centraal Bureau voor de kleine Spaarders;
- de natuurlijke of rechtspersonen die door de Minister van Economische Zaken erkend zijn in toepassing van de wet van 9 juli 1957 tot regeling van de verkoop op afbetaling en van zijn financiering, met uitzondering van degenen die zelf goederen op afbetaling verkopen of diensten op afbetaling verlenen;
- de hypotheekmaatschappijen ingeschreven op de lijsten bekendgemaakt door het Ministerie van Economische Zaken overeenkomstig het ko-

ninklijk besluit van 7 januari 1936 tot reglementering van de hypothecaire leningen en tot inrichting van de controle op de ondernemingen van hypothecaire leningen;

- de verzekeringsmaatschappijen en -instellingen, met uitzondering van die welke zich uitsluitend bezighouden met verzekeringen in het raam van de verplichte sociale zekerheid m.n. de ziekte- en invaliditeitsverzekering, de verzekering tegen arbeidsongevallen en beroepsziekten, de pensioen- en werkloosheidsverzekeringen; worden evenmin bedoeld de makelaars en agenten in verzekeringen;
- de beleggings- en portefeuillemaatschappijen d.w.z. de ondernemingen en instellingen waarvan de bedrijvigheid voornamelijk steunt op het aanhouden van participaties in één of meer Belgische of buitenlandse ondernemingen welke hen al dan niet, in rechte of in feite, de macht verlenen, alleen of in samenwerking met anderen, de bedrijvigheid van die ondernemingen te leiden. Hun voornamelijk financiële aard blijkt daaruit dat de waarde van hun portefeuille aandelen of deelbewijzen van vennootschappen ten minste de helft van hun eigen middelen vertegenwoordigt;
- alle andere private of openbare kredietinstellingen en -ondernemingen welke een financieringsfunctie uitoefenen d.w.z. gelden van derden verzamelen om ze op hun beurt aan kredietnemers uit te lenen;
- de Nationale Bank van België.

Om onderworpen te worden aan de statistiek moeten de ondernemingen in de loop van het jaar minstens 10 personen tewerkgesteld hebben. De statistische gegevens worden verzameld per onderneming, voor het geheel van haar zetels, vestigingen en bijhuizen in België.

De gebruikte vragenlijst is afgeleid van deze betreffende de industriële investeringen, mits zekere wijzigingen aangezien het hier gaat om een sector waar uitsluitend administratieve arbeid wordt verricht. Hij voorziet de opgave van vervoermiddelen, ander materieel, de oprichting van gebouwen, grondverbeteringen en andere bouwwerken, de aankoop van bestaande gebouwen en bebouwde terreinen, de aankoop van onbebouwde terreinen, de constructie of de aanschaffing van investeringsgoederen ten dienste van het personeel.

Gelet ook op de aard van een deel der betrokken ondernemingen, nl. de verzekerings- en de kredietondernemingen die ook aan leasing doen, werd een speciale indeling voorzien voor het mate-

riël en de onroerende goederen verworven om in huur te worden gegeven; daarenboven, voor de verzekeringsmaatschappijen met sociale inslag, een rubriek investeringen voor sociale doeleinden van algemeen belang, d.w.z. niet bedoeld b.v. voor het personeel van die ondernemingen maar wel voor buitenstaanders, zoals instellingen voor minder-validen of medio-sociale centra.

Voor ieder van de rubrieken wordt gevraagd naar de vermeerdering van de investeringen in nieuwe en gebruikte goederen en naar de verminderingen van de investeringen door verkoop, afbraak, vernieling en buitengebruikstelling. Zoals gebruikelijk worden in de vragenlijst ook nog voorzien de afschrijvingen en de wijze van financiering van de investeringsuitgaven.

Omdat de gegevens gevraagd worden per onderneming diende men, om een inzicht te verkrijgen in de regionale spreiding van de investeringen, bijkomende informatie te voorzien per vestiging.

2.5. De investeringen volgens de B.T.W.-statistiek

In de aftrekregeling voor de toepassing van de belasting over de toegevoegde waarde worden de investeringsgoederen omschreven als lichamelijke, roerende of onroerende goederen die bestemd zijn om op een duurzame wijze te worden gebruikt als werkinstrumenten of exploitatiemiddelen.

De aan de B.T.W. onderworpen investeringen omvatten nieuwe gebouwen voor beroepsdoeleinden; nieuwe en bestaande roerende kapitaalgoederen, zoals transportmaterieel, machines en andere kapitaalgoederen; diensten die bijdragen tot het produceren, het omvormen en het verbeteren van deze investeringsgoederen.

De te vermelden aankopen van investeringsgoederen slaan op verrichtingen die tot het heffen van B.T.W. aanleiding hebben gegeven alsmede op sommige verrichtingen die van belasting vrijgesteld zijn in toepassing van speciale schikkingen, zoals de aankopen van schepen en vliegtuigen. Alhoewel de hierboven gegeven definitie overeenstemt met de gebruikelijke economische definitie van vaste kapitaalgoederen, dient men bij de interpretatie van de gegevens rekening te houden met de omschrijving van het toepassingsveld van de B.T.W.

Dit betekent dat de aankopen van bestaande gebouwen en van gronden niet in de investeringen

worden opgenomen. Kantoorbehoeften worden niet als investeringsgoederen beschouwd wanneer hun prijs, per gebruikelijke commerciële eenheid, de 1 000 F niet bereikt. Hetzelfde geldt voor verpakkingsmiddelen met uitzondering evenwel van containers en van materieel dat in de onderneming gebruikt wordt voor het conditioneren.

Opgemerkt zij dat het onttrekken van investeringsgoederen aan de eigen productie en het uitvoeren van bouwwerken voor zichzelf opgenomen zijn onder de investeringen, als leveringen aan zichzelf voor beroepsdoeleinden.

In de opgegeven waarde van de investeringen is de belasting niet begrepen. Bovendien is het bedrag afgetrokken van de creditnota's die er betrekking op hebben en tijdens de periode waarop de aangifte slaat aan de aangever werden uitgereikt. De door het N.I.S. gepubliceerde resultaten hebben betrekking op de investeringen volgens de aangiften, vermeerderd met de niet aftrekbare B.T.W. (10% in 1971; 7,5% in 1972; 5% in de periode 1973-1979).

Indien de levering tegelijk voor particuliere en beroepsdoeleinden is bestemd, moet de totale waarde van de verrichting worden geboekt. Dit is het geval b.v. bij de aankoop van een auto door een zelfstandige of bij de oprichting van een gebouw dat gedeeltelijk als woning en gedeeltelijk voor beroepsdoeleinden wordt aangewend. De gedeeltelijk belastingsplichtige moet, in tegenstelling met wat geschiedt voor zijn omzetcijfer, in zijn aangifte al zijn investeringen vermelden.

De cijfers betreffende de investeringen omvatten natuurlijk niet de aankopen van kapitaalgoederen gedaan door belastingplichtigen die geen aangiften moeten indienen of buiten het toepassingsgebied van de B.T.W. vallen.

Tenslotte zij aangestipt dat de statistische eenheid de onderneming is. Grote ondernemingen met een sterke verticale integratie kunnen tot meer dan één bedrijfstak behoren en verschillende vestigingen bezitten. Ze worden op grond van de hoofdactiviteit in één bedrijfstak ondergebracht en aan een localiteit toegewezen. Hieruit volgt dat zowel de verdeling van de investeringen naar bedrijfstakken als naar geografische gebieden omzichtig moeten geïnterpreteerd worden.

De eerste resultaten van de B.T.W.-statistiek, welke betrekking hebben op de jaren 1971 tot 1975, verschenen in het Statistisch Tijdschrift nr 6, 1976.

2.6. De investeringen en het gebruikte produktievermogen volgens de conjunctuuronderzoekingen bij bedrijven

Naast de maandelijkse conjunctuuronderzoekingen worden door de N.B.B. semestriële investeringsenquêtes gehouden en worden ook drie maal per jaar nl. in januari, mei en oktober onderzoekingen uitgevoerd over de aanwending van de produktiecapaciteit. De eerste semestriële enquête naar de investeringsuitgaven in de nijverheid heeft betrekking op het tweede semester 1958. De bedrijfshoofden vermelden de stijgings- of verminderingspercentages t.o.v. het semestriële gemiddelde van het vorig jaar van hun investeringsuitgaven tijdens het semester en tijdens het eerstvolgend semester.

Aanduidingen over de ontwikkeling van de investeringen in de e.k. zes maanden zijn van belang voor het economisch beleid en dit zowel wanneer het er om gaat de economische activiteit wat te remmen als om ze te stimuleren.

Sedert september 1972 zijn vragen toegevoegd i.v.m. het financieringsprogramma van de voorgenomen investeringen. Als mogelijke financieringswijzen worden onderscheiden: beroep op interne bedrijfsbesparingen, beroep op fondsen van derden op meer dan 1 jaar (kapitaalsverhoging, emissie van obligaties, overheidssteun, lening) en fondsen van derden op hoogstens 1 jaar.

In de enquêtes over de aanwending van de produktiecapaciteit worden vier soorten vragen gesteld:

- 1) welk is de gemiddelde benuttigingsgraad (%) van de capaciteit?
- 2) welk zijn de redenen van de onderbenutting?
- 3) welk zijn de vooruitzichten i.v.m. de benutting van de capaciteit voor de e.k. drie maanden?
- 4) indien de produktiecapaciteit onvoldoende is om aan de vraag te voldoen, in welke mate is de bedrijfsleider bereid om ze uit te breiden?

3. Kosten van de produktiefactor arbeid

3.1. Verschillende loonbegrippen

Naar gelang van de op te helderen problemen kunnen verschillende statistieken noodzakelijk zijn. Over het algemeen onderscheidt men de volgende begrippen:

— *Regelingsloon of wettelijk loon*: het is het loon vastgelegd in collectieve arbeidsovereenkomsten,

afgesloten in paritaire commissies en al dan niet door een koninklijk besluit verplichtend gesteld.

- *Nominaal contract- of basisloon*: het is het loon dat als basis dient voor de berekening van de beloning van elke arbeider overeenkomstig het arbeidscontract.
- *Bruto- of direct loon*: loon dat de arbeider van zijn werkgever ontvangt voor het tijdens de beschouwde betalingsperiode verrichte werk, met name:
 - het contractuele uur-, dag- of weekloon;
 - stukloon, taakloon, prestatieloon, enz.;
 - toelagen voor ploegenarbeid of normale continuerende arbeid;
 - loon voor niet gewerkte uren tengevolge van de wekelijkse werktijdverkorting;
 - stiptheids-, regelmatigheids- en anciënniteitspremies;
 - premies voor gevaarlijk, ongezond of vuil werk, enz.;
 - toeslagen voor overuren, nacht- of zondagsarbeid;
 - eventuele andere bijslagen.

In de brutoverdienste (= het bruto loon) zijn niet begrepen:

- de legale of extralegale kinderbijslagen;
- de uitkeringen voor persoonlijke bijstand;
- de vergoedingen voor slijtage van persoonlijke werkkleding of gereedschappen;
- de reis- en verblijfkosten;
- de speciale premies, de gratificaties of de winstdeling;
- het loon in natura;
- de verplichte en vrijwillige sociale werkgeversbijdragen.

Van de brutoverdienste zijn niet afgetrokken:

- het bedrag van de door de werkgever voor rekening van de arbeider aan de bron ingehouden belasting;
- het bedrag van de door de werkgever voor rekening van de arbeider, aan de bron ingehouden sociale lasten;
- de boeten.

— *Nettoloon*: het loon dat de arbeider werkelijk ontvangt. Dus brutoloon min afhoudingen.

— *Loonkosten*: het brutoloon vermeerderd met de door de werkgever gedragen sociale lasten. Onder sociale lasten verstaat men enkel de lasten opgelegd door de bestaande wetgeving, door de in paritaire commissies gesloten overeenkomsten, door het gebruik en door de op beroeps- of

ondernemingsniveau gesloten overeenkomsten, met dien verstande dat dit gebruik en die overeenkomsten erkend en geconstateerd moeten zijn door de beroepsorganisaties.

- *Reëel loon*: voor de werknemer uit de werkelijke waarde van het ontvangen loon zich in de hoeveelheid goederen en diensten die hij zich met het (*nominale*) loon kan aanschaffen. Het reële loon hangt dus af van het nominale loon en van de prijzen. Vandaar het idee om de evolutie van het reëel loon te meten aan de hand van die twee elementen en het indexcijfer van het nominale loon te delen door een representatief geacht prijsindexcijfer, waarbij voor beide dezelfde basisperiode wordt genomen.

3.2. *Halfjaarlijkse enquête naar de bruto-uurlonen van de arbeiders in de nijverheid*

In het kader van de werkzaamheden van de Beneluxcommissie voor sociale vraagstukken worden sedert 1952 jaarlijkse verslagen opgemaakt met betrekking tot de in de maand oktober van elk jaar in de drie Beneluxlanden verrichte loonenquêtes.

Tot en met 1957 is de vergelijking beperkt tot een bepaald aantal bedrijfstakken die uitsluitend gekozen zijn op grond van de concurrentiemogelijkheden tussen de drie landen. Vanaf oktober 1958 zijn alle takken van de extractieve nijverheid, de be- en verwerkende industrieën en de bouwnijverheid erbij betrokken ten einde een juister weergave van de loonevolutie te bekomen. Sedert 1961 wordt ook in april een loononderzoek gehouden. Vanaf april 1964 is de statistiek van de bruto-uurverdiensten geharmoniseerd volgens uniforme principes en een uniforme nomenclatuur in de landen van de Europese Economische Gemeenschap.

Onder de vestigingen en de arbeiders wordt een steekproef getrokken die zodanig is opgezet dat een voldoende aantal arbeiders in het onderzoek betrokken zijn om representatieve resultaten per bedrijfstak te bekomen. Meer precies: men gebruikt de gestratificeerde steekproefmethode volgens bedrijfstgroep, d.w.z. dat voor elke bedrijfstgroep de steekproefverhouding afzonderlijk wordt bepaald (5 tot 30%). Bij de enquête zijn alle grote vestigingen (200 werknemers) betrokken met een gedeelte van hun

arbeiders, een gedeelte van de middelgrote vestigingen (50 tot 199 werknemers) met een gedeelte van hun arbeiders, en tenslotte een gedeelte van de kleine vestigingen (20 tot 49 werknemers) die inlichtingen verstrekken over al hun arbeiders. De steenkoolindustrie en de ijzer- en staalindustrie daargelaten, slaan de halfjaarlijkse enquêtes op ongeveer 2 000 vestigingen, met samen meer dan 60 000 arbeiders.

Voor alle bedrijfstgroepen worden absolute cijfers gepubliceerd per geslacht, terwijl voor de meerderjarige arbeiders een afzonderlijke tabel wordt opgemaakt; voorts berekent men indexcijfers per bedrijfstgroep. Daarenboven worden voor elke enquête resultaten gepubliceerd per provincie en per grootteklasse van de ondernemingen. Voor de berekening van de gemiddelde lonen en van de indexcijfers wordt het aantal tewerkgestelde loontrekkers als weging gehanteerd. Vier tot vijf maanden na de enquêteperiode zijn de resultaten beschikbaar.

3.3. *Driemaandelijks onderzoek naar de bruto-uurlonen van de mannelijke, meerderjarige arbeiders in de nijverheid*

Met het oog op de verbetering van de conjunctuurinformatie is het noodzakelijk over recente inlichtingen over de loonontwikkeling te beschikken. Sedert april 1966 berekent men dan ook om de drie maanden (in januari, april, juli en oktober) indexcijfers van de bruto-uurverdiensten in de nijverheid.

Dit wordt verwezenlijkt door middel van een beperkt steekproefonderzoek over de lonen van mannelijke meerderjarige arbeiders. Deze worden door het lot uit de steekproef van de hierboven beschreven halfjaarlijkse enquêtes aangeduid opdat elke bedrijfstgroep evenredig zou vertegenwoordigd zijn. Het aantal arbeiders bedraagt 2 500 eenheden, zodat een aanvaardbare nauwkeurigheidsgraad bereikt wordt.

De trimestriële evolutie van de gemiddelde uurverdiensten wordt enkel berekend voor de gehele nijverheid (de steenkool- en de ijzer- en staalindustrie uitgezonderd). Vier tot vijf weken na de referentiemaand zijn de resultaten gekend.

3.4. *Enquête over de loonkosten in de nijverheid*

Naarmate de economische integratie op internationaal niveau toeneemt, worden vergelijkbare gegevens over de concurrentiepositie van het ene land tegenover het andere meer en meer noodzakelijk. Deze positie wordt o.a. bepaald door de kosten van de verschillende produktiefactoren. De bedoeling bij een onderzoek naar de loonkosten is de kosten van één van de produktiefactoren, met name de arbeid, te bepalen. De courante halfjaarlijkse loononderzoeken zijn ontoereikend in dit verband. Hierin wordt immers alleen de directe bruto-uurverdienste opgenomen, zonder rekening te houden met de indirecte loonelementen. Deze laatste verschillen echter gevoelig van land tot land. Uitgebreider enquêtes zijn dus noodzakelijk wil men een beter inzicht verkrijgen in de onderlinge verhouding van de loonkosten in de verschillende landen.

Sedert 1953 wordt elk jaar een onderzoek gedaan naar de loonkosten in de industrieën van de Europese Gemeenschap voor kolen en staal. Van 1959 tot 1961 werden jaarlijks gelijkaardige enquêtes gehouden voor bepaalde bedrijfsgroepen en in 1966 vond voor het eerst, tijdens eenzelfde referentieperiode, in alle sectoren van de nijverheid een enquête plaats naar de loonkosten. Ze wordt van dan af om de drie jaren herhaald.

De hierna volgende beschrijving van de methode is geldig voor de jaren vanaf 1966. De gegevens over de lonen en werkgeversbijdragen worden verzameld bij vestigingen met minstens 50 loontrekken en dit aan de hand van een afzonderlijke vragenlijst voor arbeiders en bedienden.

Ook een aantal normale arbeidsuren en overuren dat in de loop van het jaar door de arbeiders is gepresteerd wordt gevraagd ten einde de loonkosten per uur te bepalen. Voor de bedienden moet het theoretisch jaarlijks aantal arbeidsuren per persoon worden vermeld. Bovendien dienen de werkgevers het gemiddeld aantal tijdens het beschouwde jaar ingeschreven arbeiders en bedienden aan te geven, exclusief de werknemers die meer dan 6 maanden afwezig of in militaire dienst zijn geweest.

De werkgevers worden verder verzocht de kostenbestanddelen uit te splitsen over verscheidene rubrieken, waaronder:

- a) loon voor werkelijke geleverde arbeid:
— direct loon voor normale arbeidsuren en overuren, premies en gratificaties bij elke uitbetaling gestort;

- andere premies en gratificaties (niet bij elke uitbetaling gestort).
- b) beloning voor niet gewerkte dagen:
— betaalde vakantie en vergoedingen voor niet opgenomen vakantie;
— vakantiepremies;
— feestdagen en andere niet gewerkte betaalde dagen;
— ontslagvergoedingen en vergoedingen voor niet opgenomen opzeggingstermijnen.
- c) bijdragen voor sociale zekerheid:
— wettelijke bijdragen (werkgeversbijdragen voor de sociale zekerheid: ziekte, invaliditeit, pensioen en voortijdig overlijden, werkloosheid, beroepsziekten, kinderbijslagen);
— andere wettelijke bijdragen (verzekering tegen arbeidsongevallen, gewaarborgd weekloon, andere);
— conventionele, contractuele of vrijwillige bijdragen (ziekenfondsen in het kader van de onderneming of de bedrijfstak, aanvullende pensioen- en verzorgingsregelingen, enz.).
- d) de verstrekkingen in natura en overeenkomstige compenserende uitkeringen:
— huisvesting, huisvestingsvergoeding en stortingen in het bouwfonds;
— andere verstrekkingen in natura (kolen, gas, elektriciteit, dranken, levensmiddelen, kleding, enz.);
- e) de andere sociale uitgaven
- f) de verplaatsingskosten van het personeel
- g) de kosten van vakopleiding.

Aan de hand van de ingewonnen inlichtingen betreffende de arbeidskosten, de gewerkte uren, de arbeidsduur, en de personeelssterkte, heeft het Bureau voor de Statistiek der Europese Gemeenschappen vanaf 1966 voor de lidstaten, door een eenvoudige deling van de overeenkomstige waarden, volgende uitkomsten berekend:

- a) voor de arbeiders:
— het gemiddelde uurbedrag van de totale loonuitgaven en daarmee verband houdende werkgeverskosten;
— de gemiddelde jaarlijkse arbeidsduur.
- b) voor de bedienden:
— het gemiddelde maandbedrag van de totale loonuitgaven en daarmee verband houdende werkgeverslasten.
- c) voor de arbeiders en de bedienden samen:
— het gemiddelde uurbedrag van de totale loonuitgaven en daarmee verband houdende werkgeverslasten;

- het gemiddelde bedrag, per werkuur van de arbeiders, van de totale loonuitgaven en daarmee verband houdende werkgeverslasten.

Om de arbeidskosten op het communautaire vlak te kunnen vergelijken is het noodzakelijk de resultaten in een gemeenschappelijke munteenheid uit te drukken. De gebruikte rekeneenheid is de Belgische frank. Dit is een louter conventionele keuze en de resultaten zouden ons hetzelfde leren als men i.p.v. de Belgische frank een andere munteenheid had gekozen. De omrekening in Belgische franken werd uitgevoerd op basis van de officiële wisselkoers. Deze methode is niet volmaakt doch voldoet, volgens sommige deskundigen, nog het best aan de vereisten van een internationale vergelijking van de loonkosten omdat de officiële wisselkoersen de basis vormen voor het internationale handelsverkeer.

3.5. *Enquête over de loonkosten in de kleinhandel, de banken en de verzekeringen*

Na een proefenquête, die in 1967 werd gehouden op basis van de boekhoudingsresultaten voor 1966, werd in 1971 overgegaan tot een enquête naar de lonen in de kleinhandel, de banken en de verzekeringsmaatschappijen aan de hand van de boekhoudingsgegevens van 1970.

Voor de banksector is het een exhaustieve enquête; voor de kleinhandel en de verzekeringsmaatschappijen slaat ze enkel op ondernemingen met 20 of meer werknemers. In totaal zijn ca. 650 ondernemingen bij het onderzoek betrokken.

De inlichtingen over de lonen en werkgeverslasten in 1970 werden ingewonnen per onderneming en slaan op de kostenelementen voor arbeiders en bedienden samen. Verder diende het gemiddeld jaarlijks aantal werkuren vermeld voor de banken en de verzekeringsondernemingen en het wekelijks aantal werkuren voor de kleinhandel.

De werkgevers werden verzocht de kostenelementen in een aantal rubrieken te splitsen, waaronder:

- a) het directe loon en de regelmatige premies;
- b) andere inkomens en toelagen;
- c) de ontslag- en opzeggingsvergoedingen;

- d) de lasten in verband met de sociale zekerheid;
- e) de conventionele, contractuele of vrijwillige bijdragen; waaronder de aanvullende pensioen- en verzorgingsregelingen, contractuele kinderbijslagen en de andere bijkomende bijdragen aan het gezin bij banken en verzekeringsmaatschappijen;
- f) de verstrekkingen in natura en de overeenkomstige uitkeringen met inbegrip van de uitgaven voor huisvesting en voor het bouwfonds;
- g) de uitgaven met sociaal karakter;
- h) de kosten voor vakopleiding en de uitkeringen aan leerjongens.

Uit de enquête worden afzonderlijke resultaten afgeleid voor de kleinhandel, de banken en de verzekeringsondernemingen. Bovendien werden voor de kleinhandel volgende groepen onderscheiden:

- kleinhandel in voedings- en genotmiddelen;
- kleinhandel in medische, cosmetische en schoonmaakartikelen;
- kleinhandel in kleding;
- kleinhandel in schoeisel en lederwaren;
- kleinhandel in woningtextiel;
- kleinhandel in apparaten en artikelen voor woninginrichting;
- kleinhandel in boeken, kranten, papierwaren en kantoorbenodigdheden;
- overige kleinhandel;
- kleinhandel in diverse produkten, hoofdzakelijk „voedingswaren”.

3.6. *Enquête naar de structuur en de spreiding van de lonen*

De geharmoniseerde halfjaarlijkse enquêtes verstrekken inlichtingen over de loonontwikkeling in de tijd. Ze geven geen inzicht in het verband tussen de loonhoogte en de individuele kenmerken van de werknemers noch in de frequentieverdeling van de lonen. Daarom werd, bij reglement van de Raad van de E.G., ertoe besloten in oktober 1966 een enquête naar de structuur en de spreiding van de lonen bij de arbeiders in de industrie te houden, op grond van voor de zes lidstaten van de Gemeenschap uniforme definities en methoden. Deze enquête werd in oktober 1972 hernieuwd en uitgebreid tot de arbeiders uit de energiesector en tot de bedienden in de industrie.

De in oktober 1966 gehouden enquête had betrekking op de arbeiders in de extractieve bedrijven, de be- en verwerkende nijverheid en de bouw-

nijverheid. De statistische eenheid was de vestiging met 10 of meer loontrekkers.

De toevallige keuze van vestigingen en arbeiders geschiedde op volgende wijze:

- 1) voor de kleine vestigingen (met 10 tot 49 loontrekkers), waaruit een steekproef werd getrokken, werden alle arbeiders tewerkgesteld in de getrokken vestigingen aan de enquête onderworpen;
- 2) voor de middelgrote vestigingen (met 50 tot 199 loontrekkers), waaruit eveneens een steekproef werd getrokken, werd slechts een gedeelte van de arbeiders werkzaam in de getrokken vestigingen in de enquête opgenomen;
- 3) voor de grote vestigingen (met 200 of meer loontrekkers), die alle aan de enquête onderworpen werden, werd binnen deze eenheden eveneens slechts een gedeelte van de arbeiders in de steekproef opgenomen.

Wanneer slechts een gedeelte van de arbeiders werkzaam in een vestiging diende opgenomen, berustte de selectie op de initialen van de familienamen.

De steekproef werd zodanig opgebouwd dat voldoende betrouwbare resultaten per bedrijfstak konden afgeleid worden.

Wegens de relatieve stabiliteit van de structuren wordt dit soort onderzoekingen in principe herhaald om de zes jaar. De volgende enquête had dus plaats in oktober 1972, ze werd evenwel uitgebreid tot andere werknemers en activiteiten, zoals reeds eerder vermeld. Aldus werden de bedienden in de enquête opgenomen, omdat de structuur van hun bezoldiging nog meer dan die van de arbeiders afhangt van individuele criteria zoals leeftijd en kwalificatie.

In de enquête van oktober 1972 werden individuele gegevens ingezameld over:

Voor de arbeiders:

- het geslacht;
- het geboortejaar;
- de nationaliteit;
- de beroepskwalificatie;
- de anciënniteit in de onderneming;
- de loonberekeningwijze (per uur, per dag, per maand, enz.);
- het loonstelsel (tijdloon, taakloon, enz.);
- de werktijdregeling (voltijds of deeltijds);
- het werkverzuim;
- het totaal aantal betaalde uren (incl. overuren) waarvan: aantal overuren;

- het totaalbedrag van de brutoverdienste (incl. loon voor overuren) waarvan: bedrag van de brutoverdienste voor overuren (basisloon + bijlagen);
- de inhouding voor de sociale zekerheid ten laste van de werknemer;
- het aantal in 1972 genomen jaarlijkse vakantiedagen.

voor de bedienden:

- het geslacht;
- het geboortejaar;
- de beroepskwalificatie;
- de anciënniteit in de onderneming;
- de werktijdregeling (voltijds of deeltijds);
- de wekelijkse arbeidsduur (aantal uren);
- het werkverzuim;
- het maandelijks brutosalairis (incl. vergoeding overuren) (bedrag in oktober 1972) waarvan: vergoeding overuren;
- de inhouding voor de sociale zekerheid ten laste van de werknemer;
- het totaal van salarissen en bezoldigingen voor overuren die in 1972 elke maand werden uitbetaald;
- de niet maandelijks uitbetaalde gratificaties (driemaandelijks, halfjaarlijkse of jaarlijkse premies, enz.);
- het volledige jaarsalaris;
- de aanwezigheid in 1972;
- het aantal in 1972 genomen jaarlijkse vakantiedagen.

3.7. Inlichtingen over de lonen

uit andere bronnen dan het N.I.S.

De Rijksdienst voor Sociale Zekerheid

Deze instelling verstrekt driemaandelijks statistieken over de gemiddelde verdiensten van de aan de sociale zekerheid onderworpen personen; deze cijfers zijn beschikbaar ongeveer 9 maanden na de periode waarop ze betrekking hebben.

Een eerste tabel geeft een overzicht van de gemiddelde dagverdiensten van de arbeiders en de gemiddelde maandverdiensten van de bedienden. De cijfers hebben betrekking op de verschillende grote bedrijfstakken, namelijk:

- voor de nijverheid: extractieve bedrijven, be- en verwerkende nijverheid, bouwnijverheid, vervoer en totaal;

- voor de handel: handelondernemingen, krediet-ondernemingen, diverse agentschappen en bureaus, hotelwezen, persoonsverzorging en totaal;
- land- en tuinbouwbedrijven, medische en sociale diensten, godsdienst, onderwijs, kunsten en wetenschappen, openbare diensten en andere niet elders genoemde diensten van openbaar nut.

Een tweede tabel geeft een overzicht van de gemiddelde dagverdiensten van de arbeiders en arbeidsters per bedrijfstak (uitgebreider dan in de vorige tabel) en per grootteklasse van de vestigingen (volgens het aantal arbeiders).

In een derde tabel worden op dezelfde manier de gemiddelde maandverdiensten van de bedienden verstrekt.

Een laatste tabel bevat de gemiddelde dagverdiensten van de arbeiders, de gemiddelde maandverdiensten van de bedienden in de nijverheid en de handel, berekend per administratief arrondissement en per provincie, alsook volgens het geslacht.

De Nationale Bank van België

De Nationale Bank van België berekent loonindexcijfers voor de maanden maart, juni, september en december. Ze worden gepubliceerd in haar Tijdschrift voor Informatie- en Documentatie van de N.B.B., twee maanden na de maand waarop ze betrekking hebben.

Het gemiddelde uurloon omvat o.a.:

- de verschillende premies, toelagen en vergoedingen in speciën;
- de toeslagen voor nacht- en zondagsarbeid en voor overuren;
- de betaalde lonen voor de vakantiedagen (genoemde vakantiedagen komen niet in aanmerking voor het berekenen van het aantal werkuren).

Worden *niet* afgetrokken:

- het aandeel van de bijdrage voor de sociale zekerheid ten laste van de werknemer;
- het bedrag van de aan de bron ingehouden belastingen.

Is niet in het loon begrepen: het bedrag van de bijdrage voor de sociale zekerheid ten laste van de werkgever. De indexcijfers hebben betrekking op de belangrijkste industrieën en op het vervoer.

Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid

Om de drie maanden publiceert dit ministerie in het Arbeidsblad de indexcijfers van de regelingslonen. Ze hebben betrekking op de laatste dag van elk trimester. Hoewel het uurloon, zoals het is vastgelegd in de collectieve arbeidsovereenkomsten, in het algemeen niet overeenstemt met de lonen zoals ze werden vastgelegd in de individuele contracten, noch met de werkelijk betaalde gemiddelde uurverdiensten, komen de schommelingen van dit indexcijfer doorgaans op korte termijn vrij goed overeen met die van de werkelijk betaalde lonen.

Buiten een globaal indexcijfer, berekent men indexcijfers per bedrijfstak.

Er worden afzonderlijke indexcijfers opgesteld voor arbeiders en arbeidsters en voor mannelijke en vrouwelijke bedienden.

De minderjarigen komen niet in aanmerking voor de berekening. Bij de arbeiders onderscheidt men ook drie kwalificatiecategorieën, nl. geschoolden, gespecialiseerden en ongeschoolden. Bij de bedienden wordt het kaderpersoneel buiten beschouwing gelaten.

3.8. Informatie over de vergoeding van de factor arbeid in de nationale boekhouding

Een van de methoden om het nationaal inkomen te berekenen is de optelling van de vergoedingen uitgekeerd aan de verschillende produktiefactoren. Aldus wordt voor het inkomen uit arbeid de som gemaakt van:

1. de wedden en lonen van de werknemers onderworpen aan alle of aan sommige bepalingen nopens de sociale zekerheid;
2. de inkomens van de overige werknemers, niet onderworpen aan de algemene regeling inzake sociale zekerheid en behorende tot:
 - de centrale overheid (onderverdeeld in: administratief apparaat, militair apparaat en rijksonderwijs);
 - de provincies en gemeenten (onderverdeeld in administratief apparaat en onderwijs);
 - het vrij onderwijs;
 - sommige openbare bedrijven.

Verder worden in de input-outputtabellen ramingen gegeven per bedrijfstak van de brutolonen enerzijds en de werkgeversbijdragen voor sociale zekerheid anderzijds. Hierbij wordt hoofdzakelijk gesteund op de informatie verstrekt in de jaarstatistiek van de industriële produktie.

V. STATISTIEKEN OVER PRODUCTIVITEIT, FINANCIËEL RENDEMENT EN PRIJZEN

1. Arbeidsproductiviteit

1.1. *Jaarlijkse gegevens in de nationale boekhouding*

De arbeidsproductiviteit wordt gedefinieerd als de productie per eenheid van arbeid. Dit betekent natuurlijk niet dat alleen de factor arbeid de hoogte van de productie bepaalt. Onder de productie van een productie-eenheid of van een bedrijfstak kan worden verstaan hetzij de productie in fysische eenheden, de productie in waarde ofwel de toegevoegde waarde.

Wanneer een waardebegrip wordt gebruikt zal deze waarde in constante prijzen, d.i. prijzen van eenzelfde jaar, moeten berekend worden, wanneer men de produktiviteit voor meerdere jaren wil vergelijken.

De eenheid van arbeid kan hetzij de werknemer, de arbeidsdag of het arbeidsuur zijn.

In het raam van de nationale boekhouding worden ieder jaar berekend: de bruto toegevoegde waarde tegen marktprijs in constante prijzen, de tewerkstelling, de bruto toegevoegde waarde tegen constante marktprijs per tewerkgestelde en dit voor volgende economische activiteiten:

- 1) de primaire sector;
- 2) de secundaire sector, onderverdeeld in: extractieve nijverheid, be- en verwerkende nijverheid, bouwnijverheid, elektriciteit, gas en water;
- 3) de tertiaire sector, onderverdeeld in: handel, recuperatie, herstellingen en horeca, vervoer en verkeer, andere diensten.

De toegevoegde waarde per tewerkgestelde kan beschouwd worden als een uitdrukking van de absolute waarde van de produktiviteit. Op grond van de toegevoegde waarde per tewerkgestelde in constante prijzen worden, voor de genoemde activiteiten, groeipercentages van de produktiviteit berekend t.o.v. het vorig jaar. Uit dezelfde gegevens kan men natuurlijk ook jaarlijkse indexcijfers van de produktiviteit afleiden.

De hier beschouwde activiteiten vormen slechts grote economische onderverdelingen, zodat in eenzelfde onderverdeling uiteenlopende activiteiten, met vrij verschillende produktiviteit, kunnen voorkomen. Verder wordt binnen iedere onderverdeling geen onderscheid gemaakt naar de kwaliteit van de

arbeid of geschooldheid van de arbeidskrachten, ofschoon hun arbeidsproductiviteit zeer verschillend kan zijn. Bovendien kan de verdeling van de arbeidskrachten naar geschooldheid vrij sterk verschillen van de ene activiteit tot de andere en binnen eenzelfde activiteit ook wijzigingen ondergaan in de loop van de tijd. De uitgevoerde berekeningen, ofschoon zeer nuttig, vormen dan ook slechts een vrij ruwe benadering van wat men onder produktiviteit en produktiviteitsvergelijking pleegt te verstaan.

In het licht van de voorgaande beschouwingen kan worden gezegd dat de vergelijking van de toegevoegde waarde per tewerkgestelde, als benadering van de vergelijking van de produktiviteit, des te zinvoller zal zijn naarmate de bedrijfsindelingen fijner zijn. Voor de jaren 1965 en 1970 werden dan ook, in het raam van de input-outputtabellen van die jaren, de toegevoegde waarde (tegen factorkosten) per tewerkgestelde berekend voor een groot aantal bedrijfstakken (cf. Statistisch Tijdschrift nr 1-2-3/1972 en nr 7-8/1977).

1.2. *Maandelijke produktiviteitsindexcijfers voor de industrie*

Maandelijke produktiviteitsindexcijfers kunnen berekend worden door de indexcijfers van de industriële productie te delen door de overeenstemmende indexcijfers van de tewerkstelling. Gezien de verschillen in kwalitatieve samenstelling van het personeel in de verschillende bedrijfstakken verdient het aanbeveling de indexcijfers van de tewerkstelling te berekenen als gewogen gemiddelde van enkelvoudige tewerkstellingsindexcijfers. Hierbij is het mogelijk dezelfde gewichten aan te wenden als bij de indexcijfers van de industriële productie.

De maandelijke produktiviteitsindexcijfers kunnen desgewenst achteraf derwijze gecorrigeerd worden dat het gemiddelde van de maandelijke indexcijfers van ieder jaar overeenstemt met het jaarindecijfer berekend volgens de methode uiteengezet onder 1.1.

2. Rendement van de vennootschappen op aandelen

Een koninklijk besluit van 8 oktober 1976 genomen in uitvoering van de wet van 17 juli 1975 met betrekking tot de boekhouding en de jaarrekeningen van de ondernemingen, legt aan de ondernemingen met een zekere belangrijkheid, een model op van jaarrekening, van resultatenrekening en van toelich-

tingstabellen. De bepalingen van dat uitvoeringsbesluit zijn voor het eerst van toepassing voor de jaarrekening afgesloten op het einde van het boekjaar dat ingaat na 31 december 1976.

Een wetsontwerp voorziet dat de publikatie van de jaarrekeningen in de bijlagen van het Belgisch Staatsblad, zal vervangen worden door de bekendmaking langs een balanscentrale, beheerd door de Nationale Bank van België die ook alle statistieken betreffende die jaarrekeningen zal opmaken. Aan de rendementsstatistiek waarover hier sprake zal derhalve een einde worden gemaakt.

Vermits we nog niet weten welke statistieken de N.B.B. zal uitwerken, handelt de tekst van deze littera alleen over de rendementsstatistiek van het N.I.S. zoals die thans nog wordt opgesteld en over de verplichtingen die haar ten grondslag liggen.

De statistiek is gebaseerd op de verplichtingen die aan de naamloze vennootschappen en de vennootschappen bij wijze van geldschieting op aandelen worden opgelegd door de wetten op de handelsvennootschappen. Art. 77 van het koninklijk besluit van 30 november 1935 dat zijn wetten coördineert legt aan de beheerders van genoemde vennootschappen het opstellen van een balans en winst- en verliesrekening op, waarin de nodige afschrijvingen moeten voorkomen.

De balans moet afzonderlijk vermelden: het aan de omloop onttrokken actief, het te gelde te maken actief en, voor het passief, de schulden der vennootschap jegens haarzelve, de obligaties, de schulden met hypotheek of pand en de schulden zonder zakelijke waarborg. Art. 51 voorziet dat de toestand van het maatschappelijk kapitaal tenminste éénmaal per jaar moet worden bekendgemaakt na de balans. Daarbij moeten o.a. worden opgegeven de verrichte geldstortingen. Uit art. 80 en 10 volgt de verplichting tot publikatie in de bijlagen van het Belgisch Staatsblad.

Achteraan de balans moet volgens art. 80 o.a. een tabel worden opgenomen die het gebruik en de verdeling van de zuivere winsten, overeenkomstig de beslissingen van de algemene vergadering, aangeeft. Deze laatste moet ingevolge art. 73 om het jaar tenminste éénmaal worden gehouden.

Men kan uit het voorgaande afleiden dat de aan de vennootschappen opgelegde verplichtingen in verband met het opstellen van balans en winst- en verliesrekening zeer beperkt zijn. Slechts enkele elementen zijn nominatief als minimum vereiste

opgegeven; voor het overige genieten de vennootschappen een volstrekte vrijheid. Het gevolg hiervan is ook een grote verscheidenheid in voorstelling en het ontbreken van een vaste terminologie.

Het is daarom noodzakelijk gebleken het aantal uit de gepubliceerde balansen en winst- en verliesrekeningen op te nemen, statistische elementen tot een minimum te beperken en slechts de gegevens op te nemen die rechtstreeks in verband kunnen gebracht worden met een rendementsstatistiek, nl. het kapitaal, de reserves, de winst of het verlies, de uitgekeerde dividenden, de uitbetaalde tantièmes.

In de statistiek worden opgenomen de gegevens betreffende de Belgische naamloze vennootschappen en vennootschappen bij wijze van geldschieting op aandelen die exploiteren in België en in het buitenland en waarvan de balansen verschijnen in de bijlagen van het Staatsblad.

Worden niet opgenomen de gegevens betreffende de vennootschappen opgericht onder vreemd recht (die tot publikatie van hun balansen in België verplicht zijn), de parastatale instellingen en instellingen van openbaar nut (met uitzondering van de Nationale Maatschappij voor Krediet aan de Nijverheid, de Nationale Bank van België en de Sabena, die dus wel in de statistiek voorkomen) en de intercommunalen en interprovincialen (tenzij ze voornamelijk opgericht zijn met privaat kapitaal, wat uitzonderlijk is).

De datum van de uitkering van het dividend is bepalend voor de opnemingsperiode. Een bepaalde jaarstatistiek heeft hierdoor voor ongeveer 80% van het aantal vennootschappen betrekking op balansen afgesloten per 31 december van het voorgaande jaar en voor 20% op balansen afgesloten tijdens het jaar dat zijn naam aan de statistiek geeft.

Vermits de maandelijks statistiek afgesloten wordt op het einde van de erop volgende maand (datum van de gedepouilleerde bijlagen) komt het steeds voor dat de gegevens betreffende vennootschappen, die te laat publiceerden, niet meer in de statistiek van een bepaalde maand kunnen opgenomen worden. Alle gegevens die op dergelijke gevallen betrekking hebben, worden afzonderlijk gehouden tot op het einde van het statistische jaar, wanneer ze eerst dienen tot het opstellen van een tabel „Supplement” en daarna in de jaarstatistiek worden opgenomen.

In de balans komt het winst- of verliessaldo voor; voor de bepaling hiervan zijn een aantal

correcties nodig. In de winst- en verliesrekening wordt over het algemeen nog een overdracht van winst of verlies van de vorige boekjaren vermeld. Deze zal naargelang het geval van het saldo moeten afgetrokken of daarbij geteld worden. Bovendien wordt rekening gehouden met de afnemingen op reserves die men vindt in het credit van de winst- en verliesrekening. Ze worden afgetrokken van het winstsaldo of gevoegd bij het verliessaldo. Omgekeerd kunnen bedragen gereserveerd worden vóór het afsluiten van de balans; indien dergelijke reserveringen voorkomen in het debet van de winst- en verliesrekening worden ze geteld bij het winstsaldo of afgetrokken van het verliessaldo. Indien in de winstverdelingsstaat de dividenden netto vermeld worden, wordt bij de winst steeds de roerende voorheffing gevoegd die ten laste van de aandeelhouder is. Wanneer in de winstverdeling posten voorkomen als „afschrijvingen”, „reserves voor dubieuze debiteuren”, „fiscale voorziening”, dan worden die in mindering gebracht van het winstsaldo.

Voor wat de opgestelde tabellen betreft, wordt in de meeste een onderscheid gemaakt tussen vennootschappen met winst en vennootschappen met verlies. Onder de jaartabellen kunnen o.a. vermeld worden deze die resultaten geven volgens economische activiteit en volgens klassen van belangrijkheid van het gestort kapitaal of van de eigen middelen. Ook wordt een lijst aangelegd van de duizend belangrijkste vennootschappen (met als basis de eigen middelen).

3. Prijzen

De prijzen van de goederen kunnen waargenomen worden op verschillende punten van de economische kringloop. Aldus kan men onderscheiden: de prijzen af-producent, de prijzen bij in- en uitvoer, de groot- en de kleinhandelsprijzen. Naast de goederenprijzen zijn er ook de prijzen van een uitgebreide gamma van diensten.

Gezien de belangrijke rol welke de prijzen spelen in het economische en sociale leven is het duidelijk dat de prijsstatistieken voor vele doeleinden aangewend worden. In sommige gevallen dient men over de prijzen zelf te beschikken; in andere wil men de prijsontwikkeling, onder vorm van indexcijfers, kennen.

In België worden weinig inlichtingen over de prijzen zelf gepubliceerd, ofschoon ze natuurlijk expliciet of impliciet aanwezig zijn. De prijzen van een aantal goederen en diensten, nodig voor de

berekening van de indexcijfers van de groot- én kleinhandelsprijzen, worden immers direct waargenomen, terwijl met name uit de waarde- en hoeveelhedsgegevens verstrekt in de jaarstatistiek van de industriële produktie of de maandstatistiek van de buitenlandse handel voor een groot aantal produkten prijzen of gemiddelde waarden kunnen berekend worden.

Ofschoon niet gepubliceerd betekent zulks niet dat de waargenomen en berekende prijzen weinig zouden worden gebruikt. Het N.I.S. zelf dient er uitvoerig gebruik van te maken, met name bij het opstellen van de nationale boekhouding in werkelijke en constante prijzen.

Vermits de prijsgegevens voor een deel indirect worden bekomen, wordt voor deze informatie verwezen naar de gegevens over de andere statistische materies.

3.1. *Indexcijfer van de kleinhandelsprijzen* (*Consumptieprijzen*)

Dit indexcijfer, waarvan in 1968 de benaming werd gewijzigd in indexcijfer van de consumptieprijzen, is in de eerste plaats een meter van de ontwikkeling van de kosten van levensonderhoud. Het wordt, zoals men weet, aangewend voor vele doeleinden: voor de aanpassing van de lonen, wedden en sociale vergoedingen, van de huurprijzen, ..., en als belangrijke indicator van de economische conjunctuur en de inflatie.

Bij de Administratie van de Handel van het Ministerie van Economische Zaken, die verantwoordelijk is voor de prijsopnamen en de berekening van het indexcijfer, functioneert een zgn. „Indexcommissie” die de Minister adviseert i.v.m. de problemen van methode en zich ook iedere maand uitspreekt over het bekomen indexcijfer.

3.1.1. *Korte Historiek*

Het eerste indexcijfer van de kleinhandelsprijzen, dat dateert van 1921 en als basis had de prijzen van april 1914, steunde op de prijswaarneming van 56 produkten in over 59 gemeenten en steden verspreide winkels.

Na berekening van de ongewogen rekenkundig gemiddelde prijs van elk produkt, met behulp van de voor dit produkt in elk centrum waargenomen prijzen, verkreeg men, na deling door de respectieve

basisprijzen, een reeks van 56 partiële indexcijfers in elk der 59 centra. In elk centrum werd dan een gemiddeld indexcijfer berekend, met name een ongewogen rekenkundig gemiddelde van de partiële indexcijfers der 56 produkten. Het algemeen indexcijfer voor het Rijk bekwam men eveneens door het ongewogen rekenkundig gemiddelde van de indexcijfers van de 59 centra te berekenen.

In 1939 werd op een nieuwe basisperiode, nl. 1936-'38 overgegaan. Na de tweede wereldoorlog werd in 1955, 1968, 1972 en 1976 achtereenvolgens overgegaan op de basisperiode 1953, 1966, 1971 en juli 1974 - juni 1975.

Bij de hervorming van 1939 werd het aantal centra van 59 op 62 gebracht. Het aantal produkten nl. 56, bleef ongewijzigd, hoewel 13 ervan door andere werden vervangen. Nieuw was de invoering van een „geografische” weging voor de 62 lokale indexcijfers voor het berekenen van het algemeen indexcijfer van het Rijk. De wegingscoëfficiënten waren bevolkingscijfers ontleend aan de algemene volkstelling op 31 december 1930.

Bij de hervorming van juli 1955 werd het aantal posten verhoogd van 56 tot 65 die 79 goederen en diensten betroffen. Van de vroegere lijst werden 12 produkten geschrapt, terwijl 21 nieuwe posten werden toegevoegd waarvan 5 diensten. Van de 65 posten waren er 35 posten die 44 levensmiddelen betroffen (53,84%), 24 posten die 25 niet-eetbare produkten vertegenwoordigden (36,93%) en 6 posten betroffen 10 diensten (9,23%). Het aantal centra bleef behouden op 62. De geografische wegingscoëfficiënten werden aangepast aan de volkstelling op 31 december 1947.

De hervorming van 1968 werd gebaseerd op het gezinsbudgetonderzoek dat in 1961 werd uitgevoerd door het N.I.S. Het jaar 1966 werd, zoals reeds gezegd, als basis genomen en de benaming werd gewijzigd in indexcijfer van de consumptieprijzen. De lijst van 62 centra waar de prijsopnamen gebeurden bleef behouden, doch in de belangrijkste ervan werden de prijsopnamen meer gespreid over de gehele agglomeratie. De geografische wegingscoëfficiënten werden aan de bevolkingscijfers op 31 december 1965 aangepast. Bovendien werden de provinciale indexcijfers ingevoerd. Er werd verder rekening gehouden met de door de wet bepaalde wijzigingen in verband met de administratieve indeling van de arrondissementen. Zo werd het arrondissement Moeskroen bij Henegouwen en het arrondissement Halle-Vilvoorde (behalve het kanton Asse) bij Brussel gevoegd.

Het aantal posten nam toe van 65 tot 77 en het aantal artikelen van 79 tot 147. Van deze artikelen waren er reeds 39 in het vorige indexcijfer opgenomen, 21 werden behouden na een wijziging van hun definitie. Bij deze 60 artikelen werden er 87 nieuwe artikelen gevoegd; 19 artikelen van de oude lijst werden dus geschrapt. De verdeling over de drie grote groepen werd als volgt: voedingsmiddelen: 60 artikelen onderverdeeld in 32 posten; niet-eetbare produkten: 48 artikelen onderverdeeld in 28,5 posten; diensten: 39 artikelen onderverdeeld in 16,5 posten. Van de post „schoolschrift, woordenboek en schoolabonnement” behoorde de helft (schoolschrift en woordenboek) bij de niet-eetbare produkten en de andere helft (schoolabonnement op het spoor) bij de diensten

De berekeningsmethode van de lokale indexcijfers bleef in 1968 dezelfde als die welke van toepassing was voor het indexcijfer met basis 1953 = 100. Per post werd een indexcijfer berekend; indien meerdere artikelen de post samenstelden, werd een ongewogen rekenkundig gemiddelde genomen. Uit de prijsindexcijfers van de 77 posten werd per centrum een ongewogen gemiddelde berekend. Elke post had bijgevolg een gelijke weging nl. $100:77$ of 1,2987%. Het aandeel van de voedingsmiddelen werd aldus teruggebracht tot 41,56% tegenover 53,84% in het indexcijfer met basis 1953 = 100. Het aandeel van de niet-eetbare produkten bleef ongeveer gelijk: 37,01% tegen 36,93% voordien, terwijl het aandeel van de diensten van 9,23% tot 21,43% toenam.

In afwachting dat een gezinsbudgetonderzoek werd uitgevoerd om de koopgewoonten van de verbruikers te kennen, werd in maart 1972 een voorlopige hervorming doorgevoerd op basis van de structuur van de private consumptie zoals deze bleek uit de nationale rekeningen voor 1970. Deze hervorming bestond in een herverdeling van de relatieve belangrijkheid van de drie grote groepen door de toepassing van de wegingscoëfficiënten 30%, 40% en 30% voor respectievelijk de voedingsmiddelen, de niet-eetbare produkten en de diensten. Dit betekent dat de wegingscoëfficiënt voor een post in de groep voeding 0,93750% ($30% : 32$) bedraagt, in de groep niet-eetbare produkten 1,450351% ($40% : 28,5$) en in de groep diensten 1,81818% ($30% : 16,5$). De geografische weging volgens de bevolkingscijfers op 31 december 1965 bleef van toepassing.

In november 1973 werd besloten tot een aanvullende wijziging. De vier posten „kolen” (antraciet 12/22, antraciet 20/30, eierkolen en magere kolen)

werden gehergroepeerd tot twee posten. De twee aldus beschikbaar gekomen posten werden toegekend aan de vloeibare brandstoffen, nl.: 1 post voor lichte stookolie; 1 post voor gasolie. Hierdoor bleef het aantal posten 77 behouden doch het aantal produkten en diensten nam toe van 147 tot 149. Deze wijziging was een gevolg van de grondige verandering van de prijzen van de brandstoffen, veroorzaakt door de oliecrisis.

De hervorming per 1 juni 1976 is gebaseerd op: de resultaten van de jongste gezinsbudgetenquôte, een aanzienlijke uitbreiding van de lijst van de produkten en diensten, een nieuwe weging en de keuze van een nieuwe basisperiode. Deze hervorming wordt hierna uitvoerig besproken.

3.1.2. De hervorming per 1 juni 1976

Het gezinsbudgetonderzoek 19 maart 1973 - 18 maart 1974

De hervorming heeft als basis het gezinsbudgetonderzoek 1973-1974, uitgevoerd door het N.I.S. Deze enquête heeft betrekking op vier sociale groepen: arbeiders, bedienden, niet actieven en zelfstandigen. Enkel de resultaten van de eerste drie groepen werden door de Indexcommissie weerhouden en dit onder vorm van een gewogen gemiddeld verbruik. Bij de berekening van dit gemiddeld verbruik werd evenwel een correctie doorgevoerd ten aanzien van de gemiddelde grootte van de gezinnen in het budgetonderzoek, welke iets hoger lag dan in de algemene volkstelling van 1970.

Aantal produkten en diensten — Voornaamste toevoegingen

Ten opzichte van het vorige indexcijfer is het aantal goederen en diensten gestegen van 149 tot 358, waarvan 118 voedingsprodukten, 151 overige produkten, 88 diensten en de huishuur. Slechts 111 goederen en diensten van het vorige indexcijfer werden in het nieuwe indexcijfer ongewijzigd behouden en van 17 artikelen werd de omschrijving gewijzigd. Aan deze 128 artikelen werden 230 nieuwe artikelen toegevoegd.

Bij de keuze van de nieuwe artikelen werden een aantal criteria inzake representativiteit vooropgesteld. Het geheel van de artikelen moet namelijk zo goed mogelijk de uitgavenstructuur van een gemiddeld gezin, zoals die blijkt uit de gezinsbudgetenquôte, weerspiegelen. Bovendien, moet de prijs-

ontwikkeling van elk artikel zo goed mogelijk overeenkomen met die van de groep waartoe het artikel behoort. De belangrijkste toevoegingen betreffen verse groenten en fruit, farmaceutische produkten en huishuur.

Verse groenten en vers fruit

Om de sterke prijsbewegingen uit te schakelen worden de verse groenten en het vers fruit slechts gevolgd gedurende de maanden waarin ze in voldoende hoeveelheid op de markt zijn. Hierdoor heeft de groenten- en fruitkorf niet iedere maand dezelfde samenstelling. Deze twee groepen hebben een vaste weging (10,6‰ voor de groenten en 13,7‰ voor het fruit) maar de „interne” weging (nl. de wegingscoëfficiënten van de in een bepaalde maand opgenomen groenten of fruitsoorten) varieert van maand tot maand. Voor de berekening van het indexcijfer van een groente- of fruitsoort wordt de overeenstemmende maand in de referentieperiode als basis genomen. Men weet dat deze berekeningswijze in de zomer van 1976, welke gekenmerkt was door een uitzonderlijke droogte, tot abnormale indexstijgingen heeft geleid.

Teneinde de invloed van de seizoenbewegingen te verzachten wordt vanaf oktober 1977 een drie-maandelijks voortschrijdend gemiddelde ingevoerd voor de aardappelen en de verse groenten- en fruitkorf. In het officiële indexcijfer van een bepaalde maand wordt met name voor de aardappelen, de groenten- en de fruitkorf, het ongewogen rekenkundig gemiddelde van de rijksindexcijfers van de twee voorbije maanden en van de lopende maand in aanmerking genomen.

Farmaceutische produkten

De geneesmiddelen worden voor het eerst in het indexcijfer opgenomen en krijgen een weging van 1,06%. Een honderdtal farmaceutische specialiteiten, uitgezocht omwille van hun belangrijkheid, dienen als basis voor de indexberekening van de artikelen: terugbetaalbare specialiteiten enerzijds en niet-terugbetaalbare specialiteiten anderzijds. Het aantal prijsopnamen is in feite groter omdat per artikel meerdere verpakkingen worden gevolgd.

Jaarlijks wordt de artikelenlijst aan de ontwikkeling van het verbruik aangepast. De specialiteiten welke in de loop van het jaar van de markt verdwijnen, worden door gelijkaardige produkten vervangen. Het indexcijfer voor het artikel magistrale bereidingen steunt op de farmaceutische honoraria

voor de bereidingen en houdt geen rekening met de prijs van de verwerkte grondstoffen; het artikel wordt bijgevolg bij de groep diensten ondergebracht.

Huishuur

Het deelindexcijfer van de huishuur wordt berekend aan de hand van een steekproef die bestaat uit 1 800 huurwoningen, waarvan 456 door arbeiders, 752 door bedienden en 592 door niet-actieven worden gehuurd. Afhankelijk van het bouwjaar en de uitrusting worden 8 types van huurwoningen onderscheiden. In de steekproef zijn 13,5% sociale woningen opgenomen.

Daar waar het mogelijk is neemt men de zuivere huurprijs, dit is de huurprijs met uitsluiting van alle andere door de huurder te betalen kosten en lasten, zoals elektriciteit, water, enz., als basis voor de berekening van het huurindexcijfer. Bij afzonderlijke aanrekening wordt de onroerende voorheffing op het kadastraal inkomen wel bij de huurprijs gevoegd, maar gespreid over het hele jaar. De wegingscoëfficiënt van de huishuur heeft enkel betrekking op de werkelijk betaalde huur. Er wordt dus geen rekening gehouden met de toegerekende huur van een woning bewoond door de eigenaar.

Jaarlijks wordt een aantal oude huurwoningen vervangen door nieuwgebouwde woningen op basis van de beschikbare statistische gegevens. De vervangingen worden over het gehele jaar gespreid en er wordt naar gestreefd de oorspronkelijke verdelingen (huurderstype, uitrusting, enz.) te behouden.

In volgende tabel wordt een overzicht gegeven van de evolutie van het aantal artikelen (produkten en diensten) sedert 1955.

Centra van opname

De vroegere lijst van 62 centra (gemeenten, steden, kantons en agglomeraties), waar de prijsopnamen gebeuren, werd behouden. Alle distributievormen zijn in de prijsopnamen vertegenwoordigd. Wat het type van de verkooppunten betreft werden maatregelen genomen om zo dicht mogelijk de koopgewoonten van de consument te benaderen.

Weging

Voor de berekening van het nieuwe indexcijfer wordt een expliciete wegingscoëfficiënt per artikel voorzien. Voorheen was er alleen een impliciete weging op grond van het aantal artikelen per post. Herinneren we er toch aan dat in maart 1972 voor het eerst een vorm van expliciete weging werd ingevoerd op het niveau van de drie grote groepen, met name een weging van 30% voor de voedingsmiddelen, 40% voor de niet-eetbare produkten en 30% voor de diensten. Bij de huidige hervorming wordt dus de expliciete weging tot op het niveau van het artikel toegepast. Aan elk artikel wordt een wegingscoëfficiënt toegekend overeenkomstig het belang van het artikel volgens het gezinsbudgetonderzoek.

De verdeling over de drie traditionele groepen wordt hierdoor in belangrijke mate gewijzigd. Het aandeel van de voedingsmiddelen en van de diensten daalt respectievelijk van 30% tot 25,15% en van 30% tot 27,06%. Daarentegen neemt het aandeel van de niet-eetbare produkten toe van 40% tot 42,79%. De huur, die voor het eerst in het indexcijfer wordt opgenomen en omzeggens een vierde groep vormt, krijgt een weging van 5%.

EVOLUTIE VAN HET AANTAL GROEPEN, POSTEN EN ARTIKELEN
IN HET INDEXCIJFER VAN DE CONSUMTIEPRIJZEN

	juli 1955 1953 = 100	januari 1968 1966 = 100	maart 1972 1971 = 100	november 1973 1971 = 100	juni 1976 juli 1974 juni 1975 = 100
<i>Aantal groepen</i>	3	3	3	3	4
<i>Aantal posten</i>	65	77	77	77	—
waarvan:					
– voedingsmiddelen	35	32	32	32	—
– niet-eetbare produkten	24	28,5	28,5	28,5	—
– diensten	6	16,5	16,5	16,5	—
<i>Aantal artikelen</i>	79	147	147	149	358
waarvan:					
– voedingsmiddelen	44	60	60	60	118
– niet-eetbare produkten	25	48	48	50	151
– diensten	10	39	39	39	88
– huishuur	—	—	—	—	1

Tenslotte, bij de weging per artikel, komt nog een geografische weging gebaseerd op de bevolkingcijfers per 31 december 1974.

In het kader van een harmonisatie gewenst door het Statistisch Bureau van de Europese Gemeenschappen worden maandelijks, buiten de voor de traditionele hoofdgroepen samengestelde indexcijfers, eveneens deelindexcijfers voor acht bestedingscategorieën berekend: 1) voedingsmiddelen, dranken en tabak; 2) kleding en schoeisel; 3) huur, verwarming en verlichting; 4) meubelen, huishoudelijke apparaten en gereedschappen, dagelijks onderhoud; 5) lichamelijke verzorging en sanitaire uitgaven; 6) vervoer en verkeer; 7) cultuur en ontspanning; 8) overige goederen en diensten.

De basisperiode

Algemeen wordt aangenomen dat de referteperiode best een periode is zonder al te grote prijschommelingen. De jongste jaren beantwoordde echter geen enkel volledig jaar aan deze voorwaarde. Bovendien vermindert de betrouwbaarheid van de basisprijzen van de nieuwe artikelen naarmate de referteperiode verder in het verleden ligt. Uiteindelijk werd beslist de periode van begin juli 1974 tot einde juni 1975 als referteperiode te nemen.

Een bijzonderheid is echter dat de deelindexcijfers van enkele produkten en diensten, die niet het hele jaar door worden aangeboden of gekocht en aan seizoenschommelingen onderhevig zijn, worden berekend t.o.v. de overeenkomstige maand in de basisperiode. Dit is het geval voor bloemen, vliegtuigreizen, georganiseerde reizen per spoor, georganiseerde vakantie-reizen. Het deelindexcijfer van de aardappelen wordt, zoals voorheen, t.o.v. het ge-

middelde van de gehele basisperiode berekend. Voor aardappelen, verse groenten en vers fruit worden evenwel, zoals hoger aangegeven, deelindexcijfers opgenomen welke voortschrijdende gemiddelden zijn van de deelindexcijfers van de laatste drie maanden.

Omrekeningscoëfficiënten

Om van het oude indexcijfer (basis 1971 = 100) naar het nieuwe over te gaan, heeft de Nationale Arbeidsraad de omschakelingscoëfficiënt op 0,72993 vastgesteld. Het indexcijfer 119,80 voor maart 1977 dat 1974/75 als basis heeft zal dus t.o.v. de basisperiode 1971 zijn

$$\frac{119,80}{0,72993} = 119,80 \times 1,37 = 164,13$$

De omrekeningscoëfficiënten, vanaf het ontstaan van het indexcijfer, zijn in volgende tabel opgenomen. Ze werden berekend door de Administratie van de Handel (Ministerie van Economische Zaken). De getallen in de cellen (*i, j*) zijn de omgekeerden van de getallen in de cellen (*j, i*).

Berekeningsmethode

a) Ongewogen indexcijfer per artikel en per centrum

Zij \bar{p}_0^m de ongewogen gemiddelde prijs in maand *m* van de basisperiode voor een artikel *j* waargenomen in de verschillende waarnemingspunten van een bepaald centrum *c*

\bar{p}_0 en \bar{p}_1 de gemiddelde prijs voor dat artikel in het ganse basisjaar enerzijds en in de waarnemingsmaand anderzijds,

Basisperiode van het gegeven indexcijfer	Getal waarmee het indexcijfer met in de voorkolom gegeven basisperiode moet vermenigvuldigd worden om een indexcijfer te bekomen met basisperiode:					
	1974/75	1971	1966	1953	1936/38	1914
1974/75	—	1,37	1,6288	2,1161	8,7839	63,8853
1971	0,72993	—	1,1889	1,54462	6,41172	46,63244
1966	0,6139	0,8411	—	1,2992 (1,2988) (*)	5,39298	39,22314
1953	0,4725	0,64739	0,7697 (0,76994) (*)	—	4,151 (4,188) (*)	30,19022
1936/38	0,1138	0,15596	0,18542	0,2409 (0,2398) (*)	—	7,273
1914	0,0156	0,02144	0,02549	0,03312	0,1375	—

(*) Omschakelingscoëfficiënt vastgesteld door de Nationale Arbeidsraad voor de loonovereenkomsten en de sociale zekerheid.

dan is de ongewogen index voor dat artikel j in centrum c

$$I_{c,j} = \frac{\bar{P}_1}{\bar{P}_0} \cdot 100$$

Er is evenwel een wat afwijkende berekening, zoals hoger aangestipt, voor verse groenten en fruit, aardappelen en huishuur.

b) *Gewogen indexcijfer per centrum*

De indexcijfers $I_{c,j}$ van de 358 artikelen j worden gewogen met hun diverse wegingscoëfficiënten k_j teneinde het indexcijfer I_c van centrum c te bekomen. Dus

$$I_c = \sum_{j=1}^{358} I_{c,j} \cdot k_j \quad \text{met} \quad \sum_{j=1}^{358} k_j = 1$$

c) *Gewogen indexcijfer per provincie en officieel indexcijfer voor het Rijk*

De provinciale indexcijfers worden berekend uit de indexcijfers I_c als gewogen gemiddelde met wegingscoëfficiënten g_c die evenredig zijn met de bevolkingscijfers van de centra c waarvoor de indexcijfers I_c representatief worden geacht. Dus

$$I_p = \sum_c I_c \cdot g_c \quad \text{met} \quad \sum_c g_c = 1$$

en c gaande van 1 tot het aantal centra in de provincie.

De provinciale indexcijfers worden op hun beurt gewogen met wegingscoëfficiënt g_p evenredig met de bevolkingscijfers van de provincies zodat het officieel rijksindexcijfer I_R gegeven wordt door de formule

$$I_R = \sum_{p=1}^9 I_p \cdot g_p \quad \text{met} \quad \sum_p g_p = 1$$

d) *Rijksindexcijfer per artikel*

Ter informatie worden voor het Rijk ook indexcijfers per artikel berekend. Voor artikel j heeft men als index

$$I_j = \sum_{c=1}^{62} I_{c,j} \cdot g_c$$

Hieruit kan natuurlijk ook het officieel rijksindexcijfers I_R berekend worden door middel van de formule

$$I_R = \sum_{j=1}^{358} I_j \cdot k_j$$

e) *Groepsindexcijfers*

De indexcijfers I_G voor de groepen: voedingsmiddelen, niet-eetbare produkten en diensten worden bekomen als gewogen gemiddelde van de indexcijfers I_j waarbij de artikelen j deze zijn welke behoren tot de beschouwde groep G . Dus

$$I_G = \sum_{j=1}^n I_j \cdot k_j \quad n = \text{aantal artikelen in groep } G$$

en $\sum_j k_j = 1$

Een andere berekeningswijze bestaat erin eerst de groepsindexcijfers per centrum te berekenen en daarna een gemiddelde te maken van de groepsindexcijfers der centra.

3.2. *Indexcijfers van de groothandelsprijzen*

3.2.1. *Prijsopname en produktengroepen*

Het indexcijfer wordt opgemaakt door de Administratie van de Handel van het Ministerie van Economische Zaken. Prijsgegevens worden ingewonnen bij grote industriële- en handelsondernemingen en bij bedrijfsfederaties.

Voor de ingevoerde produkten worden cif-prijzen — d.w.z. de prijzen van de niet uitgeklaarde goederen — in de haven van Antwerpen beschouwd. Voor de binnenlandse produkten zijn het meestal prijzen af-producent, inclusief omzetbelasting vóór 1971 en exclusief B.T.W. vanaf 1971.

Prijzen worden opgenomen voor 135 produkten, welke 272 handelskwaliteiten vertegenwoordigen en ingedeeld worden in 12 groepen. De verdeling van de produkten over de 12 groepen ziet er uit als volgt. Sommige van deze groepen zijn nog iets verder onderverdeeld.

	<i>Aantal produkten</i>
Dierlijke landbouwprodukten	13
Plantaardige landbouwprodukten	14
Vetstoffen	2
Delfstofprodukten	19
Scheikundige produkten	11
Huiden en leder	5
Rubber	1
Hout	6
Papier en karton	4
Textielprodukten	21
Bouwmaterialen	13
Metalen en metaalprodukten	26

De prijzen van deze produkten worden niet gepubliceerd; alleen de ontwikkeling ervan, onder vorm van indexcijfers, wordt vrij gegeven.

3.2.2. Berekeningsmethode

Er werden indexcijfers berekend met als basis april 1914, 1936-'38 en 1953. Om de indexcijfers met april 1914 als basis om te zetten in indexcijfers met 1936-'38 als basis dient men eerstgenoemde indexcijfers te delen door 6,34; om de indexcijfers met basis 1936-'38 om te zetten in indexcijfers met 1953 als basis dient men eerst genoemde indexcijfers te delen door 4,145.

Maandelijks worden twee soorten indexcijfers berekend: indexcijfers met vaste basis en indexcijfers welke de prijsontwikkeling geven t.o.v. de voorgaande maand, dus kettindexcijfers. In beide gevallen verloopt de berekening in volgende stadia.

— Enkelvoudige indexcijfers i_k per handelskwaliteit

$$i_k = \frac{p_1}{p_0} \cdot 100$$

p_1 = prijs in de waarnemingsperiode

p_0 = prijs in de basisperiode resp. voorgaande maand, naargelang het berekende indexcijfer

— Ongewogen meetkundig gemiddeld indexcijfer I_j per produkt j

$$I_j = (\pi i_k)^{1/n}$$

n = aantal kwaliteiten van produkt j

$k = 1, 2, \dots, n$

— Ongewogen meetkundig gemiddeld groepsindexcijfer I_G en algemeen indexcijfer I

$$I_G = (\pi I_j)^{1/m} \quad m = \text{aantal produkten in groep } G$$

$$j = 1, 2, \dots, m$$

$$I = (\pi I_j)^{1/135} \quad j = 1, 2, \dots, 135$$

Ofschoon er geen expliciete weging is, wordt er toch een impliciete ponderatie uitgevoerd via het aantal produkten per groep. Om de belangrijkheid der verschillende groepen te beoordelen, steunt men op diverse economische statistieken en adviezen van technici.

3.3. Prijsindexcijfers van grootheden berekend in de nationale boekhouding

In de nationale boekhouding worden jaar na jaar ramingen in werkelijke en in constante prijzen

gemaakt voor:

- de bruto toegevoegde waarden tegen marktprijs van de verschillende bedrijfstakken;
- de bestedingen van het nationaal produkt: private consumptie, overheidsconsumptie, bruto binnenlandse kapitaalvorming en netto-uitvoer en dit met een verregaande detaillering van de private consumptie naar goederensoort, een verdeling van de binnenlandse kapitaalvorming naar bedrijfstak, een beknopte uitsplitsing van de overheidsconsumptie, en de aanduiding van de componenten uitvoer en invoer van de netto-uitvoer.

Deelt men voor ieder van deze grootheden de ramingen in werkelijke prijzen door deze in constante prijzen dan bekomt men telkens het prijsverloop onder vorm van indexcijfers met als basisjaar het jaar waarvan de prijzen hebben gediend om de ramingen in constante prijzen te maken.

Eenzelfde deling voor het nationaal produkt leidt tot het prijsindexcijfer van het nationaal produkt. Dit indexcijfer weerspiegelt de prijsontwikkeling van alle goederen en diensten welke door het land worden voortgebracht en zal dus in zekere mate afwijken van het indexcijfer van de consumptieprijzen.

3.4. Informatie over de prijzen in de conjunctuuronderzoekingen van de N.B.B.

In deze onderzoekingen wordt, voor de meeste activiteiten, gevraagd naar:

- het verloop van de verkoopprijzen gedurende de maand tegenover de vorige maand;
- het voorziene verloop van de verkoopprijzen voor de volgende drie maanden.

Sommige activiteiten vergen evenwel een enigszins aangepaste vraagstelling. Zo zal men, voor het verloop gedurende de maand tegenover de vorige maand, vragen naar:

- de vervoerprijzen bij het wegvervoer;
- de prijzen toegepast in prijsopgaven en bij inschrijvingen op aanbestedingen in het geval van de bouwnijverheid;
- de prijzen in België en de uitvoerprijzen bij de cementnijverheid;
- de prijzen waartegen de orders in het buitenland werden geplaatst voor de invoerhandel van katoen en wol;
- de aankooprijzen van apparatuur en materieel in de bouwnijverheid.

VI. SOCIALE STATISTIEKEN

1. Tewerkstelling

1.1. *Verskillende begrippen*

i.v.m. de arbeidskrachten

In verband met de arbeidskrachten is een aantal termen in gebruik waarvan de betekenis niet altijd zonder meer duidelijk is. Zo spreekt men over totale arbeidskracht, actieve bevolking, beroepsbevolking, tewerkstelling of tewerkgestelde arbeidskrachten, burgerlijke arbeidskrachten, enz. Een precieze omschrijving van de bevolking die bedoeld wordt is dus steeds wenselijk.

Hierna wordt de gebruikelijke definitie van enkele termen en begrippen in herinnering gebracht.

- Werkende loontrekkende arbeidskrachten: alle personen die bij particuliere werkgevers of bij de overheid werkzaam zijn, dit zijn zowel de hand- als de hoofdarbeiders, zelfs indien zij tijdelijk zonder werk zijn.
- Burgerlijke arbeidskrachten: alle loontrekkende bezoldigde arbeidskrachten, de volledig werklozen en de voor eigen rekening werkende personen (werkgevers, zelfstandigen en niet bezoldigde helpers).
- Strijdkrachten: de beroepsmilitairen en de dienstplichtigen. De leden van de rijkswacht zijn evenwel begrepen in de burgerlijke arbeidskrachten.
- Beroepsbevolking of actieve bevolking of totale arbeidskracht: de burgerlijke arbeidskrachten en de strijdkrachten.

1.2. *Algemene volkstelling,*

handels- en nijverheidstelling

Alleen de algemene volkstelling en de handels- en nijverheidstelling leveren volledige gegevens op over de arbeidskrachten. De volkstelling geeft, tot op gemeenteniveau de indeling van de beroepsbevolking volgens een gedetailleerde nomenclatuur van de economische activiteiten en volgens de plaats waar de activiteit wordt uitgeoefend. Zij verstrekt eveneens een uitsplitsing naar geslacht, leeftijd, burgerlijke staat, beroep, sociale positie en socio-professionele status.

De handels- en nijverheidstelling geeft bovendien voor de verschillende administratieve onderverdelingen (tot op gemeenteniveau) het aantal vestigingen en de arbeidskrachten volgens de groot-

te van de vestigingen (gemeten naar het aantal loontrekkers) en de economische bedrijvigheid.

1.3. *Steekproefenquêtes over de arbeidskrachten*

Hoewel in alle lidstaten van de Europese Economische Gemeenschap geregeld statistieken over tewerkstelling en werkloosheid worden opgemaakt, is gebleken dat een vergelijking van de nationale cijferreeksen op communautair niveau dikwijls moeilijk is, omdat ze steunen op methoden, principes, definities en referentiedata die van land tot land verschillen. Aldus staan uiteenlopende sociale wetgevingen ook de internationale vergelijking van het niveau van de werkloosheid in de weg. Om deze leemte in zekere mate weg te werken organiseren de nationale instituten voor de statistiek van de lidstaten, in overleg met het Bureau voor de Statistiek der Europese Gemeenschappen, geharmoniseerde steekproefenquêtes over de arbeidskrachten.

Een eerste communautaire steekproefenquête werd gehouden in 1960. De enquête werd tussen 1968 en 1971 jaarlijks herhaald en daarna om de twee jaar. De enquêtes slaan, in principe, op de toestand in een bepaalde referentieweek en de statistische basiseenheid is het gezin.

In de Belgische enquêtes werden de gezinnen als volgt gekozen:

- voor elke gemeente berekent men het aantal gezinnen, rekening houdend met het aantal gezinnen bij de vorige volkstelling en de verdere jaarlijkse bevolkingsevolutie;
- het Rijk wordt ingedeeld in strata bestaande uit arrondissementen;
- in elk stratum worden clusters, dit zijn groepen van 1 000 gezinnen gevormd, door verdeling of hergroepering van gemeenten;
- per stratum worden toevallig een aantal clusters getrokken;
- in de getrokken clusters wordt een aantal gezinnen door het toeval aangewezen.

De steekproefverhouding was niet dezelfde in de verschillende enquêtes. Zo bedroeg ze b.v. 0,5% van de bevolking in 1960 en 1968; 1,5% in 1970, 1971 en 1975; 3% in 1969, 3,7% in 1973 en 7,5% in 1977.

De met behulp van het vragenformulier ingezamelde inlichtingen hebben betrekking op:

- de beroepsactiviteit, het beroep en de sociale status van de gezinsleden met beroepsactiviteit,

- de activiteit van de onderneming, het aantal tijdens de enquête-periode gepresteerde arbeidsuren;
- de verwantschap met het gezinshoofd, het geslacht, de leeftijd, de burgerlijke staat, de nationaliteit;
- de neven- of occasionele activiteiten (positie in het bedrijf, activiteit van de onderneming, aantal gepresteerde arbeidsuren);
- de werkzoekenden (motivering bij het zoeken naar werk, wijze en duur van het zoeken);
- inlichtingen betreffende de volledig werklozen.

Naast deze vragen, welke beantwoorden aan het doel zelf van de enquêtes, werden bijkomende inlichtingen ingewonnen, naargelang de jaren, over de gehandicapten, de verplaatsingen tussen woon- en werkplaats, de huurprijzen, bepaalde uitgaven (telefoon, T.V.-toestel, meubelen en personenwagens), de beroepsopleiding en het werkmilieu.

1.4. *Andere gegevens van het N.I.S. over de tewerkstelling*

Zoals eerder uiteengezet worden ook inlichtingen over de tewerkstelling ingewonnen in de maand- en jaarstatistieken van de industriële productie. In de landbouw bevat de eerste fase van de landbouwtelling, welke plaats heeft op 15 mei, naast de telling van de beteelde oppervlakten en het voornaamste landbouwmaterieel, ook een opgave van de tewerkgestelde arbeidskrachten.

Voor een aantal andere economische activiteiten worden sedert 1972 door het N.I.S. eveneens statistieken op korte termijn over de tewerkstelling uitgewerkt, met name voor:

- de groot- en kleinhandel (driemaandelijks statistiek);
- de transportondernemingen en garages (maandstatistiek);

- de kredietinstellingen en verzekeringsondernemingen (maandstatistiek)

Het doel van deze drie onderzoeken is hoofdzakelijk het uitwerken van een conjunctuurindicator over de tewerkstellingsontwikkeling in die sectoren. Volgende methode wordt hierbij gevolgd. De werkgevers moeten het aantal arbeiders en bedienden per geslacht meedelen volgens de betaalstaat waarop de laatste kwartaaldag voorkomt voor de groot- en kleinhandel en de 15de van de maand voor de twee andere activiteiten.

Alle vestigingen in de krediet- en verzekeringssector die tenminste 10 loontrekkenden in dienst hebben zijn onderworpen aan de enquête. Voor de andere sectoren worden volledige enquêtes gehouden vanaf 20 werknemers; voor de vestigingen die dat cijfer niet halen geschieden de enquêtes steekproefgewijs. De steekproefverhoudingen en het overeenstemmend aantal opgenomen vestigingen voor de verschillende grootteklassen zijn in de volgende tabel opgenomen.

De resultaten van deze enquêtes worden opgesteld onder de vorm van indexcijfers. Men berekent eerst de indexcijfers per stratum. Vervolgens worden deze indexcijfers gewogen met coëfficiënten evenredig aan het aantal werknemers in de verschillende strata. Er zij opgemerkt dat de tewerkstelling in de nieuwe vestigingen aan de enquêtes ontsnapt tot op het ogenblik dat deze vestigingen worden opgenomen in een vernieuwde steekproef.

Voor het vervoer en de garages worden resultaten opgemaakt voor het Rijk, naar de sociale status, voor de mannen enerzijds en voor de mannen en vrouwen anderzijds. In de krediet- en verzekeringssector worden de resultaten uitgewerkt per geslacht: voor de bedienden per taalgebied (werkadres) en voor de arbeiders en bedienden samen op het niveau van het Rijk. Voor de groot- en kleinhandel hebben de uitkomsten betrekking enerzijds op het

STEEKPROEFVERHOUDINGEN EN AANTAL VESTIGINGEN IN DE ENQUÊTES OVER DE TEWERKSTELLING

Grootteklassen van de vestigingen	Steekproefverhoudingen			Aantal vestigingen in 1972		
	Vervoer	Garages	Groot- en kleinhandel	Vervoer	Garages	Groot- en kleinhandel
< 5 werknemers	1/15	1/20	1/50	201	185	412
5 - < 10 werknemers	1/4	1/4	1/10	179	156	378
10 - < 20 werknemers	1/2	1/2	1/5	186	184	455
20 werknemers of meer	1/1	1/1	1/1	364	250	2 035
				930	775	3 280

gehele volgens de sociale status en gewesten uitgesplitste personeel en anderzijds op het voltijds werkende personeel voor het Rijk als geheel.

1.5. *Bij de sociale zekerheid aangesloten loontrekkende arbeidskrachten*

De Rijksdienst voor Sociale Zekerheid publiceert, per 30 juni van elk jaar, het aantal personen die onderworpen zijn aan de wetgeving op de sociale zekerheid voor arbeiders en bedienden. Deze zijn ingedeeld naar geslacht en bedrijfstakken. Er wordt ook een geografische verdeling van de arbeidskrachten over de gewesten, de provincies en de arrondissementen van tewerkstelling verstrekt. Kwartaalgegevens zijn eveneens beschikbaar doch niet gepubliceerd.

De inlichtingen van de R.S.Z. kunnen worden aangevuld met die van de Dienst voor Sociale Zekerheid der Zeelieden en het Nationaal Pensioenfonds voor Mijnwerkers, die bevoegd zijn voor de sociale zekerheid van de zeelieden en de mijnwerkers.

1.6. *Door het Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid opgestelde jaarlijkse ramingen van de beroepsbevolking*

De Administratie van de Werkgelegenheid van dit ministerie maakt elk jaar een raming op van gans de Belgische beroepsbevolking. Zij steunt zich op de gegevens die voor de verschillende categorieën arbeidskrachten beschikbaar zijn en vult desnoods de inlichtingen aan met plausibele ramingen.

1.7. *Informatie over de werkgelegenheid in de conjunctuuronderzoekingen van de N.B.B.*

In de conjunctuuronderzoekingen bij de industriële bedrijven wordt maandelijks gevraagd naar:

- de verzekerde arbeidsduur einde maand (uitgedrukt in maanden);
- het voorzien verloop van het tewerkgesteld personeel voor de volgende drie maanden.

Aanvullende vragen worden gesteld in een aantal subsectoren van de bouwnijverheid, nl.:

- het verloop gedurende de maand van het aantal arbeiders en de beschikbaarheid van arbeidskrachten;
- de verzekerde arbeidsduur en een appreciatie van de tewerkstelling gedurende de volgende drie maanden.

2. **Werkloosheid**

2.1. *Definities van de verschillende categorieën werklozen*

Volledig werkloze:

- de personen die volledig werkloos zijn, werklozensteun genieten en bij de plaatsingsbureaus van de Rijksdienst voor Arbeidsbemiddeling (R.V.A.) verplicht ingeschreven zijn als werkzoekenden;
- de personen zonder werk die vrij ingeschreven zijn als werkzoekenden.

Gedeeltelijk en toevallig werkloze

De gedeeltelijk werkloze is de werknemer die aan de werkgever gebonden blijft door een loondienstcontract maar wiens arbeidsprestaties tijdelijk verminderd of opgeschort zijn.

De toevallig werkloze is de werknemer die werkloos is wegens vorst, sneeuw, overstromingen, machinedefect, e.d.

Door de overheid tewerkgestelde werklozen

De steuntrekkende volledig werklozen kunnen door de overheid worden belast met het verrichten van werkzaamheden van openbaar nut; het bedrag van hun werkloosheidsuitkering is dan gelijk aan een normaal loon. De tewerkgestelde werklozen blijven echter als werkzoekenden ingeschreven en worden als volledig werklozen beschouwd. Deze tewerkgestelde werklozen worden grotendeels gekozen uit diegenen waarvoor de inschakeling in het normaal arbeidsproces moeilijk of onmogelijk is. De uitvoering van bepaalde werken impliceert evenwel ook de tewerkstelling van een aantal werklozen met normale arbeidsgeschiktheid.

2.2. *Door de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening verstrekte gegevens over de werkloosheid*

De gegevens over de werkloosheid worden hoofdzakelijk verstrekt door de R.V.A. (maandelijks bulletins en jaarverslagen). De gegevens worden als volgt voorgesteld.

Werkzoekenden ingeschreven op het einde van de maand

Deze cijfers omvatten:

- a) de steuntrekkende volledig werklozen;
- b) de door de overheid tewerkgestelde werklozen;

- c) andere verplicht ingeschreven werklozen;
- d) de personen die zich op eigen initiatief als werkzoekende laten inschrijven, hetzij ze werkloos zijn maar geen werkloosheidsuitkering genieten, hetzij ze een betrekking hebben, maar een andere wensen.

Tabellen geven bijzonderheden over de werkzoekende volgens:

- a) het geslacht en de leeftijdsklasse;
- b) het geslacht en het gewestelijk bureau;
- c) de beroepsgroep en het geslacht;
- d) de beroepsgroep en het gewestelijk bureau;
- e) de bedrijfstak, de geschiktheid en het geslacht.

Jaarpercentages i.v.m. de volledige werkloosheid

De R.V.A. berekent eveneens de percentages betreffende de volledige werkloosheid op 30 juni van elk jaar. Dit percentage geeft de verhouding weer van de volledig werklozen tot het totaal aantal tegen werkloosheid verzekerden, d.w.z. de aangeslotenen bij het R.I.Z.I.V., de meer dan drie maanden volledig werklozen en de grensarbeiders. De percentages worden berekend voor de mannen en de vrouwen per gewestelijk bureau en per bedrijfstak. De volledig werklozen zijn steeds onderverdeeld naar hun arbeidsgeschiktheid.

Daggemiddelde, per maand, van het aantal gedeeltelijk werklozen

Betreffende deze categorie van werklozen publiceert de R.V.A.:

- de absolute cijfers en de werkloosheidspercentages per gewestelijk bureau;
- de absolute cijfers en de werkloosheidspercentages per bedrijfstak;
- de verdeling volgens bedrijfstak en per gewestelijk bureau afzonderlijk voor mannen en vrouwen.

Aantal nog openstaande werkaanbiedingen

Het aantal op het einde van de maand nog openstaande werkaanbiedingen is verdeeld naar geslacht en gewestelijk bureau, alsook naar geslacht en beroepsgroepen. Bovendien geeft men ook bijzonderheden over de aard van de aangeboden betrekkingen.

Door de R.V.A. in de loop van de maand gedane plaatsingen

De gegevens hierover zijn per:

- a) geslacht, leeftijdsgroep en categorie;

- b) gewestelijk bureau en geslacht;
- c) beroepsgroep en geslacht.

3. Arbeidsduur – Halfjaarlijkse enquêtes

De gegevens over de arbeidsduur zijn belangrijk op het sociale vlak. Bij een bepaald loon zal de werknemer oordelen dat hij een hogere levensstandaard geniet naarmate hij minder uren dient te werken om dat inkomen te verwerven. Het probleem van de arbeidsduur neemt trouwens vaak een belangrijke plaats in bij de onderhandelingen over de collectieve arbeidsovereenkomsten.

Het spreekt vanzelf dat de informatie over de arbeidsduur ook vanuit economisch standpunt van belang is. Het moge volstaan er op te wijzen dat het voor het concurrentievermogen van een onderneming niet hetzelfde is of een bepaald week- of maandinkomen moet betaald worden voor een groot- of een klein aantal arbeidsuren, en er aan te herinneren dat op het macro-economische vlak het arbeidspotential niet alleen afhangt van het aantal arbeidskrachten doch ook van de gemiddelde individuele arbeidsduur.

Het N.I.S. organiseert dan ook sedert 1961 in april en oktober enquêtes naar de wekelijkse gemiddelde arbeidsduur van de arbeiders in de nijverheid. De enquête gebeurt op hetzelfde ogenblik als de halfjaarlijkse loonenquêtes. Met deze gegevens worden de volgende resultaten berekend:

- de arbeidsduur per ingeschreven arbeider (sedert 1961);
- de arbeidsduur per aanwezige arbeider (sedert 1966);
- de per arbeider aangeboden arbeidsduur (sedert 1966 zijn deze resultaten geharmoniseerd volgens gemeenschappelijke principes in de lidstaten van de Europese Gemeenschappen).

Deze drie verhoudingscijfers worden als volgt berekend:

Wekelijkse arbeidsduur per ingeschreven arbeider:
Teller: totaal aantal door alle arbeiders gepresteerde uren (normale arbeidsuren en overuren).

Noemer: aantal op de personeelslijsten ingeschreven arbeiders.

Wekelijkse arbeidsduur per aanwezige arbeider:
Teller: totaal aantal door alle arbeiders gepresteerde uren (normale arbeidsuren en overuren).

Noemer: aantal op de betaallijsten ingeschreven arbeiders, d.w.z. exclusief zij die geen enkel uur hebben gewerkt.

Per arbeider aangeboden wekelijkse arbeidsduur :
Teller: totaal aantal uren (normale arbeidsuren en overuren) die door de arbeiders uit onderstaande noemer werden gepresteerd.

Noemer: aantal op de personeelslijsten ingeschreven arbeiders behalve zij:

- die tijdens de verslagperiode geen enkel uur hebben gewerkt;
- die tijdens de beschouwde periode in dienst zijn getreden, werden afgedankt of ontslag hebben genomen;
- die om persoonlijke redenen slechts gedurende een gedeelte van de periode hebben gewerkt (b.v. wegens ziekte, ongeval, klein verlet, vakantie, enz.);
- die slechts gedurende een gedeelte van de periode hebben gewerkt doordat zij in een arbeidsconflict betrokken waren.

De arbeidsduur per ingeschreven arbeider en de arbeidsduur per aanwezige arbeider belichten hoofdzakelijk het economisch aspect van de arbeidsduur vanuit het gezichtspunt van de onderneming. Uit de eerste kan men het gemiddelde aantal gepresteerde uren afleiden van de aan de onderneming verbonden arbeider, wat een maatstaf is van de gemiddelde prestatie per eenheid van de totale personeelsbezetting; aan de hand van de tweede kan men het gemiddelde aantal gewerkte uren bepalen per arbeider die tijdens de beschouwde periode effectief aan de produktie heeft deelgenomen, wat een maatstaf is van de gemiddelde inspanning per werkaanwezige eenheid van de personeelsbezetting. Beide gegevens wijzen vooral op de Anwendungsgraad der arbeidskrachten. De per arbeider aangeboden arbeidsduur belicht vooral het sociale aspect. Deze arbeidsduur geeft de aan de werknemer gevraagde inspanning weer. Dit arbeidsaanbod vanwege de onderneming wordt hoofdzakelijk beïnvloed door de ontwikkeling van de economische situatie en door de bepalingen inzake conventionele arbeidsduur.

Sinds 1966 wordt eveneens de normale wekelijkse arbeidsduur van de bedienden in de nijverheid onderzocht. Hij wordt bepaald door de conventionele of gewone arbeidsduur, eventueel verhoogd met de gepresteerde beloonde overuren.

Er zij tenslotte op gewezen dat de resultaten i.v.m. de arbeidsduur geen rekening houden met de wettelijke en conventionele bepalingen inzake betaalde vakantie en betaalde feestdagen, noch voor de arbeiders noch voor de bedienden.

VII. STATISTIEKEN VOOR DE STUDIE VAN DE CONSUMENTENMARKT

In wat volgt zullen we het hebben over gegevens welke vooral nuttig zijn voor het kennen van de binnenlandse markt, waarbij een onderscheid wordt gemaakt tussen de markt van de goederen gekocht door consumenten enerzijds en de markt van de intermediaire en investeringsgoederen anderzijds.

1. Gegevens over de bevolking en haar huisvesting

Het is duidelijk dat iedere marktanalyse i.v.m. produkten bestemd voor gezinsconsumptie moet beschikken over gegevens betreffende de bevolking van het afzetgebied. Deze zijn gedetailleerd aanwezig.

1.1. De algemene volks- en woningtelling

Algemene volkstellingen worden, in principe, om de 10 jaar gehouden. De eerste telling had plaats op 15 oktober 1846. Na de tweede wereldoorlog hadden algemene tellingen plaats op 31 december van de jaren 1947, 1961 en 1970.

De algemene tellingen verstrekken een aantal structurele gegevens, met name: de bevolking verdeeld naar geslacht, leeftijd, burgerlijke staat, nationaliteit, beroep, activiteit, de graad van het genoten onderricht; de samenstelling van de families en de gezinnen; de huisvesting.

De volkstelling is ook een belangrijke bron van regionale gegevens. Een groot aantal inlichtingen komt beschikbaar per gemeente en voor 1970 zijn een aantal basisgegevens zelfs voorhanden per statistische sector, d.i. per onderdeel van gemeente.

De telling gebeurt door middel van:

- 1) een gezinstelformulier, dat op de gemeente blijft en dient voor de herziening van de bevolkingsregisters;
- 2) een individueel telformulier, in te vullen voor ieder lid van het gezin, en via de gemeente op te sturen naar het N.I.S.;
- 3) een woningtelformulier, waarin inlichtingen dienen verstrekt over de samenstelling van het gezin en de kenmerken van de woning, en dat eveneens bestemd is voor het N.I.S.

Hierna volgen een aantal belangrijke gegevens welke uit de inlichtingen verstrekt in de formulieren 2 en 3 worden afgeleid.

— *Bevolking en bevolkingsdichtheid*

Deze gegevens zijn beschikbaar per gemeente en voor 1970 per statistische sector.

— *Bevolking naar geslacht en leeftijd*

Voor het bedrijfsleven, zowel als voor het overheidsbeleid, is het wenselijk ingelicht te zijn over de leeftijdsopbouw van de bevolking. De vraag naar bepaalde produkten of diensten hangt immers af van het geslacht of de leeftijd. Neemt b.v. de jeugdige bevolking sterk af dan wordt de markt van de verbruiksgoederen daardoor gewijzigd, neemt o.a. de behoefte aan leerkrachten en schoollokalen af en stellen de problemen inzake pensioenen zich anders dan wanneer de bevolking op jonge leeftijd toeneemt.

In de volkstelling van 1970 (deel 13) wordt voor de leeftijdsgroepen 0-14 jaar, 15-64 jaar, 65 jaar en ouder de bevolking gegeven per statistische sector. Per gemeente en arrondissement worden de resultaten gegeven per leeftijdsgroep van 5 jaar en voor de grotere indelingen van het land per leeftijdsjaar.

— *Bevolking naar geslacht, leeftijd en burgerlijke staat*

Deze informatie wordt alleen bekomen op grond van een algemene volkstelling. Vergelijkt men de resultaten van de opeenvolgende volkstellingen op dit punt, dan stelt men vast dat in vrijwel alle leeftijdsgroepen en dit vooral sedert 1930 het percentage gehuwde bevolking stijgt terwijl het percentage der in weduwstaat zijnde personen kleiner wordt. Dit spruit vooral voort uit de toeneming van de gemiddelde levensduur, waardoor de kans voor man en vrouw om samen te overleven op een bepaalde leeftijd groter wordt, alsook uit een meer frequent hertrouwen. Een andere vaststelling is de sterke toename van het percentage gescheiden mannen en vrouwen.

— *Bevolking naar nationaliteit*

De volkstelling verschaft een vrij volledige documentatie over de vreemdelingen naar nationaliteit. De geografische verspreiding ervan over het land is zeer ongelijk.

— *Aantal gezinnen*

Volgens de definitie in de volkstelling bestaat een gezin ofwel uit een persoon die gewoonlijk alleen leeft ofwel uit de vereniging van twee of meer personen die, al dan niet door familiebanden verbonden, gewoonlijk éénzelfde woning betrekken en er samenleven.

Het gezin mag dus niet verward worden met de familie. Ook het aantal gezinnen en hun grootte is alleen gekend op grond van de informatie ingewonnen in een algemene volks- en woningtelling. Voor de telling van 1970 vindt men de gegevens over de gezinnen in de boekdelen 6A en 6B.

— *Aantal woningen en hun kenmerken*

Deze gegevens zijn o.a. nuttig omdat de afzet van bepaalde produkten er mee samenhangt en ook omdat ze een aanduiding vormen nopens de graad van welstand van de bewoners. Ze worden bekomen op grond van het woningtelformulier. De gegevens op 31 december 1970 zijn gepubliceerd in de boekdelen 2A en 2B.

Als kenmerken van de woningen worden onderscheiden: de grootte (het aantal woonvertrekken), de ouderdom, bewoond door eigenaar of huurder, het woningtype (woningen in meergezinshuizen of ééngezinswoningen), het beschikken over een aantal gerieflijkheden (w.o. badkamer, centrale verwarming, telefoon), vakantieverblijven of tweede woningen.

Gegevens over het aantal particuliere woningen gebouwd na 1945 en beschikkend over een bepaald comfort zijn per 31 december 1970 zelfs beschikbaar per statistische sector.

— *Beroepsstructuur van de bevolking en bedrijfstakken waarin ze tewerkgesteld is*

Sommige artikelen worden in grote mate gekocht door de beoefenaars van bepaalde beroepen. Verder vertonen inkomen en welstand verschillen naargelang het beroep. Op grond van het individuele telformulier gebruikt bij de algemene volkstelling beschikt men over een aantal gegevens i.v.m. de beroepsbevolking, met name een verdeling naar beroep, een verdeling naar de bedrijfstakken waarin ze is tewerkgesteld en een socio-economische indeling.

Voor de toestand op 31 december 1970 zijn hierover inlichtingen gepubliceerd in de boekdelen

8A en 8B. De boekdelen 10A en 10B verstrekken bovendien inlichtingen i.v.m. het niveau van het genoten onderwijs.

1.2. *Het sociaal-economisch onderzoek 1977*

Gezien de snelheid waarmee veranderingen in het maatschappelijk leven plaatsgrijpen werd in april 1977 een tussentijds sociaal-economisch onderzoek gehouden, d.w.z. een onderzoek dat zich situeert tussen de algemene volks- en woningtelling van 1970 en de eerstvolgende algemene telling, welke zal plaats hebben in de lente van 1981.

In genoemd onderzoek werd in iedere gemeente ieder twaalfde gezin, dus ruim 8% van de gezinnen, ondervraagd. De keuze van de gezinnen in iedere gemeente was dus praktisch toevallig. De medewerking was verplicht. Aldus werd verwacht tot resultaten te komen welke, tot op het niveau van het arrondissement, meestal als voldoende nauwkeurig kunnen beschouwd worden.

De enquête gebeurde door middel van een gezinsformulier en een individueel telformulier. De ingewonnen informatie stemt in grote mate overeen met die bekomen in de algemene volks- en woningtelling. Toch zijn er enkele nieuwe onderwerpen. Aldus wordt in het gezinsformulier gevraagd naar: het bezit van personenwagens en garages; de gemeente waar het gezin niet veelvuldig voorkomende belangrijke aankopen verricht en het ziekenhuis, waar men recent opgenomen werd, gelegen is; bij wie kinderen tussen 0 en 3 jaar tijdens de arbeidsuren geplaatst werden; de voor de woning betaalde huurprijs.

Van het individueel telformulier waren er twee modellen. Het model A, in te vullen door 80% van de gezinnen opgenomen in de steekproef, bevat, vergeleken met de volkstelling van 1970, alleen enkele bijkomende vragen over het zoeken naar een betrekking tijdens de enquête-week (van 18 tot en met 24 april). Het model B, in te vullen door de overige 20% van de steekproefgezinnen, d.w.z. nagenoeg 54 duizend gezinnen, bevat bovendien nog de overige vragen nodig om te voldoen aan de E.G.-enquête van 1977 over de arbeidskrachten en waarover gehandeld werd in het hoofdstuk „sociale statistieken”.

Deze overige vragen van model B gaan over:

- 1) de redenen waarom naar een betrekking wordt gezocht, het vroegere beroepsstatuut in geval

van werkloosheid, de wijze waarop naar een betrekking wordt gezocht;

- 2) de tweede beroepsactiviteit;
- 3) de toestand één jaar voor de enquête i.v.m. de regelmatige hoofdactiviteit;
- 4) de personen zonder beroep: het zoeken naar werk (soort werk, wijze van zoeken, reden waarom geen werk werd gevonden of aanvaard);
- 5) de pensioenbegunstigden: soort pensioen, leeftijd waarop pensioen werd bekomen, voornaamste bron van levensonderhoud.

In het sociaal-economisch onderzoek is, tenslotte een beperkte enquête ingelast over de uitgaven voor huis- en dienstpersoneel. Het desbetreffende vragenformulier was, zoals het model B van het individueel vragenformulier, in te vullen door 20% van de steekproefgezinnen. Het werd door de enquêteurs aan de gezinshoofden afgegeven; deze waren verplicht het in te vullen en onder gesloten omslag terug te bezorgen aan de enquêteurs.

1.3. *Jaarlijkse gegevens*

Over een aantal demografische gegevens wenst men jaarlijks te beschikken.

— *Loop van de bevolking*

In het begin van het jaar worden door iedere gemeente tabellen ingevuld betreffende de loop van de bevolking. Ze vermelden de opnemingen (geboorten en immigratie) in en de afvoeringen (sterfgevallen en emigratie) van de bevolkingsregisters en vreemdelingenregisters, welke beide betrekking hebben op de bevolking van gewoon verblijf van de gemeente.

Deze gegevens worden in het N.I.S. geverifieerd en getotaliseerd per arrondissement, provincie en gewest en voor het Rijk. Men bekomt aldus jaarlijks cijfers over het aantal geboorten, sterfgevallen, binnenlandse en buitenlandse immigranten en emigranten.

De bevolking van gewoon verblijf, ook werkelijke bevolking of bevolking „de jure” genoemd, 1 jaar na de volkstelling — veronderstel 31 december 1971 — wordt berekend op grond van de volgende gelijkheid:

de bevolking op 31 december 1971 =

de bevolking van gewoon verblijf (Belgen en vreemdelingen) op 31 december 1970 (telling)

- plus* het aantal geboorten in 1971 uit de bevolking ingeschreven in de bevolkings- en vreemdelingenregisters
- min* het aantal sterfgevallen in 1971 onder de bevolking ingeschreven in de bevolkings- en vreemdelingenregisters
- plus* het aantal personen dat zich voor zijn gewoon verblijf in de gemeente is komen vestigen (inwijkingen) in 1971
- min* het aantal personen dat zijn gewoon verblijf naar een andere gemeente of land overgebracht heeft (uitwijkingen) in 1971.

Aldus kan het bevolkingscijfer van jaar tot jaar berekend worden voor de genoemde administratieve indelingen. De resultaten worden gepubliceerd in „Bevolkingsstatistieken”. Voor de grotere omschrijvingen worden zij ook opgenomen in het Statistisch Tijdschrift en het Statistisch Jaarboek.

Tot 1947 werd voor de bepaling van de loop van de bevolking alleen rekening gehouden met de bevolking ingeschreven in de bevolkingsregisters, vanaf 1948 wordt ook de loop van de bevolking ingeschreven in de vreemdelingenregisters in aanmerking genomen.

Bevolking per geslacht en leeftijd

Jaarlijks wordt voor het Rijk, de gewesten en de provincies en afzonderlijk voor de mannelijke en vrouwelijke bevolking de verdeling naar de leeftijd berekend. Deze berekening steunt op:

- 1) de bevolking per leeftijd volgens de jongste volkstelling;
- 2) de jaarlijkse statistiek van de geboorten;
- 3) de jaarlijkse statistiek van de sterfgevallen per leeftijdsjaar en geboortjaar;
- 4) de jaarlijkse immigratie en emigratie.

Is het migratiesaldo nul dan kan men schrijven:

- a) *bevolking van leeftijd x*:
op 31 december 1977 = bevolking van leeftijd $(x-1)$ op 31 december 1976 (deze is geboren in het jaar 1976 $(x-1)$).
min aantal sterfgevallen in 1977 onder genoemde bevolking (dit is het aantal sterfgevallen onder personen geboren in 1976 — $(x-1)$ en gestorven in 1977 in de leeftijd $(x-1)$ of x
- b) *bevolking van minder dan 1 jaar*:
op 31 december 1977 = aantal geboorten in 1977

min aantal kinderen gestorven in 1977 en geboorten in 1977.

Een correctie is nodig wegens het feit dat het migratiesaldo nooit nul is. Tot 1961 was de leeftijd der migranten niet gekend en werd gewoonlijk verondersteld dat het verschil tussen de bevolking van gewoon verblijf en het totaal der bevolking bekomen voor de verschillende leeftijden dezelfde leeftijdsopbouw bezat als de berekende.

Sinds 1962 zijn er gegevens om de leeftijdsverdeling te ramen van de Belgen en de vreemdelingen die de grenzen overschrijden, hetzij om het land te verlaten, hetzij om er zich te komen vestigen en is het dus mogelijk op een nauwkeuriger wijze rekening te houden met de buitenlandse migratiebeweging.

Voor de berekening van de leeftijdsopbouw einde 1978 zal men natuurlijk uitgaan van de berekende leeftijdsopbouw op 31 december 1977 en de gegevens over geboorten, sterfgevallen en verhuizingbeweging van 1978.

De leeftijdsopbouw van de bevolking van onderdelen van het Rijk (gewesten, provincies, arrondissementen) kan eveneens bepaald worden volgens de zoëven beschreven methode. Over de personen welke verhuizen van de ene provincie naar de andere of van het ene arrondissement naar het andere, verstrekken de gemeentelijke administraties aan het N.I.S. echter niet de verdeling naar de leeftijd, wel het totale aantal. Nu bereiken de interprovinciale migraties nooit 3% van de bevolking der provincies noch bij inwijking noch bij uitwijking en voor geen enkele provincie overtreft het interprovinciaal migratieoverschot 3‰. Als eerste benadering kan dus voor deze migranten eenzelfde leeftijdsverdeling aangenomen worden als voor hetzij de overige bevolking van de provincie, hetzij de buitenlandse migranten. Voor de arrondissementen zou het aannemen van dergelijke veronderstelling tot minder nauwkeurige resultaten leiden, vermits voor een kleinere omschrijving de verhuizingbeweging gewoonlijk relatief belangrijker is dan voor een grotere.

Een andere methode om de leeftijdsopbouw voor onderdelen van het Rijk te berekenen kan erin bestaan dat men, steunende op de bevolking per leeftijd op de datum van de jongste volkstelling en de geboorten sedertdien, gebruik maakt van de overlevingskansen volgens een recente sterftetafel en een of andere hypothese i.v.m. de leeftijdsopbouw der migranten. Hierop wordt hierna nog

teruggekomen. Deze berekeningsmethode vergt minder tijd als deze welke eerst werd uiteengezet. Het is echter te verwachten dat de resultaten wat minder nauwkeurig zullen zijn.

1.4. Sterftetafel

Een sterftetafel is een tabel welke de *jaarlijkse sterftetekans*, q_x , geeft op iedere leeftijd x . Deze wordt gedefinieerd als de waarschijnlijkheid voor een persoon die juist zijn verjaardag x heeft bereikt om te sterven vooraleer zijn verjaardag $x+1$ te bereiken. Zij:

- l_x : het aantal personen dat vertrekkende van een gegeven aantal bij de geboorte de verjaardag van leeftijd x bereikt;
- d_x : het aantal sterfgevallen tussen de verjaardagen x en $x+1$ onder deze l_x personen, dan is

$$q_x = \frac{d_x}{l_x}$$

Er worden sterftetafels opgesteld voor mannen en vrouwen afzonderlijk, evenals voor beide geslachten samen.

Gewoonlijk geeft de sterftetafel ook de uit q_x afgeleide grootheden. In de eerste plaats is dit de *jaarlijkse overlevingskans*, p_x , of waarschijnlijkheid voor een persoon die juist zijn verjaardag x heeft bereikt om nog in leven te zijn op zijn verjaardag $x+1$. Dus:

$$p_x = \frac{l_{x+1}}{l_x}$$

Vermits $d_x = l_x - l_{x+1}$ heeft men ook

$$q_x = \frac{l_x - l_{x+1}}{l_x} = 1 - p_x \quad \text{en} \quad p_x = 1 - q_x$$

Uit q_x volgt dus meteen p_x .

Een andere grootheid die in een sterftetafel gewoonlijk voorkomt is de *overlevingstafel*, d.i. het aantal overlevenden l_x op iedere leeftijd (verjaardag) x . Uit de formule van p_x volgt:

$$l_{x+1} = l_x p_x$$

Zodat $l_1 = l_0 p_0$

$$l_2 = l_1 p_1 = l_0 p_0 p_1$$

...

$$l_x = l_{x-1} p_{x-1} = l_0 p_0 p_1 p_2 \dots p_{x-2} p_{x-1}$$

Het aantal overlevenden op iedere leeftijd laat ook toe de kans, ${}_n p_x$, te berekenen voor een persoon van leeftijd x om nog n jaren te leven vermits per definitie:

$${}_n p_x = \frac{l_{x+n}}{l_x}$$

De kans voor een pasgeboren kind om 20 jaar te worden is dus ${}_{20} p_0 = l_{20}/l_0$. Evenzo is de waarschijnlijkheid voor een persoon van 50 jaar om de leeftijd van 80 jaar te bereiken ${}_{30} p_{50} = l_{80}/l_{50}$.

Uit de overlevingstafel wordt ook gemakkelijk de *gemiddelde levensduur* op elke leeftijd x afgeleid; d.i. het verwacht aantal jaren $E(x)$, dat een persoon van leeftijd x nog leven zal. Om de gemiddelde levensduur op leeftijd x te bekomen zal men het totaal aantal jaren dat l_x personen van leeftijd x nog zullen leven, delen door l_x .

Van de l_x personen zullen er d_x sterven tussen x en $x+1$ jaar (deze zullen gemiddeld nog 0,5 jaar geleefd hebben), d_{x+1} tussen $x+1$ en $x+2$ jaar (deze zullen gemiddeld nog 1,5 jaar geleefd hebben), d_{x+2} tussen $x+2$ en $x+3$ jaar (deze zullen gemiddeld nog 2,5 jaar geleefd hebben), ..., d_{100} tussen 100 en 101 jaar, aangenomen grens van het leven (deze zullen gemiddeld nog $100-x+0,5$ jaar geleefd hebben). Dus:

$$\begin{aligned} E(x) &= \frac{1}{l_x} [0,5d_x + 1,5d_{x+1} + 2,5d_{x+2} + \dots \\ &\quad + (100-x+0,5)d_{100}] \\ &= \frac{1}{l_x} [0,5(l_x - l_{x+1}) + 1,5(l_{x+1} - l_{x+2}) \\ &\quad + 2,5(l_{x+2} - l_{x+3}) + \dots] \\ &= \frac{1}{l_x} (0,5l_x + l_{x+1} + l_{x+2} + \dots) \\ &= \frac{l_x + l_{x+1} + l_{x+2} + \dots}{l_x} - 0,5 \end{aligned}$$

De sterftetekans, en dus ook de overlevingskans en het aantal overlevenden op elke leeftijd x , kunnen afgeleid worden uit de demografische statistieken.

Stellen we voor door:

${}_t L_x$: het aantal personen tussen x en $x+1$ jaar op 31 december van het jaar t ; deze zijn geboren in het jaar $t-x$;

${}_{t-x}^t d_x$: het aantal personen die sterven tussen x en $x+1$ jaar gedurende het jaar t en geboren zijn in het jaar $t-x$;

${}_{t-x}^{t+1} d_x$: het aantal personen die sterven tussen x en $x+1$ jaar gedurende het jaar $t+1$ en geboren zijn in het jaar $t-x$;

g : het aantal geboorten in het jaar t .

Bij afwezigheid van verhuizingsbeweging is dan:

$$l_x = {}_{t-x}^t L_x + {}_{t-x}^t d_x \quad \begin{array}{ccc} & \text{31 dec.} & \\ & \text{jaar } t & \text{jaar } t+1 \\ & \text{A} & \text{B} \quad \text{C} \end{array}$$

$$l_{x+1} = {}_{t-x}^t L_x - {}_{t-x}^{t+1} d_x$$

Waaruit volgt:

$$q_x = \frac{{}_{t-x}^t d_x + {}_{t-x}^{t+1} d_x}{{}_{t-x}^t L_x} \quad \text{voor } x > 0$$

$$q_0 = \frac{{}_t d_0 + {}_{t+1} d_0}{{}_t g}$$

Ten einde in grote mate de toevallige invloeden uit te schakelen, steunt men de berekeningen op de gegevens van enkele jaren, waarvan het jaar van de volkstelling gewoonlijk het middenste is. Aldus is de jongste sterftetafel gebaseerd op de waarnemingen van de jaren 1968 tot 1972.

De gebruikte formules voor de sterftetekens kunnen dan geschreven worden:

$$q_x = \frac{\sum_{t=1968}^{1971} {}_{t-x}^t d_x + \sum_{t=1968}^{1971} {}_{t-x}^{t+1} d_x}{\sum_{t=1968}^{1971} {}_{t-x}^t L_x + \sum_{t=1968}^{1971} {}_{t-x}^t d_x} \quad x > 0$$

$$q_0 = \frac{\sum_{t=1968}^{1971} {}_t d_0 + \sum_{t=1968}^{1971} {}_{t+1} d_0}{\sum_{t=1968}^{1971} {}_t g}$$

De waarden welke men aldus bekomt worden brutosterftetekansen of sterftequotienten genoemd en het geheel der tabellen welke erop steunen bruto-sterftetafels, omdat zij toch nog een aantal min of meer abnormale fluctuaties kunnen vertonen. Gewoonlijk worden deze tafels, met het oog op hun toepassing in de verzekeringswiskunde, volgens een of andere formule afgerond. Hiervoor wordt verwezen naar de gespecialiseerde literatuur, en in het bijzonder, voor wat de sterftetafels 1968-1972 betreft, naar het Statistisch Tijdschrift nr. 3, 1975.

1.5. Bevolkingsvooruitzichten

Uit het aantal personen ${}^t L_x$ van leeftijd x op 31 december van het jaar t (datum van de volkstelling) kan een raming van het aantal personen ${}^{t+n} L_{x+n}$ van leeftijd $x+n$ op 31 december van het jaar $t+n$ afgeleid worden door de formule

$${}^{t+n} L_{x+n} = {}^t L_x \cdot \frac{{}_n p_x + {}_n p_{x+1}}{2}$$

De overlevingskans ${}_n p_x$ kan ontleend worden aan de laatst beschikbare sterftetafel. Wanneer n tamelijk groot wordt is het evenwel wenselijk geëxtrapoleerde overlevingskansen te gebruiken. Deze extrapolatie kan steunen op de waargenomen evolutie van de overlevingskans in het recente verleden. Heeft ${}^{t+n} L_{x+n}$ betrekking op de bevolking van beide geslachten samen dan zal men, om met de daling van de sterfte rekening te houden, soms ook voor ${}_n p_x$ de overlevingskansen van de vrouwelijke bevolking gebruiken. Is n niet groot dan wordt gewoonlijk de meeste recente sterftetafel gebruikt en wordt de toekomstige bevolking ${}^{t+n} L_{x+n}$ voor elk geslacht afzonderlijk berekend steunende op de overeenkomstige ${}_n p_x$.

De generaties beneden n jaar op 31 december van het jaar $t+n$ zijn op 31 december van het jaar t nog niet geboren. Er moet dus een veronderstelling gemaakt worden nopens de verwachte nataliteit in de eerstvolgende n jaren. Hiervoor kan men zich steunen op de vaststellingen der laatstgekende jaren. De geschatte geboortecijfers worden dan vermenigvuldigd met de waarschijnlijkheden om in leven te blijven tot 31 december van het $t+n$.

Wordt een toekomstige bevolking per leeftijd berekend voor ieder jaar tussen t en $t+n$ dan kan een andere methode gevolgd worden om de geboortecijfers te schatten. Op de voor ieder toekomstig jaar geschatte vrouwelijke bevolking per leeftijd kunnen de vruchtbaarheids- en masculiniteitscijfers per leeftijd toegepast worden van één of meer recente jaren. Deze geboortecijfers worden dan vermenigvuldigd met de waarschijnlijkheid voor een kind geboren in een bepaald jaar om nog in leven te zijn op het einde van dit jaar.

Tenslotte zou principieel nog rekening moeten gehouden worden met de toekomstige verhuizingsbeweging. Wegens de onzekerheid hierover wordt hiervan soms afgezien. Wenst men een toekomstig migratiesaldo in de berekening te betrekken dan kan, voor het Rijk, rekening gehouden worden met een buitenlands migratiesaldo en een verdeling naar de leeftijd hiervan ontleend aan het verleden. Voor

onderdelen van het Rijk kan een analoge werkwijze gevolgd worden: op het aangenomen migratiesaldo wordt de leeftijdsverdeling toegepast hetzij van de reeds berekende bevolking (exclusief migratiesaldo), hetzij van de buitenlandse migraties.

Het N.I.S. berekent bevolkingsvooruitzichten voor het Rijk en de gewesten. Vooruitzichten voor de jaren 1976 tot 1985 zijn gepubliceerd in het Statistisch Tijdschrift nr. 6, 1976. Meer recente resultaten zijn thans ook beschikbaar voor de jaren 1977 tot 2000 op arrondissementeel vlak en bijgevolg ook voor de gewesten en het Rijk.

2. Gegevens over het inkomen

De vraag naar bepaalde goederen en diensten is afhankelijk van het inkomen waarover de consument beschikt. Informatie over het inkomen is dus belangrijk.

2.1. *Fiscale statistiek van de inkomens van de natuurlijke personen*

Ofschoon ze in meerdere of mindere mate een systematische fout vertoont, vormt genoemde statistiek de belangrijkste informatiebron voor de studie van de inkomensverdeling.

De wet van 20 november 1962, houdende hervorming van de belastingen op de inkomens, heeft de vroegere cedulaire belastingen (grondbelasting, mobiliënbelasting, bedrijfsbelasting en aanvullende personele belasting) vervangen door een belasting op het globaal inkomen, genoemd personenbelasting als ze geheven wordt ten laste van de personen die in België verblijven of belasting op de nietverblijfhouders voor de niet in het land residierende personen, b.v. de buitenlandse administrateurs van vennootschappen. Het stelsel voorziet evenwel voorheffingen op de verschillende soorten inkomens, nl. onroerende-, roerende- en bedrijfsvoorheffingen.

De belastingplichtigen, onderworpen aan een van de voormelde belastingen, zijn verplicht jaarlijks bij de controle van de directe belastingen van hun woonplaats een aangifte in te dienen. Sommige belastingplichtigen met bescheiden inkomen kunnen evenwel van de jaarlijkse vernieuwing van hun aangifte vrijgesteld worden. In de aangifte vindt men een belangrijk aantal van de inlichtingen die aan het N.I.S. zullen overgemaakt worden. Het schema ervan heeft zich in de loop der jaren gewijzigd. Aanvankelijk moest, wat ook de bedrijvigheid

van de belastingplichtige of de aard van zijn inkomen zij, eenzelfde model ingevuld worden.

Sedert verscheidene aanslagjaren onderscheidt men de aangifte „gewoon model” voorbehouden aan de belastingplichtige van wie de inkomsten uitsluitend of hoofdzakelijk bestaan uit wedden, lonen en pensioenen, en de aangifte „volledig model” bestemd voor de andere belastingplichtigen.

Vanaf het aanslagjaar 1976 is de aangifte „gewoon model” vervangen door een aangifte „vereenvoudigd model” waarin de belastingplichtige alleen de elementen moet vermelden die nodig zijn voor het vaststellen van het belastbaar inkomen en de berekening van de belasting.

De inhoud van de aangifte: familietoestand, inkomen per aard, voorheffingen, voorafbetalingen, wordt op borderellen overgenomen die verschillen naargelang het model van de aangifte. Die borderellen dienen als basis voor het opmaken van de berekeningsnota's van de aanslagen.

De documentatie, die door de Administratie van de Directe Belastingen aan het N.I.S. bezorgd wordt, werd aanzienlijk verrijkt in de loop van de laatste jaren als gevolg van het invoeren van de informatica in de inkohieringsprocedure.

Tot het aanslagjaar 1969 had de documentatie — onder de vorm van borderellen (kohieren) — betrekking op: de naam van de gemeente van aanslag, een artikelnummer, naam en adres van de belastingplichtige, de globaal of afzonderlijk belaste inkomsten en de componenten van de belasting.

Vanaf het aanslagjaar 1970, werd de informatie, betreffende de belastingplichtigen die het gewoon model van aangifte hadden ingevuld, aan het N.I.S. overgemaakt op magneetband terwijl voor de andere belastingplichtigen de traditionele kohieren behouden bleven.

Vanaf het aanslagjaar 1974 werd de volledige inkohiering via de computer uitgevoerd en beschikte men, op magneetband, buiten de identificatiegegevens, over het aantal personen ten laste, de componenten van het belastbaar inkomen en van de belasting. Deze laatste moest men met die componenten samenstellen.

Vanaf het aanslagjaar 1976 wordt de berekening van het belastbaar inkomen en van de belasting door de computer verricht voor de aangiften „ver-

eenvoudig model". Men beschikt in dat geval over de inhoud zelf van de aangifte d.w.z. de inkomsten voor elke afhouding. De bedrijfsinkomsten worden voor iedere echtgenoot ontleed in wedden, pensioenen of zelfs vervangingsinkomsten; de aftrekbare uitgaven, de andere aftrekken en de bedrijfslasten alsook de componenten van de belasting komen voor op de magneetband. Voor hetgeen de aangiften „volledig model" betreft, zal men zoals voor het aanslagjaar 1974, alleen beschikken over de componenten van het belastbaar inkomen en van de belasting.

Tot het aanslagjaar 1975 inclusief, moesten niet worden aangegeven de onderstaande pensioenen, renten en vergoedingen, voor zover hun bedrag geen 80% uitmaakt van het bruto-bedrag van de bezoldiging die ze vervangen:

- de hulp in geval van vroegtijdige invaliditeit of overlijden, de pensioenen aan invaliden, aan weduwen, wezen en ascendenten van gesneuvelden, aan arbeidsinvaliden en congenitale verminkten;
- de vergoedingen toegekend in uitvoering van de wetten op de verzekering in geval van ziekte of invaliditeit, onder bepaalde voorwaarden de verzekering tegen de werkloosheid, de vergoeding van de schade veroorzaakt door arbeidsongevallen;
- de pensioenen of vergoedingen aan vrij verzekerden tegen ziekte en invaliditeit, de vergoeding van de schade voortkomende uit arbeidsongevallen van niet-gesalarieerden.

Vanaf het aanslagjaar 1976 incorporeert de wet de vervangingsinkomens in de belastbare inkomens. Niets wordt evenwel gewijzigd voor wat betreft de wettelijke geboorte- en gezinsbijslagen, de pensioenen aan de oorlogsslachtoffers, de uitkeringen aan de minder-validen, de uitkeringen voor gezondheidszorg en begrafeniskosten; zij blijven onvoorwaardelijk vrijgesteld. Daarentegen worden de werkloosheidsvergoedingen, de vergoedingen van de ziekte- en invaliditeitsverzekering, de arbeidsongevallen en de beroepsziekten, alhoewel ze voorlopig vrijgesteld blijven, in aanmerking genomen om het belastingpercentage te bepalen dat van toepassing is op de andere inkomsten. De pensioenen, renten, vergoedingen die als dusdanig gelden, de toelagen die het herstel vertegenwoordigen van een bestendige derving van inkomsten, worden in de bedrijfsinkomsten opgenomen evenzeer als de gewone pensioenen en worden dus belastbaar. Wel worden speciale aftrekkingen voorzien.

Vanaf het aanslagjaar 1977 is het overgangsregime niet meer van toepassing en worden de sociale vergoedingen in principe effectief belastbaar.

Alhoewel de inkohieringsverrichtingen gedurende 3 of 5 jaar voortgezet worden om reden o.m. van de verificaties waartoe de diensten van de fiscus overgaan, werd besloten de ontvangst van de documentatie te beperken tot de inkohieringen uitgevoerd tot de datum van de algemene aanslagtermijn (de jongste jaren, 30 juni van het jaar dat volgt op het aanslagjaar). De ontvangst van deze documentatie loopt over een periode die aanvangt met de maand augustus van het jaar dat volgt op het jaar waarin de inkomens verwezenlijkt werden en afgesloten wordt rond de maand oktober van het volgende jaar.

Exhaustieve statistiek

De aldus, meestal om de twee jaar, opgemaakte statistiek geeft het aantal aangiften en de overeenstemmende belastbare totale netto-inkomens, onderverdeeld naar klassen van belangrijkheid van dat inkomen, voor het Rijk, de taalgebieden, provincies, administratieve arrondissementen, gemeenten en types van gemeenten.

Voor de gemeenten wordt het aantal aangiften verdeeld over een beperkt aantal inkomensklassen en er wordt voor gezorgd dat niet minder dan 10 belastingplichtigen in een tranche voorkomen, anders worden ze meeopgenomen in een aangrenzende klasse. Verder worden vermeld het belastbare totale netto-inkomen van de gemeenten en de rekenkundige gemiddelden per inwoner en per aangifte. Per aangifte wordt ook het mediaaninkomen berekend, en worden eveneens spreidings- en asymmetriematen berekend met behulp van de mediaan, de kwartielen en de eerste en de laatste decielen.

In de speciale publikatie, met genoemde gegevens per gemeente, worden ook dezelfde resultaten verstrekt voor de andere geografische indelingen.

De exhaustieve statistiek is een statistiek van inkohieringen, d.w.z. dat daarin de belastbare inkomens van de echtgenoten, tot het aanslagjaar 1976, gecumuleerd zijn. Vanaf het aanslagjaar 1977 worden de bedrijfsinkomsten van de echtgenoten, mits bepaalde voorwaarden, gedecumuleerd, zodat ook een aantal individuele inkomens in de inkohieringen gaan voorkomen.

Men beschikt evenwel over geen gezinsinkomens in de gewone betekenis van het begrip „gezin". De inwonende kinderen, met eigen bedrijfsin-

komen of met andere inkomens indien ze 18 jaar oud zijn, en de andere leden van het gezin met eigen inkomen, moeten zelf een aangifte invullen; ze komen dus afzonderlijk in de statistiek voor.

De belastingplichtigen die, rekening gehouden met het bedrag van hun inkomen en met hun gezinslasten, niet aan belasting onderhevig zijn, komen in principe niet in de statistiek voor. Indien de inkomens van dergelijke belastingplichtigen het voorwerp uitgemaakt hebben van een terugbetaalbare voorheffing of voorafbetaling, worden ze wel in de kohieren opgenomen met het oog op de regularisatie van hun toestand en komen ze ook in de statistiek voor.

De voorgaande opmerkingen gelden ook voor de statistiek gebaseerd op een steekproef die hierna zal behandeld worden.

Steekproefstatistiek

Vermits de „exhaustieve” statistiek geen inlichtingen verschaft betreffende het beroep van de belastingplichtigen, hun geslacht, ouderdom noch de samenstelling van de totale inkomens van de belastingplichtigen die een aangifte „volledig model” invullen, moeten die gegevens op een andere manier ingezameld worden. De administratie van de directe belastingen heeft zich, vanaf het dienstjaar 1966, akkoord verklaard die bijkomende inlichtingen te verschaffen voor een monster getrokken uit de beschikbare inkohierungen. Dit gebeurt door een gestratificeerde steekproef. De stratificatie ge-

beurt op basis van de belangrijkheid van het belastbare totale netto inkomen. Bij het trekken van de steekproef wordt een onderscheid gemaakt tussen de twee modellen van aangiften, derwijze dat een relatief belangrijker monster verkregen wordt voor de aangiften „volledig model”. Voor het aanslagjaar 1974 zijn de steekproefverhoudingen vermeld in bijgaande tabel.

Voor de inkohierungen die op band worden overgemaakt worden, per gemeente van aanslag, lijsten met naam en adres van de belastingplichtigen, hun belastbaar totaal netto-inkomen, de overeenstemmende belasting en het aantal personen ten laste, opgesteld. Voor ieder van de uitgetrokken inkohierungen wordt aan de lokale controlediensten van de belastingen een vragenformulier ter invulling gezonden.

Door dit formulier wil men vooral inlichtingen bekomen over de verschillende soorten inkomens, die samen het totale inkomen vormen. Er worden ook enkele summierige gegevens ingewonnen betreffende de inkomens uit onroerende en roerende goederen. De meeste aandacht wordt besteed aan de verschillende soorten bedrijfsinkomens, waarvoor telkens het bruto-inkomen en de bedrijfslasten worden gevraagd, het verschil zijnde het semi-netto bedrijfsinkomen. Voor de landbouwers, die forfaitair aangeslagen worden, heeft men uiteraard alleen de semi-netto-inkomens, terwijl voor de zelfstandigen die boekhouden het semi-netto bedrijfsinkomen en de bedrijfslasten vermeld worden, zodat men ook het bruto-inkomen kan berekenen.

Voor het bepalen van de socio-professionele groep van elke persoon wordt tot 1968, voor zover die persoon over verschillende bedrijfsinkomens beschikt, het volgende prioriteitssysteem toegepast, dat gebaseerd is op de aard van het inkomen: baten van vrije beroepen, winsten, inkomens van beheerders, wedden, lonen, pensioenen, en dat ongeacht de grootte van het inkomen. Dit systeem is gemakkelijk toe te passen door de codeerders, maar heeft het nadeel dat een bijberoep, b.v. boekhouden na de werkuren, de socio-professionele groep van de aangever bepaalt. Vanaf het aanslagjaar 1970 is met het Ministerie van Financiën overeengekomen dat de codering volgens de hoofdbedrijvigheid zal gebeuren en dat men zich, in de mate van het mogelijke, zal baseren op het hoogste bruto-bedrijfsinkomen.

Drie reeksen tabellen worden opgesteld: tabellen betreffende de aangiften, de personen, en de huizezinnen waarin de twee echtgenoten een inkomen hebben.

FRACTIES VAN DE AANGIFTEN OPGENOMEN IN DE FISCAL STEEKPROEFENQUÊTE AANSLAGJAAR 1974

Strata	Aangiften „volledig model”		Aangiften „gewoon model”	
	Verhoudingen	Bruikbare documenten	Verhoudingen	Bruikbare documenten
< 30 000	1/40	162	1/60	3 721
30 000 < 70 000	1/45	1 225	1/60	6 733
70 000 < 120 000	1/30	2 866	1/50	8 652
120 000 < 180 000	1/25	4 464	1/40	16 110
180 000 < 250 000	1/20	5 396	1/35	15 089
250 000 < 350 000	1/15	6 694	1/25	13 982
350 000 < 500 000	1/10	8 138	1/16	11 670
500 000 < 650 000	1/10	4 021	1/16	3 742
650 000 < 1 000 000	1/4	9 136	1/7	4 685
1 000 000 < 2 000 000	2/3	15 726	2/5	3 391
≥ 2 000 000	1/1	7 925	1/1	767
		65 753		88 542

Onder de tabellen per aangifte zijn er volgens socio-professionele groep van de aangever, volgens de structuur van het fiscaal gezin (1 of twee inkomtrekkers, naargelang de groep waartoe ze behoren: loon- of weddetrekkenden, pensioengerechtigden, anderen) en het aantal personen ten laste. Er zijn ook tabellen voor de inkomens uit onroerende goederen, voor inkomens uit roerende goederen en kapitalen, en voor de bedrijfsinkomens (telkens volgens klassen van belangrijkheid).

In de tabellen betreffende de personen worden de echtgenoten ieder in hun eigen socio-professionele groep ondergebracht. De klassen van belangrijkheid hebben betrekking op het inkomen van de afzonderlijke personen alsook op de elementen uit het steekproefformulier. De personen worden meestal onderscheiden in titularissen en medewerkende echtgenoten. Voor de wedde- en loontrekkenden wordt een indeling gegeven naar geslacht en leeftijdsklasse. Gelykaardige tabellen als hierboven voor de verschillende soorten inkomens zijn eveneens voorzien.

In de tabellen betreffende de gezinnen met twee inkomtrekkers worden de belastbare totale nettoinkomens van de personen vergeleken met die van de aangifte, alsook het bedrijfsinkomen van de man en van de vrouw onderling. Ten slotte heeft men een vergelijking tussen de socio-professionele groepen van de twee echtgenoten.

2.2. Verdeling van het nationale inkomen

Wil men het niveau en de ontwikkeling in de tijd nagaan van het inkomen van de bevolking dan is men niet alleen aangewezen op de fiscale statistiek van de natuurlijke personen doch kunnen ook de gegevens van de nationale boekhouding nuttig geraadpleegd worden

De baten van een produktie-eenheid voortvloeiend uit haar produktie dienen in de eerste plaats om de verbruikte goederen en diensten afkomstig van andere produktie-eenheden of het buitenland te betalen. Wat dan overblijft is niets anders dan de toegevoegde waarde en ze zal dienen om de andere bedrijfslasten te dragen en eventueel een ondernemingswinst overlaten, welke desgevallend ten dele kan worden gereserveerd. Deze berekening en verdeling van de toegevoegde waarde kan schematisch als volgt worden voorgesteld. Er volgt meteen uit dat de toegevoegde waarde op twee manieren kan berekend worden.

REKENING VAN DE TOEGEVOEGDE WAARDE VAN EEN PRODUKTIE-EENHEID

Lonen, wedden en bijdragen voor sociale zekerheid	Verkopen tegen marktprijs
Intresten en huurgelden	Waarde van de hoeveelheden verandering van de voorraden eindprodukten
Uitgekeerde dividenden en tantièmes	Minus de waarde tegen marktprijs van het verbruik van goederen en diensten afkomstig van andere produktie-eenheden of van het buitenland
Belasting op de winst betaald door de produktie-eenheid	
Gereserveerde winst	
Indirecte belastingen minus subsidies	
Afschrijvingen	
Verdeling van de bruto-toegevoegde waarde tegen marktprijs	Bruto-toegevoegde waarde tegen marktprijs

Wanneer men de componenten van deze verdeling van de bruto-toegevoegde waarde tegen marktprijs aggregeert voor alle produktie-eenheden (inclusief deze behorende tot de sector overheid en de sector gezinnen) en van deze som, welke het bruto binnenlands produkt tegen marktprijs voorstelt, de aan het buitenland betaalde factorinkomens aftrekt en de van het buitenland ontvangen factorinkomens bijtelt bekomt men de verdeling van het bruto nationaal inkomen tegen marktprijs (= bruto nationaal produkt tegen marktprijs).

Het N.I.S. publiceert ieder jaar voor het beschouwde jaar en een aantal voorafgaande jaren:

- de verdeling van het nationaal inkomen in werkelijke prijzen in absolute cijfers;
- de ontwikkeling in de tijd onder vorm van indexcijfers;
- de relatieve belangrijkheid van de verschillende soorten inkomens.

De berekening van het Belgisch nationaal inkomen (netto en tegen factorkosten) steunt op raminngen voor volgende grote onderverdelingen:

- inkomen uit bezoldigde arbeid, met een aantal uitsplitsingen die in §3.8 van hoofdstuk IV beknopt werden aangegeven;
- ondernemersinkomen van zelfstandigen en personenvennootschappen, onderverdeeld in: land-, tuin- en bosbouw, vrije beroepen, handelaars en ambachtslieden, inkomen van personenvennootschappen;
- inkomen uit vermogen toevloeiend aan particulieren: intresten; huur; dividenden; tantièmes en giften;
- reserveringen van vennootschappen: vennootschappen op aandelen enerzijds en autonome openbare instellingen anderzijds;

- directe belastingen van vennootschappen van alle juridische vormen;
- inkomen uit vermogen en ondernemersinkomen toevloeiend aan de overheid: toegerekende netto-huur; intresten, dividenden en winsten;
- intrest van de overheidsschuld, welke in feite een negatief inkomen is t.a.v. het vorige inkomen.

De ontwikkeling van het nationaal inkomen, na uitschakeling van de invloed van de prijsstijging, geeft een aanduiding over de verandering van de koopkracht van de bevolking. Voor deze uitschakeling kan hetzij het prijsindexcijfer van het B.N.P., hetzij het indexcijfer van de consumptieprijzen gebruikt worden.

Regelmatig, d.i. zowat om de twee jaar, wordt door het N.I.S. ook de verdeling opgesteld van het nationaal produkt over de taalstreken en de provincies. Wat dus ook betekent dat men de structuur en de ontwikkeling kent van het produkt (= inkomen) van deze geografische gebieden.

2.3. Loonstatistieken

De hoogte en de ontwikkeling van de lonen zijn andere aanwijzingen i.v.m. het inkomen. De verschillende loonstatistieken werden echter reeds besproken in het hoofdstuk over de kostenstatistieken. Zodat het op deze plaats volstaat hiernaar te verwijzen.

3. Gegevens over het verbruik

Het verbruik van een bepaald artikel is niets anders dan de totale binnenlandse markt van dit artikel. Verbruiksstatistieken zullen dan ook belangrijk zijn voor het kennen van de markt. Ze worden bekomen op directe of indirecte wijze.

De hoeveelheid en de waarde van het verbruik kunnen direct worden gevraagd in een gezinsbudgetonderzoek. Zoals verder zal worden vastgesteld is het evenwel moeilijk een volledig representatieve steekproef van gezinnen samen te stellen, zodat de geëxtrapoleerde resultaten van dergelijke enquête slechts een vrij ruwe benadering vormen van het totale verbruik.

Bij de indirecte en meest gebruikte methode wordt eerst het verbruik in hoeveelheid bepaald volgens de gelijkheid: finaal verbruik = produktie – intermediair verbruik + invoer – uitvoer. Vervolgens wordt de hoeveelheid finaal verbruik vermenigvuldigd met de marktprijs, waarvoor o.a. gebruik

gemaakt wordt van de prijsinformatie verzameld voor het opstellen van het indexcijfer van de consumptieprijzen.

3.1. Het gezinsbudgetonderzoek

Definitie en doel

Een gezinsbudgetonderzoek is een statistisch onderzoek naar de omvang en samenstelling van inkomsten en uitgaven van een aantal representatief gewenste gezinshuishoudingen. De term „budgetonderzoek” wijst erop dat ook normaliter inlichtingen ingewonnen worden over het inkomen, opdat men tegenover het inkomen de bestedingen zou kunnen stellen. Uit het verschil tussen inkomsten en uitgaven volgen dan de besparingen of ontsparingen. Toch stelt men vast dat in sommige onderzoeken alleen inlichtingen worden gevraagd over de bestedingen.

Het doel van de gezinsbudgetonderzoeken was aanvankelijk beperkt tot de beschrijving van de levenswijze der onderzochte sociale groepen, gewoonlijk arbeiders. Het belang van bedoelde onderzoeken voor de studie van de voeding van de bevolking, zo kwalitatief als kwantitatief, werd eveneens reeds zeer vroeg erkend. Gaandeweg is het doel echter sterk uitgebreid en zijn ze een rijke inlichtingsbron geworden voor de studie van het verbruik, zowel wat de gedragingen van de individuele gezinnen betreft als macro-economisch. Ze verschaffen ook de wegingscoëfficiënten voor het indexcijfer van de consumptieprijzen; deze aanwending mag trouwens beschouwd worden als de hoofdreden om de jongste enquêtes te houden.

Voornaamste Belgische enquêtes

De eerste Belgische gezinsbudgetonderzoeken werden uitgevoerd in 1853, 1886 en 1891; ze hadden alleen betrekking op arbeidsgezinnen en de resultaten werden per gezin gepubliceerd (1).

E. Engel (2) verwerkte evenwel in 1895 de uitkomsten van deze drie enquêtes statistisch en formuleerde op grond daarvan zijn gekende wet, nl. dat naarmate het inkomen stijgt de uitgaven voor

(1) DUCPETIAUX, E., Budgets économiques des classes ouvrières en Belgique, Bulletin de la Commission centrale de Statistique, Tome VI, en ook in boekvorm, Bruxelles, 1855.

(2) ENGEL, Ern., Die Lebenskosten belgischer Arbeiter-Familien, Früher und Jetzt. Ermittelt aus Familien-Haushaltrechnungen und vergleichend zusammengestellt, Dresden 1895.

voeding toenemen, maar het aandeel ervan in de totale uitgaven daalt.

In 1910, dus kort voor de eerste wereldoorlog, werd door het Institut Solvay een uitgebreid onderzoek ingesteld naar de dieetwaarde van de voeding van de arbeidsgezinnen, waarbij evenwel alleen kwalitatieve gegevens werden ingewonnen (1).

Tussen de twee wereldoorlogen werden gezinsbudgetonderzoekingen gedaan in 1921 (2) en 1928 (3) bij arbeidersgezinnen en gezinnen behorende tot de kleine burgerij (meestal bediendengezinnen). Ze werden uitgevoerd door het Ministerie van Nijverheid en Arbeid.

De belangrijkste onderzoekingen na de tweede wereldoorlog hadden plaats in 1948-'49 (4), 1961 en 1973-'74: de verwerking van de enquête 1977-78 is nog aan de gang. Het eerstbedoelde onderzoek werd uitgevoerd onder leiding van Prof. Jacquemijns door het „Institut universitaire d'Information sociale et économique” en met medewerking van het N.I.S. De andere onderzoekingen werden volledig door het N.I.S. uitgevoerd.

In het onderzoek van 1948-49 werden arbeiders- en bediendengezinnen opgenomen. In de enquête van 1961 daarenboven gezinnen van niet-actieven (hoofdzakelijk gepensioneerden) en in het onderzoek van 1973-74 ook nog gezinnen van zelfstandigen. Vermelden we toch nog, vooral omwille van de methode, de enquête van 1963-64, gehouden onder de auspiciën van de E.G., door de nationale statistiekdiensten van de lid-staten. Ze richtte zich tot gezinnen waarvan het hoofd arbeider, bediende of landbouwer was.

Keuze van de gezinnen — Representativiteit

Een gezinsbudgetonderzoek gebeurt door middel van een steekproef. De samenstelling ervan zal in grote mate de waarde van het onderzoek bepalen. Het zou daarom wenselijk zijn de steekproef volgens een objectieve methode samen te stellen. Zulks zou evenwel betekenen dat de toevallig gekozen gezinnen verplicht zouden zijn om aan het onderzoek deel te nemen. Gezien echter het persoonlijk karakter van de gevraagde inlichtingen en het werk dat aan deze deelneming verbonden is, kan de deelneming bezwaarlijk worden opgelegd. Toch dient zover mogelijk in de richting van de objectieve keuze te worden gegaan.

Veelal werd op vrij epirische wijze te werk gegaan. Zo werd de keuze van de gezinnen overgelaten aan de leden van de Provinciale Commissies

voor de Statistiek in 1853 en aan de Arbeids- en Nijverheidsraden in 1886 en 1891. In 1928-29 werd voor het eerst vooraf een schema opgemaakt van de steekproefsamenstelling, rekening houdende met de relatieve belangrijkheid van de verschillende nijverheidsgroepen volgens het aantal tewerkgestelde arbeiders en met de verdeling van de arbeidersgezinnen over de verschillende provincies. De keuze van de gezinnen werd evenwel overgelaten aan beheerders van sociale werken, bestuurders van mutualiteiten en van coöperatieve vennootschappen, leiders van syndicaten, onderwijzers, priesters, verpleegsters-bezoeksters, fabrieksintendanten en arbeidscontroleurs.

Vanaf de enquêtes van 1961 werd zover mogelijk gegaan in de richting van de toevallige keuze. In het onderzoek 1973-1974 werd gesteund op het aantal gezinnen volgens de volkstelling van 1970. Door groepering van aangrenzende gemeenten of splitsing van gemeenten werden 3 240 clusters (groepen) van 1 000 gezinnen gevormd.

Hieruit werden 543 clusters toevallig gekozen en uit ieder van deze clusters werden 40 gezinnen aselekt opgenomen, zodat in het totaal 21 720 gezinnen verzocht werden aan het onderzoek deel te nemen. Slechts 21,9% van de gezinnen was tot deelneming bereid. In 1961 was dit percentage nog 33,6.

Aangezien uiteindelijk slechts een vrij beperkt percentage van de aanvankelijk gecontacteerde gezinnen het onderzoek beëindigt, kan de vraag worden gesteld of de gezinnen welke tot het einde aan het onderzoek hebben medegewerkt nog als een representatief monster van de bestudeerde bevolking kunnen beschouwd worden.

- (1) SLOSSE, A. en WAXWEILER, E., Recherches sur le travail humain dans l'industrie, Institut Solvay, Bruxelles 1910. Het eerste deel draagt als titel: Enquête sur le régime alimentaire de 1 065 ouvriers belges.
- (2) Enquête sur la composition et le coût de l'alimentation des classes laborieuses en Belgique, Revue du Travail, mai 1922 et septembre 1923.
- (3) Onderzoek naar de familiale begrotingen van 1928-29, Ministerie van Economische Zaken en Middenstand, Brussel, 1929. JULIN, A., Résultats principaux d'une enquête sur les budgets d'ouvriers et employés en Belgique (1928-29) Extrait du Bulletin de l'Institut international de Statistique, tome XXVIII La Haye, 1934.
- (4) JACQUEMIJNS, G., Mode de vie des ouvriers 1948-49. 1. Revenus et dépenses d'un ménage «moyen», INSOC, 1951 n° 2; 2. Variation des revenus et des dépenses chez divers groupes de familles, INSOC, 1953 n° 1-2.

Voor de enquête van 1961 werd getracht op deze vraag een antwoord te bekomen(1). Eerst werd de verdeling van de inkomens der gezinsleden in het onderzoek vergeleken met deze afgeleid uit andere statistische bronnen. Vervolgens werd de samenstelling der gezinnen in de enquête vergeleken met deze der gezinnen waaruit het uiteindelijk monster voortkwam, namelijk een uitgebreid onderzoek naar de tewerkstelling uitgevoerd in oktober 1960. De vergelijking had betrekking op: 1) de geografische spreiding der gezinnen; 2) de verdeling der gezinnen naar grootte en samenstelling; 3) de verdeling der gezinnen naar het aantal verdienende gezinsleden; 4) de verdeling der gezinnen naar de bedrijfstak waarin het gezinshoofd tewerkgesteld was; 5) de verdeling van de eigenlijke gezinnen naar het aantal kinderen ten laste, het aantal inkomentrekkers per gezin en het feit of de man alleen dan wel man en vrouw actief zijn.

Uit deze verschillende vergelijkingen blijkt een goede overeenstemming met de grotere toevallige tewerkstellingsenquête. Wat erop wijst dat de gezinnen die niet tot medewerken bereid waren dezelfde karakteristieken bezaten als die welke wel aan het onderzoek deelnamen. De medewerkende gezinnen waren dus, b.v. niet noemenswaardig rijker of armer, en ook niet systematisch meer in het ene dan in het andere deel van het land gelegen. Op één punt was er wel een licht significante afwijking: het aantal gezinnen zonder kinderen in het gezinsbudgetonderzoek was enigszins te klein.

Een vergelijking van de samenstelling van de arbeidersgezinnen in het budgetonderzoek van 1948-'49, qua gezinsgrootte en bedrijfstak waarin het gezinshoofd tewerkgesteld was, met de overeenkomstige gegevens van de algemene volkstelling van 1947, wijst op merkkelijk grotere verschillen tussen steekproef en universum. Hieruit mag het besluit worden getrokken dat de in 1961 gevolgde methode, welke steunt op het toeval en de wetenschappelijke techniek zoveel mogelijk benadert, vrij goede resultaten heeft opgeleverd.

Huishoudboekjes of interview?

Bij de methode van het huishoudboekje tekenen de gezinnen dag aan dag al hun inkomsten en uitgaven aan in een boekje dat hun op geregelde tijdstippen (om de veertien dagen b.v.) wordt toegezonden en dit gedurende de ganse waarnemingsperiode. Wat de uitgaven betreft wordt gevraagd de aankopen in te schrijven op de wijze (en met

hetzelfde detail) waarop de bestelling wordt gedaan in de winkel. Er is een bladzijde per dag. Voor de ontvangsten werd in 1961 en 1973 iets verschillend te werk gegaan. Vermits de diversiteit hier veel beperkter is, werden de meeste rubrieken in het huishoudboekje afgedrukt en moest het gezin de toepasselijke rubriek(en) uitkiezen.

Het huishoudboekje is opgevat als een kasboek waarin alle ontvangsten en uitgaven opgetekend worden. Voor de bepaling van het verbruik is evenwel niet het tijdstip der betaling doch het ogenblik van de aankoop bepalend; voor de aankopen op afbetaling dient dus naast het betaald ook nog het te betalen bedrag genoteerd te worden. Op het einde van iedere veertiendaagse periode moest in 1961 en 1973 een balans van alle ontvangsten en uitgaven in speciën opgesteld worden, met vermelding van het werkelijk kasgeld en tegoed op bank en postrekening. Deze balans klopte zelden volledig. Ze liet niettemin toe een aantal, gewoonlijk vrij belangrijke, vergetelheden te constateren en te herstellen.

In het huishoudboekje werden alleen de verrichtingen via de gezinskas vermeld. Wanneer in bepaalde gezinnen gezinsleden slechts een gedeelte van hun inkomen afgaven werden deze leden verzocht hun persoonlijke ontvangsten en uitgaven te noteren op afzonderlijke bladen en deze bladen rechtstreeks over te maken aan het N.I.S.

Het aan gezinsleden gegeven zakgeld werd in de huishoudboekjes onder de rubriek zakgeld ingeschreven. Ten einde echter een idee te krijgen over de besteding ervan en deze besteding in de mate van het mogelijke te kunnen verdelen over de diverse rubrieken van de nomenclatuur der uitgaven werd, in 1961, aan ieder gezinslid boven de 14 jaar dat zakgeld ontving, gevraagd de besteding ervan in een zakgeldboekje te detailleren gedurende 4 weken. Dit onderzoek over het zakgeld werd telkens met andere gezinnen gedaan van juli tot november. Om de seizoeninvloed in het verbruik op te vangen werd in de enquête 1973-1974 voor elk van de vier kwartalen telkens aan een vierde van de betrokkenen gevraagd een zakboekje in te vullen.

Een huishoudboekje gedurende een gans jaar bijhouden is een heel werk en valt ook vrij duur uit wegens de vergoeding die aan de gezinnen betaald

(1) Onderzoek naar het representatief karakter van het gezinsbudgetonderzoek 1961, Statistisch Tijdschrift nr. 6, 1964.

wordt. In 1961 bedroeg deze vergoeding 3 000 F per gezin en per jaar; om de getrouwheid aan te moedigen was de vergoeding de laatste maanden hoger dan de eerste.

Ten einde rekening te houden met de stijgende last die het invullen van de huishoudbokjes betekent naargelang de gezinnen groter zijn, werd in 1973, bij het vaststellen van de vergoeding, bovendien ook rekening gehouden met de gezinsgrootte; voor het ganse enquête-jaar werd een vergoeding betaald van resp. 7 500 F, 9 750 F en 12 000 F naargelang het gezin bestond uit 1 of 2, 3 tot 5, ofwel 6 personen of meer.

Spijts de last verbonden aan het invullen van de huishoudbokjes, toch wordt in België en sommige andere landen tot hiertoe de voorkeur gegeven aan deze klassieke methode; in andere landen wordt ten dele de methode van het interview toegepast. Dit was ook het geval voor de enquête 1963-64 uitgevoerd in het raam van de E.G. Voor België werd iedere maand door ca. 1/12 van de gezinnen (4 850 in het totaal) een huishoudbokje ingevuld. Bij de aanvang had een inleidend interview plaats waar gevraagd werd naar geslacht, leeftijd, beroep en sociale status van de leden van het gezin, de kenmerken en de verwarming van de woning en een aantal indicatoren van het levensniveau (vragenlijst A).

Op het einde van de maand waarin het huishoudbokje ingevuld werd, werd een interview afgenomen in verband met de relatief belangrijke uitgaven, welke gedurende een bepaalde periode werden gedaan: 3 maanden, een jaar, laatste rekening, naargelang het geval (vragenlijst B, omvattend een 70-tal uitgavenposten plus vragen over de belastingen, de leningen en de aankopen op afbetaling).

In een ander interview werden inlichtingen gevraagd over het inkomen tijdens het jaar eindigend met de maand waarvoor het huishoudbokje ingevuld werd (vragenlijst C, die 8 inkomenscategorieën bevat).

Aan de landbouwersgezinnen werden in een vierde interview gegevens gevraagd betreffende het landbouwbedrijf (vragenlijst D met 8 vragen).

Voor een uitvoeriger beschrijving van de methode en een keuze uit de belangrijkste resultaten wordt verwezen naar het Statistisch Tijdschrift van oktober 1967. Uitvoeriger gegevens werden gepubliceerd door het Bureau voor de Statistiek van de Europese Gemeenschappen in „Sociale Statistiek,

Speciale serie, Budgetonderzoek 1963-1964, België, nr. 2”.

Is het beter alle inlichtingen in te winnen door middel van huishoudbokjes die door dezelfde gezinnen gedurende een gans jaar worden bijgehouden ofwel slechts gedurende een vrij korte tijd een huishoudbokje te laten invullen, eventueel door een veranderlijk monster van gezinnen, en de andere inlichtingen te vragen door interview? Met een iedere maand veranderlijk monster bereikt men een groter aantal gezinnen doch anderzijds blijkt een zekere rodageperiode wenselijk te zijn, zodat de informatie bij het begin van de enquête minder goed is. Het steunen op 12 monsters van gezinnen, waargenomen gedurende 12 verschillende maanden, lijkt niet ideaal om de uitgaven van gezinnen gedurende een gans jaar te meten. Ook het vragen naar uitgaven die drie, zes of twaalf maanden geleden gedaan werden en naar de inkomsten tijdens het voorbije jaar schijnt niet dezelfde waarborgen van nauwkeurigheid te bieden als het regelmatig inschrijven van de gebeurtenissen wanneer deze zich voordoen en het regelmatig opmaken van de balans van uitgaven en ontvangsten.

Door het N.I.S. werd een vergelijking gemaakt van de resultaten bekomen voor arbeiders- en bediendengezinnen op grond van de enquêtes van 1961 en 1963-1964, welke, zoals uiteengezet, uitgevoerd werden volgens verschillende methoden (cf. Statistisch Tijdschrift nr 1, 1968). Volgens deze studie komt men tot de conclusie dat voor de uitgaven die ook in de enquête 1963-1964 door middel van huishoudbokjes werden bepaald de resultaten van de budgetenquêtes weliswaar een sterkere stijging vertonen tussen 1961 en 1963 dan uit de consumptiegegevens van de nationale rekeningen blijkt, doch dat voor de uitgaven welke in de enquête 1963-1964 bekomen werden volgens de interviewmethode het verschil in stijging t.o.v. de nationale rekeningen veel groter is. De interviewmethode zou dus de uitgaven merkkelijk overschatten.

Verbruikseenhedenschalen

Het verbruik van de gezinnen wordt in belangrijke mate beïnvloed door hun grootte en samenstelling naar geslacht en leeftijd. Ten einde het verbruik van gezinnen ongelijk in aantal of samenstelling vergelijkbaar te maken werden dan ook schalen ontworpen welke het belang willen uitdrukken van het verbruik van iedere persoon in functie van zijn leeftijd en geslacht.

Meestal werd als verbruikseenheid het verbruik van de volwassen man aangenomen. Het verbruik van personen van andere leeftijden of van het andere geslacht wordt dan uitgedrukt als een fractie van die eenheid. Soms werd ook het verbruik van het pasgeboren kind als eenheid genomen en dan is natuurlijk het verbruik van andere personen groter dan 1.

Onder verbruik kunnen zowel behoeften als effectieve uitgaven worden verstaan, zodat een onderscheid kan worden gemaakt tussen normatieve schalen enerzijds en empirische of economische schalen anderzijds. Verder kan het verbruik waarop de schaal betrekking heeft slaan op het geheel van goederen en diensten ofwel slechts op een deel van de goederen of diensten die kunnen ofwel effectief worden geconsumeerd door de gezinnen, zodat zowel de normatieve als de empirische schaal een niet-specifieke ofwel een specifieke schaal kan zijn.

Normatieve schalen lenen zich het best tot vergelijking omdat ze bestendiger zijn wegens het feit dat ze in hoofdzaak rekening houden met biologische factoren, zoals geslacht en leeftijd. Empirische of economische schalen daarentegen, ofschoon zij goed een bepaalde werkelijkheid weergeven, zijn tijd- en plaatsgebonden. Anderzijds, indien de resultaten per verbruikseenheid gebruikt moeten worden voor de economische analyse van de vraag, moet verondersteld kunnen worden dat de onderzochte gezinnen zich vrij en economisch rationeel hebben gedragen, rekening houdende met het beschikbare inkomen en de gangbare relatieve prijzen, en niet volgens een schema of norm welke van buitenaf is opgelegd. Deze aanwending van de gegevens zou dan pleiten voor het opstellen van verbruiksschalen per produkt op grond van waargenomen gegevens.

Hierna volgen twee veel gebruikte verbruiksschalen, nl. deze van Engel (1895) en deze van de Volkerenbond (1932). Engel beschouwde als eenheid het verbruik van het pasgeboren kind en noemde deze eenheid de „quet” als huldeblijk aan A. QUETELET.

Deze laatste had aan de hand van statistisch materiaal een biometrische schaal opgesteld; hij had b.v. vastgesteld dat de gemiddelde volwassene 3,5 maal de lengte van de gemiddelde boreling bereikte. Ern. Engel nam deze schaal over als verbruikseenhedenschaal: het verbruik van het pasgeboren kind wordt gelijk gesteld aan 1; dit van het kind van één jaar aan 1,1; dit van het kind van twee jaar gelijk

aan 1,2, enz...; men telt per jaar dus 0,1 eenheid (of 0,1 quet) bij en dit tot 25 jaar voor de mannen en 20 jaar voor de vrouwen; een leeftijd van 25 jaar of meer voor de mannelijke bevolking wordt dus gelijkgesteld met 3,5 verbruikseenheden en een leeftijd van 20 jaar of meer voor de vrouwelijke bevolking komt overeen met 3 verbruikseenheden. In de volgende tabel gebeurde een omrekening waarbij het verbruik van de volwassen man als eenheid werd genomen ten einde de schaal gemakkelijker te kunnen vergelijken met deze van de Volkerenbond.

VERBRUIKSEENHEDENSCHALEN

Leeftijd	Omgerekende schaal van Engel		Schaal van de Volkerenbond	
	M	V	M	V
0	0,29		0,20	
1	0,31			
2	0,34		0,30	
3	0,37			
4	0,40		0,40	
5	0,43			
6	0,46		0,50	
7	0,49			
8	0,51		0,60	
9	0,54			
10	0,57		0,70	
11	0,60			
12	0,63		0,80	
13	0,66			
14	0,69		1,00	0,80
15	0,71			
16	0,74			
17	0,77			
18	0,80			
19	0,83			
20	0,86			
21	0,89	0,86		
22	0,91			
23	0,94			
24	0,97			
25	1,00			
.				
.				
59				
60			0,80	0,80
.				

De schalen van Engel en van de Volkerenbond werden door het N.I.S. gebruikt in de enquêtes

uitgevoerd na de tweede wereldoorlog. Vermelden we ter illustratie ook nog een niet specifieke empirische schaal gebruikt door het „Institut de Statistique et des Etudes économiques” van Frankrijk (1). Het aantal verbruikseenheden waaruit een gezin bestaat wordt bekomen door volgende weging:

- eerste volwassenen in het gezin: 1 verbruikseenheid;
- andere volwassenen in het gezin: 0,7 verbruikseenheid;
- kinderen (personen beneden 14 jaar): 0,5 verbruikseenheid.

Deze schaal is een vereenvoudiging van de zgn. schaal van Oxford, berekend op de Engelse gezinsbudgetonderzoekingen uitgevoerd vóór de tweede wereldoorlog.

Uit wat voorafgaat blijkt reeds voldoende dat het niet mogelijk is een verbruiksschaal op te stellen die voor alle doeleinden volledig voldoening schenkt. Dit heeft ertoe geleid dat sommige auteurs een andere benadering hebben gezocht om gezinnen te analyseren, namelijk de vergelijking per type van gezin. Soms wordt het gezinsbudgetonderzoek zelfs beperkt tot één gezinstype. De nog niet vermelde E.G.K.S.-enquête van 1956-1957 vormt hiervan een voorbeeld. Dit onderzoek, uitgevoerd door het N.I.S. had betrekking op de arbeidersgezinnen bestaande uit vier personen, nl. de ouders en twee kinderen beneden 14 jaar. Alleen het gezinshoofd mocht tewerkgesteld zijn en wel in de steenkoolmijnen of de ijzer- of staalindustrie.

Recente resultaten

De resultaten over het gezinsbudgetonderzoek 1973-1974 bij arbeidersgezinnen, bediendengezinnen en gezinnen van niet-actieven zijn gepubliceerd in het Statistisch Tijdschrift nr. 2, 1975, nr. 7-8, 1975, nr. 1, 1976, nr. 10, 1977.

Hierin worden naast een aantal gegevens over inkomens en besparingen, vrij gedetailleerde gegevens gepubliceerd over de consumptie:

- 1) volgens de grootte van het inkomen resp. de taalklassen;
- 2) van gezinnen van verschillende grootte en met 1 ofwel 2 kostwinners;
- 3) volgens de graad van verstedelijking van de woongemeente.

Voor de zelfstandigen zijn de voornaamste resultaten opgenomen in het Statistisch Tijdschrift nr. 11, 1977.

Voor de resultaten over de enquêtes 1948-1949, 1956-1957 en 1961 wordt eveneens verwezen naar het Statistisch Tijdschrift.

3.2. De consumptie-uitgaven volgens de nationale boekhouding

Zoals we hierna zullen aantonen, vergt het opmaken van de nationale boekhouding de berekening van de consumptie-uitgaven van de gezinnen en de overheid.

Bij de gegevens over het inkomen zagen we hoe de rekening van de toegevoegde waarde een inzicht gaf in de totstandkoming van deze waarde en haar verdeling. Laten we nu:

- deze rekening aggregeren voor alle productie-eenheden van de sector bedrijven;
- er rekening mee houden dat de waarde van het intermediair verbruik van goederen en diensten gelijk is aan de waarde van hun aankopen verminderd (of vermeerderd) met de waarde van de hoeveelhedsverandering van de voorraden grond-, hulp- en brandstoffen;
- de verkopen en aankopen van goederen en diensten uitsplitsen;
- rekening houden met de bijdragen tot het nationaal produkt van de overheid, de gezinnen en het buitenland; dan kan men een produktiestaat voor de nationale economie bekomen als deze welke hierna volgt.

Uit de linkerzijde van de produktiestaat blijkt dat men het bruto nationaal produkt tegen marktprijs kan berekenen door optelling van de afschrijvingen, de indirecte belastingen minus subsidies en de vergoedingen der produktiefactoren die aan de ingezetenen, zowel door het buitenland als door de binnenlandse bedrijven, gezinnen en overheidsinstellingen werden uitbetaald. De genoemde posten vormen de verdeling van het bruto nationaal inkomen tegen marktprijs welke reeds eerder werd besproken.

De rechterzijde van de produktiestaat van de nationale economie laat toe tot een nieuwe methode van berekening van het bruto nationaal produkt tegen marktprijs te komen, nl. de methode van de optelling van de finale bestedingen. Inderdaad, wanneer men veronderstelt dat de invoer integraal via de bedrijven gebeurt (post 8 van de productie-

(1) *Données Sociales*, 1e édition, I.N.S.E.E., 1973.

PRODUKTIESTAAT VAN DE NATIONALE ECONOMIE

Inkomens	Bestedingen
<p><i>Inkomens betaald door bedrijven</i></p> <ul style="list-style-type: none"> — Lonen, wedden en bijdragen voor sociale zekerheid — Intrest en netto-huur — Uitgekeerde winst (dividenden, tantièmes, inkomen der zelfstandigen) — Gereserveerde winst — Belastingen op de winst der vennootschappen — Indirecte belastingen minus subsidies (netto indirecte belastingen) — Afschrijvingen <p><i>Inkomens betaald door de Overheid</i></p> <ul style="list-style-type: none"> — Lonen, wedden en bijdragen voor sociale zekerheid — Toegerekende netto-huur der gebouwen gebruikt door de administratie en het onderwijs — Afschrijvingen dezer gebouwen <p><i>Inkomens betaald door gezinnen</i></p> <ul style="list-style-type: none"> — Lonen, wedden en bijdragen voor sociale zekerheid ten laste van de gezinnen <p><i>Factorinkomens betaald door het buitenland</i></p> <p><i>Minus factorinkomens betaald aan het buitenland</i></p>	<p><i>Bijdrage van de bedrijven tot het B.N.P.</i></p> <p>Verkopen van goederen en diensten door de bedrijven:</p> <ul style="list-style-type: none"> — aan gezinnen (1) — aan de overheid (2) — aan het buitenland (3) — aan andere produktie-eenheden voor lopend verbruik (4) — aan andere produktie-eenheden en geboekt op de kapitaalrekening (investeringen) (5) <p>Netto-verandering der stocks</p> <ul style="list-style-type: none"> — afgewerkte produkten en goederen in bewerking bij de producent (6 a) — grond-, hulp- en brandstoffen bij de bedrijven welke deze goederen verwerken (6 b) <p><i>Minus aankopen van goederen en diensten voor lopend gebruik der bedrijven afkomstig</i></p> <ul style="list-style-type: none"> — van andere produktie-eenheden (7) — van het buitenland (8) <p><i>Bijdrage van de overheid tot het B.N.P.</i></p> <p>Lonen, wedden, bijdragen voor sociale zekerheid, de gerekende netto-huur en afschrijvingen der gebouwen gebruikt door de administratie en het onderwijs (9)</p> <p><i>Bijdrage van de gezinnen tot het B.N.P.</i></p> <p>Lonen, wedden en bijdragen voor sociale zekerheid ten laste van de gezinnen (10)</p> <p><i>Bijdrage van het buitenland tot het B.N.P.</i></p> <p>Factorinkomens ontvangen van het buitenland (11)</p> <p>Minus factorinkomens betaald aan het buitenland (12)</p>
Bruto nationaal inkomen tegen marktprijs	Bruto nationaal produkt tegen marktprijs

staat) en dat deze laatste de ingevoerde goederen samen met de in het binnenland geproduceerde goederen verkopen aan de verschillende sectoren, dan kan men post 4 schrappen tegen post 7 en is het mogelijk volgende groeperingen door te voeren. De overblijvende rubrieken langs de zijde der bestedingen kunnen nl. als volgt worden gelezen:

- private consumptie (posten 1 en 10);
- overheidsconsumptie (posten 2 en 9);
- bruto-kapitaalvorming (investeringen), inclusief de verandering van de voorraden (posten 5, 6a en 6b);
- uitvoer, inclusief de uitvoer der diensten van produktiefactoren (posten 3 en 11);
- invoer, inclusief de invoer der diensten van produktiefactoren (posten 8 en 12, beide met negatief teken).

Deze berekeningswijze van het nationaal produkt bestaat er dus in de posten welke de bestedingen aangeven op te tellen, met name de consumptie, de kapitaalvorming (inclusief voorraadwijzigingen) en de netto-uitvoer (uitvoer minus invoer).

In de Belgische nationale rekeningen worden over de nationale bestedingen volgende gegevens verstrekt:

- de besteding van het nationaal produkt in *werkelijke prijzen*: de absolute cijfers, indexcijfers en de relatieve belangrijkheid der verschillende bestedingen;
- de besteding van het nationaal produkt in *constante prijzen*: de absolute cijfers, indexcijfers en de jaarlijkse groeipercentages der verschillende bestedingen.

Wat de uitgaven voor private consumptie meer in het bijzonder betreft, deze worden jaarlijks gepubliceerd voor een zestigtal produkten, produktengroepen of diensten; ze worden evenwel gedetailleerder berekend nl. voor zowat 170 posten.

Verder worden in de input-outputtabel, zoals verder zal worden gepreciseerd, de verschillende bestedingen gegeven per producerende bedrijfstak. Voor de tabel van 1970 betekent zulks o.a. dat de leveringen voor gezinsverbruik worden verstrekt voor ruim 40 bedrijfstakken.

3.3. *Conjunctuuronderzoek bij de verbruiker*

In de lid-staten van de Europese Gemeenschap wordt, sedert 1972, driemaal per jaar dergelijke conjunctuurenquête gehouden. Men poogt de opinie te kennen van de ondervraagde gezinnen over de huidige toestand en de verwachte ontwikkeling in verband met de algemene economische situatie, de prijzen, de werkloosheid, hun eigen financiële situatie en hun houding t.a.v. het sparen.

Er wordt ook gevraagd naar de intenties betreffende de installatiekosten voor de woning, de aanschaffing van een auto, en in de eerste jaren dat de enquête werd uitgevoerd, naar bepaalde duurzame consumptiegoederen, met name koelkasten, diepvriezers, televisietoestellen, wasautomaten of vaatwasautomaten.

Aan de gezinnen wordt ook gevraagd of zij, op het ogenblik van de enquête, reeds een eigen woning, een auto of sommige van de genoemde uitrustingsgoederen bezitten en, zo ja, er telkens enkele kenmerken van te preciseren. Sedert 1976 worden geen vragen meer gesteld over de realisatie van de genoemde koopintenties van de afzonderlijke duurzame consumptiegoederen.

In verband met de duurzame consumptiegoederen wordt nu gevraagd: meent u dat de mensen er goed aan doen *thans* grote aankopen te verrichten (meubelen, auto, wasmachine, televisietoestel, enz.), met volgende antwoordmogelijkheden:

- ja, het ogenblik is nogal gunstig;
- het ogenblik is noch bijzonder gunstig, noch bijzonder ongunstig;
- neen, het ogenblik is veeleer ongunstig, men doet er beter aan de aankoop uit te stellen;
- geen mening.

Zoals de conjunctuuronderzoekingen bij de bedrijven hebben deze enquêtes bij de gezinnen in hoofdzaak tot doel informatie in te winnen over de zeer recente en in de onmiddellijke toekomst verwachte ontwikkeling op de genoemde gebieden. De conjunctuuronderzoekingen bij de verbruiker worden uitgevoerd door het N.I.S.

De steekproef van de ondervraagde gezinnen wordt als volgt bekomen. Alle gezinnen van het land worden door splitsing of samenvoeging van gemeenten verdeeld in zowat 3 100 cluster van 1 000 gezinnen. Hieruit werden in 1972 253 clusters aselekt gekozen. In elk van deze 253 clusters werden eveneens op aselechte wijze 20 gezinnen getrokken, wat in het totaal 5 060 gezinnen geeft.

Om allerlei redenen (afwezigheid tijdens 3 opeenvolgende bezoeken, verhuizing, sterfte, weigering, ...) konden voor 10% van de gezinnen de vereiste inlichtingen niet ingewonnen worden. Vermits dergelijke gevallen onvermijdelijk zijn, beschikken de enquêteurs over een beperkt aantal, eveneens door het toeval aangewezen, reservegezinnen. De steekproeven werden telkens voor 50% vernieuwd, zodat eenzelfde gezin slechts aan twee opeenvolgende enquêtes deelnam.

De omvang van de steekproef is in 1976 op de helft gebracht en bedraagt van dan af ongeveer 2 500 gezinnen in de maanden januari en mei. Het onderzoek in de maand oktober slaat op 5 000 gezinnen.

Wat de resultaten betreft, wordt voor de verschillende gestelde vragen een procentuele verdeling gegeven van de mogelijke geprecodeerde antwoorden. Er worden afzonderlijke verdelingen gegeven naargelang het geslacht, de leeftijd, het beroep en de gedane studiën van het gezinshoofd en naargelang het maandelijks gezinsinkomen, de gemeentegroep en het aantal kinderen.

Verder worden of kunnen een aantal correlatietabellen opgesteld worden: b.v. van de hoedanigheid van eigenaar of geen eigenaar te zijn van de woning en het jaar sedert hetwelk men de woning betrokken heeft enerzijds en de gedane studiën, de leeftijd en het beroep van het gezinshoofd anderzijds.

3.4. *Subjectief onderzoek over de huisvesting en de gezondheid*

In de periode september-oktober 1977 heeft het N.I.S. een enquête gedaan bij 2 000 personen over wooncomfort en gezondheid. De vragen hadden meer bepaald betrekking op de samenstelling van het gezin en de kenmerken van de ondervraagde persoon. Verder werden inlichtingen gevraagd over de ouderdom van de woning, het woonstatuut, de neiging om te verhuizen, het aantal woonvertrekken en sommige aspecten van het wooncomfort, de graad van tevredenheid over de woning en het aandeel van de woonkosten in het gezinsbudget.

In verband met de gezondheid werd geïnformeerd naar de algemene conditie, de frequentie van een beroep op medische hulp, het gebruik van medicijnen, de graad van tevredenheid over de medische voorzieningen. Verder werd ook gepeild naar de frequentie van het verblijf in een instelling

van gezondheidszorg, de ervaringen tijdens dit verblijf en de graad van tevredenheid over de ontvangen verzorging. Een laatste vraag had betrekking over de graad van tevredenheid met het leven in 't algemeen.

Het subjectief onderzoek werd uitgevoerd op initiatief van de E.G. en is derhalve geharmoniseerd. Het steekproefplan werd op dezelfde manier opgevat als bij het conjunctuuronderzoek bij de verbruiker.

In het voorjaar van 1978 heeft het N.I.S. een tweede subjectief E.G.-onderzoek uitgevoerd bij 2 000 personen betreffende het leefmilieu op het werk.

VIII. STATISTIEKEN VOOR DE STUDIE VAN DE MARKT VAN DE INTERMEDIAIRE- EN DE INVESTERINGSGOEDEREN

1. Statistieken over aantal, grootte en activiteit van de bedrijven

Over omvang en structuur van het apparaat dat instaat voor de produktie en de distributie van goederen en diensten worden inlichtingen verstrekt door de handels- en nijverheidstelling en de algemene landbouwtelling.

Verder wordt verwezen naar de gegevens over de tewerkstelling vermeld in het hoofdstuk Sociale Statistieken, waaraan kan worden toegevoegd dat bij het N.I.S. de jaarlijkse bijgewerkte lijst kan bekomen worden van de bedrijven onderworpen aan de wetgeving op de sociale zekerheid (dus bedrijven met minstens 1 gesalarieerde), ingedeeld naar bedrijfstakken, grootteklassen van tewerkgesteld personeel en gemeenten.

1.1. *De handels- en nijverheidstelling*

In België wordt in principe om de tien jaar een algemene bedrijfstelling gehouden. Sedert 1846 werden volgende tellingen uitgevoerd:

- de nijverheidstelling van 15.10.1846;
- de nijverheidstelling van 31.12.1866;
- de nijverheidstelling van 31.12.1880;
- de nijverheids- en ambachtstelling van 31.10.1896;
- de handels- en nijverheidstelling van 31.12.1910;

- de handels- en nijverheidstelling van 31.12.1930;
- de economische en sociale telling van 27.2.1937;
- de handels- en nijverheidstelling van 31.12.1947;
- de handels- en nijverheidstelling van 31.12.1961;
- de handels- en nijverheidstelling van 31.12.1970.

Zoals reeds uit de benaming van de onderscheiden tellingen blijkt, was hun toepassingsgebied soms ruimer of minder ruim, doch omvatten ze altijd de nijverheid.

Thans heeft de „Handels- en Nijverheidstelling”, met uitzondering van een aantal speciale gevallen, betrekking op alle bedrijfseenheden waarvan de bedrijvigheid op de vervaardiging of de verkoop van goederen of op het verlenen van diensten gericht is. De omvang van de telling is dus ruimer dan de gebieden van handel en nijverheid. Een betere benaming zou wellicht „Algemene Bedrijfstelling” zijn.

In tegenstelling met de maand- en jaarstatistieken van de produktie is de algemene handels- en nijverheidstelling een exhaustieve telling. Ze omvat dus alle bedrijfseenheden ongeacht of ze al dan niet bezoldigd personeel in dienst hebben.

Alle gegevens worden op een uniforme wijze volgens uniforme definities, met eenzelfde vragenlijst en op eenzelfde datum waargenomen. Dit brengt mee dat alleen algemene gegevens, die op alle bedrijfseenheden betrekking hebben, kunnen worden ingezameld.

Door vergelijking van opeenvolgende algemene bedrijfstellingen kan men de belangrijke structuurwijzigingen meten, al moet men hierbij voorzichtig te werk gaan omdat het materiaal van de onderscheidene tellingen niet altijd volledig vergelijkbaar is. Verder helpt de algemene bedrijfstelling ook de maand- en jaarstatistieken op hun volledigheid te controleren en een aantal leemten in de steekkaartenstelsels van deze statistieken aan te vullen.

Uit de algemene handels- en nijverheidstelling worden inlichtingen afgeleid over de juridische vorm van de ondernemingen, de aard van de bedrijvigheid en de personeelsomvang (van de ondernemingen, vestigingen en bedrijfsafdelingen, onderverdeeld naar hoofd- en nevenactiviteiten) en de regionale verdeling van de onderscheidene bedrijfseenheden en de erin werkzame personen. In

één van de boekdelen worden samenvattende gegevens verstrekt per gemeente: het aantal bedrijven, een vrij gedetailleerde omschrijving van hun economische activiteit en het tewerkgestelde personeel.

Voor de verwerking van de resultaten van de algemene telling wordt telkens een bedrijfsnaamlijst opgesteld. Die van de telling van 1961 sloot voor de eerste drie codecijfers aan bij de Internationale Typeclassificatie van alle economische activiteiten (I.S.I.C.) van de Verenigde Naties. Voor de telling van 1970 werd de NACE-bedrijfsindeling, die voor de codificatie op twee cijfers in de I.S.I.C.-indeling kan worden getransponeerd, als basis genomen. Hierdoor wordt de internationale vergelijkbaarheid in de hand gewerkt.

In de telling van 1970 zijn volgende bedrijvigheden opgenomen:

03. Visserij

1. Energie- en waterhuishouding
2. Winning en verwerking van niet-energetische delfstoffen en hun derivaten, chemische industrie
3. Metaalverwerkende industrieën
4. Andere verwerkende industrieën
5. Bouwnijverheid
6. Handel, hotels, restaurants en café's, reparatiebedrijven
7. Vervoer en verkeer
8. Bank- en verzekeringswezen, dienstverlening ten behoeve van ondernemingen, verhuur van roerende en onroerende goederen
9. Overige dienstverlening.

Naar hun omvang verschilt de telling van 1970 niet wezenlijk van die van 1961, al worden de bedrijvigheden op een wat andere manier gegroepeerd.

Worden in de telling niet opgenomen: de vrije beroepen, de ziekenhuizen, de sociale organisaties, de sociale tehuizen, de beroepsorganisaties, de sportverenigingen, de onderwijsinrichtingen, de wetenschappelijke instellingen, de openbare diensten zonder bedrijfskarakter.

Volgende instellingen worden door het N.I.S. rechtstreeks geteld:

- Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen
- Nationale Maatschappij der Buurtspoorwegen
- Gemeentelijke of intercommunale regieën
- Regie van Telegraaf en Telefoon
- Bestuur der Posterijen
- Nationale Bank van België

- Algemene Spaar- en Lijfrentekas
- Belgische Radio en Televisie
- Administratie van het Zeewezen
- Sabena
- Regie der Luchtwezen
- Exploitatiemaatschappijen der Tramwegen van Antwerpen, Brussel, Luik (inbegrepen tramwegen van Luik-Seraing), Verviers, Gent en Charleroi.

1.2. De landbouwtellingen

Ieder jaar worden twee tellingen gehouden: de land- en tuinbouwtelling op 15 mei en de telling van de winterbezaaiingen en van het vee op 15 december. Samen vormen zij de jaarlijkse landbouwtelling. Aan deze telling zijn de bedrijven onderworpen welke voortbrengen voor de verkoop. De telling op 15 mei bevat naast de betaalde oppervlakte per teelt een beknopte opgave van de tewerkgestelde arbeidskrachten en het voornaamste landbouwmaterieel (tractoren, machines, ...).

De jaarlijkse tellingen worden om de 10 jaar aangevuld door een algemene telling, waaraan al degenen onderworpen zijn die tenminste één are aanwenden voor land- of tuinbouwteelten. In deze telling dienen meer gedetailleerde opgaven te worden verstrekt i.v.m. de aard van de teelten, het tewerkgesteld personeel en de uitrusting van de bedrijven. Er worden ook vragen gesteld over de structuur van de bedrijven (grondverbrokkeling, uitbating in eigendom en huur), de grondverbeteringswerken, de verbruikte veevoeders, en een aantal belangrijke inputs als meststoffen, plantgoed en zaden, en fytofarmaceutische produkten.

De algemene landbouwtelling wordt uitgevoerd in het raam van de wereldlandbouwtelling; er wordt bijgevolg rekening gehouden met de aanbevelingen van het Internationaal Instituut voor de Landbouw te Rome en de Landbouw- en Voedselorganisatie van de Verenigde Naties (F.A.O.).

De bostelling vormt een onderdeel van de algemene landbouwtelling. Zij geeft voor de beboste eigendommen en de populieren, voor de vijvers en de woeste gronden, de uitgestrektheid, waar mogelijk het volume in m³ en de waarde. Er wordt een onderscheid gemaakt naargelang de bossen al dan niet aan het bosbeheer zijn onderworpen. Eerstbedoelde behoren hoofdzakelijk toe aan de Overheid of openbare instellingen en worden beheerd door het Bestuur van Waters en Bossen. Van deze bossen wordt ook jaarlijks een inventaris opge maakt.

2. Statistieken over productie, intermediair verbruik en bestemming van de goederen — Input-outputtabel

We zagen dat voor vrijwel alle industriële activiteiten jaarlijks een produktiestatistiek opgemaakt wordt, waarin inlichtingen voorkomen over de verbruikte goederen en diensten en over de voortgebrachte produkten en de verkopen op de binnenlandse en buitenlandse markten. Deze en andere gegevens over de productie werden besproken in het hoofdstuk over de „Produktiestatistieken”. Ook wordt verwezen naar de investeringsstatistieken behandeld in het hoofdstuk „Kostenstatistieken”.

Op grond van genoemde statistieken en allerlei andere informatie worden met een periodiciteit van ongeveer 5 jaar (1959, 1965, 1970, 1975) input-outputtabellen opgesteld, welke een beschrijving geven van de productie, de afzet en het verbruik van de verschillende bedrijfstakken, in het bijzonder van hun afzet aan andere bedrijfstakken en hun verbruik van goederen en diensten aangekocht bij andere bedrijven. We zullen hierna de opbouw van de input-outputtabel van 1970 meer systematisch behandelen.

2.1. Algemene beschrijving van een input-outputtabel — Schema van de tabel 1970

Andere benamingen voor de input-outputtabel zijn transactiematrix en tabel van de inter-industriële relaties. Uit wat zoëven werd gezegd volgt dat in de tabel de transacties worden geregistreerd welke in de loop van een jaar plaats grijpen tussen iedere bedrijfstak enerzijds en de andere bedrijfstakken en sectoren van de finale vraag anderzijds.

De tabel bevat een rij en een kolom voor iedere bedrijfstak, een kolom voor iedere finale besteding en een rij voor iedere component van de toegevoegde waarde. Op de rij van bedrijfstak i vindt men de waarde van de leveringen van i aan de intermediaire vraag van de verschillende bedrijfstakken j en aan de onderscheiden componenten van de finale vraag, i.a.w. de structuur van de afzet van de goederen en/of de diensten van bedrijfstak i . In de

kolom van bedrijfstak j vindt men de waarde van de door j verbruikte goederen en diensten en afkomstig van de verschillende bedrijfstakken i (intermediaire inputs) en de componenten van de toegevoegde waarde (primaire inputs), dus de kostenstructuur van bedrijfstak j . In de kolom van iedere finale besteding komt de waarde voor van de aankopen van deze bestedingscategorie bij iedere bedrijfstak i terwijl op de rijen van de toegevoegde waarde de desbetreffende componenten vermeld worden voor alle bedrijfstakken j .

Voor het registreren van de transacties gelden een aantal regels. Men registreert steeds rechtstreekse leveringen van de producerende bedrijfstakken aan de verbruikende bedrijfstakken resp. finale bestedingen, ofschoon in de praktijk de leveringen meestal via de handel gebeuren. In feite wordt iedere levering in drie delen gesplitst:

- een verkoop van i aan j , tegen prijs af-producent;
- een verkoop door de bedrijfstak transport aan j ten belopen van de vervoerkosten;
- een verkoop door de bedrijfstak handel aan j ten belope van de handelsmarge.

Een andere regel is dat de inputs van de bedrijfstakken geregistreerd worden op het ogenblik van het verbruik en niet op het ogenblik van de aankoop. De transacties met de finale vraag daarentegen slaan, om praktische redenen, op aankopen en niet op verbruik. Hieruit volgt dat de verandering van de voorraden, welke als component van de finale vraag in de tabel voorkomt, de resultante is van de voorraadwijzigingen bij de producenten (eindprodukten) bij de verbruikende bedrijfstakken (grond- en hulpstoffen) en in het stadium van de distributie.

In de volgende tabel wordt het schema, met een aantal resultaten, gegeven van de Belgische input-outputtabel voor 1970 (cf. Statistisch Tijdschrift nr 4-5, 1975 en 7-8, 1977). In de tabel wordt alleen rekening gehouden met de productie tot stand gebracht door productie-eenheden die binnen de grenzen van het land gevestigd zijn, ongeacht of zij nationale of buitenlandse produktiefactoren aanwenden. Het resultaat van de productie-eenheden vormt het binnenlands produkt. De tabel is dus een tabel volgens het binnenlands concept.

Schema van de input-outputtabel 1970
INTERMEDIAIRE LEVERINGEN EN PRIMAIRE INPUTS (in miljoenen F)

VERBRUIKENDE BEDRIJFSTAKKEN PRODUCERENDE BEDRIJFSTAKKEN EN PRIMAIRE INPUTS	01.0	03.0	05.0	07.0	09.1	...	73.0	77.0	81.0	85.0	Totaal van de inter- mediaire outputs 95.0
	01.0 Landbouw-, bosbouw- en visserij- produkten	13 973	274						205	326	117
03.0 Steenkool, bruinkool en briketten	118	638	7 787		1 705			34	178	502	12 020
05.0 Produkten van de cokesovenbe- drijven		5	32						77	50	11 252
07.0 Aardolie, aardgas, produkten van de aardolieraffinage	888	58	36	27 228	3 072			800	1 326	1 218	64 830
09.1 Elektrische energie, stoom, warm water, samengeperste lucht	653	679	167	232	1 914			200	1 339	418	22 673
09.3 Gas (gedistribueerd via leidingen)		2	1 014		2 278			66	118	202	6 833
09.5 Water (winning, zuivering, distri- butie)	295		5	30	5			309	170	142	2 298
13.1 IJzererts en ferrometalen	37	413	6						35	17	82 619
13.3 Spleit- en kweekstoffen, non-ferro- metaalerts en non-ferrometa- len		6						838	5	14	59 561
15.1 Glas- en glasprodukten	3	39		1	10			19	43	25	5 036
15.3 Cement, kalk, gips en bouwmate- rialen uit beton, kalk en gips	59	159	1		6			71	84	8	18 581
15.5 Andere mineralen en produkten op basis van niet-metaalhoudende mineralen	2	85	4		15			84	118	109	19 958
17.0 Chemische produkten	5 314	213	82	360	19			1 998	630	135	56 694
19.0 Produkten uit metaal, met uitzon- dering van machines en transport- middelen	449	171	129	103	533			220	773	321	39 321
21.0 Machines voor landbouw en in- dustrie	736	599	183	210	533				3 641	31	29 152
23.0 Bureauachines, machines voor informatieverwerking, precisie-in- strumenten, optische instrumenten e.d.		23	1		11			350	193	107	1 852
25.0 Elektrotechnische installaties en voorzieningen	32	38	8	6	565			117	567	260	22 010
27.0 Automobielen en motoren		1	1	3					306	49	52 917
29.0 Transportmiddelen andere dan au- tomobielen		218							2 969		5 713
31.0 Vlees, vleeswaren en -conserven, overige slachtprodukten								480	530	14	5 544
33.0 Melk en melkprodukten	1 106							200	181	28	4 877
35.0 Andere voedingsmiddelen	28 245							445	506	25	56 737
37.0 Dranken					1			112	10	5	16 600
39.0 Tabaksprodukten									100	1	214
41.1 Breigoedartikelen, confectiekleding, overige confectiegoederen				3					275	3	4 346
41.3 Overige textielprodukten	275	2						185	295	337	36 354
43.0 Leder, huiden en schoeisel	3	19						7	47	21	2 714
45.0 Hout en houten meubelen	30	54	2	1	1				105	284	21 224
47.0 Papier, papierwaren, drukwerk ...	127	25	18	19	103			140	1 706	888	47 426
49.1 Rubberartikelen	77		3					119	72	38	5 331
49.3 Artikelen van plastic	71							65	29	35	9 012
51.0 Produkten van de overige be- en verwerkende industrie									126	111	8 905
53.0 Gebouwen, wegen- en waterbouw- kundige werken	101	66	50	73	138	7 662		363	4 490	1 875	23 181
55.1 Reparaties van motorvoertuigen en rijwielen	29	11	5	4	63			60	331	47	10 106
55.3 Recuperatie en andere reparaties .											11 047
57.0 Handel	1 612	190	137	17	194			997	424	232	44 598
59.0 Hotels, restaurants, cafés	1	6	3	11	43			10	596	96	4 121
61.1 Spoorwegen, trams en autobussen	91	72	353	2	185			1	1 029	849	6 351

INTERMEDIAIRE LEVERINGEN EN PRIMAIRE INPUTS (in miljoenen F) (vervolg)

VERBRUIKENDE BEDRIJFSTAKKEN PRODUCERENDE BEDRIJFSTAKKEN EN PRIMAIRE INPUTS	Totaal van de intermediaire outputs 95.0										
	01.0	03.0	05.0	07.0	09.1	...	73.0	77.0	81.0	85.0	
61.3 Vervoer over de weg en overig vervoer te land	861	101	115	69	240			62	534	165	14 546
61.5 Binnenscheepvaart	258	17	195	37	163			4	87	73	3 140
63.1 Zee- en kustvervoer									9		128
63.3 Luchtvervoer				28					35	7	1 842
65.0 Aan het vervoer verwante activiteiten	897	15	533	31	131				103	107	14 071
67.0 Communicatie	58	9	10	14	82			620	1 425	222	14 535
69.0 Kredietinstellingen en verzekeringen	335	248	13	51	296	1 066	56	838	530		42 126
71.0 Diensten aan bedrijven, handelbare diensten van onderwijs en onderzoek, diensten op gebied van recreatie en cultuur, persoonlijke diensten, andere handelbare diensten n.e.g., huishoudelijke diensten en andere niet-verhandelbare diensten n.e.g.	2 795	225	48	257	860	35	970	3 760	756		53 240
73.0 Diensten van verhuur van onroerende goederen								1 299			1 299
77.0 Handelbare diensten van volksgezondheid en diergeneeskunde ..	1 210	19						268	93		1 640
81.0 Diensten van algemeen overheidsbestuur											
85.0 Niet-verhandelbare diensten op onderwijsgebied en op gebied van spur- en ontwikkelingswerk											
95.0 Totaal van de intermediaire inputs	60 741	4 700	10 941	28 790	13 166	8 763	10 207	32 108	10 567		1 095 107
101 Bruto-lonen en salarissen	2 454	7 229	917	955	5 823		8 269	56 090	47 825		508 370
102 Werkgeversbijdragen sociale verzekeringen	225	2 320	235	172	1 323		1 658	13 584	7 638		122 279
103 Netto-exploitatatieoverschot	39 210	-403	399	392	7 500	48 981	17 363				376 278
107 Netto toegevoegde waarde tegen factorkosten (101+102+103)	41 889	9 146	1 551	1 519	14 646	48 981	27 290	69 674	55 463		1 006 927
108 Afschrijvingen	3 412	1 036	121	1 397	5 111	16 942	817	2 489	616		124 569
109 Bruto toegevoegde waarde tegen factorkosten (107+108)	45 301	10 182	1 672	2 916	19 757	65 923	28 107	72 163	56 079		1 131 496
111 Belastingen op de productie	271	296	49	24 769	1 291		67				103 421
112 Exploitatiesubsidies	1 453	4 317		135	4	1 922	530				36 355
117 Belastingen op de productie netto der exploitatiesubsidies (111-112) .	-1 182	-4 021	49	24 634	1 287	-1 922	-463				67 066
118 Netto toegevoegde waarde tegen marktprijzen (107+117)	40 707	5 125	1 600	26 153	15 933	47 059	26 827	69 674	55 463		1 073 993
119 Bruto toegevoegde waarde tegen marktprijzen (109+117)	44 119	6 161	1 721	27 550	21 044	64 001	27 644	72 163	56 079		1 198 562
129 Waarde van de werkelijke productie tegen prijzen af-producent (95.0+119)	104 860	10 861	12 662	56 340	34 210	72 764	37 851	104 271	66 646		2 293 669
131 Overdrachten van koppelpakketten en verwante produkten tegen produktieprijzen	-4 198	-26	-2 209	-124							
133 Overdrachten van residuele verkopen tegen produktieprijzen	257							-1 511			
139 Totaal van de overdrachten tegen produktieprijzen (131+133)	-3 941	-26	-2 209	-124				-1 511			
149 Waarde van de verdeelde productie tegen prijzen af-producent (129+139)	100 919	10 835	10 453	56 216	34 210	72 764	37 851	102 760	66 646		2 293 669
151 Invoer CIF van gelijksoortige produkten van herkomst uit de Europese Gemeenschap	22 133	6 144	1 868	6 052	875						346 148
152 Invoer CIF van gelijksoortige produkten van herkomst uit landen buiten de Europese Gemeenschap	28 185	3 021	223	29 476							257 052
159 Invoer CIF van gelijksoortige produkten (151+152)	50 318	9 165	2 091	35 528	875						603 200
161 Belastingen op invoer van gelijksoortige produkten van herkomst uit de Europese Gemeenschap ...	1 862	87	22	6 154	10						35 270

INTERMEDIAIRE LEVERINGEN EN PRIMAIRE INPUTS (in miljoenen F) (vervolg)

VERBRUIKENDE BEDRIJFSTAKKEN PRODUCERENDE BEDRIJFSTAKKEN EN PRIMAIRE INPUTS	01.0	03.0	05.0	07.0	09.1	...	73.0	77.0	81.0	85.0	Totaal van de inter- mediaire outputs 95.0
	162 Belastingen op invoer van gelijksoortige produkten van herkomst uit landen buiten de Europese Gemeenschap	7 346	36	2	1 225						
169 Belastingen op invoer van gelijksoortige produkten (161+162) ...	9 208	123	24	7 379	10						63 548
171 Invoer van gelijksoortige produkten van herkomst uit de Europese Gemeenschap tegen prijzen af-douane (151+161)	23 995	6 231	1 890	12 206	885						381 418
172 Invoer van gelijksoortige produkten van herkomst uit landen buiten de Europese Gemeenschap tegen prijzen af-douane (152+162) .	35 531	3 057	225	30 701							285 330
179 Invoer van gelijksoortige produkten tegen prijzen af-douane (159+169)	59 526	9 288	2 115	42 907	885						666 748
198 Totaal van de middelen tegen prijzen af-producent, af-douane (149+179)	160 445	20 123	12 568	99 123	35 095		72 764	37 851	102 760	66 646	2 960 417

FINALE BESTEDINGEN (in miljoenen F)

FINALE BESTEDINGEN PRODUCERENDE BEDRIJFSTAKKEN	Finaal binnenslands gezinsverbruik	Collectief verbruik van de overheid	Finaal binnenslands verbruik (101+102)	Bruto-investeringen in vaste activa	Voorraad-vorming	Uitvoer van goederen en diensten naar de EG-landen	Uitvoer van goederen en diensten naar derde landen	Totale uitvoer van goederen en diensten (141+142)	Finale bestedingen (109+119+129+149)	Totaal van de bestedingen tegen prijzen af-producent, af-douane 199
	101	102	109	119	129	141	142	149	189	
01.0 Landbouw-, bosbouw- en visserijprodukten	24 644		24 644	-821	3 266	15 137	1 687	16 824	43 913	160 445
03.0 Steenkool, bruinkool en briketten	7 779		7 779		-272	548	48	596	8 103	20 123
05.0 Produkten van de cokesovenbedrijven	81		81		142	351	742	1 093	1 316	12 568
07.0 Aardolie, aardgas, produkten van de aardolieraffinage	18 832		18 832		1 909	5 740	7 812	13 552	34 293	99 123
09.1 Elektrische energie, stoom, warm water, samengeperste lucht	11 879		11 879			538	5	543	12 422	35 095
09.3 Gas (gedistribueerd via leidingen)	3 754		3 754			18	4	22	3 776	10 609
09.5 Water (winning, zuivering, distributie)	1 798		1 798						1 798	4 096
13.1 IJzererts en ferrometalen	198		198		1 745	53 309	23 710	77 019	78 962	161 581
13.3 Splits- en kweekstoffen, non-ferrometaalerts en non-ferrometalen	91		91		1 097	37 840	12 590	50 430	51 618	111 179
15.1 Glas- en glasprodukten	1 825		1 825		548	6 550	4 698	11 248	13 621	18 657
15.3 Cement, kalk, gips en bouwmaterialen uit beton, kalk en gips	17		17		-28	2 992	652	3 644	3 633	22 214
15.5 Andere mineralen en produkten op basis van niet-metaalhoudende mineralen	1 452		1 452		-46	2 984	572	3 556	4 962	24 920
17.0 Chemische produkten	15 901		15 901		1 268	35 892	21 725	57 617	74 786	131 480
19.0 Produkten uit metaal, met uitzondering van machines en transportmiddelen	9 367		9 367	11 917	639	11 340	4 382	15 722	37 645	76 966
21.0 Machines voor landbouw en industrie	866		866	36 081	863	20 185	18 128	38 313	76 123	105 275

FINALE BESTEDINGEN (in miljoenen F) (vervolg)

FINALE BESTEDINGEN PRODUCERENDE BEDRIJFSTAKKEN	FINAAL	COLLEC-	FINAAL	BRUTO-	VOOR-	UITVOER	UITVOER	TOTALE	FINALE	TOTAAL
	binnen- lands gezins- verbruik	tief verbruik van de overheid	binnen- lands verbruik (101 + 102)	investe- ringen in vaste activa	raad- vorming	van goederen en diensten naar de EG- landen	van goederen en diensten naar derde landen	uitvoer van goederen en diensten (141 + 142)	bestedin- gen (109 + 119 + 129 + 149)	van de bestedin- gen tegen prijzen af- producent, af- douane 199
	101	102	109	119	129	141	142	149	189	
23.0 Bureauachines, machines voor informatieverwerking, precisie-instrumenten, optische instrumenten e.d.	2 253		2 253	7 789	-42	1 907	1 428	3 335	13 335	15 187
25.0 Elektrotechnische installaties en voorzieningen	11 744		11 744	27 012	1 494	20 900	6 790	27 690	67 940	89 950
27.0 Automobielen en motoren	14 689		14 689	10 479	573	39 291	12 880	52 171	77 912	130 829
29.0 Transportmiddelen andere dan automobielen	1 043		1 043	8 428	-575	3 512	6 934	10 446	19 342	25 055
31.0 Vlees, vleeswaren en -conserven, overige slachtprodukten	47 380		47 380		73	11 772	1 610	13 382	60 835	66 379
33.0 Melk en melkprodukten	19 586		19 586		158	1 442	1 691	3 133	22 877	27 754
35.0 Andere voedingsmiddelen	45 808		45 808		1 368	11 636	3 014	14 650	61 826	118 563
37.0 Dranken	9 394		9 394		38	1 745	714	2 459	11 891	28 491
39.0 Tabaksprodukten	14 102		14 102		-75	1 601	38	1 639	15 666	15 880
41.1 Breigoedartikelen, confectiekleding, overige confectiegoederen	32 991		32 991		862	14 026	1 743	15 769	49 622	53 968
41.3 Overige textielprodukten	11 562		11 562		977	30 724	10 315	41 039	53 578	89 932
43.0 Leder, huiden en schoeisel	7 450		7 450		807	3 195	744	3 939	12 196	14 910
45.0 Hout en houten meubelen	14 491		14 491	6 603	180	8 370	1 031	9 401	30 675	51 899
47.0 Papier, papierwaren, drukwerk ...	4 864		4 864		1 131	12 529	2 102	14 631	20 626	68 052
49.1 Rubberartikelen	2 138		2 138		399	2 133	448	2 581	5 118	10 449
49.3 Artikelen van plastic	2 340		2 340		329	5 242	1 162	6 404	9 073	18 085
51.0 Produkten van de overige be- en verwerkende industrie	6 529		6 529		303	5 291	18 328	23 619	29 845	38 750
53.0 Gebouwen, wegen- en waterbouwkundige werken	2 501		2 501	165 196		600	300	900	168 597	191 778
55.1 Reparaties van motorvoertuigen en rijwielen	10 825		10 825						10 825	20 931
55.3 Recuperatie en andere reparaties ..	6 646		6 646	-5 373	1 677	4 119	589	4 708	7 658	18 705
57.0 Handel	126 959		126 959	9 272	325	17 369	11 284	28 653	165 209	209 807
59.0 Hotels, restaurants, cafés	65 670		65 670			1 010	250	1 260	66 930	71 051
61.1 Spoorwegen, trams en autobussen	10 639		10 639	80		2 646	1 167	3 813	14 532	20 883
61.3 Vervoer over de weg en overig vervoer te land	8 394		8 394	332		4 470	110	4 580	13 306	27 852
61.5 Binnenscheepvaart	859		859	1		3 017	659	3 676	4 536	7 676
63.1 Zee- en kustvervoer	226		226			185	9 093	9 278	9 504	9 632
63.3 Luchtvervoer	524		524			1 653	3 680	5 333	5 857	7 699
65.0 Aan het vervoer verwante activiteiten	1 343		1 343	77		6 749	7 793	14 542	15 962	30 033
67.0 Communicatie	5 848		5 848			1 800	100	1 900	7 748	22 283
69.0 Kredietinstellingen en verzekeringen	11 841		11 841			335	555	890	12 731	54 857
71.0 Diensten aan bedrijven, verhandelbare diensten van onderwijs en onderzoek, diensten op gebied van recreatie en cultuur, persoonlijke diensten, andere verhandelbare diensten n.e.g., huishoudelijke diensten en andere niet-verhandelbare diensten n.e.g.	43 201		43 201	9 104		7 800	15 400	23 200	75 505	128 745
73.0 Diensten van verhuur van onroerende goederen	71 465		71 465						71 465	72 764
77.0 Verhandelbare diensten van volksgezondheid en diergeneeskunde ..	36 211		36 211						36 211	37 851
81.0 Diensten van algemeen overheidsbestuur		102 760	102 760						102 760	102 760
85.0 Niet-verhandelbare diensten op onderwijsgebied en op gebied van speur- en ontwikkelingswerk		66 646	66 646						66 646	66 646
95.0 Totaal van de bestedingen	750 000	169 406	919 406	286 177	20 527	420 493	218 707	639 200	1 865 310	2 960 417

2.2. Definitie van de bedrijfstakken en hun produkten

In de input-outputtabel wordt iedere bedrijfstak gedefinieerd door de opsomming van de goederen of diensten die hij voortbrengt en ieder produkt of dienst wordt geacht door slechts één bedrijfstak te worden voortgebracht. Alle transacties betreffende eenzelfde produkt of dienst dienen dus op één enkele rij van de tabel te worden geregistreerd. Dit brengt statistisch een aantal moeilijkheden mede waarop hierna zal worden teruggekomen. In de praktijk ontmoet men immers meerdere produkten die door meer dan één bedrijfstak worden voortgebracht.

De omschrijving van de goederen in de input-outputtabellen van 1965 en 1970 steunt op de Geharmoniseerde Nomenclatuur voor de Statistieken van de Buitenlandse Handel van de Lidstaten van de E.G. (NIMEXE) en op de Algemene Systematische Bedrijfsindeling in de Europese Gemeenschappen (NACE) voor de bedrijfstakken welke diensten voortbrengen. Er zij opgemerkt dat de NIMEXE een goederennaamlijst is en de NACE een lijst van activiteiten (bedrijfstakken).

In de tabel van 1965 zijn de bedrijfstakken onderverdeeld in deeltakken, in de tabel van 1970 in groepen van de NACE/CLIO naamlijst. Alle bedrijfstakken bestaan dus uit één of meer NACE/CLIO-groepen. Aldus bestaat de bedrijfstak 01.0 van de landbouw, bosbouw- en visserijprodukten uit volgende NACE/CLIO-groepen:

- 011 Plantaardige produkten van de landbouw
- 012 Wijn
- 013 Niet geraffineerde olijfolie
- 014 Dierlijke produkten van de landbouw en de jacht
- 019 Landbouwprodukten die uitsluitend ingevoerd worden
- 020 Bosbouwprodukten
- 030 Visserijprodukten.

De waarde van de produktie van een bedrijfstak is gelijk aan de som van de produktiewaarden van de NACE/CLIO-groepen welke er deel van uitmaken. De waarde van de produktie van een NACE/CLIO-groep is gelijk aan de leveringen van die groep aan de finale vraag, aan de andere bedrijfstakken en aan de andere groepen van dezelfde bedrijfstak. Voor enkele produkten, zoals steenkolen en elektriciteit, moet ook de waarde van het verbruik binnen de producerende NACE/CLIO-groep zelf in de produktie opgenomen worden.

2.3. Behandeling van de koppelprodukten, de verwante produkten en de residuele verkopen van de overheid

Er zijn drie reeksen produkten waarvoor een speciale manier van registratie nodig is, ingevolge de eis dat een produkt of dienst door slechts één bedrijfstak mag worden geleverd.

De fabricage van een hoofdprodukt gaat soms gepaard met de produktie van bijprodukten die technisch gekoppeld zijn aan het hoofdprodukt. Een voorbeeld hiervan is gas dat technisch gekoppeld is aan o.m. de produktie van cokes, gietijzer en steenkolen.

Verwante produkten die niet technisch gekoppeld zijn aan andere produkten van de beschouwde bedrijfstak zijn produkten die dezelfde of een analoge functie vervullen als produkten die elders worden voortgebracht. Zo zijn de rubberschoenen, door de rubbernijverheid voortgebracht, niet noodzakelijk gekoppeld aan de fabricage van andere rubberartikelen, maar zij worden voor gelijkaardige doeleinden aangewend als lederen schoenen die tot een andere bedrijfstak behoren. Rubberschoenen zijn een verwant produkt van lederen schoenen.

De residuele verkopen van de overheid hebben betrekking op goederen en diensten die bijkomstig en marginaal voortgebracht worden door overheidsdiensten, maar als hoofdprodukt behoren tot een andere bedrijfstak. Een voorbeeld hiervan is de opbrengst van houtkappingen in staatsbossen.

De vermelde produkten worden in de tabel niet verdeeld op de rij van de bedrijfstak waar ze werkelijk voortgebracht zijn, maar op de rij van de bedrijfstak waar zij ofwel normaal thuis horen ofwel mee verwant zijn wegens de verwantschap met een hoofdprodukt van die bedrijfstak. Het gas van de cokesfabrieken, de rubberschoenen en het hout van de houtkappingen in de staatsbossen zullen dus respectievelijk verdeeld worden door de bedrijfstakken 09.3 Gas, 43.0 Leder, huiden en schoeisel, en 01.0 Landbouw- bosbouw en visserijprodukten.

Buiten het centraal gedeelte van de tabel (rij 131 of 133 in de tabel van 1970) wordt in de kolom van de bedrijfstak die dergelijk produkt verdeelt een positief bedrag ingeschreven ter waarde van genoemd produkt; in de kolom van de bedrijfstak die dergelijk produkt werkelijk voortbrengt wordt een overeenstemmend negatief bedrag ingeschreven. Aldus wordt bereikt, zowel voor de bedrijfstak die het produkt verdeelt als voor de bedrijfstak die het produkt voortbrengt, dat het totaal van de kolom

gelijk is aan het totaal van de overeenstemmende rij, zonder dat het nodig is, noch voor de ene noch voor de andere bedrijfstak, hun inputs, toegevoegde waarde of waarde van hun productie te wijzigen.

2.4. *Behandeling van de in- en uitvoer*

De uitvoer behoort tot de finale vraag en wordt dus in een afzonderlijke kolom ondergebracht. De invoer evenwel kan op verschillende wijzen in een input-outputtabel geregistreerd worden; naargelang de gevolgde wijze kan de betekenis van de cijfers in de tabel ook verschillend zijn. Hierna wordt alleen de methode besproken waarop de invoer werd behandeld in de officiële input-outputtabellen, opgesteld door het N.I.S.

De invoer is gesplitst in zoveel rijen als er bedrijfstakken zijn. Deze bedrijfstakken verdelen de ingevoerde goederen en de zelf geproduceerde goederen aan de verbruikende takken en aan de finale vraag. De transacties in nationale en in ingevoerde goederen worden afzonderlijk geregistreerd; bovendien is de invoer onderverdeeld in invoer uit E.G-landen en invoer uit derde landen. Voor iedere bedrijfstak is dus een afzonderlijke rij voorzien voor de nationale productie (Pn), de invoer van gelijksoortige goederen uit de E. G. (Pc), en de invoer van gelijksoortige goederen uit derde landen, I; ook is telkens een vierde rij voorzien voor het totaal $Pn + Pc + I$. In het hoger gegeven schema van de tabel van 1970 is voor iedere bedrijfstak alleen de rij van het totaal opgenomen.

Onder „gelijksoortige” goederen worden verstaan de goederen of diensten waardoor de bedrijfstak gedefinieerd is; ze omvatten dus niet alleen de ingevoerde goederen die ook in het land voortgebracht worden doch ook alle goederen die niet in het land voortgebracht worden.

De in- en uitvoercijfers zijn in principe die van de speciale handel. Wanneer goederen tijdelijk worden ingevoerd en, na een bewerking te hebben ondergaan, weder uitgevoerd worden, boekt men een gewone in- en uitvoer en niet een prestatie van diensten in de vorm van maakloon. Hetzelfde geldt mutatis mutandis voor de tijdelijke uitvoer. Behalve met de cijfers betreffende goederentransacties moet ook rekening worden gehouden met de in- en uitvoer van diensten, b.v. de vervoerprestaties verricht door buitenlandse bedrijven in België of door Belgische bedrijven in het buitenland. Een groot gedeelte van de invoer van diensten, nl. de vervoer- en verzekeringskosten, is reeds begrepen in de cif-

waarde van de ingevoerde goederen. Deze cif-waarde bevat ook de waarde van de vervoer- en verzekeringsprestaties verstrekt door Belgische bedrijven, zodat de invoer in feite wordt overschat. Als compensatie dient de uitvoer verhoogd te worden met het bedrag dat hiermee overeenstemt, zodat de netto-uitvoer juist bepaald wordt.

In de tabel van 1970 wordt de uitvoer van bestaande goederen rechtstreeks geregistreerd op de rij van de bedrijfstak 55.3 Recuperatie en andere reparaties en niet meer, zoals in de tabel van 1965, op de rij van de bedrijfstak die de overeenkomstige nieuwe goederen produceert. Daarom is er ook geen kolom meer voor de overdracht van bestaande goederen die uitgevoerd worden.

Onderaan de tabel (rijen 151 en 152) komen ook nog rijen voor de invoer voor. Deze rijen bevatten op het snijpunt met de kolom van een bepaalde bedrijfstak de invoer, tegen prijzen af- douane, van gelijksoortige goederen, welke eveneens begrepen is in het totaal van de rij van deze bedrijfstak. Het doel hiervan is voor iedere bedrijfstak de gelijkheid te bekomen tussen het totaal van de rij (totaal van de bestedingen welke geput worden uit de nationale productie en de invoer), en het totaal van de overeenkomstige kolom (totaal van de middelen), dat eveneens gelijk is aan de som van de nationale productie (= intermediaire inputs, inclusief ingevoerde, plus toegevoegde waarde, inclusief overdrachten van koppelprodukten, verwante produkten en residuele verkopen) en de invoer van gelijksoortige produkten.

2.5. *Prijs waartegen de transacties geregistreerd worden*

In de Belgische input-outputtabellen zijn de outputs van nationale goederen van de verschillende bedrijfstakken geregistreerd tegen prijzen af- producent, inclusief de indirecte belastingen op de eerste transactie, d.w.z. de verkoopprijs van de producent inclusief de indirecte belastingen op de verkoop aan de eerste afnemer in zover deze belastingen via de verkoper worden betaald aan de schatkist, maar exclusief de kosten van vervoer en distributie verricht door derden; deze prijs is de marktprijs vanuit het standpunt van de producent.

Wanneer de indirecte belasting niet via de verkoper maar via de koper wordt geïnd, b.v. de overdrachtstaks bij de verkoop door landbouwers, dan is zij niet begrepen in de output, en dus ook niet in de toegevoegde waarde, van de verkoper maar wel in die van de koper.

De ingevoerde goederen zijn gewaardeerd tegen prijzen af- douane, d.w.z. de cif-prijs (prijs tot aan de grens van het invoerende land, inclusief verzekeringskosten en vervoer tot op de plaats van inklaaring) vermeerderd met alle rechten en belastingen bij invoer. De uitgevoerde goederen zijn natuurlijk gewaardeerd zoals deze bestemd voor binnenlands gebruik, dus tegen prijs af-producent zoals hoger gedefinieerd.

2.6. *Behandeling van de kredietverlenende instellingen*

Banken en andere financiële instellingen verlenen hun cliënteel tweeërlei soorten diensten. Aan de ene kant bieden ze diensten aan tegen betaling van een vastgestelde prijs, b.v. het verhuren van brandkasten. Deze activiteit kan in een input-outputtabel behandeld worden zoals de productie van gewone goederen of diensten. Aan de andere kant oefenen de financiële instellingen een activiteit uit die erin bestaat kapitalen aan te trekken waarvoor aan de deponenten een bepaalde intrest moet vergoed worden, maar die verder worden uitgeleend tegen betaling van een hogere intrest.

Aangezien de bijdrage van een productie-eenheid tot het binnenlands produkt, de totale activiteit van de productie-eenheid moet uitdrukken dient genoemde tweede activiteit ook in de toegevoegde waarde van de kredietverlenende instellingen tot uiting te komen. Daarom wordt aan de tweede soort dienstverlening een productie toegerekend gelijk aan het verschil tussen de door de kredietinstellingen ontvangen en betaalde intresten. Dit verschil wordt geacht de diensten te vergoeden die de kredietinstellingen schijnbaar gratis verstrekken. In verband met dit produktiegedeelte spreekt men van een „toegerekende productie van bankdiensten” en „toegerekende bankintresten”. Deze toerekening verhoogt de productie en de toegevoegde waarde van de bedrijfstak der kredietverlenende instellingen.

Aan wie worden deze toegerekende bankdiensten verleend? In de Belgische nationale rekeningen wordt aangenomen dat deze toegerekende productie gedeeltelijk geleverd wordt aan de bedrijven, en voor deze intermediair verbruik uitmaakt, en gedeeltelijk door de gezinnen geconsumeerd wordt. In de input-outputtabellen van 1965 en 1970 wordt, overeenkomstig een E.G.-afspraken, de toegerekende productie van bankdiensten evenwel integraal geleverd aan het intermediair verbruik van een fictieve bedrijfstak, waarvoor in de tabel alleen een kolom

voorzien is, die in de tabel van 1970 het nummer 69.B heeft; de output van deze fictieve bedrijfstak is immers nul vermits de output tot stand wordt gebracht door bedrijfstak 69.0 Kredietinstellingen en verzekeringen. De toegevoegde waarde van 69.B is dus negatief ten belope van de waarde van de toegerekende bankdiensten, zodat de som van de toegevoegde waarde van 69.0 en 69.B evenals het binnenlands produkt terug op het niveau komt dat zou bereikt worden indien de financieringsactiviteit van het bankwezen buiten beschouwing zou worden gelaten. Hierdoor wordt het binnenlands produkt echter onderschat in de mate dat de toegerekende intresten de vergoeding vormen van bankdiensten die ten dele aan de finale verbruikers verleend worden.

2.7. *Behandeling van de overheid*

De overheid kan in een input-outputtabel op verschillende wijzen behandeld worden. In de tabellen van 1965 en 1970 worden de activiteiten van de overheid en het onderwijs (officieel en vrij), inclusief het niet verhandelbare speurwerk, beschouwd als bedrijfstakken welke diensten produceren. In de tabel van 1970 hebben zij de nummers 81.0 en 85.0. De courante aankopen van goederen en diensten door deze bedrijfstakken worden als intermediair verbruik ingeschreven in de kolommen van de respectieve overheidsinstanties. Dit intermediair verbruik verhoogd met de toegevoegde waarde vormt de productie die, verminderd met de residuele verkopen, wordt geleverd aan de overheidsconsumptie, waaraan de naam „collectief verbruik” is gegeven.

In verband met de overheids- en onderwijsgebouwen dient erop gewezen dat in de input-outputtabel van 1970, bij de berekening van de bruto toegevoegde waarde van de overheid, voor de eigen gebouwen alleen rekening gehouden is met de afschrijvingen, en dus geen netto-huur werd toegerekend. De betaalde huur is als een intermediaire input beschouwd geleverd door de bedrijfstak „73.0 Diensten van verhuur van onroerende goederen”.

2.8. *Balansvergelijkingen van de input-outputtabel.* *Verband tussen input-outputtabel en nationale boekhouding*

Stellen we voor door:

X_i = de waarde van de productie van bedrijfstak i , tegen prijzen af-producent;

- X_{ij} = de waarde van de intermediaire leveringen van bedrijfstak i aan bedrijfstak j (of van rij i aan kolom j);
 Y_i = het totaal van de finale bestedingen van goederen voortgebracht door bedrijfstak i ;
 V_j = de bruto toegevoegde waarde tegen marktprijs van bedrijfstak j ;
 M_i = de invoer van de gelijksoortige produkten van bedrijfstak i , tegen prijzen af-douane;
 T_j = het totaal van de overdrachten van koppelprodukten, verwante produkten en residuele verkopen voor bedrijfstak (kolom) j ;

dan kan men volgende twee gelijkheden schrijven:

1. voor iedere bedrijfstak i is het totaal van de middelen gelijk aan het totaal van de bestedingen, dus:

$$X_i + M_i = \sum_j X_{ij} + Y_i$$

waaruit

$$X_i = \sum_j X_{ij} + Y_i - M_i \quad (1)$$

2. voor iedere bedrijfstak j is de waarde van de verdeelde produktie tegen prijs af-producent gelijk aan het totaal van de intermediaire inputs (ook geproduceerde inputs genoemd) plus de bruto toegevoegde waarde tegen marktprijs, plus de overdrachten van koppelprodukten, aanverwante produkten en residuele verkopen, dus:

$$X_j = \sum_i X_{ij} + V_j + T_j. \quad (2)$$

Sommeert men (1) over alle bedrijfstakken i en (2) over alle bedrijfstakken j dan bekomt men:

$$\sum_i X_i = \sum_i \sum_j X_{ij} + \sum_i Y_i - \sum_i M_i \quad (1)$$

$$\sum_j X_j = \sum_j \sum_i X_{ij} + \sum_j V_j + \sum_j T_j \quad (2)$$

Trekt men (2) van (1) af dan verkrijgt men

$$\text{(vermits } \sum_i X_i = \sum_j X_j, \sum_i \sum_j X_{ij} = \sum_j \sum_i X_{ij} \text{ en}$$

$$\sum_j T_j = 0)$$

$$0 = \sum_i Y_i - \sum_i M_i - \sum_j V_j$$

Waaruit

$$\sum_j V_j = \sum_i Y_i - \sum_i M_i. \quad (3)$$

Balansvergelijking (3) is niets anders dan de basisidentiteit van het binnenlands produkt. Het 1e lid is de som van bruto toegevoegde waarden tegen marktprijs van de binnenlandse bedrijfstakken of m.a.w. van het bruto binnenlands produkt tegen

marktprijs. De grootheden in het tweede lid werden eveneens volgens het binnenlands concept gedefinieerd, zodat het tweede lid de binnenlandse bestedingen uitdrukt.

Inderdaad, $\sum_i Y_i$ stelt de consumptie in het binnenland voor van ingezetenen en niet ingezetenen; de overheidsconsumptie, de binnenlandse kapitaalvorming, inclusief voorraadsveranderingen en de waarde van de goederen en diensten welke het land verlaten evenals het intermediair verbruik van de niet-ingezetenen in België (zakenreizen, brandstoffen door de buitenlandse vervoerondernemingen verbruikt in België).

$\sum_i M_i$ omvat de waarde van de goederen en diensten welke het land binnenkomen plus het intermediair verbruik van ingezetenen in het buitenland.

Men zal vaststellen dat de input-outputtabel in meerdere opzichten als een uitbreiding van de nationale boekhouding kan beschouwd worden: 1) zij bevat een produktierekening voor iedere bedrijfstak, waarin output en input gedetailleerd uitgesplitst zijn en ook een zekere verdeling van de toegevoegde waarde is gegeven; 2) zij geeft een uitsplitsing naar producerende bedrijfstakken van de verschillende componenten van de finale vraag. Haar voorname bijkomende informatie ligt natuurlijk in het eerstgenoemde punt, i.a.w. in een uitvoerige beschrijving van de inter-industriële relaties. Zij zegt wie wat afzet en van wie wat wordt afgenomen.

2.9. Het algemeen input-outputmodel

Algemeen gesproken bestaat een model uit meerdere vergelijkingen die een verband tussen economische variabelen tot uitdrukking brengen. Variabelen kan men volgens diverse criteria rangschikken. T.a.v. het input-outputmodel is het onderscheid tussen autonome variabelen en afhankelijke variabelen van belang. Men noemt een veranderlijke autonoom wanneer haar waarde buiten het model om bepaald wordt. De waarden der afhankelijke variabelen worden dan berekend in functie van de waarde der autonome variabelen. Wordt het model herleid tot een stelsel lineaire vergelijkingen met tweede lid dan zal het oplosbaar zijn wanneer het aantal afhankelijke of te verklaren veranderlijken gelijk is aan het aantal vergelijkingen.

We zagen reeds dat tussen de variabelen de volgende n balansvergelijkingen gelden (n zijnde het aantal bedrijfstakken)

$$X_i - \sum_j X_{ij} = Y_i - M_i. \quad (1)$$

Indien men nu veronderstelt: 1) dat een gegeven produkt slechts door één bedrijfstak wordt voortgebracht; 2) dat de inputs van een bedrijfstak volledig bepaald worden door zijn output, dan kan men schrijven

$$X_{ij} = f(X_j)$$

Om statistische en rekentechnische redenen wordt verondersteld dat X_{ij} een lineaire functie is van X_j , en meer zelfs dat X_{ij} evenredig is met X_j . Dus

$$X_{ij} = a_{ij}X_j. \quad (2)$$

Leontief, de ontwerper van de input-outputanalyse, interpreteert de inputcoëfficiënten a_{ij} als vaste produktiecoëfficiënten welke door de techniek zijn bepaald.

De vergelijkingen (2) laten toe de variabelen X_{ij} uit model (1) te elimineren. Vervangt men nl. de X_{ij} door hun waarde volgens (2) dan verkrijgt men het stelsel

$$X_i - a_{i1}X_1 - a_{i2}X_2 - \dots - a_{in}X_n = Y_i - M_i \\ i = 1, 2, \dots, n \quad (3)$$

In dit stelsel van n vergelijkingen mogen slechts n onbekende variabelen voorkomen om oplosbaar te zijn. Doorgaans fungeren de produktieniveaus X_i als afhankelijke variabelen; formeel gezien kan echter om het even welke variabele als autonome of als afhankelijke variabele behandeld worden. De keuze hangt af van de problemen die men wenst te bestuderen.

Wanneer de buitenlandse handel belangrijk is, is het dikwijls wenselijk de invoer der bedrijfstakken als een afhankelijke veranderlijke te beschouwen. In eerste benadering kan verondersteld worden dat het invoerniveau M_i functie is van de produktie X_i . Men neemt binnen zekere grenzen eveneens evenredigheid aan; dan kan men schrijven

$$M_i = m_i X_i. \quad (4)$$

De parameter m_i wordt de invoercoëfficiënt genoemd voor bedrijfstak i .

Substitutie van (4) in (3) geeft

$$X_i - a_{i1}X_1 - a_{i2}X_2 - \dots - a_{in}X_n = Y_i - m_i X_i$$

Waaruit

$$(1 + m_i)X_i - a_{i1}X_1 - a_{i2}X_2 - \dots - a_{in}X_n = Y_i. \quad (5)$$

Zoals in stelsel (3) kan men de waarde van n veranderlijken uit het nieuwe stelsel (5) afleiden mits men de waarde der n overige variabelen buiten

het model om bepaalt. De waarde der parameters a_{ij} en m_i wordt berekend aan de hand van een input-outputtabel van een bepaald jaar volgens de formules (2) en (4).

Indien men in stelsel (5) de veranderlijken Y_i vervangt door de waarde die ze in de input-outputtabel hebben dan zal men vanzelfsprekend voor de variabelen X_i eveneens een waarde vinden die overeenstemt met hun waarde in de input-outputtabel. Voor een ander stel Y_i -waarden zal men andere X_i - en M_i -waarden bekomen. Het input-outputmodel laat dus toe te berekenen hoeveel de produktie en de invoer van de verschillende bedrijfstakken zal bedragen wanneer de finale vraag Y_i een bepaald niveau bereikt en de aangenomen parameters a_{ij} en m_i de input-structuur en het marktaandeel van het buitenland correct weergeven.

IX. CONJUNCTUURINDICATOREN

1. Algemene beschouwingen

In de voorgaande hoofdstukken werden reeds voor de verschillende economische deelgebieden de beschikbare gegevens vermeld die de ontwikkeling op korte termijn beschrijven. Het doel van dit hoofdstuk is dus alleen een overzicht te geven van de gegevens die beschikbaar zijn om de algemene conjunctuurontwikkeling te beoordelen, d.w.z. de afwisselende periodes van de positieve en negatieve veranderingen in de absolute aangroei of in de groeivoet van de geaggregeerde economische activiteit.

Zoals we al vaststelden in §5 van hoofdstuk I zijn er verschillende mogelijkheden om deze veranderingen te meten. Om praktische redenen wordt tot hiertoe meestal de indicatorenmethode gevolgd, waarbij men tracht het verloop van een aantal tijdreeksen na te gaan, die de evolutie in bepaalde economische deelgebieden weerspiegelen. Men tracht vervolgens hetzij door redenering hetzij door het berekenen van een synthetische indicator een idee te bekomen van de algemene economische toestand.

De tijdreeksen kunnen zowel kwalitatieve als kwantitatieve informatie bevatten. Ze moeten verder aan enkele voorwaarden voldoen:

- 1) een theoretisch verband vertonen met de cyclische beweging;
- 2) vrij snel beschikbaar zijn;

- 3) voldoende frequent informatie opleveren (bv. maandelijks);
- 4) voldoende verscheiden zijn om het economisch gebeuren volledig te beschrijven;
- 5) een cyclisch verloop vertonen dat vrij regelmatig is en met het algemeen conjunctuurverloop ofwel samenvalt ofwel een vrij constante, liefst anticiperende verschuiving vertoont.

Preciseren we dit laatste punt iets nader. De keerpunten van sommige tijdreeksen komen vroeger dan de keerpunten van de reeks welke geacht wordt het algemeen conjunctuurverloop weer te geven. Men spreekt dan van een „leading indicator”. In andere gevallen vallen de keerpunten van de reeks samen met deze van het algemeen verloop; men zegt dan dat de reeks „coincident” is. Vallen de keerpunten later dan heeft men een „lagging-indicator”. Het onderscheiden van deze drie soorten indicatoren laat toe tijdreeksen te onderkennen die keerpunten in de algemene conjunctuur voorspellen, aanduiden of bevestigen.

Om door redenering tot een conclusie te komen over de algemene economische toestand kan de onderzoeker al dan niet trachten verbanden te leggen tussen het verloop van de verschillende tijdreeksen. Deze zgn. enkelvoudige indicatorenmethode wordt vooral toegepast omwille van haar soepelheid. Ze geeft veelal goede uitslagen wegens de continuïteit van de economische processen. Toch kan men er enkele bezwaren tegen inbrengen:

- 1) de keerpunten in de conjunctuur zijn moeilijk te voorspellen;
- 2) de conclusies zijn ten dele subjectief omdat ze hoofdzakelijk steunen op het inzicht van de onderzoeker;
- 3) het is dikwijls niet mogelijk de toevallige invloeden te onderscheiden van de cyclische.

In het geval van de synthetische — of samengestelde indicator zal men verschillende indicatoren al dan niet door weging herleiden tot een algemeen indexcijfer van de economische activiteit. Als voorbeelden van deze methode kunnen genoemd worden de indicatorenmethode van het Nationaal Bureau of Economic Research van de Verenigde Staten en, in België, de synthetische indicatoren van de Nationale Bank, de Kredietbank, de Generale Bankmaatschappij en het Ministerie van Economische Zaken. De samengestelde indicator wil een zo objectief mogelijke synthese realiseren van de aanduidingen die volgen uit de tijdreeksen, welke geacht worden de korte termijnveranderingen te meten. De werkwijze is hier dus zuiver statistisch en niet gebonden aan een economische theorie.

Iedere synthetische indicator is, zoals ieder gemiddelde, een abstractie. Wat reëel is zijn de fluctuaties in de reeksen die in de samengestelde indicator opgenomen zijn. De uitkomst bekomen voor de indicator is afhankelijk van de reeksen waarop hij steunt, het is dus onvermijdelijk dat uitgaande van andere reeksen men een in zekere mate afwijkend resultaat zal bekomen.

Wegens hun objectief samenvattend karakter vormen de synthetische indicatoren niettemin een interessante aanvulling van de individuele reeksen.

2. De enkelvoudige indicatorenmethode

2.1. De E.G.-enquête bij de verbruikers uitgevoerd door het N.I.S.

Voor de beschrijving van deze enquête wordt verwezen naar §3.3. van hoofdstuk VII. Het conjunctuuronderzoek steunend op de opinies of intenties van de verbruikers gaat uit van de dubbele vaststelling:

- 1) dat de veranderingen in de uitgaven van de verbruikers, en vooral deze voor investeringsgoederen en duurzame consumptiegoederen, de economische evolutie in niet onbelangrijke mate beïnvloeden;
- 2) dat de kwantitatieve gegevens over het verbruik, zoals de meeste statistieken trouwens, niet beschikbaar kunnen zijn vóór 1 of 2 maanden na de feiten.

Hoe kan de koopbereidheid van de consument evenwel worden gemeten? Door rechtstreeks te vragen naar de aankoopplannen ofwel door het vatten van de psychologische factoren die de koopbereidheid beïnvloeden? Uit onderzoekingen is gebleken dat de index van de consumentengevoelens een groter voorspelkracht heeft dan een index steunende op koopplannen (1). Dat de koopplannen niet toelaten de evolutie van de afzet van duurzame verbruiksgoederen te voorspellen zou te wijten zijn aan het feit dat de helft van de aankopen van deze goederen gebeurt door gezinnen die verklaard hebben geen aankoopintentie te hebben. In de E.G.-enquête wordt, zoals men kan vaststellen, naar geen

(1) ADAMS, F.G., Consumer attitudes, buying plans, and purchase of durable goods, *Review of Economics and Statistics*, november 1964.

MULLER, E., Ten years of Consumer attitude surveys: their forecasting record, *Journal of the American Statistical Association*, december 1963.

aankoopplannen gevraagd doch veeleer naar een gemoedstoestand of naar verwachtingen.

2.2. *De enquêtes bij de bedrijven uitgevoerd door de N.B.B.*

Zoals we reeds zagen steunen ook deze enquêtes op kwalitatieve informatie en vormen zij eveneens een aanvulling van de eigenlijke statistische documentatie. De inhoud ervan werd reeds beschreven in de voorgaande hoofdstukken en met name in §5 van hoofdstuk I wat de algemene kenmerken van de enquête betreft. De voornaamste resultaten van de onderzoeken worden gepubliceerd in het „Tijdschrift van de Nationale Bank van België”. Samenvattend kan men zeggen dat in de maandelijksse enquête, afgezien van de vraag over de aan het einde van de maand verzekerde arbeidsduur, drie soorten vragen worden gesteld, nl.:

- 1) over de richting van de verandering t.o.v. de vorige maand (productie, verkoopprijzen, bestellingen);
- 2) het oordeel over conjunctuurgevoelige veranderingen (voorraden en orderpositie);
- 3) verwachtingen voor de volgende 3 maanden i.v.m. belangrijke grootheden (tewerkgesteld personeel, vraag van de klanten, verkoopprijzen).

Ofschoon uiteraard subjectief geeft de maandelijksse enquête nuttige aanduidingen over de meest recente en de in de nabije toekomst verwachte veranderingen, vooral wanneer de resultaten samen met de kwantitatieve reeksen over de overeenstemmende onderwerpen worden gebruikt.

Toch zij er op gewezen dat het verschil tussen het aantal bedrijven dat een beoordeling of een mening weergeeft over een toestand hoger dan normaal en het aantal bedrijven dat een beoordeling of mening signaleert over een toestand lager dan normaal weinig betrouwbaar kan worden wanneer het aantal bedrijven dat een onveranderde toestand aangeeft groot is.

Een andere vaststelling is dat de maandelijksse conjunctuurenquête overwegend betrekking heeft op de vraag en dus minder informatie verstrekt over aanbodfactoren.

2.3. *Het algemeen overzicht van het economisch en sociaal leven van het N.I.S.*

Maandelijks publiceert het N.I.S. in zijn „Statistisch Tijdschrift” onder vorm van tabellen en grafieken een aantal tijdreeksen welke de ontwikke-

ling op korte termijn geven van de industriële produktie, de buitenlandse handel, het vervoer, de omzet, de investeringen, de lonen en prijzen, de werkgelegenheid en de werkloosheid, de openbare en de private financiën.

Ten einde de recente ontwikkeling te kunnen beoordelen in het licht van de evolutie op halflange termijn worden telkens vergelijkbare cijfers gegeven voor 4 voorgaande jaren en de 15 jongste maanden.

Naast het algemeen indexcijfer van de industriële produktie voor het Rijk worden indexcijfers gepubliceerd voor 9 bedrijfstakken en algemene indexcijfers voor Vlaanderen, Wallonië en Brussel. Het zijn telkens voortschrijdende gemiddelden van de laatste 12 maanden van de indexcijfers verbeterd voor kalendersamenstelling. Voor de andere onderwerpen worden eveneens relevant of nuttig geachte uitsplitsingen gegeven. Het overzicht bevat in het totaal 55 reeksen.

2.4. *Overzicht van de economische ontwikkeling van het Ministerie van Economische Zaken*

Dergelijk overzicht wordt maandelijks opgesteld door de Algemene Directie voor Studiën en Documentatie van genoemd ministerieel departement, welke daarbij gebruik maakt van alle beschikbare informatie.

Het overzicht begint met een analyse van de conjunctuur in het buitenland en met name in de Verenigde Staten en de onderscheiden E.G.-landen. Er wordt vooral aandacht besteed aan de evolutie van de industriële produktie, de arbeidsmarkt, de consumptieprijzen en het handelssaldo. Hieruit wordt dan een globale conclusie getrokken over de groeivoorzichten op korte termijn in elk land.

De bespreking van de toestand in eigen land, welke gebeurt in het tweede deel, is normaliter uitvoeriger. Op systematische wijze wordt iedere maand de ontwikkeling behandeld van: de arbeidsmarkt, de industriële produktie, de prijzen en de lonen, de investeringen, de binnenlandse handel en het gezinsverbruik, de buitenlandse handel, de overheidsfinanciën, geld en krediet. De analyse steunt op de tijdreeksen ter zake en de grafische voorstellingen van de voornaamste onder hen. Bij het formuleren van het algemeen besluit wordt, eventueel, ook verwezen naar het verloop van de samengestelde conjunctuurindicatoren.

Behalve het maandelijks conjunctuuroverzicht stelt genoemde algemene directie ook jaarlijks een

„Economisch Budget” op. Dit wil zeggen dat ieder jaar een raming wordt gemaakt van de grote economische aggregaten van de nationale boekhouding voor het eerstvolgende jaar en een overeenstemmende raming voor het voorbije jaar.

2.5. *Maandnotities betreffende de economische toestand van Centrale Raad voor het Bedrijfsleven*

Deze maandnotities worden opgesteld door het Secretariaat van genoemde Raad. Ze vertonen veel gelijkenis met de zoëven besproken overzichten van het Ministerie van Economische Zaken. Eerst worden de voornaamste feiten en tendensen in het buitenland besproken alsook de evolutie van de grondstofprijzen; dan volgt de bespreking van de Belgische conjunctuur volgens een schema dat vrij analoog is aan dit gevolgd door de Algemene Directie voor Studiën en Documentatie van het Ministerie van Economische Zaken.

Buiten de normaal beschikbare tijdreeksen worden door het Secretariaat van de Raad tweemaal per jaar, voor een aantal variabelen, inlichtingen ingewonnen bij openbare en particuliere instellingen omtrent de recente, huidige en verwachte evolutie (1). De verzamelde documentatie wordt besproken door de werkgevers- en werknemersafgevaardigden en leidt tot een diagnose en prognose van de economische toestand.

2.6. *De conjunctuuronderzoekingen van I.R.E.S. en Dulbéa*

Tenslotte zij, op het gebied van het conjunctuuronderzoek nog melding gemaakt van twee vrije onderzoekscentra.

Het „Institut de Recherches économiques et sociales” van de U.C.L. heeft reeds een lange traditie inzake conjunctuurdiagnose en -prognose. Ook nu nog verzamelt of berekent het een aantal gegevens die voor het conjunctuuronderzoek waardevol zijn, met name indexcijfers van de groothandelsprijzen (naast deze berekend door het Ministerie van Economische Zaken), zesmaandelijkse gegevens over de arbeidsproductiviteit, uurloonkosten in de nijverheid (inclusief R.M.Z.-werkgeversbijdragen), grondstoffenprijzen.

De werkzaamheden van het „Département d'Economie appliquée” van de U.L.B. zijn van recenter datum. Het verwerkt een aantal basisgegevens tot nieuwe reeksen met het doel gegevens te

bekomen die voor het conjunctuuronderzoek beter bruikbaar zijn en ontplooit eveneens een activiteit op het gebied van de conjunctuurmodellen.

3. De samengestelde indicatorenmethode

3.1. *De samengestelde indicator van de N.B.B. (2)*

De samengestelde indicator van de Nationale Bank van België steunt op de voornaamste gegevens van haar maandelijks conjunctuurenquête. Hij geeft iedere maand aan hoe de bedrijven de economische toestand beoordelen; men kan dus zeggen dat hij een klimaatindicator is.

De berekeningstechniek is geïnspireerd door het „Ifo-Institut” in München, de Westduitse „Sachverständigenrat” en het Japanse „Economic Planning Agency”, welke zich op hun beurt inspireerden op de werkzaamheden van het „National Bureau of Economic Research”, van de Verenigde Staten.

De reeksen welke in de samengestelde indicator opgenomen zijn, zijn de volgende:

Verwerkende nijverheid:

1. verzekerde arbeidsduur;
2. beoordeling van de orderpositie;
3. beoordeling van de voorraden gereed produkt;
4. verloop van de verkoopprijzen;
5. verloop van het produktietempo;
6. vooruitzichten met betrekking tot de werkgelegenheid;
7. vooruitzichten met betrekking tot het verloop van de vraag.

Bouwsector:

8. beoordeling van de verzekerde arbeidsduur;
9. vooruitzichten met betrekking tot de werkgelegenheid.

Handel:

10. beoordeling van het verkoopheil van elektrische huishoudtoestellen.

Tot april 1974 was er ook een reeks „beoordeling van het verkoopheil in de handel in textielprodukten”. Van mei 1974 af wordt van de 2 reeksen

(1) Inventaris van de voor conjunctuuranalyse beschikbare gegevens in België, Centrale Raad voor het Bedrijfsleven Brussel, mei 1973.

(2) Synthetische curve van de voornaamste gegevens van de maandelijks conjunctuurtest van de Nationale Bank, Tijdschrift van de Nationale Bank van België, oktober 1972, juni 1974, juni 1975.

i.v.m. de bouwnijverheid een gemiddelde gemaakt dat aldus telt voor 1 reeks op de 9. Wegens het feit dat het prijsverloop de jongste jaren niet meer uitsluitend een conjunctureel verschijnsel is werd ook besloten twee synthetische curven te publiceren één met en één zonder de reeks betreffende het verloop van de verkoopprijzen in de verwerkende nijverheid.

Alleen voor de verzekerde arbeidsduur is het antwoord uitgedrukt door een getal. Voor de andere variabelen antwoorden de bedrijven hetzij vermeerdering, onveranderd of vermindering t.o.v. de vorige maand of t.o.v. een toestand welke als normaal wordt aanzien. Voor ieder van de veranderlijken (= reeksen) wordt het zgn. nettosaldo berekend van het aantal bedrijven dat een vermeerdering aangeeft en het aantal bedrijven dat een vermindering vermeldt; aan de antwoorden van de bedrijven wordt evenwel een gewicht toegekend overeenkomstig het belang van het bedrijf. De antwoorden „onveranderd” spelen niet mee in de berekening.

Voor de reeksen in verband met de verzekerde arbeidsduur, de vooruitzichten inzake werkgelegenheid in de bouwsector en de beoordeling van het verkoopheil van elektrische huishoudartikelen gebeurt een uitschakeling van de seizoenschommeling (voorheen gebeurde dit alleen voor de twee laatstgenoemde reeksen).

Voor iedere in aanmerking genomen reeks is het gemiddelde en de standaarddeviatie berekend van de maandelijkse antwoorden (nettosaldo) in de loop van de periode 1963-1973 (tot april 1974 was dit 1958-1971). Het gemiddelde wordt als norm beschouwd.

Vervolgens wordt voor iedere reeks een indeling van de mogelijke antwoorden voorzien in klassen waarvan de breedte gelijk is aan 1/3 van de standaarddeviatie. Aan iedere klasse wordt een waarde-cijfer toegekend zo dat een nettosaldo gelegen in de klasse onmiddellijk boven de norm het cijfer 6 bekommt, een nettosaldo in de 2e klasse boven de norm het cijfer 7, een saldo in de klasse onmiddellijk beneden de norm het cijfer 5, enz.

Indien de reeks „Verloop van het produktietempo” b.v. als norm 3 heeft en als standaarddeviatie 6, dan zal men aan onderstaande nettosaldo van de antwoorden de eronder vermelde waarde-cijfers toekennen:

Nettosaldo tussen							
	-3 en -1	-1 en 1	1 en 3	3 en 5	5 en 7	7 en 9	
Waardecijfer	3	4	5	6	7	8	

Ten einde voor een bepaalde maand de synthetische indicator te bekomen wordt van de waarde-cijfers van de weerhouden reeksen een rekenkundig gemiddelde gemaakt. Om evenwel negatieve getallen te vermijden en een indicator te bekomen die gemakkelijker te interpreteren is, werd vanaf midden 1975 een nieuwe schaal ingevoerd. In de oude schaal was de norm van de gezamenlijke reeksen 5,5. Hiermee laat men in de nieuwe schaal 100 overeenstemmen. Voorts is het peil 0 in de nieuwe schaal zodanig vastgesteld dat het, in de oude schaal, overeenstemt met de theoretische minimumwaarde, uitgaande van 0, van de synthetische indicator, hetzij -21,28 volgens de N.B.B. Bijgevolg komt 1 punt boven 5,5 in de oude schaal overeen met 100: $(21,28 + 5,5) = 3,73$ punten boven 100 in de nieuwe schaal. De synthetische indicator wordt dus berekend zoals voorheen doch vervolgens omgerekend in de nieuwe schaal.

Indien in juni 1974 b.v. de getalwaarde van de synthetische indicator (inclusief het verloop van de verkoopprijzen) 8,22 was in de oude schaal dan wordt dit $100 + (8,22 - 5,5) \cdot 3,73 = 110,15$ in de nieuwe schaal.

3.2. De samengestelde indicator van de Kredietbank (1)

Deze indicator steunt op reeksen van werkelijk waargenomen gegevens, nl. (2):

1. industriële produktie (N.I.S. aangevuld met Agefi);
2. goederenvervoer per spoor: gesleepte brutoton-km (N.M.B.S.);
3. hoeveelheidsindexcijfers van de invoer (N.I.S.);
4. hoeveelheidsindexcijfers van de uitvoer (N.I.S.);
5. niet beantwoorde werkaanbiedingen (R.V.A.);
6. aantal mannelijke werklozen met normale arbeidsgeschiktheid (R.V.A.).

De eerste stap in de berekening is het elimineren van de seizoeninvloeden. Dan worden de trend

(1) J. STOKX, G. PEETERS, F. DIERCKX, De nieuwe conjunctuurindicator van de Kredietbank, Tijdschrift voor Economie, nr. 1, 1973.

Een synthetische conjunctuurindicator voor de Belgische economie, Weekberichten, Kredietbank, nr. 46, 8 december 1972.

(2) Twaalfde Vlaams Wetenschappelijk Economisch Congres, Conjunctuurtheorie en Conjunctuurpolitiek, Referaat „Materiaal voor Conjunctuuranalyse in België” van J. Stokx, 1975, p. 205.

en de afwijkingen t.o.v. de trend berekend. Deze afwijkingen of residuen worden verondersteld alleen nog de conjunctuurcomponent en de toevallige component te bevatten; ze worden uitgedrukt in standaardwaarden.

De algemene conjunctuurbeweging wordt geacht samen te vallen met het verloop van de standaardwaarden van de trendafwijkingen van het indexcijfer van de industriële produktie. Met het doel alle andere reeksen hiermee samenvallend te maken worden de „leads” of de „lags” van de andere residuveranderlijken bepaald door te zoeken naar de maximale waarden van de correlatiecoëfficiënt van die veranderlijken met de residuveranderlijke van de industriële produktie.

Uiteindelijk bekomt men een model waarbij de waarden $Z_{i,t+k_i}$ van de residuveranderlijke i voor maand $t+k_i$ uitgedrukt worden als een lineaire functie van de conjunctuurcomponent C_t van maand t . Dus:

$$Z_{i,t+k_i} = a_i C_t + U_{i,t}$$

waar $U_{i,t}$ de toevallige component voorstelt voor veranderlijke i in maand t en de time-lag k_i nul is wanneer i betrekking heeft op de industriële produktie. Er wordt dus aangenomen dat alle residuveranderlijken Z_i afhankelijk zijn van een gemeenschappelijk of algemeen conjunctuurverloop. Het opzoeken van deze gemeenschappelijke component gebeurt door middel van de componentenanalyse, welke ook toelaat de coëfficiënten a_i te vinden. De maandcijfers van de conjunctuurindicator worden bekomen als een gewogen gemiddelde van de trendafwijkingen Z_i :

$$C_t = \frac{\sum_i a_i Z_{i,t+k_i}}{\sum_i a_i^2}$$

Deze maandcijfers zijn eveneens gestandaardiseerd.

Gezien de gebruikte gegevens en de berekeningsmethode geeft de indicator van de Kredietbank in principe een beschrijving van het reële conjunctuurverloop dat, over een langere periode beschouwd, vrijwel samenvallend moet zijn met het verloop van de industriële produktie. Zoals we zagen geeft de indicator van de Nationale Bank van zijn kant het conjunctuurklimaat aan; hij is dan ook „leading” (gemiddeld 5,4 maanden in de periode 1958-1972) t.o.v. de indicator van de Kredietbank. Laatstgenoemde indicator wordt regelmatig gepubliceerd in de Weekberichten van de Kredietbank.

3.3. De samengestelde indicator van de Generale Bankmaatschappij

Deze indicator steunt op volgende 5 reeksen, waarvan de eerste drie ontleend zijn aan de maandelijke conjunctuurenquête van de Nationale Bank:

- 1) orderpositie in de verwerkende nijverheid;
- 2) voorraad eindprodukten in de verwerkende nijverheid;
- 3) gemiddelde verzekerde arbeidsduur in de verwerkende nijverheid;
- 4) staalproduktie;
- 5) prijs van plaatstaal bij grote uitvoer.

Er wordt een analoge werkwijze gevolgd als bij de indicator van de Kredietbank. De componentanalyse wordt evenwel toegepast zonder rekening te houden met leads en lags.

Gezien de gebruikte reeksen is de minder regelmatige gepubliceerde indicator van Generale Bankmaatschappij vrij gelijklopend met die van de Nationale Bank (1).

3.4. De samengestelde conjunctuurindicator van het Ministerie van Economische Zaken (2)

De conjunctuurindicator, berekend door de „Algemene Directie voor Studiën en Documentatie” van het Ministerie voor Economische Zaken, steunt op vijf economische tijdreeksen, te weten:

- 1) indexcijfer van de industriële produktie (exclusief bouwnijverheid) verbeterd voor kalendersamenstelling;
- 2) gemiddeld koersindexcijfer van de Belgische waarden op de Beurs te Brussel;
- 3) aantal openstaande betrekkingen;
- 4) verzekerde activiteitsduur in de fabrieksnijverheid;
- 5) rentepercentage op de daggeldmarkt (maandgemiddelde).

In deze reeksen komen naast de fluctuaties die in verband kunnen worden gebracht met de conjunctuur, eveneens de seizoenbeweging, de lange termijnbeweging of trend en de toevallige schommelingen tot uiting.

(1) Twaalfde Vlaams Wetenschappelijk Economisch Congres, o.c. p. 206.

(2) De conjunctuurindicator van het Ministerie van Economische Zaken, Algemene Directie voor Studiën en Documentatie, werkdocument 31 juli 1976.

De eerste stappen in de berekening zijn de uitschakeling van de seizoen- en de toevallige invloeden, zulks gebeurt volgens de 3e versus van de „Census method II”. Vervolgens worden de trend en de afwijkingen van de trend berekend. Men neemt aan dat deze afwijkingen of residuen enkel nog de conjunctuurcomponent bevatten. De afwijkingen worden, zoals bij de indicator van de Kredietbank het geval is, uitgedrukt in standaardwaarden.

Men neemt aan dat de bewegingen in de algemene conjunctuur samenvallen met deze van de

reeks van de industriële produktie. De andere reeksen worden synchroon gemaakt met de industriële produktie, hiertoe zoekt men de maximale waarden van de correlatiecoëfficiënt van de residuele waarden van die veranderlijken met de reeks van de residuwaarden van de industriële produktie.

Men past vervolgens de componentenanalyse toe op de vijf vermelde reeksen. Als conjunctuurindicator neemt men de grootste eigenwaarde, opgeleverd door de componentenanalyse. De bekomen reeks van de conjunctuurindicator wordt tenslotte afgevlakt door toepassing van een 13 termen gemiddelde.

ENKELE VROEGER VERSCHENEN STUDIËN

- De Belgische input-outputrelaties 1959 (3 delen), algemene beschrijving van de berekeningsmethode, finale vraag tegen aankooprijzen en investeringen per bedrijfstak, technische coëfficiënten en de inverse matrix.

STATISTISCHE STUDIËN (1)

- Nr 1 — Analyse van de vraag op grond der Belgische Gezinsbudgetenquêtes van 1948-1949 en 1956-1957.
- Nr 2 — Groei van het nationaal inkomen van 1948 tot 1959 en vooruitzichten op deze basis voor de komende jaren.
— De gezinsuitgaven voor vaste brandstoffen, elektriciteit en stadsgas van 1948 tot 1959.
— De prijs- en inkomenselasticiteiten van de vraag der gezinnen naar steenkolen, gas en elektriciteit volgens de tijdreeksen 1948-1959 — Vooruitzichten inzake gezinsverbruik voor 1965.
- Nr 3 — Enkele aspecten van de nauwkeurigheid van ramingen gebaseerd op de gezinsbudgetenquêtes.
— Verdeling over provincies en taalstreken van de toegevoegde waarde per bedrijfstak en het totale binnenlandse produkt.
- Nr 4 — De nationale rekeningen van België 1953-1962.
- Nr 5 — Gezinsbudgetonderzoek 1961 — Beschrijving van de methode — Inkomen, consumptie en besparingen voor tien sociale groepen.
- Nr 6 — De toegevoegde waarde per bedrijfstak en per werknemer in de verschillende provincies en taalstreken van 1955 tot 1959.
— Evolutie van de industriële concentratie, verschillen in rendement, de bezoldigingen, de toegevoegde waarde en de investeringen volgens de dimensie van de industriële inrichtingen.
- Nr 7 — Gezinsbudgetonderzoek 1961 — Structuur van het gezinsbudget volgens gezinslasten en volgens taalstreken — Onderzoek naar het representatief karakter van het gezinsbudgetonderzoek.
- Nr 8 — De nationale rekeningen van België 1953-1963 — Hoofdpijnen van de ontwikkeling.
- Nr 9 — Gezinsbudgetonderzoek 1961 — Structuur van het budget volgens grootteklassen van de gemeenten en de bedrijfstak waarin het gezinshoofd tewerkgesteld is — Structuur van het budget voor gezinnen die spaarden enerzijds en die ontspaarden anderzijds.
- Nr 10 — De herziening 1964 van de index van de industriële produktie.
— Produktie-indexcijfers van intermediaire-, consumptie- en investeringsgoederen.
— Ontbinding van tijdreeksen in hun componenten volgens diverse methoden — Toepassing op enkele Belgische reeksen.
- Nr 11 — De nationale rekeningen van België 1953-1964 — Overzicht van de economische en sociale ontwikkeling.
- Nr 12 — Economische groei van provincies en taalstreken 1955-1963.
- Nr 13 — De nationale rekeningen van België 1953-1965.
- Nr 14 — Huidige stand van de regionale statistiek.
— Exportgerichtheid van de verschillende provincies en taalstreken.
— Regionale verdeling van het nationaal inkomen in 1961.
— Economische groei van de provincies en taalstreken van 1962 tot 1964.
- Nr 15 — Tewerkstelling en arbeidsvergoeding per industriële bedrijfstak in provincies en taalstreken van 1955 tot 1964.
- Nr 16 — De nationale rekeningen van België 1953-1966.
- Nr 17 — Typologie van de Belgische gemeenten naar graad van de verstedelijking op 31 december 1961.
— Vergelijking der gezinsbudgetenquêtes gehouden bij arbeiders- en bediendengezinnen in 1961 en 1963.
- Nr 18 — Verdeling over provincies en taalstreken van de toegevoegde waarde per bedrijfstak en van het totaal binnenlands produkt — jaren 1965 en 1966.
— Regionale indexcijfers van de industriële produktie (basis 1964 = 100).
— Hervorming van het indexcijfer der kleinhandelsprijzen.
- Nr 19 — De nationale rekeningen van België 1963-1967.
- Nr 20 — De nationale rekeningen van België 1965-1968.
- Nr 21 — De nationale rekeningen van België 1953-1969.
- Nr 22 — Input-outputtabel van België voor 1965.
- Nr 23 — Economische groei van de provincies en taalstreken van 1965 tot 1968.
— Exportgerichtheid van de verschillende provincies en taalstreken — Jaren 1966 tot 1968.
- Nr 24 — Naar een uitbreiding van de nationale rekeningen.
- Nr 25 — De nationale rekeningen van België 1966-1970.
- Nr 26 — Bijkomende karakteristieken van de economische ontwikkeling op grond van de nationale rekeningen 1963-1970.
— De investeringen van de producenten-verdelers van elektriciteit: test van acceleratie- en de capaciteitshypotesen.

(1) De nummers 1 tot en met 14 zijn verschenen onder de titel „Statistische en Econometrische Studiën”.

- Nr 27 — Indeling van de Belgische gemeenten in statistische sectoren.
— De industriële investeringen van de taalstreken van 1955 tot 1969.
— Input-outputtabel 1965. Aanvullende gegevens over de beroepsbevolking per bedrijfstak.
- Nr 28 — De nationale rekeningen van België 1963-1971.
- Nr 29 — De woninghuurprijzen in 1970 en 1971.
- Nr 30 — Toegevoegde waarde per werknemer in de nijverheid van 1953 tot 1969.
— De industriële investeringen van de provincies van 1955 tot 1969.
- Nr 31 — Studie van enkele toepassingen met recurrentievergelijkingen.
— Bijkomende karakteristieken van de economische ontwikkeling op grond van de nationale rekeningen 1963-1971.
- Nr 32 — Optimale afronding in de zin der kleinste kwadraten en volgens het schema van Makeham van een gedeelte van een sterftetafel over een bepaald leeftijdsinterval.
— Economische groei van provincies en taalstreken van 1966 tot 1971. Toegevoegde waarde en totaal produkt per bedrijfstak en geografisch gebied.
- Nr 33 — De nationale rekeningen van België 1965-1972.
- Nr 34 — Nationale rekeningen van België. Ramingen in prijzen van 1970 voor de periode 1953-1964.
— Bijkomende karakteristieken van de economische ontwikkeling op grond van de nationale rekeningen 1965-1972.
- Nr 35 — Sterftetafels 1968-1972.
— Omtrent de afronding van een sterftetafel volgens het schema van Makeham.
- Nr 36 — De nationale rekeningen van België 1966-1973.
- Nr 37 — De keramische nijverheid van 1957 tot 1972.
— De groeven en aanverwante industrieën van 1955 tot 1972.
— De kleinijverheid van 1955 tot 1972.
— Exportgerichtheid van de verschillende provincies en taalstreken in 1969 en 1970.
- Nr 38 — Het gezinsbudgetonderzoek 1973-1974 (I).
- Nr 39 — Analyse van de actuële elementen voortvloeiend uit de afgeronde sterftetafels HS (1968-1972), HD (1968-1972) en HFR (1968-1972).
— Exportgerichtheid van de verschillende provincies en taalstreken in 1971. Leveringen aan het buitenland per bedrijfstak en geografisch gebied.
- Nr 40 — De nationale rekeningen van België 1966-1974.
- Nr 41 — Het gezinsbudgetonderzoek 1973-1974 (II).
- Nr 42 — Sterftetafels per taalgebied 1968-1972.
— Enkele basisgegevens over de demografische ontwikkeling van België en zijn regio's.
— De woninghuurprijzen in 1973.
- Nr 43 — Bijkomende karakteristieken van de economische ontwikkeling op grond van de nationale rekeningen 1966-1974.
— Economische groei van de provincies en taalstreken van 1970 tot 1974. Toegevoegde waarde en totaal produkt per bedrijfstak en geografisch gebied.
— Exportgerichtheid van de verschillende provincies en taalstreken in 1972. Industriële leveringen aan het buitenland per bedrijfstak en geografisch gebied.
— De industriële investeringen van de provincies en van de taalgebieden van 1970 tot 1974.
- Nr 44 — Omzet van de ondernemingen en hun aankopen van investeringsgoederen sinds 1 januari 1971, op grond van de aangiften inzake de belasting over de toegevoegde waarde.
- Nr 45 — De nationale rekeningen van België 1966-1975.
- Nr 46 — Het gezinsbudgetonderzoek 1973-1974 (III).
- Nr 47 — Bevolkingsramingen 1976-1985 voor het Rijk en zijn regio's.
— Sterftetafels volgens huwelijksstaat 1968-1973.
- Nr 48 — Bijkomende karakteristieken van de economische ontwikkeling op grond van de nationale rekeningen 1966-1975.
— Vergelijking van alternatieve concentratiemaatstaven voor de industriële sectoren in België.
— De gemiddelde procentuele verandering van een tijdreeks voor een bepaald tijdsinterval — Ideale coëfficiënt van Pesek — Toepassing op de economische groei en op de industriële investeringen van de taalstreken en van het Rijk van 1970 tot 1974.
- Nr 49 — Input-outputtabel van België voor 1970.
- Nr 50 — Het gezinsbudgetonderzoek 1973-1974 (IV).
— Het gezinsbudgetonderzoek bij zelfstandigen 1973-1974.
- Nr 51 — Exportgerichtheid van de verschillende provincies en taalstreken in 1973. Industriële leveringen aan het buitenland per bedrijfstak en geografisch gebied.
— Typologie van de Belgische gemeenten naar graad van verstedelijking op 31 december 1970.
— Overwegingen met het oog op een optimaal gebruik van moniteurs bij de controles van de land- en tuinbouwtellingen in België.
— De personele inkomensverdeling in België: statische analyse.
— De begrotingen van de gemeenten 1972-1975.
- Nr 52 — De nationale rekeningen van België 1967-1976
— Bijkomende karakteristieken van de economische ontwikkeling op grond van de nationale rekeningen 1967-1976
- Nr 53 — Exportgerichtheid van de verschillende provincies en gewesten in 1974. Industriële leveringen aan het buitenland per bedrijfstak en geografisch gebied.
— Industriële concentratie in een open economie: de toestand in België.
- Nr 54 — De nationale rekeningen van België 1968-1977.

- Nr 55 — Exportgerichtheid van de verschillende provincies en gewesten in 1975. Industriële leveringen aan het buitenland per bedrijfstak en geografisch gebied.
— Economische groei van de provincies en gewesten van 1970 tot 1976. Toegevoegde waarde en totaal produkt per bedrijfstak en geografisch gebied.
- Nr 56 — De Belgische Stadsgewesten.
— Bijkomende karakteristieken van de economische ontwikkeling op grond van de nationale rekeningen 1968-1977.
— De Europese Sociale Rekeningen.
- Nr 57 — De nationale rekeningen van België 1970-1978.

